

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
İSLAM TARİHİ VE SANATLARI ANABİLİM DALI

BATTALGAZİ EVİ KAZISI SIRLI VE SIRSIZ
SERAMİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

DANIŞMAN
Doç. Dr. İsmail AYTAÇ

HAZIRLAYAN
Elif TATLI

ELAZIĞ-2017

T.C.
FIRAT ÜNİVERSİTESİ
SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ
TÜRK İSLAM SANATLARI TARİHİ BİLİM DALI

BATTALGAZİ EVİ KAZISI SIRLI VE SIRSIZ SERAMİKLERİ

YÜKSEK LİSANS TEZİ

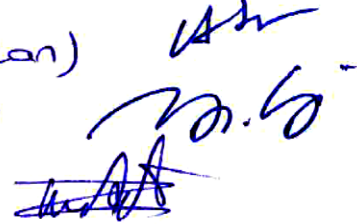
DANIŞMAN
Doç. Dr. İsmail AYTAÇ

HAZIRLAYAN
Elif TATLI

Jürimiz, 23/01/2016 tarihinde yapılan tez savunma sınavı sonunda bu yüksek lisans tezi başarılı saymıştır.

Jüri Üyeleri

1. Prof. Dr. Adem TUTAR (Başkan)
2. Doç. Dr. Yüksel GÖĞEBAKAN
3. Doç. Dr. İsmail AYTAÇ

F. Ü. Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulunun 05/01/2017 tarih ve 2017/1 sayılı kararıyla bu tezin kabulü onaylanmıştır.

Prof. Dr. Ömer Osman UMAR
Sosyal Bilimler Enstitü Müdürü

ÖZET**Yüksek Lisans Tezi****Battalgazi Evi Kazısı Sırlı ve Sırsız Seramikleri****Elif TATLI****Fırat Üniversitesi****Sosyal Bilimler Enstitüsü****İslam Tarihi ve Sanatları Anabilim Dalı****Türk İslam Sanatları Tarihi Bilim Dalı****Elazığ – 2017; Sayfa: XXVII+371**

Battalgazi Makamı (Evi), Malatya ili, Battalgazi İlçesi, Karahan Mahallesi, Çarşamba Mevkii'nde bulunan güneyden kuzeye doğru eğimli ve doğusunda Alması, batısında Derme Suyu'nun sınırladığı bir alan da yer almaktadır. Türbe ve mescit kısmı kısmen de olsa toprak yüzeyinde görülmektedir.

Battalgazi Evi Kazısı sırlı ve sırsız seramikleri adlı bir yüksek lisans çalışması olup dört bölümden oluşmaktadır. Birinci bölümde Battalgazi İlçesinin tarihi, ikinci bölümde seramiğin tarihi gelişimi ve Türk seramiklerindeki aşamalar ele alınmıştır. Bu bölümde seramiğin üretim şekli ve teknikleri, motifleri, kap biçimleri üzerinde durulmuştur. Üçüncü bölümde, Battalgazi Evi arkeolojik kazısında elde edilen seramikler içinden seçilen 87 adet seramik parçasının katalogu bulunmaktadır. Eserlerin mevcut ölçüleri, malzeme, renk ve motifleri katalogda detaylı ele alınmış, değerlendirme ve tarihlendirmeleri karşılaştırma yolu ile yapılmıştır. Dördüncü bölümde ise Battalgazi Evi kazısı seramiklerinin malzeme, sır kullanımı, bezeme tekniği, motif, kompozisyon bütünlüğü, kap biçimleri, tipoloji ve kronoloji ele alınmış olup devamında çizim ve fotoğraflar eklenmiştir. Tümlenebilir eser bulunmadığı için fragmanlardan (parçalardan) örnekler seçilmek zorunda kalınmıştır.

Battalgazi Evi seramikleri, çinilerde olduğu gibi 12. yüzyıl sonlarından itibaren Malatya'da üretimi yapılmaya başlamıştır. Anadolu Selçuklu dönemi ve Erken Osmanlı dönemi belki Beyliklere ait çok sayıda sırlı ve sırsız seramiğe ulaşılmıştır. Eserlerin

genel Selçuklu seramik sanatı çerçevesinde değerlendirilmesi gerekmektedir. Bu seramiklerin tasnifi ve değerlendirilmesi yapılırken seramiğin bilinmeyen yüzü olan Malatya bölgesi örneklerinin de çoğalmasını sağlamıştır. Buluntuların çoğu geçiş dönemi seramikleri diyebileceğimiz 13. ve 14. yüzyıl seramiklerinden oluşmaktadır. İncelediğimiz örnekler içerisinde az sayıda Bizans Dönemi seramiklerinde görülen motiflerinde olması, kültürler arası etkileşimi göstermektedir. Bu örnekler Hem Anadolu Selçuklu dönemi örneklerinden kopmamış olduğunu hem de Anadolu diğer halkların izlerini taşıyan yeni eklentilerle değişen ve gelişen kültürün sürekliliğini göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Malatya, Battalgazi, Battalgazi Evi Kazısı, Seramik, Çini Teknikleri, Selçuklu

ABSTRACT**Master Thesis****Battalgazi House Excavation Glazed and Unglazed Ceramics****Elif TATLI****The University of Fırat****The Institute of Social Science****Department of Islamic History and Arts****Turkish and Islamic Art History Department****Elazığ – 2017; Page: XXVII+371**

Battalgazi Hold (House) is located in the city of Malatya, Battalgazi province, Karahan district, Çarşamba location and in a south to north inclined place with Almasuyu on east and Derme stream borders on the west. The mausoleum and the masjid parts, although partially, are visible on the surface.

Battalgazi House Excavation glazed and unglazed ceramics named study is a master's degree thesis and consists of four parts. In the first part, the history of the Battalgazi Province, in the second part, the history of ceramic and stages in Turkish ceramics were covered. In this part, ceramics production method and techniques, motifs, vessel forms were emphasized. In the third part, a catalog of 87 pieces of ceramics, which were selected from the ceramics acquired in the Battalgazi House Excavation, was presented. The current sizes, materials, colors and motifs of the pieces were addressed in detail and evaluation and dating were carried out by comparison. In the fourth part, Battalgazi House Ceramics were examined in terms of materials, glaze usages, ornament techniques, motifs, composition integrity, vessel forms, typology and chronology and drawings, photographs and graphics were added subsequently. Due to the nonexistence of completable pieces, samples were, mandatorily, chosen from the fragments.

Battalgazi House ceramics were started to be produced, as tiles, as from the late 12th century in Malatya. Numerous glazed and unglazed ceramics were acquired which belong to the Anatolian Seljuk Empire period and Early Ottoman Empire period, even

Principalities/Beyliks period. The pieces should be evaluated within the scope of the general Seljuk Art of Ceramics. While carrying out the classification and evaluation of these pieces, an increase in the samples of Malatya region, the unknown face of ceramics, were provided. Most of the findings consist of 13th and 14th-century ceramics, which can be regarded as transition period ceramics. The fact that a small number of motifs which is observed in the Byzantine Period ceramics also exist in the examined samples demonstrates a cross-cultural interaction. These samples demonstrate that they are not detached from Anatolian Seljuk Period samples and carry the traces of other peoples of Anatolia, changing with new additions and the continuity of a developing culture.

Key Words: Malatya, Battalgazi, Battalgazi House Excavation, Ceramic, Pile Techniques, Seljuk

İÇİNDEKİLER

ÖZET	II
ABSTRACT.....	IV
İÇİNDEKİLER	VI
KROKİ LİSTESİ.....	IX
ÇİZİM LİSTESİ	X
FOTOĞRAF LİSTESİ	XV
GRAFİK LİSTESİ.....	XXIV
ÖNSÖZ	XXV
KISALTMALAR	XXVI
GİRİŞ	1

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MALATYA İLİ VE BATTALGAZİ İLÇESİ	5
1.1. Malatya İli ve Battalgazi İlçesi'nin Coğrafik Konumu.....	5
1.2. Malatya İli ve Battalgazi İlçesi'nin Tarihi	8
1.3. Battalgazi'nin Kimliği.....	12
1.4. Battalgazi Evi	14

İKİNCİ BÖLÜM

2. SERAMİĞİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TÜRK SERAMİK SANATININ YANSIMALARI	17
2.1. Tarihte İlk Seramiğin Ortaya Çıkışı ve Yayılışı	17
2.2. Seramik Yapımı	22
2.2.1. El Yapımı Seramik	23
2.2.2. Çark Yapımı Seramik	24
2.3. Seramik Fırınlarnının Tarihsel Süreci	25
2.4. Türk Seramik Sanatında Kullanılan Süsleme Teknikleri.....	28
2.4.1. Tek Renk Sırlı Seramikler	29
2.4.2. Sıraltı Süslemeli Seramikler	30
2.4.2.1. Sigrafitto (Kazıma) Seramik	30
2.4.2.2. Kazımalı-Akıtmalı Seramik	31
2.4.2.3. Champleve (Oyma) Seramik	32
2.4.2.4. Kalıp Baskı Seramik	32

2.4.2.5. Slip (Astar Boyama) Seramik	32
2.4.2.6. Mavi- Beyaz Seramik	33
2.4.3. Sırüstü (Lüster) Süslemeli Seramikler.....	33
2.5. Türk Seramik Sanatında Kullanılan Bezemeler.....	34
2.5.1. Figürlü seramik.....	35
2.5.2. Bitkisel (Nebati) Motifli Seramik.....	35
2.5.3. Geometrik bezemeli Seramikler	36
2.5.4. Yazılı Süsleme.....	37
2.6. Türk Seramik Sanatında Kullanılan Formlar	37
2.6.1. Çanak.....	38
2.6.2. Tabak	38
2.6.3. Çömlek	39
2.6.4. Kâse	39
2.6.5. Küp	39
2.6.6. Testi	40
2.6.7. Matara.....	40

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BATTALGAZİ EVİ (MAKAMI) SERAMİKLERİ KATALOĞU..... 41

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BATTALGAZİ EVİ (MAKAMI) KAZISI SERAMİKLERİNİN

DEĞERLENDİRİLMESİ 161

4.1. Kullanılan Malzeme	162
4.1.1. Hamur	162
4.1.2. Astar	164
4.1.3. Sır	165
4.1.4. Yüzey.....	165
4.2. Kullanılan Süsleme Teknikleri.....	166
4.2.1. Sigrafitto Tekniği.....	167
4.2.2. Mavi-beyaz	170
4.2.3. Türkuaz Renkli Seramikler.....	172
4.2.4. Tek Renkli Seramikler.....	173
4.2.5. Sırsız Seramikler	174
4.3. Kullanılan Bezeme (Motifler).....	174

4.3.1. Figürlü Seramikler.....	174
4.3.2. Bitkisel Motifli Seramik.....	175
4.3.3. Geometrik Bezemeli Seramikler.....	176
4.3.4. Soyut Bezemeli Seramikler.....	177
4.4. Seramiklerde Süsleme ve Kompozisyon.....	178
4.5. Fırın.....	179
4.6. Tipoloji.....	179
4.6.1. Tabaklar.....	180
4.6.2. Kaseler.....	181
4.6.3. Çanaklar.....	182
4.6.4. Kaideler.....	183
SONUÇ.....	184
KAYNAKÇA.....	188
EKLER.....	197
Ek 1. Orijinallik Raporu.....	197
ÖZGEÇMİŞ.....	371

KROKİ LİSTESİ

Kroki 1: Battalgazi Evi (Makamı), Kroki üzerinde gösterimi 198

Kroki 2: Kroki üzerinde Battalgazi Evi (Makamı) ve diğer eserler 198

ÇİZİM LİSTESİ

Çizim 1: Battal Gazi Evi Manzumesi'nin Rölevesi	199
Çizim 2: Seramiğin şekillendirilmesindeki aşamalar	200
Çizim 3: Seramiğin elle şekillendirilmesi	200
Çizim 4: Seramiğin kalıpta yapımı	200
Çizim 5: Seramiğin sucuk veya kangal yöntemiyle yapımı	201
Çizim 6: Ağır dönen çömlekçi çarkı	201
Çizim 7: M.Ö 7. yüzyılda Antik çömlekçi çarkı	201
Çizim 8: Hızlı dönen çömlekçi çarkı	202
Çizim 9: Kap pişirmede kullanılan ocak ve fırın	202
Çizim 10: Klasik Dönem Yunan Fırını	202
Çizim 11: Roma dönemi fırınları	203
Çizim 12: Bizans Dönemi Fırını Rekonstrüksiyonu	203
Çizim 13: Türk Dönemi fırınları, kesit	204
Çizim 14: İznik Belediye İş Hanı inşaatı sırasında çıkan çini fırını	204
Çizim 15: Kütahya Çini Fırını.....	205
Çizim 16-17: Battalgazi Evi Kazı'sı üçayak parçaları	205
Çizim 18: Katalog 1	206
Çizim 19: Katalog 2	206
Çizim 20: Katalog 3	206
Çizim 21: Katalog 4	207
Çizim 22: Katalog 5	207
Çizim 23: Katalog 6	207
Çizim 24: Katalog 7	208
Çizim 25: Katalog 8	208
Çizim 26: Katalog 9	208
Çizim 27: Katalog 10	209
Çizim 28: Katalog 11	209
Çizim 29: Katalog 12	209
Çizim 30: Katalog 13	210
Çizim 31: Katalog 14	210
Çizim 32: Katalog 15	210

Çizim 33: Katalog 16	211
Çizim 34: Katalog 17	211
Çizim 35: Katalog 18	211
Çizim 36: Katalog 19	212
Çizim 37: Katalog 20	212
Çizim 38: Katalog 21	212
Çizim 39: Katalog 22	213
Çizim 40: Katalog 23	213
Çizim 41: Katalog 24	213
Çizim 42: Katalog 25	214
Çizim 43: Katalog 26	214
Çizim 44: Katalog 27	214
Çizim 45: Katalog 28	215
Çizim 46: Katalog 29	215
Çizim 47: Katalog 30	215
Çizim 48: Katalog 31	216
Çizim 49: Katalog 32	216
Çizim 50: Katalog 33	216
Çizim 51: Katalog 34	217
Çizim 52: Katalog 35	217
Çizim 53: Katalog 36	217
Çizim 54: Katalog 37	218
Çizim 55: Katalog 38	218
Çizim 56: Katalog 39	218
Çizim 57: Katalog 40	219
Çizim 58: Katalog 41	219
Çizim 59: Katalog 42	219
Çizim 60: Katalog 43	220
Çizim 61: Katalog 44	220
Çizim 62: Katalog 45	220
Çizim 63: Katalog 46	221
Çizim 64: Katalog 47	221
Çizim 65: Katalog 48	221

Çizim 66: Katalog 49	222
Çizim 67: Katalog 50	222
Çizim 68: Katalog 51	222
Çizim 69: Katalog 52	223
Çizim 70: Katalog 53	223
Çizim 71: Katalog 54	223
Çizim 72: Katalog 55	224
Çizim 73: Katalog 56	224
Çizim 74: Katalog 57	224
Çizim 75: Katalog 58	225
Çizim 76: Katalog 59	225
Çizim 77: Katalog 60	225
Çizim 78: Katalog 61	226
Çizim 79: Katalog 62	226
Çizim 80: Katalog 63	226
Çizim 81: Katalog 64	227
Çizim 82: Katalog 65	227
Çizim 83: Katalog 66	227
Çizim 84: Katalog 67	228
Çizim 85: Katalog 68	228
Çizim 86: Katalog 69	228
Çizim 87: Katalog 70	229
Çizim 88: Katalog 71	229
Çizim 89: Katalog 72	229
Çizim 90: Katalog 73	230
Çizim 91: Katalog 74	230
Çizim 92: Katalog 75	230
Çizim 93: Katalog 76	231
Çizim 94: Katalog 77	231
Çizim 95: Katalog 78	231
Çizim 96: Katalog 79	232
Çizim 97: Katalog 80	232
Çizim 98: Katalog 81	232

Çizim 99: Katalog 82	233
Çizim 100: Katalog 83	233
Çizim 101: Katalog 84	233
Çizim 102: Katalog 85	234
Çizim 103: Katalog 86	234
Çizim 104: Katalog 87	234
Çizim 105: Katalog 6	235
Çizim 106: Katalog 13	235
Çizim 107: Katalog 3	235
Çizim 108: Katalog 11	235
Çizim 109: Katalog 5	235
Çizim 110: Katalog 25	236
Çizim 111: Katalog 7	236
Çizim 112: Katalog 10	236
Çizim 113: Katalog 23	236
Çizim 114: Katalog 27	236
Çizim 115: Katalog 24	237
Çizim 116: Katalog 28	237
Çizim 117: Katalog 31	237
Çizim 118: Katalog 33	237
Çizim 119: Katalog 8	238
Çizim 120: Katalog 12	238
Çizim 121: Katalog 15	238
Çizim 122: Katalog 16	238
Çizim 123: Katalog 17	239
Çizim 124: Katalog 18	239
Çizim 125: Katalog 20	239
Çizim 126: Katalog 21	239
Çizim 127: Katalog 22	239
Çizim 128: Katalog 29	240
Çizim 129: Katalog 30	240
Çizim 130: Katalog 31	240
Çizim 131: Katalog 32	240

Çizim 132: Katalog 14	240
Çizim 133: Katalog 4	241
Çizim 134: Katalog 26	241
Çizim 135: Katalog 9	241
Çizim 136: Katalog 19	241
Çizim 137: Katalog 1	242
Çizim 138: Katalog 2	242
Çizim 139: Katalog 47	242
Çizim 140: Katalog 36	242
Çizim 141: Katalog 41	242
Çizim 142: Katalog 43	243
Çizim 143: Katalog 35	243
Çizim 144: Katalog 48	243
Çizim 145: Katalog 40	243
Çizim 146: Katalog 34	243
Çizim 147: Katalog 42	243
Çizim 148: Katalog 38	244
Çizim 149: Katalog 39	244
Çizim 150: Katalog 44	244
Çizim 151: Katalog 46	244
Çizim 152: Katalog 37	244
Çizim 153: Katalog 45	244

FOTOĞRAF LİSTESİ

Fotoğraf 1: Battalgazi Evi (Makamı),	245
Fotoğraf 2: Battalgazi Evi (Makamı),	245
Fotoğraf 3: Battalgazi Evi (Makamı),	246
Fotoğraf 4: Battalgazi Evi (Makamı),	246
Fotoğraf 5-6: Türk Dönemi fırınları	247
Fotoğraf 7: Korinth Geç Bizans veya Türk Dönemi Fırını.	247
Fotoğraf 8: Hasankeyf kazı alanı fırınların yoğunlaştığı bölüm.	248
Fotoğraf 9: İznik Çini Fırını	248
Fotoğraf 10: Seramikte sırn piştiğini kontrol etmek için yapılan seramik parçalar ...	249
Fotoğraf 11: Battalgazi Evi Kazısı üçayak parçalar.	249
Fotoğraf 12: Battalgazi Evi Kazısı üçayak parçalar	250
Fotoğraf 13: Konik Formlu Dairesel Üçayak	250
Fotoğraf 14: Çift Üçayak (Fındık 2007: s. 248)	250
Fotoğraf 15: Hasankeyf fırınında üçayaklarla fırınlanmış sırlı kaplar.	251
Fotoğraf 16: Hasankeyf'te çıkan kil fırın çivileri.....	251
Fotoğraf 17: Hasankeyf'te çıkan yuvarlak kil plaka (Fındık (c), 2013: s.55)251	
Fotoğraf 18: Katalog 1, iç yüzey	252
Fotoğraf 19: Katalog 1, dış yüzey	252
Fotoğraf 20: Katalog 2, iç yüzey	253
Fotoğraf 21: Katalog 2, dış yüzey	253
Fotoğraf 22: Katalog 3, iç yüzey	254
Fotoğraf 23: Katalog 3, dış yüzey	254
Fotoğraf 24: Katalog 4, iç yüzey	255
Fotoğraf 25: Katalog 4, dış yüzey	255
Fotoğraf 26: Katalog 5, iç yüzey	256
Fotoğraf 27: Katalog 5, dış yüzey	256
Fotoğraf 28: Katalog 6, iç yüzey	257
Fotoğraf 29: Katalog 6, dış yüzey	257
Fotoğraf 30: Katalog 7, iç yüzey	258
Fotoğraf 31: Katalog 7, dış yüzey	258
Fotoğraf 32: Katalog 8, iç yüzey	259

Fotoğraf 33: Katalog 8, dış yüzey	259
Fotoğraf 34: Katalog 9, iç yüzey	260
Fotoğraf 35: Katalog 9, dış yüzey	260
Fotoğraf 36: Katalog 10, iç yüzey	261
Fotoğraf 37: Katalog 10, dış yüzey	261
Fotoğraf 38: Katalog 11, iç yüzey	262
Fotoğraf 39: Katalog 11, dış yüzey	262
Fotoğraf 40: Katalog 12, iç yüzey	263
Fotoğraf 41: Katalog 12, dış yüzey	263
Fotoğraf 42: Katalog 13, iç yüzey	264
Fotoğraf 43: Katalog 13, dış yüzey	264
Fotoğraf 44: Katalog 14, iç yüzey	265
Fotoğraf 45: Katalog 14, dış yüzey	265
Fotoğraf 46: Katalog 15, iç yüzey	266
Fotoğraf 47: Katalog 15, dış yüzey	266
Fotoğraf 48: Katalog 16, iç yüzey	267
Fotoğraf 49: Katalog 16, dış yüzey	267
Fotoğraf 50: Katalog 17, iç yüzey	268
Fotoğraf 51: Katalog 17, dış yüzey	268
Fotoğraf 52: Katalog 18, iç yüzey	269
Fotoğraf 53: Katalog 18, dış yüzey	269
Fotoğraf 54: Katalog 19, iç yüzey	270
Fotoğraf 55: Katalog 19, dış yüzey	270
Fotoğraf 56: Katalog 20, iç yüzey	271
Fotoğraf 57: Katalog 20, dış yüzey	271
Fotoğraf 58: Katalog 21, iç yüzey	272
Fotoğraf 59: Katalog 21, dış yüzey	272
Fotoğraf 60: Katalog 22, iç yüzey	273
Fotoğraf 61: Katalog 22, dış yüzeyi	273
Fotoğraf 62: Katalog 23, iç yüzey	274
Fotoğraf 63: Katalog 23, dış yüzey	274
Fotoğraf 64: Katalog 24, iç yüzey	275
Fotoğraf 65: Katalog 24, dış yüz	275

Fotoğraf 66: Katalog 25, iç yüzey	276
Fotoğraf 67: Katalog 25, dış yüzey	276
Fotoğraf 68: Katalog 26, iç yüzey	277
Fotoğraf 69: Katalog 26, dış yüzey	277
Fotoğraf 70: Katalog 27, iç yüzey	278
Fotoğraf 71: Katalog 27, dış yüzey	278
Fotoğraf 72: Katalog 28, iç yüzey	279
Fotoğraf 73: Katalog 28, dış yüzey	279
Fotoğraf 74: Katalog 29, İç Yüzey	280
Fotoğraf 75: Katalog 29, Dış Yüzey.....	280
Fotoğraf 76: Katalog 30, İç Yüzey	281
Fotoğraf 77: Katalog 31, iç yüzey	282
Fotoğraf 78: Katalog 31, dış yüzey	282
Fotoğraf 79: Katalog 32, iç yüzey	283
Fotoğraf 80: Katalog 32, dış yüze	283
Fotoğraf 81: Katalog 33, iç yüzey	284
Fotoğraf 82: Katalog 33, dış yüzey	284
Fotoğraf 83: Katalog 34, iç yüzey	285
Fotoğraf 84: Katalog 34, dış yüze	285
Fotoğraf 85: Katalog 35, iç yüzey	286
Fotoğraf 86: Katalog 35, dış yüzey	286
Fotoğraf 87: Katalog 36, iç yüzey	287
Fotoğraf 88: Katalog 36, dış yüzey	287
Fotoğraf 89: Katalog 37, iç yüzey	288
Fotoğraf 90: Katalog 37, dış yüzey	288
Fotoğraf 91: Katalog 38, iç yüzey	289
Fotoğraf 92: Katalog 38, dış yüze	289
Fotoğraf 93: Katalog 39, iç yüzey	290
Fotoğraf 94: Katalog 39, dış yüzey	290
Fotoğraf 95: Katalog 40, iç yüzey	291
Fotoğraf 96: Katalog 40, dış yüzey	291
Fotoğraf 97: Katalog 41, iç yüzey	292
Fotoğraf 98: Katalog 41, dış yüzey	292

Fotoğraf 99: Katalog 42, iç yüzey	293
Fotoğraf 100: Katalog 42, dış yüzey	293
Fotoğraf 101: Katalog 43, iç yüzey	294
Fotoğraf 102: Katalog 43, dış yüzey	294
Fotoğraf 103: Katalog 44, iç yüzey	295
Fotoğraf 104: Katalog 44, iç yüzey	295
Fotoğraf 105: Katalog 45, iç yüzey	296
Fotoğraf 106: Katalog 45, dış yüzey	296
Fotoğraf 107: Katalog 46, iç yüzey	297
Fotoğraf 108: Katalog 46, dış yüzey	297
Fotoğraf 109: Katalog 47, iç yüzey	298
Fotoğraf 110: Katalog 47, dış yüzey	298
Fotoğraf 111: Katalog 48, iç yüzey	299
Fotoğraf 112: Katalog 48, dış yüzey	299
Fotoğraf 113: Katalog 49, iç yüzey	300
Fotoğraf 114: Katalog 49, dış yüzey	300
Fotoğraf 115: Katalog 50, iç yüzey	301
Fotoğraf 116: Katalog 50, dış yüzey	301
Fotoğraf 117: Katalog 51, iç yüzey	302
Fotoğraf 118: Katalog 51, dış yüzey	302
Fotoğraf 119: Katalog 52, iç yüzey	303
Fotoğraf 120: Katalog 52, dış yüzey	303
Fotoğraf 121: Katalog 53, iç yüzey	304
Fotoğraf 122: Katalog 53, dış yüzey	304
Fotoğraf 123: Katalog 54, iç yüzey	305
Fotoğraf 124: Katalog 54, dış yüzey	305
Fotoğraf 125: Katalog 55, iç yüzey	306
Fotoğraf 126: Katalog 55, dış yüzey	306
Fotoğraf 127: Katalog 56, iç yüzey	307
Fotoğraf 128: Katalog 56, dış yüzey	307
Fotoğraf 129: Katalog 57, iç yüzey	308
Fotoğraf 130: Katalog 57, dış yüzey	308
Fotoğraf 131: Katalog 58, iç yüzey	309

Fotoğraf 132: Katalog 58, dış yüzey	309
Fotoğraf 133: Katalog 59, iç yüzey	310
Fotoğraf 134: Katalog 59, dış yüzey	310
Fotoğraf 135: Katalog 60, iç yüzey	311
Fotoğraf 136: Katalog 60, dış yüzey	311
Fotoğraf 137: Katalog 61, iç yüzey	312
Fotoğraf 138: Katalog 61, dış yüzey	312
Fotoğraf 139: Katalog 62, iç yüzey	313
Fotoğraf 140: Katalog 62, dış yüzey	313
Fotoğraf 141: Katalog 63, iç yüzey	314
Fotoğraf 142: Katalog 64, iç yüzey	315
Fotoğraf 143: Katalog 64, dış yüzey	315
Fotoğraf 144: Katalog 65, iç yüzey	316
Fotoğraf 145: Katalog 65, dış yüzey	316
Fotoğraf 146: Katalog 66, iç yüzey	317
Fotoğraf 147: Katalog 66, dış yüzey	317
Fotoğraf 148: Katalog 67, iç yüzey	318
Fotoğraf 149: Katalog 67, dış yüzey	318
Fotoğraf 150: Katalog 68, iç yüzey	319
Fotoğraf 151: Katalog 68, dış yüzey	319
Fotoğraf 152: Katalog 69, iç yüzey	320
Fotoğraf 153: Katalog 69, dış yüzey	320
Fotoğraf 154: Katalog 70, iç yüzey	321
Fotoğraf 155: Katalog 70, dış yüzey	321
Fotoğraf 156: Katalog 71, iç yüzey	322
Fotoğraf 157: Katalog 71, dış yüzey	322
Fotoğraf 158: Katalog 72, iç yüzey	323
Fotoğraf 159: Katalog 72, dış yüzey	323
Fotoğraf 160: Katalog 73, iç yüzey	324
Fotoğraf 161: Katalog 73, dış yüzey	324
Fotoğraf 162: Katalog 74, iç yüzey	325
Fotoğraf 163: Katalog 74, dış yüzey	325
Fotoğraf 164: Katalog 75, iç yüzey	326

Fotoğraf 165: Katalog 75, dış yüzey	326
Fotoğraf 166: Katalog 75, İç yüzey	327
Fotoğraf 167: Katalog 75, dış yüzey	327
Fotoğraf 168: Katalog 76, iç yüzey	328
Fotoğraf 169: Katalog 76, dış yüzey	328
Fotoğraf 170: Katalog 77, iç yüzey	329
Fotoğraf 171: Katalog 77, dış yüzey	329
Fotoğraf 172: Katalog 78, iç yüzey	330
Fotoğraf 173: Katalog 78, dış yüzey	330
Fotoğraf 174: Katalog 79, iç yüzey	331
Fotoğraf 175: Katalog 79, dış yüzey	331
Fotoğraf 176: Katalog 80, iç yüzey	332
Fotoğraf 177: Katalog 81, iç yüzey	333
Fotoğraf 178: Katalog 81, dış yüzey	333
Fotoğraf 179: Katalog 82, iç yüzey	334
Fotoğraf 180: Katalog 82, dış yüzey	334
Fotoğraf 181: Katalog 83, iç yüzey	335
Fotoğraf 182: Katalog 83, dış yüzey	335
Fotoğraf 183: Katalog 84, iç yüzey	336
Fotoğraf 184: Katalog 84, dış yüzey	336
Fotoğraf 185: Katalog 85, iç yüzey	337
Fotoğraf 186: Katalog 86, iç yüzey	337
Fotoğraf 187: Katalog 87, iç yüzey	338
Fotoğraf 188: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 1, iç yüzey	338
Fotoğraf 189: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 1, dış yüzey	339
Fotoğraf 190-191: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 2, iç ve dış yüzey	339
Fotoğraf 192: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 3, iç yüzey	340
Fotoğraf 193: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 4, iç yüzey	340
Fotoğraf 194: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 4, dış yüzey	341
Fotoğraf 195: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 5, iç yüzey	341
Fotoğraf 196: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 5, dış yüzey	342
Fotoğraf 197: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 6, iç yüzey	342
Fotoğraf 198: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 6, dış yüzey	343

Fotoğraf 199: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 7, iç yüzey	343
Fotoğraf 200: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 7, dış yüzey	344
Fotoğraf 201: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 8, iç yüzey	344
Fotoğraf 202: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 8, dış yüzey	345
Fotoğraf 203: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 9, iç yüzey	345
Fotoğraf 204: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 9, dış yüzey	346
Fotoğraf 205: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 10, iç yüzey	346
Fotoğraf 206: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 11, dış yüzey	347
Fotoğraf 207: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 12, sırsız parçalar	347
Fotoğraf 208: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 13, sırsız parçalar	348
Fotoğraf 209: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 16, lüle parçaları.....	348
Foto 210: İznik	349
Foto 211: Sivas.....	349
Foto 212: Harput	349
Foto 213: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi Yayına hazırlanmakta olan makale	349
Foto 214: Kubad Abad Çinileri.....	349
Foto 215: Bitlis.....	349
Foto 216 : Eski Malatya Nekropol Kazısı.....	350
Foto 217: Eski Malatya Nekropol	350
Foto 218: Eski Malatya Nekropol Kazısı.....	350
Foto 219: İznik	350
Foto 220 : Anaia-Kuşadası.....	350
Foto 221: Eski Malatya Nekropol Kazısı.....	350
Foto 222: Ahlat	351
Foto 223: Malatya Şahabe-i Kübra	351
Foto 224: Elazığ	351
Foto 225: Harput	351
Foto 226: Eski Malatya Nekropol Kazısı.....	351
Foto 227: Eski Malatya Nekropol Kazısı.....	352
Foto 228: Harput	352
Foto 229: Harput	352
Foto 230: Hasankeyf	352
Foto 231: Malatya	352

Foto 232: İran veya Afganistan 12.-13	352
Foto 233: İran 12. Yüzyıl Londra British Müzesi.....	353
Foto 234: Samsat Kazısı, 12. – 13. Yüzyıla tarihlenen kase.....	353
Foto 235: Kubad Abad Seramiği.....	353
Foto 236: Tokat Gök Medrese 1270 tarihli süsleme.....	354
Foto 237: Malatya Ulu Cami İçinde Bulunan Çini Kitabesi.....	354
Foto 238: Konya Karatay Medresesi.....	354
Foto 239: Malatya Sevserek Han kazısı.....	354
Foto240: İznik	355
Foto 241: Elazığ Müzesi	355
Foto 242: Bitlis.....	355
Foto 243: Harput	355
Foto 244: Paris	355
Foto 245: Bergama.....	355
Foto 246: Bitlis.....	356
Foto 247: İznik	356
Foto 248: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi.....	356
Foto 249: İran 12. Yüzyıl Sigrafitto Boston Güzel Sanatlar Müzesi	356
Foto 250: Bitlis.....	357
Foto 251: Hasankeyf	357
Foto 252: Malatya Sevserek Han Kazısı	357
Foto 253: Malatya Sevserek Han Kazısı	357
Foto 254: Sivas.....	357
Foto 255: Harput	357
Foto 256: Malatya Sevserek Han Kazısı	358
Foto 257: Malatya Sevserek Han Kazısı	358
Foto 258: Malatya Sevserek Han Kazısı	358
Foto 259: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi.....	358
Foto 260: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi.....	358
Foto 261: Malatya Nekropol Kazısı	359
Foto 262: Atina	359
Foto 263: Al Mina.....	359
Foto 264: Elazığ Müzesi	360

Foto 265: Al Mina.....	360
Foto 266: Kubad Abad.....	360
Foto 267: Samsat.....	361
Foto 268: Samsat.....	361
Foto 269: Samsat.....	361
Foto 270: Samsat.....	361
Foto 271: Samsat.....	361
Foto 272: Samsat.....	362
Foto 273: 13. Yüzyıl, Adana Arkeoloji Müzesi.....	362
Foto 274: 13. Yüzyıl, Adana Arkeoloji Müzesi.....	362
Foto 275: İznik.....	363
Foto 276: İznik.....	363
Foto 277: Kubad Abad Çini.....	363
Foto 278: Kubad Abad Çini.....	363
Foto 279: İran 12. Yüzyıl, İstanbul Arkeoloji Müzesi, Çinili Köşk Müzesi.....	364
Foto 280: Harput.....	364
Foto 281: Harput.....	364
Foto 282: Harput.....	364
Foto 283: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi.....	365
Foto 284 : Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi.....	365
Foto 285: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi.....	365
Foto 286: Harput.....	366
Foto 287: Rakka.....	366
Foto 288: Samsat.....	367
Foto 289: Samsat.....	367
Foto 290: Samsat.....	367
Foto 291: Samsat.....	367

GRAFİK LİSTESİ

Grafik 1: Battalgazi Evi Kazısı seramikleri Hamur renginin Mansall Kataloğunda dağılımı.....	368
Grafik 2: Süsleme tekniğine göre yüzdellik dilimi.....	369
Grafik 3: İncelenen seramiklerin motif olarak yüzdellik dilimi	369
Grafik 4: İncelenen seramiklerin ait oldukları bölümün parça dağılımı	370
Grafik 5: İncelenen ağız parçalarına ait kap formları yüzdellik dilimi	370

ÖNSÖZ

Anadolu Selçuklu dönemi seramikleri üzerine yapılan araştırmalara sayısal açıdan baktığımızda son yıllarda hız kazandığını görmekteyiz. Anadolu Selçuklularının ulaştığı coğrafyalarda yapılan kazılar sonucu bulunan seramik malzemelerin ele alınarak incelenmesi sonucu konuyla ilgili bilgimiz gün geçtikçe yeni verilerle birlikte artarak ilerlemektedir. Ortaçağ dönemi Anadolu'sunun karmaşık siyasi yapısı, eserlerin tanımlanmasında ve hangi uygarlığa ait olduğu bilgisini zorlaştırmaktadır. Bu dönemde Anadolu Selçuklu, Bizans, Beylikler ve Erken Osmanlı devletlerinin aynı zaman diliminde var olması seramik incelemelerinin kesin sonuçlara ulaşmasını zorlaştıran en önemli etken olduğu görülmektedir. Yapılan araştırmalarda da kesin tanımlanmış eser sayısı çok azdır. Bu durum da eserler ile ilgili yapılan değerlendirmelerin yetersiz kalmasına sebep olmaktadır. Bu sorunların önüne geçebilmek amacıyla, Battalgazi Evi kazısı buluntularının değerlendirilmesinde, tanım ve tasnifinin doğru yapılabilmesi için diğer kazılarda ele geçen ve müzelerde yerini almış benzer örneklerin de üzerinde durulmuştur.

Tez konusu "Battalgazi Evi Kazısı Sırlı ve Sırsız Seramikleri" olarak belirlenmiştir. Önemli bir şahsiyet olan Battalgazi'nin türbesi ve evinde yapılan kazılarda çıkan buluntular hem Ortaçağ'ın karmaşık yapısını gözler önüne sermesi hem de Anadolu Selçuklu dönemine ait buluntuları içermesi bakımından bizim için önemlidir.

Kazı buluntuları üzerinde çalışma ve yayın hakkı kendisinde bulunmasına rağmen kazı buluntularını çalışmama izin veren ve aynı zamanda Yüksek Lisans tezimin danışmanlığını yaparak benden yardımlarını hiç eksik etmeyen değerli Hocam Doç. Dr. İsmail AYTAÇ' a sonsuz teşekkür ederim. Tez çalışmamda seramiklerin incelenmesinde yardımlarını esirgemeyen değerli Malatya Arkeoloji Müzesi, Malatya Etnografya Müzesi temsilcilerine, teşekkürlerimi sunarım. Son olarak Fırat Üniversitesi FÜBAP (Fırat Üniversitesi Bilimsel Araştırma Projeleri) birimine EF. 14. 03 nolu projemize maddi destek sağladıkları için teşekkür ederiz.

KISALTMALAR

a.ç.	: Ağız çapı
a.g.e.	: Adı geçen eser
a.g.m.	: Adı geçen makale
a.g.t.	: Adı geçen tez
a. göv.	: Ağza yakın gövde kalınlığı
a.kal.	: Ağıza hamur kalınlığı
Astar	: Astar rengi; astar niteliği
C.	: Cilt
Çiz.	: Çizim
Çizim No (/16/165)	: Çizim no karşısında verilen iki rakam bulunmaktadır. bu rakamlardan ilki tezin arka sayfasında sıralanan sıra numarasını ifade eder, ikincisi ise seramiğin el çizimleri yapılırken verilen envanter numarasını ifade eder.
der.	: Derinlik
env.	: Envanter
Foto.	: Fotoğraf
göv.	: Gövdenin orta noktasından alınan kalınlık
g.kal.	: Parçanın gövde bölümüne yakın, hamur kalınlığı
Hamur	: Seramik hamur yapısı
k.ç.	: Kaide çapı
k. göv.	: Parçanın kaide bölümüne yakın, gövde kalınlığı
k.kal.	: Kaide hamur kalınlığı
k.yük.	: Kaide yüksekliği
Kat. No.	: Katalog numarası
KUDEB	: Koruma Uygulama Denetim Bürosu,
m.	: Makale
md.	: Madde
M.Ö	: Milattan Önce
M.S	: Milattan Sonra
No	: Numara
Ölçüler	: Seramik örneğinin bilinen ölçüleri

Ör.	: Örnek
Parça sayısı	: Seramik örneğinin kaç parçadan oluştuğu
Res. No.	: Resim numarası
S.	: Sayı
s.	: Sayfa
Sır	: Sır rengi; sırm niteliği
Süsleme tekniği	: Süslemenin nasıl yapıldığı
Şek.	: Şekil
Tür	: Seramik örneğin türü
Tip	: Seramik örneğinin üretim tipi
Yapım tekniği	: Eserin nasıl yapıldığı.
Yay.	: Yayın
yük.	: Yükseklik
YY	: Yüzyıl

GİRİŞ

1. Konunun Tanımı, Amacı, Önemi ve Sınırları

Malatya ili, Battalgazi İlçesi, Karahan Mahallesi, Çarşamba Mevkii'nde bulunan Battalgazi Makamı (Evi) kazısı, Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.12. 2010 tarihinde izin, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 14.02.2011 tarihinde uygundur yazısıyla, Malatya Müze Müdürlüğü başkanlığında, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar bölüm başkanı Doç. Dr. İsmail AYTAÇ ve Adıyaman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölüm başkanı Yrd. Doç. Dr. Fuat ŞANCI' nın bilimsel danışmanlığında yapılan kazı sonucu yüzeye çıkarılan seramiklerin özellikleri ve Türk Sanatındaki önemi araştırılmıştır.

Bilindiği gibi insanlığın en eski maddi kültür kalıntıları arasında bulunan pişmiş toprak eşyalar, o dönemin kültürel yaşamı hakkında bizlere bilgi veren kaynaklar arasında yer alır. Uygarlığın erken dönemlerindeki hemen hemen tek plastik malzeme olması seramiğin insan hayatında önemli bir yere sahip olmasını sağlamıştır. Özellikle Türklerin İslamiyet'i kabulüyle yerleşik hayata geçip tarım ve hayvancılıkla uğraşması sonucunda, ürettiklerini saklamak veya depolamak için çeşitli kaplara ihtiyaç duymuştur. Özellikle seramiğin ana malzemesi kil, çamur veya balçık olan ve kolayca şekillendirilebilen bu malzemenin en geniş tanımıyla pişmiş toprak olarak bilinen seramiğin ana malzemesinin doğada rahat bulunabilmesi ihtiyaca yönelik birçok kabın üretilmesini kolaylaştırmıştır. Kimi kaynaklarda seramiğin tarihinin insanlığın tarihiyle yaşıt olduğu bile düşünülür. İnsanoğlunun yaşadığı her yerde seramiğin izlerine rastlandığını söyleyebiliriz. Temel bileşenler basit olmasına rağmen zamanla daha fazla detaylandırılarak form, süsleme ve malzemenin de şekillenmesiyle seramiğin boyut değişmesine ve sanatsal açıdan değerlendirilmesine olanak sağlamıştır. Bu nedenle seramiğin sayesinde geçmişimizi daha iyi tanıyıp değerlendirebileceğimiz kaynakları günümüze taşınması açısından da önemlidir. Bu kaplara net bir tarih veremediğimiz için genel bir tarihlendirme ile Ortaçağ dönemi kapları olarak adlandırılırlar. İncelemiş olduğum kapların çoğu günlük kullanım kaplarıdır. Bu kapların incelenmesiyle bulunduğu yörenin özelliklerine, sanat anlayışları ve kültürü hakkında bize önemli bilgiler vereceği kanaatindeyiz.

2. Araştırmanın Metot ve Düzeni

Araştırmamızın ilk aşaması konunun belirlenmesi olmuştur. Tez araştırması üç aşamadan meydana gelmektedir. Birinci aşama kazıda çıkarılan seramiklerin çalışılabilmesi için Kültür ve Turizm Bakanlığı, İl Kültür Turizm Müdürlüğü ve Malatya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğünden gerekli izinlerin alınmasıdır. Alınan izinler doğrultusunda çalışma Malatya Etnografya Müzesi içerisinde müze temsilcileri eşliğinde yapılmaya başlamıştır. İlk etapta seramiklerin temizliği yıkatılıp kurutularak yapılmış, birleşme durumu olabilecek parçaların tümlenmesi yapılmaya çalışılmıştır. Ancak tümlenebilen seramik olmadığı için sadece seramiklerin bazı parçaları bulunarak motifler hakkında doğru bilgilere ulaşılabilmıştır. Temizlenen seramikler seçilerek çizilmeye başlanmıştır. Çizim yapılırken profil veren ve özellikle motifli seramikler tercih edilmiştir. Bir sonraki aşamada ise fotoğraf çekimi toplu ve tek tek yapılarak belgelenmiştir. Bu çalışmaların tamamı müzede gerçekleşmiştir. Müzede sonuçlanan çalışma çizimleri taranarak dijital ortama aktarılması ve bilgisayar ortamında yapılmasıyla devam etmiştir. İkinci aşamada ise konu ile ilgili yayınların taranarak konuyla ilgili bir arşivin oluşturulması sağlanmıştır. Bu arşiv oluşturulurken, Battalgazi, Malatya ve seramik alanında yapılan çalışmaların üniversite kütüphaneleri, müze arşivleri, Kültür ve Turizm Bakanlığı dijital ortamda bulunan bildiri kitapları, akademik sayfalardaki dijital kaynaklar, çok sayıda ansiklopedik kaynağa ulaşılmıştır. Üçüncü aşamada ise kaynakların okunarak tezin oluşturulmasına geçilmiştir.

Tezin içeriği ise; dört bölümden oluşmaktadır. Çalışmanın birinci bölümünde Malatya ili Battalgazi ilçesi ve yöresinin coğrafi konumu, jeolojik yapısı, platoları, vadileri, ovaları, akarsu ve gölleri, iklim ve bitki örtüsü, nüfusu ve ilk çağlardan Cumhuriyet dönemine kadar ki süreci detaylı bir şekilde incelenmiştir. Devamında Battalgazi'nin kim olduğu ve Battalgazi Evi kazısı ile ilgili yapılan kazı ve sonuçları detaylı bir şekilde incelenmiştir. İkinci bölümde seramiğin ortaya çıkışı, tarihsel süreç içerisinde nasıl geliştiği, seramik yapımı, kullanılan malzeme ve fırınları, süsleme teknikleri, bezeme ve formları incelenmiştir. Üçüncü bölümde ise katalog yapılarak seçilen her bir parça detaylı incelenmiştir. Dördüncü bölümde Battalgazi Evi Kazısına ait seramiklerin, hamur özellikleri, astar, sır, yüzey görünümü, süsleme tekniği, motif ve kompozisyonlarından sonra formuna bakılarak tipoloji detaylı bir şekilde değerlendirme yapılarak sonuç ve kaynakça ile devam etmiştir. Son bölümde incelenen seramiklere ait fotoğraflara, çizimlere yer verilmiştir. Eserlerin kıyaslanması için çeşitli kazılardan

çıkan seramik örnekleri de verilerek diğer kazılarda çıkan buluntularla bağlantı kurulmuştur. Bu bağlamda konunun daha iyi anlaşılması ve öneminin vurgulanması amaçlanmıştır.

Ülkemizin birçok yerinde arkeolojik kazılar yapılmakta ve benzer seramikler yüzeye çıkarılmaktadır. Çıkarılan her buluntu bilimsel bir veridir. Bu verilerin birbiriyle bağlantısı kurularak seramiğin tarihsel süreci ile ilgili doğru bilgilere ulaşmak hem seramiğin Malatya'daki üretimi ile ilgili bilgileri öğrenmek açısından hem de literatüre kaynak olması açısından önemlidir.

3. Çalışma ile İlgili Araştırma ve Yayınlar

Seramik ile ilgili birçok tez, makale ve kitaba ulaşılmıştır. Ancak konunun zor ve karmaşık bir yapıda olmasından dolayı, bu kaynakların bir kısmının ana kaynak olduğunu söylemek mümkündür. Ana kaynaklar konunun anlaşılması ve doğru değerlendirilmesinde sıkça başvurulması açısından önemlidir. Seramiklerin değerlendirilmesinde Prof. Dr. A. Tuba ÖKSE hocamızın; *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, Arkeoloji ve Sanat Yay. 2, İstanbul, 1999; *Önasya Arkeolojisinde Çanak Çömlek*, Arkeoloji ve Sanat Yay., İstanbul, 2012, *Önasya Arkeolojisinde Seramik Değerlendirmesi*, Arkeoloji ve Sanat Yay., İstanbul, 2012 adlı kaynaklarından faydalanılmıştır. Bu kaynaklar seramiğin kavram olarak anlaşılması ve nasıl değerlendirilmesi gerektiğini öğreten niteliktedir. Özellikle seramik terimleri adlı eser seramik konusunda hangi terimlerle karşılaşacağımızı ve bu terimlere yabancı kalınmaması açısından büyük önem arz etmektedir.

Anadolu Selçuklu ve Osmanlı dönemi seramikleri konusunda ana kaynağı oluşturan Doç. Dr. Nurşen Özkul FINDIK'ın yayınlamış olduğu makale ve kaynaklar detaylı incelenmiştir. Özellikle tarihlendirme ve değerlendirme kısmında yeterli bilgiyi sunmuştur. Fındık'ın "*Hasankeyf Seramikleri (2004-2006)*" Çardaş Yayıncılık, Ankara, 2008 adlı eserinde yakın bir coğrafya olan Hasankeyf'ten çıkan seramiklerin kıyaslanması yapılmış, benzer örneklerin ele alınıp değerlendirilmesinde sıkça başvurulmuş bir eser olmuştur. Yine "*İznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları (1980-95) Arasındaki Osmanlı Seramikleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları 1, Ankara, 2001 adlı kitabı Fındık'ın doktora tezi olup ana kaynak niteliğindedir. Ortaçağ seramiğine ışık tutan bu eserin özellikle, tipoloji, değerlendirme, tarihlendirme açısından yoğun olarak faydalandığı dip notlarda görülecektir. İznik Roma Tiyatro kazısı eserleri ile Battalgazi

Kazısı eserlerinin kıyaslanmasında büyük önem arz etmiştir. “*İznik Sırlı Seramikleri, Roma Tiyatrosu Kazısı (1980-95)*”, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2014, (Ed. Çubukçu, A.), “Ortaçağ Sivas’ında Sırlı Seramikler”, *Anadolu ve çevresinde Ortaçağ 5*, AKVAD Yay., Ankara, 2011, gibi çalışmalar birçok seramiği detaylı incelemiştir.

Seramik ve çini denildiğinde başka bir isim olan Gönül ÖNEY akla gelmektedir. Seramik hakkında yeterli bilgilere henüz ulaşılammışken çıkarmış olduğu yayınlar önemli bilgileri ile konuya ışık tutmuştur. Bunlar; *Anadolu’da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1980, “Samsat Kazılarında 12.-13. Yy Seramiği”, *II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*, izmir, 1984; “Türk Çini ve Seramik Sanatı”, *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*, İstanbul, 1993; 1978-79 ve 81 Yılı Samsat Kazılarında Bulunan İslam Dönemi Buluntularıyla İlgili İlk Haberler, “*Arkeoloji-Sanat Dergisi*”, S. 1, İzmir 1982; “Selçuklu Seramik Sanatı”, *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, YKY, İstanbul, 2002 adlı eserler incelenmiş olup gerekli yerlerde alıntılar yapılmıştır.

Mahir AKTURAN’ ın Eski Malatya Nekropolü Kazısı 1976, Arkeoloji ve sanat yayınları, Kazı Monografileri Dizisi: 1, İstanbul, 1989 kaynağı Battalgazi ilçesinin tarihi ve arkeolojik dokusuyla ilgili ilk bilgileri vermiş olmasıyla Malatya için önemli bilgiler sunmaktadır. Bu doğrultuda tez açısından önemli bir kaynak olmuştur.

ARIK, R. “Ortaçağ Türk Arkeolojisinde Kubad-Abad Kazılarının Önemi”, *Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongresi Bildirileri (4-7 Eylül 1989)*, Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1989 adlı kaynakta Kubadabad Sarayında çıkan çini ve seramikleri seramik açısından çok önemli buluntuları içermektedir.

ASLANAPA, O., “Eski Türk Çini Fırınları”, *Türk Kültürü*, S: III\36, Ankara, 1965 adlı kaynakta İznik’te yapılan ilk kazılarda çıkan seramik fırınları ile alakalı önemli bilgileri ve görüntüleri içermektedir.

Bunun dışında çok sayıda yayından da faydalanılmıştır.

BİRİNCİ BÖLÜM

1. MALATYA İLİ VE BATTALGAZİ İLÇESİ

1.1. Malatya İli ve Battalgazi İlçesi'nin Coğrafik Konumu

Malatya ili Doğu Anadolu Bölgesinde, Fırat havzasının, Yukarı Fırat bölümünde yer alır. Hatay-Maraş çöküntü oluğunun kuzey ucunda; Tohma, Fırat ve Kuruçay vadileri ile bunları çevreleyen dağlar ve platolar üzerine yayılan il topraklarının yüz ölçümü 12.413 km²'dir¹. Sultan Suyu ve Sürgü Çayı vadileriyle Akdeniz'e, Tohma Vadisi'yle İç Anadolu'ya, Fırat Vadisi'yle Doğu Anadolu'ya açılan geçiş bölgesi niteliğindedir. Doğudan Elazığ, kuzeyden Erzincan ve Sivas, batıdan Kahraman Maraş, güneyden Adıyaman, güneydoğudan Diyarbakır ile komşudur. Malatya doğu-batı, kuzey-güney istikametlerinde gerçekleşen yolların kesişme noktasıdır. Anadolu'yu Mezopotamya'ya bağlayan yolun ayrışma noktası ve Mezopotamya kültür havzasına bağlayan konumdadır. Arap-İslam Medeniyeti ile Bizans-Hıristiyan Medeniyetinin temas noktası olmuştur. Malatya bu özelliklerini gelişen kültür medeniyetini hala yansıtabilmektedir.

İl alanının büyük bölümü dağlarla kaplı olup 3. Jeolojik zamanda oluşan bu dağlar, Güneydoğu Torosların kolları, ilin güneyinde doğu-batı yönünde boydan boya kaplar. Güneyde daha düzenli sıralar oluşturan bu dağlar batı ve kuzeyde platolara dönüşmüştür. Malatya vadileriyle çevre illere bağlanmıştır. Önemli kara ve demir yolları bu vadilerden geçer. Dağ kütlelerinin güney kolunu oluşturan ve batı-doğu yönünde uzanarak Besni, Adıyaman ve Kâhta ile Malatya Ovası arasını dolduran dağlara Malatya Dağları adı verilir. Malatya Torosları diye bilinen bu dağların dorukları 2.100 m yükseltili Korudağ, 2.424 m Karakaya Tepe, 2.006 m Becbel Tepe, 2.545 m Şillan Tepe (Beydağı), 2.150 m Kelle Tepe ve 2.306 m Gayrik Tepe' dir².

Malatya ilinde platolar geniş yer kaplar. Genellikle kalker yapılı dağlar hızlı aşınarak orta ve yüksek platolara dönüşmüştür. Malatya Torosları olarak adlandırılan dağlar üzerinde bulunan platolardır. Bunlar Güney platolar, bu geniş sıranın güney, kuzey ve batı yamaçlarında çeşitli yükseltide sıralanmış platoları vardır. Batı platolar olarak adlandırılan platolar da güney platolarından biraz daha yüksektir. Oldukça derin

¹ Gönur Göğebakan, "Malatya", *İslam Ansiklopedisi*, C.27, Ankara, 2003, s. 469

² Göğebakan, a.g.md. s. 472

vadiler arasında sıralanan Tohma Suyu ve kollarıyla parçalanmış olan bu platolar genellikle kuru ve çıplaktır. Aygörmez ve Kepez dağlarından Tohma Vadisi'ne Akçababa dağlarından Tohma. Kuruçay vadilerine doğru yükseltisini yitirerek sıralanan bu platolar genelde kuru ve çıplaktır. Kuzey platoları ise Malatya'nın en önemli platolarını oluşturmaktadır. Yama Dağı'nın eteklerinde sıralanan Yama platoları olarak anılan bu platolar il alanından Fırat Vadisi'ne sokulur. Buradaki platolar farklı şekilde yüksekliklerle dizilmiş taraçalı bir yapıdadır. Bu platolar daha zengin çayırlara sahiptir. Hatta kış aylarında hayvan sürüleri bu platolara sürülür.

Vadi ve ovaları; kalkerli bir yapıya sahip olan Malatya ilinde vadiler de önemli bir yere sahiptir. Bütün vadiler Fırat Vadisi'ne açılmaktadır. Özellikle Tohma vadisi geniş bir alana sahiptir. Öbür vadilerde yer yer genişleyerek çeşitli yükseltide önemli ovalar oluşturmaktadır. Malatya Ovası, Tohma, Sultan Suyu ve Fırat Vadileri arasında kalan çok geniş bir alana sahiptir. Ortalama yükseltisi 900 m olan bu geniş düzlük kademe kademe yükselen ve 1500 m yüksekliğe çıkabilen platolar ve yüksek dağlarla çevrilidir. Ovası genellikle düz ve verimli bir toprak yapısına sahiptir. Doğanşehir Ovası Tohma vadisinden açılan ve Sultan Suyu Vadisi'nin her yanına sıralanmış küçüklü büyüklü birçok düzlükten oluşmaktadır.

Fırat havzası üzerinde yer alan Malatya ili, su kaynakları açısından oldukça zengindir. Bunlardan Tohma Suyu Fırat Irmağı'ndan sonraki en büyük akarsu olup uzunuyla ve Tahtalı dağlarından doğar. Yaman Dağı kütlesinden doğan Kuruçay Hekimhan, Hasançelebi, Fethiye'yi geçtikten sonra Fırat'a katılır. Fırat Irmağı, Kuruçay ve Tohma 'ya dökülen su daha sonra Kömürhan Boğazı'na iner. Buradan da Malatya ve Diyarbakır sınırını oluşturacak şekilde devam eder. Sürgü çayı, Sürgü yöresinde bulunur ve Karakaya Tepesi'nin güney yamacından doğar.

Malatya'da önemli bir doğal göl yoktur. Sadece kimi akarsuların kaynak alanlarında, düşük yükseltilerde plato basamaklarında yüzeye çıkan suların oluşturduğu su birikintileri vardır.

Malatya'da, karasal iklim tipi hâkimdir. İlde yazlar sıcak ve kurak kışlar soğuk ve yağışlıdır. Ancak Malatya Ovası'nda daha ılıman bir iklim hâkimdir. Sıcaklık merkez ilçede 13.7° olmaktadır. Mayıs ayında sıcaklık artarak ağustosta en yüksek sıcaklığa erişir. Yağışlar kış aylarında genelde kar şeklinde oluşur. Bahar aylarında ise yağmurlar görülür.

Bitki örtüsü; Malatya ilinde oldukça zayıftır. Eskiden il alanında oldukça yoğun ormanların varlığından söz edilirken zamanla bu ormanlar yok olmuştur. Malatya Toroslarında meşenin egemen olduğu bozuk nitelikli yapraklı ormanlarla kaplıdır. Plato ve ovalarda zengin çayırlar hâkimdir. Hayvan türleri, kültür hayvancılığı yanında yabanıl hayvan türleri de hayli zengindir.

Nüfus yapısı olarak, erkek ve kadın nüfusun kırsal alanlarda varlığı farklılık gösterir. Kırsalda kadınların fazlalığı kentsel kesimde ise erkeklerin yoğunluğu hâkimdir. Ancak bu oranlar kadınların iş hayatındaki varlıklarının giderek artmasıyla kadın nüfusunun da kentte oranı giderek artmıştır. Sanayileşmenin odaklaştığı ve tüm yönetsel işlevlerin toplandığı merkez ilçe diğer ilçelerden daha fazla nüfusa sahiptir. 16. Yüzyıla ait Malatya Tahrir Defterleri ve Evliya Çelebi Seyahatnamesi kentin o dönemlerdeki genel durumu hakkında önemli bilgiler vermekte ve Türk döneminde, burada gerçekleştirilmiş olan imar faaliyetlerinin yoğunluğunu ortaya koymaktadır. Tahrir defterine göre, 16. yüzyılda Malatya'da 29'u Müslüman 3'ü gayrimüslim olmak üzere 32 mahalle bulunuyordu. 32 Mahallenin bir kısmı sur içinde, bir kısmı da surların dışında kalıyordu. Bunlardan 19 mahallenin sur içinde olduğu anlaşılmaktadır. 1560 tarihinde şehrin nüfusu yaklaşık 8700 civarında idi ve bunun 1300 kadarı gayrimüslim Ermenilerden oluşuyordu³. 1619'da Sivas'tan Malatya'ya gelen Polonyalı Simeon surlarla çevrili, bol meyve mahsulü olan şehirde ahali bağ bozumu için yazlık mahalleye gittiğinden dolayı bekçiden başka kimseyi görmediğini söyler. 100 Ermeni hanesi bulunduğu bahseden seyyah ucuzluk ve bolluktan söz eder. 1835'te Malatya'ya uğramış olan İngilizlerin Erzurum konsolosu J. Brant harap halde gördüğü eski Malatya'nın yazlık kısımla birlikte 2800'ü Türk, 1123'ü Ermeni olan 3923 hanesi bulunduğunu, aşiret eşkıyalarının, kolera ve veba salgınının nüfusu azalttığını belirtmiştir⁴. Eski Malatya, bugünkü ismiyle Battalgazi, Malatya ilinin 8 km kuzeyinde bir ilçe merkezidir. 1838 yılında burada yaşayan halkın büyük bir kısmının bugünkü Malatya'ya taşınmasıyla şehir, *eski* sıfatını almıştır⁵.

³ Bekir Eskici, *Malatya Türk İslam Dönemi Mimari Eserleri Battalgazi (Eski Malatya)*, Malatya Kitaplığı Yay., Tarih-Sanat Tarihi Dizisi, C. 1, Malatya 2013 s. 40

⁴ Gögebakan, a.g.md. s. 475

⁵ Eskici, a.g.e , s. 50

1.2. Malatya İli ve Battalgazi İlçesi'nin Tarihi

Malatya isim itibariyle başlangıcından günümüze kadar çok fazla değişikliğe uğramamıştır. Kültepe vesikalarında *Melita* şeklinde görülen kent Hitit vesikalarında *Maldia* olarak geçmektedir. Asur İmparatorluk devri vesikalarında ise *Meliddu*, *Melide*, *Milid*, *Miliidia* olarak geçtiği görülmektedir. Urartu kaynaklarında ise *Meliitia* denilmektedir. Malatya kelimesi Hititçe 'Bal' anlamına gelmektedir⁶.

Eskiçağ tarihçilerinden Strabon ise (M.Ö. 58-M.S. 21) Malatya'yı *Melitene* adı ile zikretmektedir. Malatya'yı *Kataonia* ile Fırat Nehri arasında Kommagene sınırında Kapadokya Krallığı'nın (M.Ö. 280-212) on valiliğinden birisi olarak gösterir⁷. Malatya adı Arslantepe⁸, Battalgazi (Eski Malatya) olarak bilinen yerleşke için kullanılmıştır. Malatya'nın ilk yerleşkeleri olarak bilinen Neolitik dönemde M.Ö. 7000 yıllarında Fırat vadisinde ortaya çıkmış olan Cafer Höyük ve Değirmentepe yerleşkeleri için Malatya adının kullanıldığına dair bir bilgi kaynaklarda görülmemektedir. Bizans kaynaklarında *Melitene*, olarak geçer Araplarda ise *Malattiyye* adıyla, Selçuklu döneminde ise Vilayet-i Malatya olarak adlandırıldığı görülmektedir. Malatya yerleşkesi ve siyasi yerleşke olarak iki kısımda incelenebilir

Yerleşim tarihi, arkeolojik veriler dikkate alınarak M.Ö. 7000 yılı Cafer Höyük, M.Ö. 5000 Değirmentepe ve M.Ö.3700 -3500 yıllarında başlamıştır. Anadolu coğrafyası M.Ö. 8000'den sonraki dönemlerde iklimin nemli ve yağışlı olmasından kaynaklı bu bölgenin yani Malatya'nın da ormanlarla kaplı olduğu kabul görmektedir. Bu bilgilerden kaynaklı olarak Malatya'nın ilk yerleşkesi olarak Fırat nehri havzası etrafında bulunan yaklaşık 40 höyük verimli arazi olması ekilebilir arazi oranı göz önünde bulundurularak kentleşmenin gerçekleştirildiği görülmektedir. Bu havzalarda bulunan höyüklerde yapılan kurtarma kazıları sonucu buradaki yaşamın Bizans Nekropolü onun altında ilk Tunç Çağı kalıntıları, en alt katmandaysa Neolitik yerleşmenin kalıntıları ortaya çıkarılmıştır. İl merkezine 7 km doğusunda Arslantepe Höyüğünde 1932'de başlayan arkeolojik kazılarda ise bu bölgenin Kalkolitik çağdan İslam dönemine kadar yerleşim alanı olarak kullanıldığı anlaşılmaktadır.

⁶ Orhan Tuğrulca, *Malatya Tarih Kent ve Kültür, 'Neolitik Dönemden Osmanlı Dönemine Kadar (M.Ö. 7000- M.S. 1300)*, Malatya Belediyesi Kültür Yayınları, Malatya, 2013, s. 14

⁷ Tuğrulca, a.g.e, s.15

⁸ Arslantepe Höyüğü kazısı 1930'lu yıllarda başlayıp belirli duraksamalar sonrası 1960'lı yıllardan günümüze İtalya Roma'da bulunan La Sapienza Üniversitesi tarafından Prof. Dr. Marcella Firanipane başkanlığında devam etmektedir.

Malatya Hitit döneminde başkent Hattuşaş ile Mezopotamya arasında bir yerleşim konumundadır. Hitit İmparatorluğu'nun M.Ö. 1200'lerde Ege kavimlerince yıkılması sonucunda oluşan Genç Hitit dönemi kent devletlerinden biridir Malatya. M.Ö. 612'de Malatya bölgesi Perslerin Anadolu'da yayılması sonucu kurulan Kapadokya Satraplığına bağlanmıştır. Med egemenliğine kadar Urartu ve Asur egemenliğinde kalmıştır. Büyük İskender'in Pers hâkimiyetine son vermesiyle Malatya birçok kez el değiştirmiştir. M.Ö. 66'ya kadar Slevkos ve Pontus krallıklarına bağlı kalan Malatya, bu tarihten sonra Roma yönetiminde önemli bir askeri sınır olarak varlığını sürdürmüştür. Hıristiyanlığın yayılmasıyla da Malatya'da kültürel bir değişim olmuştur.

Müslüman Araplar, Anadolu'ya yaptıkları seferlerde Eski Malatya'yı birkaç defa ele geçirmişleridir. Ancak burada fazla kalmamışlardır. Bizans karşı saldırıya geçerek kenti geri almıştır. Dilden dile anlatılan Battalgazi kahramanlıklarının bu dönemde geçtiği bilinmektedir. Bizans İmparatoru V. Konstantin tarafından 755 tarihinde yakılıp yıkılan Malatya aynı tarihte Salih bin Ali bin Abdullah komutasında saldırıya geçen İslam ordusu tarafından Bizans'tan geri alınmıştır. Abbasi Halifesi El Mansur (754-775) yeğeni Abdulvahap bin İbrahim'i Eski Malatya valiliğine atar. Vali Eski Malatya'yı yeniden onartır ve 4000 kişilik kuvvet bırakarak buradan ayrılır⁹. Halife El Me'mun döneminde (813-833) oğlu Abbas Malatya'yı üs durumuna getirerek Bizans üzerine birçok akın yapmıştır. 1. Basileios (867-889) zamanında Bizans ordusu Darendе ve Doğanşehir'i alarak, buraları yakıp yıktılsa da Eski Malatya'yı ele geçiremediler. 917 yılında Arap komutanı Munis El Muzaffer Eski Malatya'dan İç Anadolu üzerine bir sefer düzenledi, bu seferlerin başarı kazanmasından sonra Bizanslılar karşı saldırıya geçerler ve Eski Malatya'yı yağmalarlar. Bizans İmparatoru, 2. Nikephor Focas (963-969) Güneydoğu Anadolu ve Suriye'yi ele geçirdikten sonra savunmasız durumdaki Eski Malatya'yı yeniden oturulur duruma getirmeye çalışmışlardır.

Malatya, Malazgirt Savaşı 1071'den sonra, önce Danişmendoğlu Beyliği'nin ardından Anadolu Selçuklu egemenliğine girmiştir¹⁰. Malatya Anadolu'yu Mezopotamya'ya bağlayan yollar üzerinde adeta bir köprü görevi görmüş ve bu dönemden itibaren birçok farklı din ve kültürlerin beraber yaşadığı bir şehir olmuştur. Eski Malatya 1057 de Türklerin eline geçer ancak Bizans tekrar alır. Tekrar ele

⁹ Göknur Akçadağ, v.d, *Battalgazi Kültür Envanteri 2008*, Battalgazi Belediye Başkanlığı, Malatya, 2008, s.10

¹⁰ Akçadağ, a.g.env. s.10

geçirdiği Eski Malatya'nın sur ve hendeklerini tekrar yaptırmıştır. 1071 yılında Bizans İmparatoru IV. Romanos Diogenes (1068-71), Türkleri Anadolu'dan atmak için büyük bir sefer düzenler¹¹ Malazgirt'te savaş alanında büyük bir bozguna uğrar. Bu sıralarda Anadolu Selçukluları güçlenmiş, sınırlarını güçlendirmeye başlamıştır. Eski Malatya'nın karışık olan durumundan faydalanan II. Kılıç Arslan 1178 de Malatya'yı kuşatmıştır ve Moğol İstilasına kadar Selçukluların elinde kalmıştır. II. Kılıç Arslan (1192) yılında yaşlandığı için oğulları arasında ülkeyi paylaşmıştır. Eski Malatya olarak bilinen Battalgazi'yi Müüzeddin Kayser Şah'a vermiştir¹². Kardeşler arasında bir süre sonra taht kavgası çıkar. Sivas Emiri Kudbeddin Melikşah, Konya'yı ele geçirip, kendisini veliaht ilan etmiş. Baskıya dayanamayan Malatya Emir'i Selahaddin Eyyubi'ye sığındı. Kudbeddin Melik Şah'ın baskılarından bıkan II. Kılıç Arslan Nureddin Sultan Şah'ın yanına kaçtı. Bunun üzerine Kudbeddin Melikşah Konya'da sultanlığını ilan etmiştir¹³. Saltanat hırsıyla oğlunun yaptığı baskılar yüzünden II. Kılıç Arslan, Uluborlu Emir'i I. Gıyaseddin Keyhüsrev 'in yanına gitmiş ve onu kendisine veliaht yaparken Konya'yı ele geçirmiştir. II. Kılıç Arslan ölünce yerine geçen I. Gıyaseddin Keyhüsrev, Süleyman Şah'ın Anadolu tahtına çıkmasından dolayı Bizanslılardan yardım almak için İstanbul'a gider¹⁴. II. Süleyman Şah 1200 yılında Battalgazi'yi ele geçirmiştir ve ülkede birliği sağlamıştır.

1205 yılında II. Süleyman Şah öldüğünde yerine çocuk yaştaki oğlu II. İzzettin Kılıç Arslan geçmiştir. Bunun üzerine I. Gıyaseddin Keyhüsrev tekrar tahta çıkmıştır. Ölünce yerine oğullarından İzzettin Keykavuş Battalgazi Emir'i olarak atamıştır¹⁵. Keykavuş'un ölümü üzerine, bu sıralarda Malatya yakınlarındaki bir kalede (Masara Kalesi) hapsedilmekte olan I. Alâeddin Keykubat tahta çağırılmıştır. 1243'lere kadar Malatya'da Selçuklular ile Eyyûbiler arasında zaman zaman çarpışmalar olmuştur¹⁶.

1243'lerde Anadolu'da baş gösteren Moğol istilasıyla birlikte, Malatya bir süre İlhanlıların kontrolünde kalmıştır. Selçuklu Devleti'nin Hülagü tarafından taksimatı sonucu, Malatya'da önce II. İzzeddin Keykavuş hüküm sürmüştü; daha sonra yerine kardeşi Rükünniddin getirilmiş; fakat 1256'dan sonra Keykavuş tekrar bölgeye hâkim olmuştur. Selçuklu devletinin 1300'lere doğru gittikçe zayıflamasıyla Moğol

¹¹ Akçadağ, a.g.env. s.11

¹² Eskici, a.g.e., s. 60

¹³ Akçadağ, a.g.env. s.10

¹⁴ Akçadağ, a.g.env. s.12

¹⁵ Akçadağ, a.g.env. s.12

¹⁶ Eskici, a.g.e. s.63

hâkimiyetine geçen kent, 1315'lerde Sultan El Melik Nasır tarafından kuşatılarak uzun süre Memluk idaresinde kalmıştır¹⁷.

1317 yılında İlhanlı hükümdarı Ebu Said Bahadır döneminde, Emir Çoban büyük güç kazanır ve oğlu Timurtaş'ı Anadolu valiliğine atar. 1327'de Emir Çoban ile Timurtaş yerine vekil olarak Alâeddin Eretna Bey'i bırakarak Memlûklülere sığındı. Eretna Bey, 1338 yılında Memlûklülere'in egemenliğini tanıdıysa da 1340 yılında bağımsızlığını ilan etti. Bu sırada, Elbistan ve Maraş yöresinden büyük kitleler halinde toplanmış olan, Oğuzların Bozok kolundan Dulkadir Türkmenlileri, 1339 yılında Memlûklülere bağlı olarak Dulkadir Beyliği'ni kurdular¹⁸.

Bu sıralarda Anadolu'da Timur istilası başlamıştı. 1402'de Timur Eski Malatya'yı yakıp yıkması üzerine Nasriddin Mehmet Timur'un egemenliğini kabul etmiştir. 1402 de Ankara savaşında Osmanlıların yenilmesi üzerine, Anadolu'da beylikler yeniden canlanmaya başlamıştır. Dulkadir Beyi Alaüddeve, Turna Dağı Savaşı'nda yenilerek dört oğlu ile öldürülür. Yerine Şahsuvar Bey'in oğlu Ali Bey Osmanlı hükümdarı adına hutbe okutmak ve para bastırmak şartıyla getirilir. Böylelikle 1515 yılında Battalgazi Osmanlı hâkimiyetine geçmiş oldu¹⁹. 1516 yılında Osmanlı topraklarına katılan Malatya, sürekli sınır şehri olmaktan ve bu konumun tarih içinde getirdiği dalgalanmalardan uzaklaşarak uzunca bir dönem istikrarlı ve ticarete dayalı olan bir kent görünümü kazanmıştır. Tarıma elverişli alanlara sahip konumu ile birlikte doğudan gelip Karadeniz kıyılarına ve İç Anadolu'ya uzanan ticaret yollarının üzerinde oluşu, kentin Osmanlı döneminde de önemini arttırmıştır. Malatya, genellikle 17. yüzyılın ilk yarısında Osmanlı Devleti'nin doğudaki bazı siyasi-askeri teşebbüslerinden konak yeri olmuştur. IV. Murad Bağdat seferi dönüşünde bir süre Malatya'da konaklamıştır²⁰.

Şehrin bugünkü yerine, Aspuzu bağlarına taşınmasına sebep olan hadise ise Mısır Vali'si Kavalalı Mehmed Ali Paşa'nın oğlu İbrahim Paşa kumandasında Anadolu'ya gönderdiği ordunun 1838 Elazığ'dan Malatya'ya nakledilmesidir. O sıralarda yazlık evlerinde oturan Aspuzu halkı ordunun Malatya'dan ayrılmasından sonra harap olan kışlık evlerine dönmemişlerdir. Böylece burası modern Malatya'nın

¹⁷ Eskici, a.g.e. s.62

¹⁸ Akçadağ, a.g.env. s.34

¹⁹ Akçadağ, a.g.env. s. 34

²⁰ Gögebakan, a.g.md. s. 472

çekirdeğini oluşturmuştur²¹. Böylece 19. yüzyılın sonunda yeni Malatya 14' ü Aspuzu merkezde olmak üzere, Çırmıktı ve Battalgazi'dekiler de birlikte 67 mahallesi, 5000'e yakın evi, 50 kadar cami ve mescidi, 6 medresesi, 10 kilisesi, dükkânları, 9 han, 5 hamam, 45 değirmen, bir ortaokul çok sayıda sıbyan mektebi ve inşası süren Yeni Cami ile kısa sürede gelişen bir şehir halini almıştır. 1889 ve 1890'da binlerce dükkânın yanmasına sebep olan iki büyük yangın geçiren Malatya 3 Mart 1893'te vuku bulan depremden etkilenmiştir. Bu felakette 1300 kişi ölmüş, 1200 ev, 4 cami ve çok sayıda dükkân yıkılmıştır. Ertesi yıl yerlerine yenileri yapılmıştır. 1893'te olan Kolera salgınında da 896 kişinin öldüğü tespit edilmiştir²².

Malatya, Kurtuluş mücadelesini, Kurtuluş Savaşı'nı yeni kurulduğu yerinde karşılamıştır. Kurtuluş Savaşı'na katılan Malatya halkı, erlerinin çoğu Anadolu'nun birçok yerinden katılanlar ile savaşta şehit düştüğü için geri dönmemişlerdir. İşte bu zor şartlarda Malatya yeni yerinde, Osmanlı'nın devlet yönetiminin şekil değiştirdiği; Tazminatı ilan ettiği tarih ile Cumhuriyet'in kuruluşuna kadar geçen bir zaman zarfında kurulmuştur. Tarihte tüm eski Türk devletlerinin gerek kuruluşuna gerekse kalkınmasına tanık olmuş, ev sahipliği yapmış ve yaşamış olan, her medeniyet devrinin değişikliğini içerisinde barındıran; Battalgazi, nihayetinde bu dönemlerde terk edilmiş, çağdaş Türkiye kurulurken yani, Türkiye Cumhuriyetinin kurulduğunda artık; yeni Malatya vardır. Bu sebepten dolayı Malatya ilinin tarihi dendiğinde Eski Malatya'nın yani Battalgazi İlçesi'nin tarihi olarak anlaşılmalıdır. Eski Malatya, Türk tarihinde bir devrin kapanışı ve devrin kuruluşuna, fiziki yapıyla yer değişimiyle katılan bir temsilci olma niteliğindedir. Bir devletin yıkılışıyla, bulunduğu konumu terk etmiş, yeni bir devletin kuruluşuyla da yeni bir bölgede yeniden filizlenmiştir.

1.3. Battalgazi'nin Kimliği

Asıl adı Abdullah Cafer'dir. Annesi Hz. Ali soyundan geldiği için Seyyid, kahramanlığından dolayı Battal, savaşlarda aldığı yaralardan dolayı Gazi²³ unvanı verilmiştir. Malatya serdarı Hüseyin Gazi'nin oğludur. Hüseyin Gazi İslamiyet'e ve Malatya'ya hizmet etmiş bir şahsiyettir. Türbesi Hüseyin Gazi'dedir.

²¹ Gögebakan, a.g.md. s. 478

²² Gögebakan, a.g.md. s. 478

²³ Anadolu'nun fethinin ilk dönemlerinde kahraman gazi tipi prensipleri olan ve gaza ideolojisine dayanır. Sonraki dönemlerde profesyonel askerlerin yaptığı bir mesleğe dönüşmüştür.

Battalgazi, doğum tarihi bilinmemekle beraber M. S. 6. veya M.S. 8. yüzyılda²⁴ Malatya’da doğduğu söylenilmektedir. Halis kan Malatyalı bir Türk çocuğudur. Battalgazi Hıristiyanların çok korktuğu bir cengâver olarak tarihte bilinmektedir. Battalgazi’nin şahsiyeti Anadolu Türkleri arasında da kendini göstermektedir. Battal Gazi’nin VIII. yüzyılda Emevi-Bizans mücadelelerinde “El-Battal” (kahraman) lakabıyla ün kazanmış bir Müslüman Arap emiri olduğunu belirtir²⁵. Bu Müslüman Arap kumandanını asıl kimliğinden çıkarıp klasik bir Türk alpereni şeklinde düşünmüşlerdir. Battalgazi’nin Türkler arasında bu kadar sevilmesini gazi-veli veya alp-eren misyonunun yüklenerek yüceltilmesi, şehit düştüğü yerde eski bir Bizans manastırının yanında bulunan mezarının 1. Alaeddin Keykubat’ın annesinin gördüğü bir rüya sonrası keşfedildiği rivayetinin de etkisi olduğu düşünülmektedir. Sonuç olarak 1. Gıyaseddin Keyhüsrev’in, hanımının isteği ile bir türbe ve medrese yaptırılmıştır. Osmanlı devrinde ise bu küçük birimler büyüyerek büyük bir külliye dönüşmüştür.

Seyyid Battalgazi, Anadolu Selçukluları devrinden itibaren kısa zamanda bir ziyaret halini almış ve kısa zamanda bugünkü halini almıştır. Battalgazi Selçuklular devrinden itibaren Anadolu’da özellikle (Kalenderiler, Bektaşiler ve Aleviler) tarafından çok benimsenmiştir. Battal Gazi Destanı, Müslüman Türklerin Anadolu’ya yerleşmek için verdikleri bu mücadeleler sırasında doğmuş²⁶ ve Anadolu insanı tarafından gerek kahramanlığı gerekse evliya kimliğiyle o derece etkilemiş ki 13. yüzyılda, kitleler halinde ziyaret edilmiştir. Battalgazi her kesim tarafından 15. yüzyıldan itibaren gazilik ve kahramanlık öykülerine konu olmuş, bu yönleri vurgulanarak methedilmiştir. Battalgazi Osmanlı döneminde de büyük bir saygı görmüştür hatta askerlerin yola çıkmadın onun türbesini ziyaret ettiği ve gazilerin ulusu²⁷ olarak kabul ettikleri kaynaklarda belirtilmektedir.

Battalgazi ömrünü savaşlarda geçirmiş bir halk kahramanıdır. Önderliğinin yanında yardımseverliği, cömertliği ve yenilmezliğinden dolayı adı nesiller boyu söylenen ve sevilen bir insandır. Atı Aşkar ve kılıcı ile zihinlerde yer tutmuş, hayatı destanlaşmıştır. Düşmanları yaramaz çocuklarını ‘Battalgazi geliyor’ diye, ‘seni Battalgazi’ye veririm’ diye korkuturlarmış. Battalgazi Malatya serdari olduktan sonra

²⁴ Ahmet Özcan, “Destandan Romana Battal Gazi”, 2. *Milletlerarası Tarihi Roman ve Romanda Tarih Sempozyumu Bildirileri 7-9 Kasım 2013, İstanbul*, Türkiye Yazarlar Birliği Yay., Ankara, 2014, s. 1

²⁵ Mehmet Emin Bars, “Battal Gazi Destanı’nda Dinî Unsurlar Üzerine Bir Değerlendirme”, *Tarih Okulu Dergisi*, S. XXI, Mart 2015, s. 76

²⁶ Bars, a.g.m, s. 73

²⁷ Göğebakan, a.g.md. s.479

birçok savaşa katılmıştır. Başta İstanbul olmak üzere, Anadolu'nun her karış toprağını gezmiştir. Ali isminde bir oğlu olmuştur. VIII. yüzyılın ilk yarısında Malatya ve tüm Müslümanların simgesi olan Battalgazi Miladi 740 yılında Afyon-Karahisar yakınlarında Akranion mevkiinde Bizanslılara karşı yapılan ve Müslümanların yenildiği savaşta şehit olmuştur. Eskişehir Seyitgazi ilçesindeki türbesinde yatmaktadır²⁸.

1.4. Battalgazi Evi

Malatya İli, Battalgazi İlçesi, Karahan Mahallesi, Çarşamba Mevkii'nde bulunan Battalgazi Evi'nde (kroki 1), Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.12.2010 tarih ve 2089 sayılı kararı, Kültür ve Turizm Bakanlığı Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 14.02.2011 tarih ve 32083 sayılı yazısı ile uygun görüldüğüne dair verilen izin yazısı çerçevesinde, Malatya Müze Müdürlüğü Başkanlığında, Fırat Üniversitesi Eğitim Fakültesi Güzel Sanatlar bölüm başkanı Doç. Dr. İsmail AYTAÇ ve Adıyaman Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi bölüm başkanı Yrd. Doç. Dr. Fuat ŞANCI bilimsel danışmanlığında Battalgazi Evi hafriyat ve temizlik çalışmalarına 22.04.2011 tarihinde başlanmıştır²⁹.

Battalgazi Evi 4267 Parselde bulunmakta olup 950. 00 m² alana sahiptir. Mülkiyeti Battalgazi belediyesine aittir³⁰. III. Derece Arkeolojik Sit Alanı içerisinde yer alan Battalgazi Evi (Makamı) olarak isimlendirilen yapı kalıntısı 3386 ve 5226 sayılı yasalarla değişik 2863 sayılı Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Kanununun 6. Maddesi gereği Korunması Gerekli Kültür Varlığı olarak 05.11.1999 tarihinde 660 sayılı ilke kararı doğrultusunda II. Grup Yapı olarak tescili yapılmıştır³¹.

Malatya'da doğduğu söylenen Battalgazi'nin evi için Evliya Çelebi Seyahatnamesin de şu bilgiyi vermektedir. ...Bu irim bağı içinde, Seyyid Battal Cafer gazinin doğduğu ev vardır. Bu evin etrafında bulunan üzüm başka bir ülkede bulunmaz. ...Bu irim bağı Malatya'nın kiblesinde, çeyrek saat mesafededir... Aspozozo bağları içinde, Seyyid Battalgazi'nin evi vardır. Battal ruhaniyetle 700 yıldan beri yapısına zarar gelmemiştir. Melek Ahmet paşa hanedan seven olduğundan dolayı bu türbeyi dört

²⁸ Yaşar A. Ocak, "Battal Gazi". *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 5., Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1992, s. 204

²⁹ Fuat Şancı, vd., "Battal Gazi Evi (Türbe) Temizlik Kazısı" , 5. *Ortaçağ Ve Türk Dönemi Kazıları Ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri* C.2, Eskişehir s.717

³⁰ Bilgi, Malatya Büyükşehir Belediyesi'nden alınmıştır.

³¹ Bilgi, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu 25.07.2007 tarih ve 485 sayılı kararı.

tarafından genişletip yeniden yüksek bir kubbe, çeşitli maksureler, ziyaretçiler için mutfaklar yaptırmıştır. Yüzlerce bakır kapları vakfedip, türbedarına teslim etmiş, şehir halkını bakıcı olarak tayin edip kayıtlara geçirmiştir. Halen herkes tarafından ziyaret edilen bir tekkedir. Fukarası eksik değildir. İmar edildikten sonra birkaç kere ziyaret ettik. Sanki henüz usta elinden çıkmış bir dua yeridir. Bütün şehir halkı yağmur duası için burada toplanırlar. Duaların kabul olduğu bir ibadet yeridir. Bu mübarek makamın yanında Seyyid Ahmet Durrani, Kırklar makamı ve Hz. Şeyh Şafii ziyaret yerleri vardır³². Battalgazi Makamının bir *Dergâh* olduğu Evliya Çelebi tarafından belirtilmiştir. Dergâh Farsça bir kelime olup Kapı anlamına gelmektedir. Sözlük anlamı ise kapı yeri anlamına gelir. Tarikat pirlерinin veya tarikat şeyhlerinin ikamet ettiği İrşad faaliyetlerini devam ettirdikleri veya kabirlerinin bulunduğu merkezi tekke anlamında kullanılan tasavvuf terimidir³³. Battalgazi'nin makamı olarak belirlenen yerde türbe, mescit, türbenin güneyinde hafriyat kaldırıldığında türbeye bağlı kareye yakın bir mekân vardır. Türbenin ve mescitin kuzeyinde ise doğu-batı doğrultusunda uzanan dikdörtgen bir mekân görülmektedir. Bu mekân ile mescit arasında su tesisatı yüzeye çıkarılmıştır. Bahsi geçen bu mekânda çok sayıda seramik çıktığı müze raporlarında geçmektedir. Bu mekânın taş döşemeli olduğu ve sırlı seramiklerin yoğun bulunması mutfak olduğunu düşündürmektedir.

Battal Gazi Evi'nin kazısı (çizim 1), güneyden kuzeye doğru eğimli ve doğusunda Almasıyu, batısında Derme Suyunun sınırladığı bir alan da başlamıştır. Türbe (foto 1) ve mescit kısmı (foto 4) kısmen de olsa toprak yüzeyinde görülmektedir. Buradaki tahribat yapı taşlarının devşirme malzeme olarak yeni yapılaşmalarda kullanılması ve defîne kazıları ile alandaki tahribat süreci günümüze kadar devam etmiştir. Kazıya yüzeyde görünür durumdaki iki ayrı noktadan başlandı. Kuzeyde yer alan mescide A, güneyde bulunan türbeye de B kodu verildi.

Türbenin etrafında bulunan moloz yığıntıları kaldırılarak zemin seviyesi bulundu. Türbenin etrafından özellikle doğu kısmındaki molozlar içerisinde 0.24 x 0.16 x 0,4 m. ölçülerinde tuğlalar ile değişik ebatta kesme taşlar gün yüzüne çıkarıldı. Bu alanda (B) sekizgen bir planlı türbenin beden duvarları gün ışığına çıkarıldı. Türbenin iç kısmı, geçmişte yapılan kaçak kazılar neticesinde molozlarla doldurulmuş vaziyette iken moloz yığını doğal zemin seviyesine kadar temizlendi.

³² Akçadağ, a.g.env. s.37.

³³ Abdülkadir Özcan, "Dergâh-I Âli", *İslam Ansiklopedisi*, C. 9, Ankara, 1994, s. 174

Yapı topluluğunu doğudan sınırlandıran Almasuyu Deresi'nden alınan suyu avluya taşıyan su tesisatı, bu mekânın doğu duvarı dışında güneyden kuzeye doğru uzanmaktadır. Su tesisatını oluşturan pöhrenkler içten içe çapı 0.15 m., boyu ise 0.36 m. ölçülerindedir. Bunlar kısmen tahrip olsa da büyük kısmı sağlam olarak günümüze ulaşmış durumdadır. Bu kısımdan doğuya yani Almasuyu deresine doğru uzanan bir duvar tespit edildi ve bu duvar ile mescit arasında yukarda da belirtilen eşik, türbenin güneyinde ki mekâna kadar uzanan hole veya mescidin batısında farklı bir alana geçit vermektedir. Türbenin kuzeyinde bulunan mescidin (A alanı) beden duvarları kısmen ayakta olmasına rağmen türbeyle birlikte define kazıları neticesinde tahrip olmuştur. Mihrap nişine ait olan orijinal parçalar da gün ışığına çıkarılmıştır.

Sonuç olarak, yapılan bu temizlik çalışmasında yüzeyde belli olan türbe ve mescidin durumu ortaya çıkarılmıştır. Eldeki veriler çerçevesinde türbe (B) yapısı, güneydeki B1 yapısı ve kuzeyinde yer alan mescitten (A) önce inşa edilmiş olmalıdır. Evliya Çelebi Seyahatnamesinde türbedardan ve namazgâhtan bahsettiğine göre bu yapılar Türbe (B) ve Mescit (A) kısımları 1640'lardan önce inşa edilmiştir. Türbeye güneyden bitleştirilmiş olan B1 yapısı ise 17. yy. II. çeyreği içerisinde Melek Ahmet Paşa tarafından inşa ettirilmiş olan kubbeli bölüm olmalıdır.

A1 alanı, eldeki veriler ve A1 alanının konumu dikkate alındığında, mescidin kuzeyinde şadırvan veya abdest almak için çeşmeyi ihtiva eden bir avlu olmalıdır. A2 alanı (foto 3) kareye yakın bir mekân olup, işlevi kesin olarak tanımlanamamış ancak yöre halkı buranın bir havuz olduğunu belirtmişlerdir. Bu mekânın bir havuz olma ihtimali, buraya mevcut durumda bir su girişinin tespit edilememesi ve iki akarsuyun arasında bulunan bir alanda böylesine büyük boyutta bir havuza neden ihtiyaç duyulacağı sorularının cevaplanmasının güçlüğü sebebi ile zayıftır.

Ayrıca A2 alanının güney batısında bugün itibarı ile yatağı değişmiş olan Derme Suyu altında kalan duvar kalıntıları da buranın başka yapılarla bağlantılı olduğunu göstermektedir. Bu duvar kalıntısı A2 alanının güneybatısında, güneydoğu-kuzeybatı istikametinde devam etmektedir. Bu duvar kalıntıları, Evliya Çelebi'nin bahsettiği yapıların bir kısmının bu alanda olacağına işaret etmektedir. Bu alan su altında ve suyun karşı kıyısında devam ettiği için burada 2011 yılında kazı yapılamamıştır³⁴.

³⁴ Şancı, a.g.m. s.717

İKİNCİ BÖLÜM

2. SERAMİĞİN ORTAYA ÇIKIŞI VE TÜRK SERAMİK SANATININ YANSIMALARI

2.1. Tarihte İlk Seramiğin Ortaya Çıkışı ve Yayılışı

Seramik veya Keramik, Yunanca *keramos* sözcüğü ‘kil, killi toprak, çömlekçi toprağı ve topraktan yapılmış kap’ anlamına gelir. Bu sözcük Almancaya Keramik, İngilizceye Ceramic, Fransızcaya Céramique olarak geçmiştir. Türkçeye de yerleşmiş olan bu yabancı sözcüğün her iki okunuşu da arkeolojik alanda kullanılmıştır³⁵. Seramiğin birçok tanımı yapılmıştır. Bunlardan biri de, organik maddelerin herhangi bir usul ile şekillendirilip pişirilmesiyle meydana gelen ürünlerdir. En genel tanımı ise ‘menşei kil olan pişmiş malzeme’ olarak tarif edilir³⁶. Terrakotta da Latince ‘toprak’ anlamına gelen ‘terra’ il ‘pişmiş’ anlamına gelen ‘cotta’ sözcüklerinden oluşan İtalyanca kökenli ‘terrakotta’ pişmiş toprak nesnelere için kullanılır³⁷. Kil, Farsça ‘gil’ sözcüğünden gelir ve ıslanıldığı zaman kolayca biçimlendirilebilen yumuşak ve yağlı toprak olarak tanımlanır. Jeolojik anlamda kil, su ve ısı farklılıkları ile hareketlilik gibi etkenlerle ufalanmış taşlar oluşan, doğadaki diğer canlı ve cansız maddelerle karışık biçimde doğal kil yataklarında ve nehir yataklarında bulunmaktadır³⁸.

Seramiğin ana malzemesi olan, su geçirmez killi toprak, balçık ya da çamur rahatlıkla her yerde bulunabilen bir malzemedir. Kolayca şekillendirilebilen bu basit malzeme, uygarlığın erken dönemlerinde insanoğlunun şekillendirdiği hemen hemen tek plastik malzeme olmuştur. Uygarlığın erken dönemlerinde insanoğlunun günlük hayatına girmiş ve günümüze kadar kesintisiz olarak kullanımını sürdürmüştür. Kimi kaynaklar seramiğin tarihini insanlığın tarihiyle yaşıtlı kabul etmiştir. İnsanın var olduğu her yerde seramiğin izlerine rastlanmış, tarih boyunca türlü biçim ve işlevlerle günlük yaşamın içinde yerini almıştır. Seramiğin tarihini incelediğimiz zaman değişik teoriler olduğunu görmekteyiz. Bazı kaynaklarda seramiğin M.Ö 4000 yılında, bazılarında M.Ö

³⁵ Ayşe Tuba Ökse, *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, Arkeoloji ve Sanat Yay. 2, İstanbul, 1999, s.1

³⁶ İsmail Aytaç, *Elazığ Müzesindeki Selçuklu Dönemi Sırsız Seramikleri*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı, Yüksek Lisans Tezi), Konya, 1989, s. 1

³⁷ Ayşe Tuba Ökse, *Önasya Arkeolojisinde Çanak Çömlek*, Arkeoloji ve Sanat Yay., İstanbul, 2012, s.12

³⁸ Ökse (1999), a.g.e, s. 2

6000 yıllarında icat edildiği gösterirken bugüne kadar elde edilen seramiklerin Anadolu'da, Neolitik dönemde yapıldıkları ortaya çıkmıştır³⁹.

Dünyamızın yaşının milyarlarca yıl ile ölçüldüğünü, ilk mikroskopik canlıların bu uzun sürecin son 1 milyar yılında ortaya çıktığını, ilk omurgalı hayvanların 400 milyon yıl, memelilerin 200 milyon yıldır var olduğunu unutmamalıyız. İnsansı adlanmasını yakıştıracığımız ilk atalarımız ise, yalnızca 5 milyon yıl önce ortaya çıkmıştır. İnsan ömrünün 80-90 yıl ile sınırlı olduğu, atalarımızın Orta Asya'dan Anadolu'ya doğru bundan 900 yıl önce yola çıktığı ve ateşin keşfinden bu yana geçen yarım milyon yıl inanılması güç bir süredir⁴⁰. Bu uzun süreç insanlık tarihini, Tarih Öncesi (Prehistorik), Paleolitik (alt, orta ve üst paleolitik M.Ö 2.800.000-10.000), Mezolitik (10.000-7000), Neolitik (M.Ö 10.000-5000) (Çanak Çömleksiz Neolitik- İlk Çanak Çömlek Orta (Hassuma evresi) ve Son Çanak Çömlekli (Samarra evresi)), Kalkolitik (M.Ö 5000-3000) (ilk, orta ve son), Tarih Çağları (Historik) (M.Ö 3000) başlar.

Paleolitik çağ insanın diğer canlılardan farklılaştığı dönemi temsil eder. İlk aletler yapılırlar (el balaları, ok uçları, kemik iğneler), ateş bulunur, dünya çapında Paleolitik merkezler, Anadolu'da Karain, Yarımburgaz Mağarası örnektir.

Mezolitik Çağ'da ise yarı göçebe yaşantının başladığı bir geçiş dönemi olduğu bilinmektedir. Anadolu'da Tekeköy, Belbaşı, Beldibi Mağaraları. Neolitik Dönemde ise günümüz uygarlığının temel taşları Anadolu ve Yakındoğu'da yayılmaya başlar, tahılların Tarıma alınması, hayvanların evcilleştirilmiştir. Anadolu'da Çayönü, Hacılar, Catalhöyük, Yumuktepe gibi merkezleri bulunmaktadır.

Neolitik Çağ'ı (Cilalı Taş) Çanak-Çömleksiz Neolitik ve Çanak-Çömlekli olarak iki bölümde ele almaktayız. Bu bölümlerin ayrımı sadece seramiğin icadı ile değildir. Hala var olan avcılık toplayıcılığın sürmesidir de. Bu dönem insanlığın kültürel gelişimindeki en önemli süreçtir. Bu süreçte insanoğlunun yaşam ve geçim tarzı köklü değişikliklere uğrayarak bir bakıma günümüz uygarlığının temelleri atılmıştır⁴¹. Çanak Çömlekli Neolitik dönemde ise var olan bir yerleşik yaşam tüm kuralları ile başlamaktadır. Anadolu'nun güney yarısında M.Ö 8000'nin başlarında seramiksiz Neolitik vardır. Çayönü Höyük (Diyarbakır/Ergani), Hacılar (Konya), ve Can Hasan III (Konya)'da M.Ö 7.500-7000 arası görülmekte, Seramikli Neolitik ise daha geç

³⁹ Nermin Sinemoğlu, *Sanat Tarihi*, İstanbul, 1984, s. 226

⁴⁰ Mehmet Özdoğan, *Tarih Öncesi Arkeolojisine Giriş, Arkeo Atlas*, S. 1, Haziran, 2002, s.11

⁴¹ Veli Sevin, *Anadolu Arkeolojisi*, DER Yay., İstanbul, 2002, s. 18

dönemlerde görülmektedir. M.Ö 9000 yıllarında Anadolu yaylasında kaba da olsa seramik yapımı vardır. Örnek Beldibi B1 ve B2 katlarında Mezolitik dönemde seramik kullanılmış olduğu halde, seramiğin bilinçli olarak yapımı ve kültürler arasındaki ilişkilerde araç olarak kullanılması ancak Neolitiğin seramikli döneminde mümkün olmuştur⁴². Büyük Mezopotamya'nın kuzey bölgelerinde, 5 bin yılın sonlarında seri bir şekilde, hiçbir yüzey işlemine tutulmadan aceleyle fırınlanan seramik 4 bin yılına gelindiğinde daha da bir ivme kazanmıştır. Son kalkolitik çağda üretilen seramiklerin üretiminde meydana gelen genel değişimlere bağlı olarak gelişen bu kapların kaliteleri oldukça düşüktür⁴³. Özellikle Fırat ve kuzey Büyük Mezopotamya'nın batı bölgelerinde kalan birçok yerleşmede seri üretim kâselerinin yavaş dönen çarkta ve arta kalan kilin sıyrılarak düzeltilmesiyle gerçekleştirilmiştir⁴⁴. Çanak çömlek çeşitlemesi, M.Ö 3. bin yılın ortasında önemli ölçüde genişlemiştir. Yeni kap biçimleri arasında, Basit '*Yalın Kaplar*' grubunu zenginleştiren yüzeyi dalgalı bezemeli çanaklar ve mutfak kapları içinde yer alan ağız kenarlarında taşımaya kolaylaştıran üçgen biçimli tutanakları olan kaplar sayılabilir. Yeni mal grupları arasında ise, artık farklı düzende bezenen yatay saklı astarlı mallar, koyu kırmızı boyayla yapılmış geometrik bezemeli kabaca boyalı malları, boyalı yüzeyin taranmasıyla ayırt dilen tarak bezemeli mallar bulunur⁴⁵.

Kalkolitik Çağda da artık yaygın seramik kaplar yapılmaya başladığı görülmektedir. Seramiğin geçmişten günümüze gelişimi, ona şekil veren toplumun sosyal ve kültürel ve ekonomik evreleriyle paralellik taşımaktadır. Bu nedendir ki seramik, döneminin ve ait olduğu uygarlığın sanatına, kullandığı tekniklere ilişkin eşsiz ipuçları veren en değerli tarihi belgeler arasında yer almaktadır.

En erken kil şekillendirme tekniği 7000 yıl önce Neolitik çağda gelişmiştir. Vazo kilden elle şekillendiriliyordu. Bunun örnekleri Ürdün, Irak ve İran'da bulunmuştur. Aynı gelişme Sümer'de M.Ö 3250 yılına, Mısır'da M.Ö 2750 yıllarına, yani II. Sülale devrine rastlar. Troia 'da çark yapımı çömlek yaklaşık M.Ö 2500 yıllarında, Troia IIB'de karşımıza çıkar⁴⁶. M.Ö 3500 yıllarına ait olduğu belirlenen Uruk'ta ilk çömlekçi çarkına, dolayısıyla çarklı çömlekçiliğe rastlanmıştır. M.Ö 3000

⁴² Sinemoğlu, a.g.e., s.227

⁴³ Marcella Frangipane, Çanak Çömleğin Seri Üretimi Son Kalkolitik Çağ, *Arkeo Atlas*, S. 1, Haziran, 2002, s. 40

⁴⁴ Frangipane, a.g.der., s. 41

⁴⁵ Antonio Sagona, Paul Zimansky, "Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye'nin En Eski Kültürleri M.Ö 1.000.000-550", Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2015, s. 162

⁴⁶ Kaan İren, *Vazo Resimlerinin Işığında Eski Yunan Çömlekçiliği*, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2003 s.11

yıllarında çarklı çömlekçiliğin Kuzey Mezopotamya'dan tüm Mezopotamya'ya ve Batı Hindistan'a, Suriye'ye, Mısır'a ve Ön Asya'ya yayıldığını arkeolojik kazıların sonuçlarından görmekteyiz. Anadolu'da ilk çarklı çömlekçilik bulgularına M.Ö 3000-2000 yılları arasında ilk kez Kayseri dolaylarında, Alishar'da, Boğazköy'de ve Truva'da rastlanmıştır⁴⁷.

M.Ö 1200-600 yıllarında ilk Demir Çağı'nın yerel çanak çömlek gelenekleri özellikle de devetüyü renkli yivli mallardan kâseler kullanılmaya devam eder ve yeni kırmızı çanak çömlek türleri Urartu Devleti'nin seramikleri olarak ortaya çıkmıştır⁴⁸. Bu yıllarda Yunanistan'dan doğuya doğru birkaç dalga halinde göç hareketleri olmuştur. Bu hareketlerin göstergesi olarak protogeometrik çanak çömlekler ortaya çıkmıştır. Geometrik, Doğu etkisi, siyah figürlü, kırmızı figürlü vb. terimleri takip eden seramikler ortaya çıkmıştır⁴⁹. Öte taraftan Akdeniz ve Ege medeniyetleri, komşu kültürlerle etkileşimler yaşayarak Anadolu kültürünü ve seramik birikimini zenginleştirmişlerdir. Hellenistik Dönemde (M.Ö 330-30) Anadolu'da yaygın şekilde 'terra sigillata' tekniğinin kullanıldığı bilinmektedir. Roma (M.Ö 30-395) döneminde pişmiş toprak oyuncaklara ve çocuk mezarlarından çıkan adak heykelciklerine rastlanmaktadır. Bizans döneminde ise (M.S 330-1453) beyaz astar ve ince kazıma teknikleri pişmiş toprak kaplar üzerinde kendini gösterir⁵⁰.

Türklerin Anadolu'yu ele geçirmesinden sonra seramik sanatı, bu bölgede 8.000 yıldır süregelen geleneği de bünyesine katmış ve yepyeni bir boyut kazanmıştır. Türk seramik sanatı Anadolu'daki gelişimini XI. yüzyıldan itibaren, siyasal yayılma ve coğrafi çevreye bağlı olarak farklı merkezlerde sürdürmüştür⁵¹. Batı seramik sanatının gelişimi üzerinde büyük etkisi olan İslam seramikleri en parlak dönemini 9.- 13. yüzyıllar arasında yaşamıştır. Bu dönem çömlekçiler genellikle gezgindir. Halifeliğin bir sülaleden öbürüne geçmesiyle başkentler değişmiş çömlekçilerde çoğu kez bir başkentten öbürüne taşınmıştır. Günümüze ancak kırık parçaların ulaştığı en erken tarihli örnekler 14. yüzyıla tarihlenir. Başkent Şam olduğu Emevi döneminde (661-

⁴⁷ Gülsüm Aytaç, *Yukarı Fırat Havzası Kurtarma Kazılarında Ortaya Çıkarılan Malzemenin Değerlendirilmesi (Türk Hâkimiyeti Dönemi Sırlı Seramikleri)*, İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, (Yüksek Lisans Tezi), Malatya, 1998, s. 21

⁴⁸ Sagona, a.g.e., s. 300

⁴⁹ Sagona, a.g.e., s. 314

⁵⁰ Deniz Onur Erman, "Türk Seramik Sanatının Gelişimi: Toprağın Ateşle Dansı", *Acta Turcica*, S.1, Ankara, 2011, s.121

⁵¹ Nurşen Özkul Fındık, (a) "İznik Sırlı Seramikleri, Roma Tiyatrosu Kazısı (1980-95)", Bilgin Kültür Sanat Yay., Ankara 2014, s. 31

750) üretilen seramikler Mısır, Roma dönemi kökenli sırlı ve hamuru silisli ürünlerle Mezopotamya kökenli alkali sırlı ve Doğu Roma kökenli kurşun sırlı seramiklerdir⁵². M.S 11. yüzyıla kadar tamamen sırsız olan seramik eserlerde süslemeler ekleme *barbutin* ve kazıma *sigrafitto* tekniğinde sırlı yapılmıştır. Bu süsleme teknikleri tarihteki ilk seramik eserlerle beraber başlamıştır⁵³. Seramik üretiminin sabit veya taşınması zor fırınlara bağımlı oluşu ve seramik ürünlerin kısmen ağır ve kırılğan olmaları nedeniyle, bu sanat göçebe toplumlarda nispeten az gelişmiştir. Bu nedenle yerleşik düzene geçmemiş toplumlarda seramik sanatının gelişimini izlemek zordur. Türklerin Orta Asya'daki konar-göçer yaşam tarzları da bu duruma istisna oluşturmayacak şekildedir.

Türklerin İslamiyet'i kabulü ve yerleşik düzende yaşamaya başlamaları sonucunda ürettiklerini saklama ve depolama ihtiyacı doğmuş ve seramik sanatında önemli gelişmeler sağlanmaya başlanmıştır. 11. yüzyılın sonunda Türkler Anadolu'yu ele geçirdiklerinde, yerel Bizans geleneklerini devralırlar ama özellikle o dönemde İran'da kullanılan ve beraberlerinde getirdikleri, Selçuklulara özgü pek çok seramik tekniğinden de yararlanırlar. Anadolu Selçuklu devleti o dönemde bir sanat politikası geliştirmekten çok askeri egemenliğini yaymakla uğraşmaktadır. Yine de Selçuklu sultanları, iktidarlarını pekiştirmek amacıyla önemli mimari yapım işlerine girişirler. Yapıları çinilerle kaplarlar, Selçuklu sanatının en belirgin öğelerinden olan camilerin mihraplarını, kubbelerini, minare, portallarını, türbe, medrese ve sarayları çinilerle donatırlar⁵⁴. Anadolu'da Selçuklu devrinde mimaride uygulana bu çini sanatına karşın seramik daha çok mutfak eşyası olarak kullanım bakımından farklılaşır. Çeşitli formlarda ve süsleme tekniklerinde yapılarak dönemin kültürüne dair önemli belgeleri oluştururlar.

Çağlar boyunca uygarlığın gelişimine ışık tutmuş, yer aldığı toplumun ekonomik, siyasal ve kültürel gelişiminin bir göstergesi olmuştur. Seramik üretimi; insanın uygarlığa yapmış olduğu en eski ve en kalıcı katkılardan biri olarak kabul edilmektedir. Bu anlamda seramik; geçmişimizi daha iyi tanıyıp değerlendirebileceğimiz bilgi ve kaynakları günümüze taşınmasıyla önemli bir görev üstlenmektedir. Seramiğin gelişimi, ona şekil veren toplumun sosyal ve kültürel ve ekonomik evreleriyle paralellik taşımaktadır. Bu nedendir ki seramik, döneminin ve ait olduğu uygarlığın sanatına, kullandığı tekniklere ilişkin eşsiz ipuçları veren en

⁵² Beril Anılanmert, "Seramik", *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C. 3, 1997, s. 1636

⁵³ Aytaç (1989) a.g.t., s. 4

⁵⁴ Erman, a.g.m., s.1

değerli tarihi belgeler arasında yer almaktadır. Temel bileşenleri çok yalın olmakla birlikte, zamanla daha karmaşık malzeme ve yöntemlerin de kullanılmasıyla, seramik üretiminin ve sanatının imkânlarını ileri boyutlara taşımıştır.

2.2. Seramik Yapımı

Doğada su ve rüzgâr etkisiyle ufalanan, genellikle kalker, silis, mika ve demir oksitli kayalardan oluşan kil ortalama 0.002 mm'den küçük tanelerden oluşur⁵⁵. İnsanlar ilk çömlek yapmaya başlamadan önce toprağı farklı amaçlarla kullanmışlardır. Zaten bu malzemeyi tanıyan insanoğlu daha çok akarsu yataklarında suyun var olduğu coğrafyalarda yoğun olarak yaşam bulduğu araştırmalar sonucunda görülmektedir. Akarsu aşındırması sonucu içinde çeşitli minerallerde taşıyan kil, su ile temas edince kolayca şekillendirilebilen yumuşak bir plastik malzeme haline dönüşmektedir.

Seramik yapımının ilk aşaması hammaddenin ufalandıktan sonra sulandırılarak hamur haline getirilmesidir. Ufalanan kil elek gibi araçla veya suyun içine dinlenmeye bırakılarak daha sonra süzülmesiyle içindeki maddelerden arındırılabilir. Hamur arıtılmış, temiz (içine herhangi bir katkı maddesi olmayan), katkılı hamur olarak çeşitlenebilir. Katkı maddesi bitkisel katı örneğin: kavgı, saman maddeleri veya kireç, çeşitli boyutlarda taşçık, kum, mika, bazalt, kuvars, seramik tozu (ufalanmış seramik) gibi maddelerin kullanılmasıyla daha sağlam malzeme elde edilmeye çalışılmıştır. Bu katkı maddelerini seramik kırığında veya seramiğin yüzeyinde görmek mümkündür.

Hazırlanan seramik hamurunun iyice yoğrulması gerekmektedir. İyice yoğrulması aynı zamanda içerisinde küçük baloncukların oluşmasını ve pürüzsüz bir yüzey oluşturulmasını sağlamaktadır. Hazırlanan hamur elde veya çarkta çeşitli boyutlarda yapılacak kabın boyutuna göre alınarak şekillendirilmeye hazırdır.

Şekillendirilen hamur fırınlanmadan önce kurutulmaya bırakılarak suyunun çekilmesi sağlanmaktadır. Bu işlemi aynı zamanda yüzeyinin işlenebilmesi için de yapmak gerekmektedir. Yüzeyin pürüzsüzleştirilmesi için astarlama da yapılır. Toprak sanatının en eski ve yaygın süsleme yöntemi olarak astar ile resimleme gösterilebilir. Renkli astarlar sır kullanılmadan önce süsleme unsuru olarak kullanılmıştır. Çeşitli madenlerle yapıldığı gibi sadece su ve toprağın karışımı ile de yapılmaktadır. Islak kilin sulu kile daldırılması veya bir fırça ile sürülmesi kabın yüzeyinin pürüzsüz

⁵⁵ Ökse (a) (2012), a.g.e., s. 11

olmasını ve su geçirgenliğini de azaltır. Kurutma işlemi hamur kalınlığına göre birkaç gün sürebilmektedir (çizim 3).

Biçimlendirme sırasında kullanılan alet sayısı neredeyse yok denecek kadar azdır. Kısa, bir ok görünümünde, ahşaptan yapılmış el aletinden yararlanılmaktadır. Küçük bir bez parçası da yüzey düzeltme işlemi için kullanılmaktadır. Çömlek yapında genelde kadınlar ilgilendiği için biçimlendirme de tamamen onlara aittir⁵⁶.

2.2.1. El Yapımı Seramik

El yapımı (çizim 3) çanak-çömlek; bir kil topağının içinin elle çukurlaştırılarak kap şekline sokulması yöntemidir⁵⁷. Kilden kap kacak yapımı basit bir teknolojiye dayanmaktadır. Zaten ‘kilin özelliklerini yıllar öncesinden bilen insan bu birikimlerini kap kacak yapımı için kullanmıştır. Kilden kap kacak yapımının birçok yöntemi vardır.

Bunların en basit yöntemlerden biri bir nesnenin kalıp şeklinde kullanılarak yüzeyinin kille kaplanması bu işlemden sonra fırınlanmasıdır (çizim 4). Kalıp olarak kullanılan maddenin yanıcı bir madde olması çoğu zaman tercih edilmiştir. Isıya karşı dayanıksız olan bu madde yanarak yok olsa da yüzeyinde izini görmek mümkündür. Başka bir yöntemde de bir kalıbın içine dökülen seramik hamuru elle şekillendirilerek kurumaya bırakılır. Kuruyan hamur şekillendirildikten sonra kalıptan çıkarılır ve tam kurumadığı için elle yine şekillendirilen hamur fırınlanmıştır.

Başka bir yöntem de ‘sucuk’ veya ‘kangal’ olarak adlandırılan rulo haline getirilen değişik çapta kil halkalarının üst üste yerleştirilip yüzeyin elle düzeltilerek yapılması yöntemidir (çizim 5).

Levhadan yapma yöntemi ise bir tür çamur marangozluğudur. Kabin şekline göre çeşitli boyutlarda hamurlar vurularak sıkıştırılır. Keskin bir aletle kesilen levhalar birleştirilerek şekillendirilir. Levha yöntemi keskin hatlı kapların yapımında daha çok tercih edilmiştir⁵⁸. Çimdikleme yöntemi ise, küçük hamur parçalarının bir araya getirilerek birleştirilmesi sonucu yapılmaktadır.

⁵⁶ Sevim Çizer, vd., “Tarih Öncesi Çömlekçiliğin Halen Yaşadığı Bir Merkez: Gökeyüp”, *Seramik Türkiye, Seramik Federasyonu Dergisi*, Kasım-Aralık 2005, S. 12. s. 106

⁵⁷ Ökse (1999), a.g.e., s. 8

⁵⁸ Emmanuel Cooper, *Seramik ve Çömlekçilik*, Remzi Kitabevi, Ankara 1978, s. 42

2.2.2 Çark Yapımı Seramik

Çark yapımı çanak-çömlek; ‘çark’ ya da İtalyanca kökenli ‘torna’ sözcükleri, kile yuvarlak biçimini vermeye yarayan çarklı tezgâh için kullanılırlar. Yatay eksenle döndürülebilen bir tabla üzerine konan hamur, bir elin içten, diğer elin dıştan bastırmasıyla biçimlenir. Çarkın dönme hızı arttıkça kapların profilleri daha düzgünleşir. Çarkta biçimlendirilmiş kap üzerinde, özellikle yok edilmedikleri takdirde, düzenli çark izleri görülür; dönmekte olan kile biçim veren el parmaklarının izleri düzenli, helezon şeklinde giden paralel halinde kabın özellikle iç yüzeyinde kalır; bu özellik kabın içinin elin parmaklarıyla, dışının ise avuç içi ile biçimlendirilmesinden ileri gelir⁵⁹. İlk çömlekçi tezgâhı, kilden ya da tahtadan yapılmış plakaların sabit bir yere oturtulmasıyla oluşuyordu⁶⁰. Bunun ilk aşamasında ‘yavaş dönen çark’ ya da ‘turnet’ adı verilen ve kendi eksenini etrafında dönen altlık biçimlendirme işleminde kullanılıyordu (çizim 6)⁶¹.

M.Ö 3500 yıllarına ait olduğu belirlenen Uruk’ta ilk çömlekçi çarkına, dolayısı ile çarklı çömlekçiliğe rastlanmıştır⁶². M.Ö 3000 yıllarında çarklı çömlekçiliğin kuzey Mezopotamya’dan tüm Mezopotamya’ya ve batı Hindistan’a, Suriye’ye, Mısır ve Önasya’ya yayıldığı Arkeolojik veriler sonucu öğrenilmektedir(çizim 7)⁶³.

M.Ö 7. yüzyıla ait Antik çömlekçi çarkı taşınabilir bir özelliğe sahiptir (çizim 8). Bu durum seyyar çömlekçiliğinde yapılarak artan ihtiyacın çömlek ticaretini geliştirdiğini göstermektedir. Mil yatağına oturtularak (d), (b ve c) bölümleri oturtulan çarkın (g ve e) noktaları iyice yağlandığı için hareket etmesi kolaylaştırılmıştır. Bu çarkların elle döndürülen bölümleri de mevcuttur⁶⁴. Bu çarklar ayakla döndürülen hızlı çarkların öncüleri olmuştur. Ayakta döndürülebilen bir sistemle çapları birbirinden farklı ve belirli mesafede birbirine bağlı iki tekerleğin altlık olarak kullanılması kabın biçimlendirildiği üstteki tablanın hızlı dönerek merkezkaç kuvveti ile kabın çekilerek şekillendirilmesini sağlamaktadır.

Arkeolojik araştırmalarda ele geçen seramik kapların ağız kenarına paralel olarak, yatay eksenle iki parmakla sıvazlanması sırasında belirlenen engebelilik kabın el yapımı olduğunu gösterirken, incelenen parçada yatay eksenle sıvazlama sırasında

⁵⁹ Ökse (1999), a.g.e., s. 9

⁶⁰ Güner Güngör, *Anadolu’da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik*, İstanbul, 1988, s. 8

⁶¹ Özdoğan, a.g.der., s.98

⁶² Güner, a.g.e., s. 11

⁶³ Aytaç (1989), a.g.t., s. 2

⁶⁴ İren, a.g.e., s. 13

herhangi bir engebeye rastlanmaması, kabın olasılıkla çark yapımı olduğunu gösterir. Çark yapımı kabın iç yüzeyinde yatay çark izleri görülür⁶⁵. Neolitik Çağ'da her aile kendi çömleğini yapardı. Çark icat edilene kadar ilkel yöntemlerle yapılan kaplar çoğunlukla kadınların uğraşı olmuştur. Çarkla beraber seramik yapımı bir zanaat haline gelmiş ve seri üretim geçen seramik işin ağırlaşmasıyla daha çok erkeklerin işi haline gelmiştir.

2.3. Seramik Fırınlarmın Tarihsel Süreci

Ateşin bulunması insanoğlunun en önemli keşfidir. Ateşin tehlikeli bir şey olduğunu keşfeden insanoğlu bir o kadar da faydalarını keşfederek çeşitli araç-gereç yapımında kullanmıştır. İnsanlar kabı fırınlamadan önce kurutma tekniğini biliyor olmaları gerekmektedir. Depolamada kullanılan bu kapların artan tahılla ve gıda malzemeleriyle beraber sulu aşı ortaya çıkarmıştır. Bunların en eski örnekleri kerpiç kaplardır. Bunların fırınlanması olmadığı için günümüze ulaşamamıştır⁶⁶. Erken Tunç çağından itibaren fırınlama kullanılmaktadır. En basit şekliyle elde veya çarkta şekillendirilen kapların üzeri çalı çırpı yığınları konularak ateşlenir ve bir tür fırınlama işlemi yapılırdı. İlerleyen çağlarda teknolojik bilgilerin gelişmesine bağlı olarak seramik fırınları da geliştirilmiştir⁶⁷ (çizim 9).

Ateşleme bölümü, (ateş hane) ile kapların durduğu bölümün (fırın ana gövdesi) bir çeşit ızgara ile birbirinden ayrıldığı, üzeri kapalı, hava akımını sağlayan havalandırma delikleri ve bacası olan seramik fırınları kapların daha düzenli ısı ve oksijen alarak pişmelerini sağladığı gibi yanıcı madde ile temasını keser. Çömlekçilikte ısısı yaklaşık 850 dereceden yukarı çıkmayan fırınlar '*bisküvi pişirimi*' yüksek ısı üreten fırınlar ise '*sır eritme fırını*' olarak adlandırılmaktadır⁶⁸. Seramik yapımının sonucunu belirleyen iki işlemden biri yüzeyin bitirilmesi diğeri ise fırınlamadır.

Antik dönem fırınlarının tepesinde baca ve yanlarında delikler bulunduğu bilinmektedir. Bu delikler oksijenin fırın içinde sağlıklı bir şekilde dağılmasını sağlamak için bulunmaktadır. Izgara şeklinde olan fırın içyapısı çömlekçinin bazı delikleri istediği zaman toprak ile kapatarak ateşin kontrolünü de sağlayarak ateşi yönlendirebilmiştir (çizim 10).

⁶⁵ Ökse (a) (2012), a.g.e., s. 33

⁶⁶ Özdoğan, a.g.der., s. 91

⁶⁷ Mimaroglu, S., *Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısında Ele Geçen Bizans Dönemi Günlük Kullanım Kapları*, (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), İzmir 2011, s. 63

⁶⁸ Ökse (1999), a.g.e., s. 15

Roma dönemi fırınlarında da (çizim 11)'da olduğu gibi bir sistem devam etmiştir. Bizans (çizim 12) ve Anadolu Selçuklu (foto 7) devrinde ise daha sistematik fırınlar yapılmıştır (foto 13). Direk ızgara üstüne konulan kaplar arasında raf şeklinde bölümler oluşturularak kapların yüzeylerinin daha düzgün olmasına özen gösterilmiştir.

Türk dönemi fırınları ile ilgili bilgileri günümüze kadar yapılmış olan Ortaçağ kazıları sonuçlarında elde edilmektedir. Oktay Aslanapa tarafından yapılan 1963 yılında İznik'te kazılarda Türk dönemi çini ve seramik sanatının aydınlanmasında önemli sonuçlar elde edilmiştir (foto 5-6), (çizim 13). İznik kazılarında ortaya çıkan fırınlar 2 metre derinliği ve 2 metre genişliği olan silindirik birer kuyu halinde küçük fırınlardır. Bunların açılan bir gözden ısıtıldığı anlaşılıyor. Her iki fırında da üstten daire biçiminde, bir insan girebilecek kadar açıklık bırakılmıştır. Fırınların içini temizlemek için yandan ve üstten açılmaları lâzım geldi, iki fırın arasında mermerden bir yarım sütun göze çarpmaktadır⁶⁹. Bu fırınlar kırmızı tuğladan yapılmıştır. Selçuklu fırınları Osmanlı fırınlarından biraz daha küçük ölçüde olduğu görülmektedir.

Hasankeyf'te 1991, 2001-2003 yılları arasında yapılan kazılarda da çok sayıda çini fırına (foto 8) ulaşılmıştır. Genel itibariyle dikdörtgen planlı ve iç içe girmiş çok sayıda fırın olması burada seri üretimin olduğunu göstermektedir. Hasankeyf seramik fırınları, geleneksel üstten havalandırmalı Ortaçağ İslam fırınlarına uygun bir şema göstermektedir. Altta ateşlik, üstte iki kademeli pişirme bölümü, oval veya dairesel planlıdır. Ateşlik toprağa kazılmış, tuğla malzemeye örülerek sıvanmış, kemerli kanallarla dışarı açılan ağızları vardır⁷⁰. Kemerli kanallar ısı kaybını önlemek için dar yapılmıştır. Izgara biçimlidir.

İznik'te Orhan İmaretinde yapılan birinci dönem 1963-69 yılları arası ikinci dönem 1981 de başlayan 2006 ya kadar devam eden aralıklarda, yapılan kazılarda da çok sayıda çini fırınına ulaşılabilmektedir (foto 9). Bu çalışmalar sonucunda İznik'te Selçuklu Dönemi de dâhil olmak üzere genel bir çizide gelişerek sürdürülen⁷¹ bir seramik ve çini üretimi olduğu çalışmalar sonucunda öğrenilmiştir.

Bugüne kadar yapılan kazılarda ortaya çıkartılan en büyük ve görkemli Ortaçağ fırını Taht-ı Süleyman'daki İlhanlılara ait fırınlardır. Bunların çapı 2 m, yüksekliği ise 1

⁶⁹ Oktay Aslanapa, "Eski Türk Çini Fırınları", *Türk Kültürü*, S: III\36, Ankara, 1965, s.977-984.

⁷⁰ Muharrem Çeçen, "Hasankeyf Kazısı Seramik Fırınları, Atölyeleri ve Seramikleri", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Sanat Eserleri Dizisi 469, İstanbul, 2007 S.249

⁷¹ Ara Altun, "İznik Kazıları Işığında Osmanlı Çini ve Seramikleri", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Sanat Eserleri Dizisi 469, İstanbul, 2007, s.325

m'den fazla dairesel ateşlikleri bulunmaktaydı. Duvarlarında yanma sürelerinden meydana gelen gazları pişirme bölümünden dış duvarlara taşması için içinde bacalar yerleştirilen nişler vardır⁷². Duvarlar tuğla örgülüdür aralarında harç kullanılmıştır. Fırınlardan ısı kaybının önlenmesi için ateşlik toprağın altında yapılmakta ve basamak ile inilmekteydi. Bütün fırınlarda olmasa da genelde toprağın altında yapılmıştır. Kaplar fırınların tepesinden konularak tepe nokta kapatılarak sıvanıyordu. Bu şekilde ısının dışarı çıkması engellenmiştir. Kapların pişirimi saatler alıyordu ve bir sonraki pişirime kadar fırının soğuması bekleniyordu. Bu işlem saatler alabiliyordu. Hem ısı kaybını önlemek hem de insanların yanmaya karşı güvenlik önlemleri almak için ateşlik bölümünü toprağın altında olmasını tercih etmiş olmalıydılar (çizim 15).

Seramik yapımında kullanılan bir diğer malzeme ise delikli küçük seramik parçalardır (foto 10). Sırın yeteri kadar pişip pişmediğini kontrol için kırık parçalar kullanılmaktaydı. Bir delik ve küçük bir seramik parçasından yapılan bu kırık parçalar seramiğin renginin ısı ayarına göre renk değişimini görmek için kullanılmıştır. “Boyalı, sırlı, üzerinde delik olan bu parçaların oturtularak sıkıştırıldığı bir kil parçasından oluşmaktadır⁷³. Bir araç ile seramik fırınında fırının içini görmek için açılabilen küçük bir tuğla ile açılıp kapatılan aralıklardan bir alet yardımı ile çıkarılan seramik parçası üzerindeki sır rengi gözlenmektedir. Bu şekilde sırın kalitesi hakkında da bilgi alınabilmektedir. Bu parçalara ‘çeşni’⁷⁴ olarak adlandırılmaktadır. Bu parçalardan Battalgazi Evi kazı buluntuları içinde rastlanılmamıştır.

Seramik fırınlarken kapların birbirine yapışmasını önlemek amacıyla üçayak kullanılmaktadır. Üçayak kullanımı ilk olarak Han hanedanlığı dönemi (M.Ö 206- M. S 220) boyunca Çin’de seramik üretiminde kullanılmıştır. IV. yüzyılda erken Tang hanedanlığı döneminde de devam etmektedir⁷⁵. Üçayak, seramiklerin fırın içine üst üste dizilmesini sağlayan, fırın malzemeleridir (foto 15). Ortaya çıkışı seramik üretim teknolojisinde bir devrim niteliğindedir⁷⁶. Üçayakların en belirgin özelliği, üçgen biçimli ve üçayaklı bir forma sahip olmasıdır. Üst yüzeyi düz yapılarak kabın konulması sağlanmıştır. Alt bölümünde ayakları ise üçgen formuna uygun üç sivri ayağa sahiptir.

⁷² Nurhan Atasoy, Julian Raby, *İznik Seramikleri*, TEB Yay., İstanbul, 1989, s. 59

⁷³ Nurşen Özkul Fındık (a), *İznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları (1980-95) Arasındaki Osmanlı Seramikleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları 1, Ankara, 2001, s.296

⁷⁴ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 259

⁷⁵ Nurşen Özkul Fındık, “Ortaçağ Seramik Üretiminde Üçayak Kullanımı”, *EKEV Akademi Dergisi*, S.32, Erzurum Kültür ve Eğitim Vakfı Yay., Ankara, 2007, s. 238

⁷⁶ Fındık (2007), a.g.m., s. 239

Ayaklar diğer kabın içine konularak kapların birbirine yapışması önlenmiştir. Sivri olan ayaklar kapların içine yapışmasından dolayı küt olmuştur. Bu şekilde aralarına üçayak konulan kapların aynı zamanda kabın iç yüzeyinde de ısının kolayca dolaşımı sağlanabilmiştir. Kazılarda çıkan kapların yüzeyinde üçayakların izlerini görmek mümkündür. Üçayaklar tek kullanımlık olmayan birçok kez kullanılan fırın malzemesidir. Bu sebeple rengi griye dönmüştür. İslam ülkelerinde üçayağın ne zamandan itibaren kullanıldığı kesin olarak bilinmemekle birlikte İran, Mısır ve Mezopotamya’da üretilen IX -X. yüzyıllara ait seramiklerdeki izler üçayak kullanıldığını işaret eder⁷⁷.

Üçayaklar sadece üçgen biçimli olmamakta kabın formuna göre çeşitli şekiller almaktadır. Konik biçimli (foto 13), kare, daire ve çift üçayak (foto 14) örnekleri de bulunmaktadır. Ancak en yoğun kullanımını foto 11-12) örneklerindeki gibidir.

Üçayaklar dışında fırında benzer bir işlevi gören diğer fırın malzemeleri de ‘*kil çivileri*’ ve ‘*kil plakaları*’. Kil fırın çivileriyle (foto 16) pişirme bölümlerinin duvarlarında raflar oluşturularak, seramikler doğrudan bunlar üzerine ya da plakalar üzerine yerleştirilerek fırınlanmıştır. Bu tür çiviler Taht-ı Süleyman, Nişapur (İran), Rakka (Suriye) ve Anadolu’da Ahlat ve Antakya kazılarında ele geçirilmiştir⁷⁸. Bunların dışında dairesel formda plakalarda (foto 17) seramik fırınlarda seramiklerin üzerlerine konularak fırınlanmasında kullanılmaktadır.

Seramik fırınlarının ısınmasında kullanılan yakacak, odundur. Bu odunlar da özel olarak istenilmiştir. 1131/1719’da İznik naibine ve Kocaeli valisine gönderilen bir fermenda Tekfur Sarayı’nın fırınları için 50 bin kilo çam odunu istenmiştir. Duman miktarını azaltmak ve odun patlamalarını önlemek için reçinesiz olması şartı konulmuştur⁷⁹. Bu bütün fırınlar için geçerli olmayabilir çünkü mahalle aralarında var olan basit fırınlarda da çam olmasa bile farklı odunlar kullanılarak seramik pişirimi yapılmış olmalıdır.

2.4. Türk Seramik Sanatında Kullanılan Süsleme Teknikleri

Günümüz seramik sanatının vazgeçilmez kaynaklarından birini oluşturan İslam seramik sanatı, bugün kullanılmakta olan pek çok tekniğin ortaya çıkmasını sağlayan

⁷⁷ Fındık (a) (2007), a.g.m., s. 239

⁷⁸ Nurşen Özkul Fındık (c), “Artuklu-Eyyubi Dönemlerinde Hasankeyf’te Seramik Atölyeleri ve üretimleri”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 30, S. 2, Ankara, 2013, s. 47

⁷⁹ Atasoy, a.g.e., s. 61

ortam ve koşullar oluşturmuştur. Çeşitli politik, ideolojik ve kültürel sebeplerden dolayı hızlı gelişim sergileyen Ortaçağ İslam seramik sanatı, İslam sanatında önemli bir bölümünü oluşturmaktadır⁸⁰.

Anadolu Selçuklu döneminde tek renkli sırlı, firuze, yeşil, kahverengi ve sarı gibi renklerin bol kullanıldığı görülmektedir. Bu renkler gelişigüzel bir şekilde uygulanmamıştır. Seramik üzerinde oluşturulan kompozisyonlar çerçevesinde belirlenen motiflerin içine ve etrafına belirlenen renkler çeşitli yapım teknikleri ile uygulanmıştır. Kompozisyonları oluşturan, Motifler önceden ressamlar tarafından bir kâğıta çizilir, ince bir iğne veya başka bir aletle desendeki motifler belirlenir üzerine kömür tozu çizilir. Bu şekilde sınırları çizilen motifin boyama aşamasına geçilir. Bu işlem için, kurşundan imal edilen sülien, guars ve cam kırıkları öğütülerek toz haline getirilir. Karışımın içerisine buğday unu ve su karıştırılarak sırça denilen malzeme hazırlanır. Mamuller sırçaya batırılarak tekrar fırınlanır⁸¹. Bu motiflerin uygulanmasında çeşitli yöntemler geliştirilmiştir. Bu yöntemlerin oluşmasında birçok kültürün katkısı bulunmaktadır.

Kaynağı ne olursa olsun, dünya tarihinde bütün kültürlerin kendi aralarında bir etkileşimleri olmuş ve bu şekilde sanatın geliştiği bir gerçektir. Etkileşim sırasında ortaya çıkan eser, farklı kültürel ortamın vermiş olduğu sanatsal estetik ve bakış açısıyla, kimi zaman farklı bir malzemenin getirdiği yenilikle yeni bir oluşum sürecine girer.

2.4.1. Tek Renk Sırlı Seramikler

Günlük gereksinimleri karşılamak üzere yoğun biçimde üretilen bir grup da, tek renkli grup seramiklerdir⁸². Seramik biçimlendirildikten sonra renkli sır'a daldırılır, kuruduktan sonra fırınlanır. Sır rengi kullanılan malzemeye göre fırınlandıktan sonra renk değiştirir. Astarlı yüzey üzerine herhangi bir bezeme yapılmaksızın sırlanır⁸³. Bu tarz seramiklerin üretimi kolay olması ve günlük kullanımda yoğun olarak ilgi görmesinden dolayı uygarlık tarihi içerisinde en sık rastladığımız grubu oluşturmaktadır. Anadolu Ortaçağ seramiği içinde geniş alanlarda üretilen bu

⁸⁰ Mezhahir Ertuğ Avşar, v.d, "Ortaçağ İslam Kazımalı-Akıtmalı Seramikler ve Taklit Teorisi", *Akademik Bakış Dergisi*, S. 39, 2013, s. 1

⁸¹ Aytaç (1998), a.g.t., s.120

⁸² Gülsen Baş, "*Bitlis Kalesi Kazısı Sırlı Seramikleri (2004-2012)*", Pegem Akademi Yay., Ankara 2012, s.139

⁸³ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 126

seramikler; Selçuklu, Bizans, Ermeni, Gürcü gibi farklı kültürlerde kullanılmıştır⁸⁴. Ortaçağ'da birçok uygarlık tarafından kullanılmasından dolayı dönem ayrımı yapmak oldukça güçtür. İslami dönemde en sık karşılaşılan renkler, koyu yeşil ve tonları, kahverengi, daha az rastladığımız firuze rengi ve genelde Bizans kazılarında sıkça kullanılan hardal sarısı ve tonlarının İslami dönem kazılarında çıkarılmış olması bize bu dönemde de kullanıldığını düşündürmektedir. Kubadabad, Alanya, Samsat, Ahlat, Korucutepe kazılarında ele geçirilen tek renkli sırlı seramikler koyu yeşil, kahverengi, hardal sarısı ve turkuaz renklidir⁸⁵. Tek renkli seramiklerin büyük çoğunluğu kabın iç ve dış yüzeyinin sırlı olmasıdır. Kâse, çanak, tabak, testi, kandil gibi birçok kapta bu tekniğin kullanıldığı görülmektedir.

2.4.2. Sıratlı Süslemeli Seramikler

İslâm ve Anadolu Türk seramik ve çini sanatında en yaygın olarak kullanılan teknik sıratlı tekniğidir. Bu teknik duvar çinilerinde ve seramiklerde de kullanılmaktadır. Sırlı seramiklerin büyük bölümü, şeffaf sır altına çok renkte boyama tekniği kullanılarak bezenmiştir. Bu seramikler kendi içinde firuze-siyah, mavi-beyaz ve çok renkli sıratlı olmak üzere gruplanmaktadır⁸⁶. Seramik gruplara ayrılırken süsleme tekniği ve sır rengi özellikleri dikkate alınmıştır. Sigrafitto grubunu oluşturan bezemenin kazıma biçimi, mavi-beyaz ve turkuaz ise sır renklerine göre gruplanmıştır. Seramik, biçimlendirildikten sonra kap kurutulup astarlanır, sonra desenler serbest veya üzerine belirlenmiş bir motif uygulanır ve fırınlanırken en son üstlerine sır sürülüp tekrar düşük ısıda fırınlanmaktadır. Çoğunlukla şeffaf renksiz sır kullanılmaktadır. Kâse, çanak, tabak gibi kaplarda yoğun kullanılmaktadır. Dönemlere göre renkler ve motifler büyük farklar göstermektedir.

2.4.2.1. Sigrafitto (Kazıma) Seramik

İslam seramiklerinde yaygın olarak kullanılan ve günümüzde de yapılmaya devam bir grubu oluşturan sigrafitto seramikler Anadolu'da, Bizans, Beylikler, Anadolu Selçuk ve Osmanlı'da da yoğun olarak kullanılan bir grubu oluşturmaktadır. Kazıma tekniği Bizans seramik sanatıyla bütünleşmiş olmakla birlikte bu tekniğin gelişimini

⁸⁴ Baş (2012), a.g.e., s. 139

⁸⁵ Sema Bilici, Sırlı Seramik Sanatı, "Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı (Mimarlık ve Sanat) 2, T. C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay., Ankara, 2006, s. 513

⁸⁶ Baş (2012), a.g.e., s. 131

doğuda da izlemek mümkündür. Kazıma tekniği IX. yüzyılda Yakındoğu'da yaygın olarak kullanılmasına rağmen, ilk olarak Çin'de Tang hanedanı döneminde üretilmeye başladığı görüşü hâkimdir. VIII. yüzyılda Yakındoğu'dan ithal edilen Çin örneklerinde görülen teknik yerel üretimde de taklitleri görülmeye başlamıştır⁸⁷. İslam sanatında Sigrafitto seramikler; Abbasi, Fatimi, Eyyubi, Memlük, Selçuklu dönelerinde İran'da Mısır'a; Bizans, Ermeni ve Gürcü sanatlarında, Kırım, Kıbrıs, Tunus ve İtalya'ya kadar çok geniş alana yayılmıştır⁸⁸.

Hamura şekil verilip fırınlandıktan sonra kap çıkarılıp astarlanır. Kazıma tekniğiyle yapılan bezemelerde, ince uçlu bir alet ile astar üst yüzeyden kazınarak bezeme yapılır. Kazınılan yerde astar kalktığından, hamurun doğal rengi ortaya çıkar. Böylece üzerine bir renk oluştururken, bezemelerin bulunduğu kısımlarda doğrudan doğruya hamurun üzerine geldiğinden daha koyu bir renk alır. Kazımayla yapılan bezemelerde, noktalamalardan çiziklere, ince hatlarla yapılan yüzeysel kazımalara kadar varan bir desen çeşitlemesi söz konusudur⁸⁹. Desen astarlamadan da kazınabilir. İstenen renkte şeffaf sırla sırlanan seramik tekrar pişirilir. Burada çukur kalan kısımlar bu şekilde koyu bir renkle belirginleştirilir. Yüzeyle yapılan kazıma desenler serbest tarzda soyut düzenlemelerdir. Bazı uygulamada palmet yaklaşan benzeyen görünümüyle bitkisel nitelik kazanan desen anlayışı, soyut niteliğini sürdürmektedir⁹⁰. Sigrafittoda tercih edilen renkler yeşil, hardal sarısı ve kahve tonlarıdır. Akıtılarak veya fırça yardımıyla kullanılmaktadır. Tek veya çok renk, desen, kalite bakımından bölge ve dönem farklılığı gösterse de bu seramiklerin tarihlendirmek ve belgelendirmek güç olduğu gibi Anadolu'da yapım merkezlerini de belirlemek güçtür⁹¹.

2.4.2.2. Kazımalı-Akıtmalı Seramik

Ortaçağ İslam seramikleri arasında akıtmalı- kazımalı ürünler 9. ve 14. yüzyıla kadar devam eden uzun soluklu üretim geleneğidir. Ortaçağ İslam akıtma boyalı seramikler ile Çin, Tang Dönemi sancai seramiklerinden benimsendiği varsayılmıştır⁹².

⁸⁷ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 118

⁸⁸ Fındık (a) (2001), a.g.e., s.119

⁸⁹ Filiz Yenişehirlioğlu, "Apollo Smintheus Tapınağında Çıkan Orta Çağ Sırlı Anadolu Seramikleri", *I. Araştırma sonuçları Toplantısı*, İstanbul, 1983, s. 179

⁹⁰ Gülsen Baş, "Bitlis Kalesi Kazısı Sırlı Seramikleri Üzerine Bir Değerlendirme", *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, (14-16 Ekim 2009, Pamukkale), İstanbul 2010, s. 89

⁹¹ Baş (2010), a.g.m., s. 89

⁹² Avşar, a.g.m., s. 1

Ortaçağ İslam akıtma boyalı seramikler için He Li adında ki Çin araştırmacıya göre; Çinli ustaların uyguladığı bu alışılmadık süsleme Orta Asya'ya özgü ipek kumaşların dekorundan esinlenilmiş olmasıdır⁹³. Sancai seramiklerinde olduğu gibi (demir oksit) sarı, (bakır oksit) yeşil renkleri yanında kobalt mavisi ve morda kullanılmaktadır. Anadolu Selçuklu seramiklerinde de bu renklerin yaygın kullanımı bilinmektedir. İslam seramiğine sonradan dahi olduğu düşünülen bu tekniğin sigrafitto ile birleşmesiyle yeni ve özgün bir süsleme unsuru oluşturmuştur.

2.4.2.3. Champleve (Oyma) Seramik

Sigrafittoya benzeyen bir tekniktir. Bu teknikte, şeffaf renksiz sır altında kalın beyaz astar vardır. Bezeme ilk fırınlanmadan önce astarı veya hamuru kazınarak işlenir. Çukur kısımlar kahverengi veya siyah boyalıdır⁹⁴. Sigrafitto gibi Champleve'de sıklıkla kullanılan bir tekniktir. Sigrafittodan en belirgin farkı kazılan yerlerin daha derin ve geniş olmasıdır. Sigrafitto da kullanılan renklerin kullanımı bu teknikte de devam etmektedir.

2.4.2.4. Kalıp Baskı Seramik

Bu tarz eserleri genelde kabartma tekniği olarak da adlandırılmaktadır. Yapılması düşünülen motifin ahşap, metal gibi bir maddeden kalıbı olur. Yapılan seramiğe sonradan kalıp basılarak elde edilir. Oluşan şekillerde çeşitli renklerle sırlanarak kontrast bir görüntü oluşturularak şekillendirilir. Kalıpla formu verdikten sonra eser fırınlanır. Kalıp baskı tekniğinde bezemeli tek renkli sırlı üretim İran'da Nişapur, Semerkant, Merv, Bamyân'da üretilmiştir⁹⁵. İran'da kobalt mavi, türkuaz, olarak üretimi başlar. Kalıp baskı tekniği seramikler renksiz veya tek renk kobalt mavi, türkuaz, şeffaf sırlı olarak yapımı yaygındır.

2.4.2.5. Slip (Astar Boyama) Seramik

Selçuklu seramiklerinin en az rastlanan örnekleri Slip tekniğidir. Sır altına renklendirilmiş macun gibi astarla yapılan desenlendirmede hafif kabartmalı, basit bitkisel veya geometrik desenler, benekler, yollar kullanılır. 14.-15. yüzyıl erken

⁹³ Avşar, a.g.m., s. 4

⁹⁴ Aytaç (1998), a.g.t., s. 121

⁹⁵ Nurşen Özkul Fındık (a), "Kalıp Baskı-Oyma Tekniğinde Bezemeli Sırlı Seramik Üretimi", *Sanat Tarihi Dergisi Selçuk Mülayim'e Armağan 2*, C. XXII, S. 2, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İzmir, 2013, s. 64

Osmanlı seramiklerinde yaygınlaşan slip tekniğinde yapılan seramiklerin öncülerine Kubadabad, Kalehisar, Samsat kazılarında rastlamaktayız⁹⁶. İslam seramik sanatında 9.-10. yüzyıllar da Semerkant ve Nişapur 'da morumsu siyah, kahverengi zemin üzeri beyaz, beyaz zemin üzeri morumsu siyah, kırmızı, yeşil boyalı şeffaf sırlı astar boyalı seramikler üretilmiştir⁹⁷. Kap yüzeyi astar boya ile bezeme yapıldıktan sonra sırlanan seramikler bu gruba girer. Kabin yüzeyine astar sürülmeden direk astar ile bezeme yapılmaktadır. Fırınlanmış ve astarlanmış seramiklere renksiz şeffaf veya beyaz kalaylı sır sürülüp kurutulur. Desenler oldukça kalın sürülür. Kalın sürülen yerler daha kabarıklık olur. Slip, astar olarak kullanılan renkli veya renksiz olarak uygulanan maddedir. Çoğunlukla sarı, kahverengi, mavi, patlıcan moru ve yeşil renkler görülür. Bazen sadece bir bazen de bir kaç renk bir arada kullanılabilir. Bu sadece seramiklere uygulanan bir tekniktir. Anadolu'da az bulunan bir seramik grubudur. Tam olarak ne zaman ortaya çıktığı bilinmemektedir.

2.4.2.6. Mavi- Beyaz Seramik

Sadece mavi rengin hâkim olduğu, sıratlı boyama tekniğinde bezemenin yapıldığı seramikler bu gruptadır. Kırmızı hamurdan beyaz hamurlu Osmanlı seramiklerine geçişinde mavi renk karakteristik bir renk olur. Ancak Ortaçağda kullanılan mavi sırlı seramik örnekleri hala kırmızı hamurdur. Ancak Osmanlı dönemiyle beraber gelişen mavi-beyaz seramiklerin karakteristik sır rengi mavi olması ve bezemelerin oluşturduğu kompozisyonların daha iyi yerleştirildiği görülmektedir. Sır rengi kadar hamur renginin beyaz olması da Osmanlı dönemi ile Ortaçağ mavi-beyaz seramiklerin farkı olduğu çıkarılan seramik parçalarında görülmektedir. İlerleyen dönemlerde mavinin yanı sıra yeni renklerin kullanıldığı görülmektedir. Türkuaz, yeşil, siyah gibi renkler kullanılmaya başlamıştır. Bu renkler daha öncede bilinmektedir. Bu tür seramiklerin kullanımında ana renk mavidir.

2.4.3. Sırüstü (Lüster) Süslemeli Seramikler

Kazılarda çok fazla karşılaşılmayan bu teknik, Lüster veya sırüstü tekniği aynı kavramı ifade etmektedir. Bu tarz seramikler, şekil verilerek astarlanan seramikler fırınlanır, daha sonra sır sürülerek tekrar fırınlanır. Maden oksitli boyalarla bezenen

⁹⁶ Gönül Öney, "Selçuklu Seramik Sanatı", *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, YKY, İstanbul, 2002, s. 378

⁹⁷ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 34

seramik çok düşük derecede üçüncü fırınlama yapılı⁹⁸. Daha çok kahverengi ve sarı renkler kullanılmıştır. XI. yüzyılda Abbasi sanatında görülen bu teknik daha sonra Mısır'da Fatimi, İran'da Büyük Selçuklu sanatıyla en iyi şekilde gelişerek Anadolu Selçuklu sanatında da az olarak kullanılmıştır⁹⁹.

2.5. Türk Seramik Sanatında Kullanılan Bezemeler

1071'den biraz önce ve sonra, Anadolu'ya akmaya başlayan Türk boyları, daha önceleri içinde yaşamış oldukları coğrafi ve kültürel çevrelerden çok farklı bir ortam içine giriyorlardı. İlk yıllarda siyasi ve kültürel bütünlük tam olarak kurulamamış fakat bu yeni coğrafyayı vatan haline getirebilmek için büyük bir inşa faaliyeti başlamıştır¹⁰⁰. Büyük Selçuklular ve Anadolu Selçukluların Türk tarihi, kültürü ve sanatında önemli yerleri vardır. Üstün yurt kuruculuk, yetenekleri, devlet yönetimi, eğitim, ekonomi, mimarlık ve el sanatlarındaki başarılarıyla Ortaçağ ve Dünya uygarlığına önemli katkılar yapmışlardır. Selçukluların sanat alanındaki ürettiği eserleri İslam Sanatları tarihinde önemli bir yeri tutmaktadır¹⁰¹.

Bu çağın süslemeciliği Türklerin göçüyle getirdikleri yeniliklerin zaten Anadolu'da var olan yerli kültürlerin birikimleriyle birleşmesiyle zengin bir dönemin oluşmasını sağlamıştır. Faaliyetlerini öncelikle mimaride geliştirerek el sanatlarında da devam ettirmişlerdir. Mimaride taş süslemesinde, ahşapta el sanatlarında metal, kilim, çini ve seramik malzemelerde yoğun olarak görmekteyiz. Benzer bezeme örneklerini farklı malzemelerde farklı kompozisyonlarda oluşturularak geliştirilmiştir. 'İslam sanatında ki bu gelişim sadece göçler sonucu gelen kültürlerin birleşmesiyle değil aynı zamanda, bu değişikliklerin belirlenmesinde ve açıklanmasında Müslüman kullanıcının ve izleyicinin zihin yapısı, sanatçının yaratıcılığı ve kullandığı formda önemlidir.¹⁰²

Türk İslam sanatında bezeme yazılı, figürlü, bitkisel ve geometrik olarak dört gruba ayrılmaktadır. Ana ve yan motiflerin uygulandığı zeminde bir kompozisyon çerçevesinde uygulamaların yapıldığı görülmektedir. Genellikle İslam sanatında

⁹⁸ Lale Bulut, "Samsat Ortaçağ Seramikleri (Lüster ve Sıraltılar)", Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No. 108, İzmir, 2000, s. 17

⁹⁹ Gönül Öney, "Türk Çini ve Seramik Sanatı", *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*, İstanbul, 1993, s.120

¹⁰⁰ Selçuk Mülayim, "Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler -Selçuklu Çağı-", T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, D. 1, Ankara, 1982, s. 20

¹⁰¹ Haşim Karpuz, "Selçuklu Döneminde Sanat ve Estetik", *VI. Dini Yayınlar Kongresi İslam, Sanat ve Estetik (19-30 Kasım-01 Aralık 2013)*, Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., İstanbul, s. 185

¹⁰² Oleg Grabar, *İslam Sanatının Oluşumu*, Hürriyet Vakfı Yayınları 1", İstanbul, 1998, s. 6

özellikle de Türk sanatında, sonsuzluk süslemede ana ilkeyi oluşturmaktadır. Dikkatle incelendiğinde ana motif olarak düşünülen motif sonsuzluk esasına dayanan bir kompozisyonun parçası olmuştur. Geometrik veya bitkisel motiflerin kompozisyonları sonsuzun bir bölümüdür. Sonsuzluk kadar simetride eserlerde önemli bir ilkedir. Yapılan her dekoratif bezemede simetri gözetilmiştir.

2.5.1. Figürlü seramik

İslam sanatının ana ilkelerinden birinin figürsüzlük olduğu bilinmektedir. Ancak özellikle Anadolu Selçukluları ve Moğollarda figürlü bezemeyi çok kullandıkları görülmektedir¹⁰³. İlk çağ insanları duygu ve düşüncelerini sembolik anlatımla yansıtmışlar ve insanlarla bazı hayvanlar arasında gizli ve önemli bir bağ olduğuna inanılmıştır. Özellikle aslan ve kartal kudret sembolü olarak kullanılmıştır¹⁰⁴. Boğa, kuş, ejder, güvercin gibi birçok hayvan figürü de kullanılmıştır. Bu hayvanlar ise kutsal doğurganlık ve bağımsızlık kavramlarının sembolü olmuştur. Sadece hayvan değil insan figürü de kullanılmıştır. İnsan figürünü daha çok saraylara ait çinilerde, mezar taşlarında ve türbelerde olduğunu söyleyebiliriz. Ortaçağ seramiklerinde insan, aslan, kaplan, kuş (şahin, güvercin ve su kuşları) ve efsanevi canlılar Şahmeran, siren, sfenks, ejder gibi figürlerin kullanıldığını görmekteyiz. Bağdaş kuran insan veya ayakta işlenen insan figürleri ellerinde kadeh, nar gibi sembolik bezelerle görülür. Kaftan tipi giysilerle boyuna çizgili veya noktali bezemeler çok sık görülür. Portre özelliği taşımayan figürlerin biçimlendirilmesinde anti- natüralist üslup özellikleri belirgindir¹⁰⁵.

2.5.2. Bitkisel (Nebati) Motifli Seramik

Ortaçağ'da gördüğümüz en yoğun bezemelerden biri bitkisel bezemedir. Selçuklular döneminde gördüğümüz ağaç ve çiçek bezemeler stilize edilmiştir. Kıvrımlı dalların oluşturduğu grift bitkisel motifler sadece Selçuklularda değil Osmanlıda da yoğun olarak kullanıldığı görülmektedir. Doğadaki çiçeklerle benzerlikleri pek az olan bu çiçekli bezemelerde Uzak Doğu'dan ve Orta Asya'dan gelen etkiler dikkat çekmektedir¹⁰⁶. En sık kullanılan; Rumi, Palmet ve Lotus çiçeği motifleridir. Bu motifler tek veya birlikte kullanılmaktadır. Lotus bu gruptaki motiflerin

¹⁰³ Aytaç (1998), a.g.t., s. 34

¹⁰⁴ Yıldız Demiriz, "Anadolu Türk Sanatında Süsleme ve Küçük Sanatlar", *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, C.5, Görsel Yay., İstanbul 1980,s. 884

¹⁰⁵ Bilici, a.g.m., s. 516

¹⁰⁶ Demiriz (1980), a.g.md, s.885

en eskisidir. Mısır sanatında sevilen motif, sütunlarda ve birçok yerde karakteristik motiftir. Palmet, doğu sanatında Hellenistik yolu ile girmiş olmalıdır. Suriye ve Mısır'a Abbasi devrinde Türkler yoluyla geri dönmüştür. Rumi motifi ise yarım palmetin değişimiyle veya kuşların kanatları bu motifin menşei olmuştur¹⁰⁷. Rumi motifi 13. yüzyılın ortalarına kadar İran ve Suriye seramiklerinde sık sık yer almıştır¹⁰⁸.

En yoğun kullanılan bitkisel motifler sivilize yaprak, dilimli çiçek, rozetler, tam ve yarım palmetlerdir. Bunların dışında hatai, hayat ağacı, şakayık ve narçiçeği gibi diğer bazı çiçekleri de kıvrımlı dallar arasında görülmektedir. Küçük yaprakların, daha büyük yaprak şeklindeki bir çerçeve içine alınmasına Ahlat ve Sultan Abad seramiklerinde de 14. yüzyılda rastlanmıştır¹⁰⁹. Bu çiçekler tek başına veya birlikte de kullanılarak çeşitli kompozisyonlar oluşturmaktadır.

2.5.3. Geometrik bezemeli Seramikler

Genellikle çizgiler, üçgenler, baklava biçimleri, daire, geçme, köşeli yıldızlar ve örgüler ile tığ motiflerdir. Geometrik süslemeler, bazı basit bordürler dışında hemen tamamen sonsuzluk ilkesine dayanır¹¹⁰. Türk sanatında genelde basit ve yıldızlı olmak üzere iki grupta incelemek mümkündür. En basit şekiller tek eksen üzerinde gelişen şekillerdir. Örneğin iki kırk çizginin birbirini kesmesiyle 'Zencirek' motifinin oluşması gibi. Yıldızlı desenler arasında ise çeşitlilik açısından olmasa da kullanımlarındaki sıklık açısından sekiz kollu olalar başta gelmektedir¹¹¹. Geometrik süslemeyi daha çok taç kapı, minare, mihrap, minber gibi mimari öğelerde daha sık görmekteyiz. Selçuklu eserlerine sanat ve estetik değer kazandıran motif ve kompozisyonlardır¹¹². Değişik geometrik şekiller, yıldızlar belirli bir geometrik kurguyla bütünlük kazanmıştır. Genel olarak geometrik süsleme, İslam sanatının kendine özgü görüşlerinden biridir ve bu sanatın ya da etkilerinin kendini gösterdiği bütün çevrelere yayılmıştır. Birbirinden bağımsız çevrelerde oluşmuş geometrik süslemelerin her kültürde sanatçılar tarafından kullanıldığını da göstermektedir. Kapların merkezinde iç içe daireler, ışınal çizgiler, Mühr-ü Süleyman ve çarkifelek gibi motifler sıkça rastlanmaktadır.

¹⁰⁷ Yıldız Demiriz, "Osmanlı Mimarisinde Süsleme I Erken Devir (1300-1453)", T.C Kültür Bakanlığı Yay., İstanbul, 1979, s. 27

¹⁰⁸ Beyhan Yörükan Karamağaralı, "Ahlat Seramik Ekolu", Ankara Üniversitesi İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Dergisi 5, Ankara, 1982, s. 395

¹⁰⁹ Karamağaralı (1982), a.g.m., s. 395

¹¹⁰ Mülayim, a.g.e., s. 81

¹¹¹ Demiriz (1980), a.g.md., s.886

¹¹² Karpuz (2013), a.g. m., s. 188

2.5.4. Yazılı Süsleme

Yazı bir sanat olarak en iyi gelişimini İslam sanatında göstermiştir. Yazılar sadece kitabe olarak değil süsleme (dekoratif) amaçlarla da mimaride yoğun olarak kullanılmıştır¹¹³. Yazı seramikte bezeme olarak, figürlü süslemeden sonra en az rastlanan motifler arasındadır. Kapların ağız kenarlarını saran bantta kufi, nesih ya da sülüs yazıya benzeyen ancak okunamayan birim tekrarına dayalı yazı taklidi bezemeler de sıkça kullanılır¹¹⁴. Bilinmesi gereken Kur-an'dan ayetler ve önemli şahsiyetlerin sözleri kompozisyon olarak kullanılmıştır.

2.6. Türk Seramik Sanatında Kullanılan Formlar

Pişmiş toprağın, ilk olarak depolama amacıyla kullanılan kap-kacak şeklinde günlük hayatın içine girdiği bilinmektedir. Dinsel törenlerde simgesel anlamlar taşıyan idoller, aydınlatmayı sağlayan kandiller; haberleşme ve belgeleme işlevi olan tabletler, tuğla, kiremit, suyolu ve künk gibi mimari elemanlar; takılar ve süs eşyaları, çanak-çömlek, ocak gibi gündelik kullanım eşyaları, ölü küllerinin saklandığı kaplar ve lahitler seramiğin sayısız formlarından bazılarıdır¹¹⁵.

Kap tipleri gösterdiği çeşitlilik açısından arkeolojik alanda oldukça önemlidir. Osmanlı döneminde kap formları büyümüştür. Yarı küresel kâselerle birlikte, aynı kapta yemek yeme geleneğini destekler. Bizans döneminde ise tam tersi kapların küçük kâseler şeklinde olması bireysel yeme alışkanlığını desteklemektedir¹¹⁶. Farklı isimlerle adlandırılmaktadır. Bu isimlerin adlandırılması çoğu zaman yabancı kaynaklardan Türkçeye mal edilmiş terimlerdir. Kap tipleri genel anlamda ağız (geniş-dar-gaga vb.), dip (daire ve düz), kulplu veya kulpsuz, emzikli veya emziksiz şeklinde sayısız gruplara ayrılmaktadır. Seramik buluntularından anlaşıldığı kadarıyla hemen hemen hepsi mutfak malzemesi olup günlük kullanım amacıyla yapılmıştır. Günlük veya mutfak kapları olarak adlandırılmasında yoğunluk, buluntu durumları ve biçimlerinden yola çıkılarak tahmin edilmiş olmalıdır. Birçok kazıda olduğu gibi Battalgazi kazısı seramikleri de kırık kap parçalar halinde elimize ulaşmış çok sayıda seramik parçası bulunmuş ve bunlardan yola çıkarak form özelliklerine göre de değerlendirilmiştir.

¹¹³ Karpuz (2013), a.g.m., s. 188

¹¹⁴ Bilici, a.g.m., s. 516

¹¹⁵ Erman, a.g.m., s.1

¹¹⁶ Nurşen Özkul Fındık (a), *İznik Sırlı Seramikleri, Roma Tiyatrosu Kazısı (1980-95)*, Bilgin Kültür Sanat Yay., Ankara, 2014, s. 142

2.6.1. Çanak

Çanak; Etnolojik anlamda kil çadır direklerinin uçlarına geçirilen, içi oyulmuş tahtalar için kullanılmaktadır. Kap olarak ise genellikle toprak ya da metallere yapılmış, yayvan ve çukurca kaplara çanak adı verilmektedir¹¹⁷. Çanak ve kâse çoğu zaman birbirine karıştırılabilmektedir. Küçük çukur kaplar için kâse, yayvan geniş ve derin kaplar için çanak tanımlanması yapılmaktadır. Arkeolojik alanda ise çapı yüksekliğinin iki katından az olanlara '*derin çanak*' ya da kâse, çapı yüksekliğinin iki katından fazla ise '*çanak*' adı denilmektedir¹¹⁸. Çanakların kullanımı tarımın gelişmesiyle sulu aşın ortaya çıkmasıyla yayılmaya başlamıştır. Bunun yanın da artan nüfusun kalabalık aile toplulukları içinde ideal bir kap haline geldiği için kazılarda çok sayıda yüzeye çıkarılmaktadır. Sulu yemek, meyve ve çeşitli gıdalar için üretilmiştir.

2.6.2. Tabak

İçine yiyecek konulan ortası çukur kenarları yayvan kap olarak tanımlanmaktadır¹¹⁹. Arapça kökenli '*tabak*' sözcüğü, çapı yüksekliğinin yaklaşık dört katından fazla olan tabaklara '*çukur tabak*' ya da '*çorba tabağı*', çapı yüksekliğinin yaklaşık altı katından fazla olan tabaklara ise '*düz tabak*' adı verilebilir¹²⁰. Bu tip kaplar diğer kaplara nazaran daha özenilerek biçimlendirilmiş ve süslenmiştir. Bugün de evlerimizde kullandığımız yemek tabaklarında da benzer bir durum söz konusudur. Benzer bir anlayışın geçmişten gelerek günümüze uyarlandığını söyleyebiliriz. Bu kaniya varılmasında çıkan tabak parçalarının yüzeyindeki motifleri ve formlarıdır. Kıvrımlı veya kaburgalı diye adlandırabileceğimiz çeşitli biçimlerle şekillenen, kaidesi bazen yüksek olan ancak çoğu zaman kısa, ağız kenarlarındaki keskin kıvrımlar bu kapların diğerlerine göre daha önemsendiğini düşündürmektedir. Daha çok kuru yemekler için tercih edilmiş ve süs amacıyla evlerde kullanıldığı, süsleme ve form özellikleri değerlendirildiğinde varılan bir sonuçtur.

¹¹⁷ Ökse (1999), a.g.e., s. 54

¹¹⁸ Ökse (1999), a.g.e., s. 54

¹¹⁹ Faruk Şahin, "*Seramik Sözlüğü*", Anadolu Sanat Yayınları, 2, İstanbul 1983, s. 33

¹²⁰ Ökse (1999), a.g.e., s. 55

2.6.3. Çömlek

Kimi kaynaklar seramik tencere¹²¹ diye adlandırılırken, bazı kaynaklarda; yemek pişirme kabı olarak kullanılan, ya da içinde sıvı veya katı besinler saklanan pişmiş toprak kaplara halk arasında ‘çömlek’, kulplu ya da tutamaklı ve kapaklı türlerine ‘tencere’, tutamaksız ve kapaksız türlerine ise ‘güveç’ adı verilmektedir¹²². Kazılarda en sık rastlanan mal grubudur. Bu tür kaplar, iki kulplu, gövde genişliği gövde yüksekliğine yaklaşık eşit, ağız çapı gövde çapının yarısına yakın ve genellikle boyunlu olmaktadır¹²³. Daha çok sırsız olarak üretilmektedir. Hamur yapıları genelde ince taşçık katkılı, bol kireçli ve bol mika katkılıdır. Ateşe dayanıklılığını arttırmak için hamura eklenen taşçıklar hamurun iyice elenmeden saf bir hamurla yapılmadığını göstermektedir. Koyu kırmızı grimsi bir hamur rengi çoğu zaman görülmektedir. Bu tür kapların yiyecekleri pişirilmesi, ısıtılması için kullanılmaktadır. Bunun yanında artan öğünlerden kalan gıdaları da saklamak için ideal kaplardır. Bunu günümüzde de kullanılan yemek tencerelerinde görmekteyiz. Kabın malzemesi değişse de aynı amaçla kullanılmaktadır. Kuru veya sulu bütün gıdalarda kullanılmaktadır.

2.6.4. Kâse

Kâse çanağın daha küçük boyutlu yapılan biçimidir. Farsça kökenli kâse küçük ve derin kaplar için kullanılmaktadır. Ancak bazı yörelerde çanaktan daha derin kaplar içinde kullanıldığı görülmektedir. Kâse formunun 12. ve 13. yüzyıllar da İran ve Suriye’de yaygındır¹²⁴. Sulu gıdalar için yoğun üretilmektedir. Genelde sırlı ve motiflidir. Çanak için belirttiğimiz bilgileri kâse içinde söyleyebilmekteyiz.

2.6.5. Küp

Küp; büyük boyutta ve kalın cidarlı olmaları ve biçimleri nedeniyle erzak ya da sıvı besinlerin depolanmasında kullanıldıkları sanılan seramik türlerine denir.¹²⁵ Bunların depolama amaçlı kullanılmış olması muhtemeldir. Küçük ölçekli küp parçaları ise diğer tabak ve çanak gibi parçalara rağmen daha kalın bir cidara sahiptir. Dar ağızlı, uzun ya da kısa boyunlu, kulplu ya da kulpsuz, saklama kabı olarak üretilmektedir. Boyunları dar kısa veya uzun olabilmekte, gövdeye doğru şişkindir. Boyutları ve

¹²¹ Şahin, a.g.e., s. 13

¹²² Ökse (1999), a.g.e., s. 60

¹²³ Mimaroglu, a.g.t, s. 91

¹²⁴ Fındık (a) (2014), a.g.e., s. 142

¹²⁵ Ökse (1999), a.g.e., s.46

biçimleriyle sıvı veya buğday gibi gıdaların saklama kabı olarak kullanılan ideal depolama kaplarıdır. Bu kaplarda denge unsuru önemlidir. Dipleri büyük oranda düz olarak yapılmaktadır. Çoğu zaman sırsız olarak yapıldığı gibi sırlı olan kaplarda vardır.

2.6.6. Testi

Farsça kökenli '*desti*' sözcüğünden gelen testi, kulplu, geniş gövdeli, dar boğazlı, emzikli ya da emziksiz, ağaçtan oyma veya pişmiş topraktan yapılmış su kapları için kullanılır. Tek dikey kulplu, dar ağızlı, boyunlu, çömlek biçimli, kaplar olup, düz yuvarlak ağızlı ya da akıtacak ağızlı olabilirler¹²⁶. Testiler su için ideal kapları oluşturmaktadır. Suyu soğuk tutması açısından önemlidir. Su dışında ihtiyaca göre farklı ölçülerde yapılabilir ve farklı gıdalarda içinde kullanılabilir.

2.6.7. Matara

Arapça '*mithare*' sözcüğünden gelen, boyuna veya bele asılı olarak taşınan, genellikle aba veya deri kaplı su kaplarına verilen addır. Arkeolojik araştırmalarda açığa çıkan pişmiş toprak örnekleri, iki çanak biçimli parçanın birleştirilmesi ve birleşme yeri hizasına bir boyun takılmasıyla form verilmiştir. Boyun ile gövdeyi birleştiren iki dikey, ya da iki gövde parçasının birleştiği hizada yer alan birkaç ip delikli kulplu, kabın asılarak kullanılmasını sağlar¹²⁷. Mataralar kullanım açısından rahat olduğu için çok tercih edilmiştir. Sırlı-sırsız örnekleri görülmektedir. Kazı buluntuları içerisinde çok fazla rastlanmasa da kullanımı yaygındır. Madenden de yapılan örnekleri bulunmaktadır.

¹²⁶ Ökse (1999), a.g.e., s. 63

¹²⁷ Ökse (1999), a.g.e., s. 67

ÜÇÜNCÜ BÖLÜM

3. BATTALGAZİ EVİ (MAKAMI) SERAMİKLERİ KATALOĞU

Katalog No	: 1
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası
Çizim No	: 18/165
Fotoğraf No	: 18-19
Tür	: Çanak
Tip	: ÇIII
Ağız Çapı	: 30 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5.4 cm
Hamur kalınlığı	: a.kal.: 0.6 mm göv.: 0.7 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR – 6/8 (Kırmızımsı Sarı)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır. Dış yüzeyde ağız kenarında 5 mm sonra sonlanmıştır.
Sır	: Dış yüzeyde, ağız çevresinde 5 mm kalınlığında açık sarı sır kullanılmıştır. İç yüzeyinde ise açık sarı, kahverengi ve yeşil ton sır kullanılmıştır.
Form	:Yarı küresel gövde, dışbükey ağza doru ilerleyerek ağza yakın bir noktada kaburga yapmıştır. Kaburganın devamında eserin ağız cidar kalınlığı aynı kalarak dışa çekik olarak sonlanmıştır. Eser derin gövdelidir. Ağız çapı 30 cm olması tabak formunun geniş çaplı olduğu göstermektedir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde yapılmıştır. Astar üzerine kazıma tekniğinde bezeme yapıldıktan sonra fırınlanmıştır.
Motif	: İncelediğimiz seramik parçasının iç yüzeyinde yoğun süsleme varken dış yüzeyinde hiçbir süsleme unsuru bulunmamaktadır. İç yüzeyinin bezemeleri sigrafitto bezeme tekniğinde yapılmıştır. Seramikte yeşil, kahve ve sarı tonları kullanılmıştır. Kullanılan bu tonlar belirli bir çizgide değil karışık olarak kullanılmıştır. Motiflerin Bezeme olarak ağız kısmı üç ayrı bordür şeklindedir. Ağızdan başlayarak; ilk bordür kalın ‘V’ şeklinde birbiri arkasına devam eden geometrik şekil yer almaktadır. İkinci bordür boş olarak tasarlanmış ve burada hareketlilik kazandırmak

için farklı renk kullanımı görülmektedir. Üçüncü bordür ise, bitkisel süslemeler olduğu düşünülmektedir. Büyükten küçüğe doğru sıralanan daire formundaki desenlerin sıralanışı perspektif kurgusunu hatırlatmaktadır. Dış yüzeyde, ağız kenarı dar bir alanda sır ile çevrelendiği görülmektedir. Dış yüzeyde küçük gözenekler olduğu görülmektedir bu da bize seramiğin yoğrulma işleminin gerektiğinden kısa sürdüğünü ve hava kabarcıkları kaldığı için bu boşlukların oluştuğu bilinmektedir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı hamur kullanılmıştır. Üzerine beyaz astar sürülerek fırınlanan seramiğin iç yüzeyi tamamen astarlı ve sırlı olmasına rağmen dış yüzeyinde sadece ağız kısmında sır görülmektedir. Hamur içerisinde küçük beyaz mika bulunduğu görülmektedir. İyi elenerek yabancı maddelerin kil içerisinde temizlenmesi saplanmıştır.

Karşılaştırma ve Tarihleme : 1980-95 yılları arasında yapılan İznik Roma Tiyatrosu kazı buluntuları¹²⁸ (foto 210) örnekleriyle benzerliği dikkat çekmektedir. Özellikle kompozisyon, motif, renk ve süsleme tekniği olarak İznik Roma Tiyatro kazısı örneğiyle benzer 13. yüzyıl ve 14. yüzyıl olmak üzere geniş bir yüzyıla tarihlenmiştir. Sivas’ da 1990-96 yıllarında konut yapımı için kazılan alanda çıkan seramikler¹²⁹ (foto 211) , Elazığ İli, Harput 2005-2009 arası kazılarda çıkan eserler (foto 212) ile teknik, sır ve motif olarak benzer özellik göstermektedir¹³⁰. Bitlis Kalesi Kazısı katalog 2.2¹³¹ bu örnekte sır rengi, teknik ve bezeme olarak birbirine çok yakındır. Bu örneklerden yola çıkılarak eserin 13. ve 14. yüzyıl erken Osmanlı dönemine tarihlendiğini söyleyebiliriz. Eserlerin geniş yüzyıllarla ifade edilmesi Ortaçağın karışık yapısından kaynaklanmaktadır. Genel tarihlendirmelerde yapılan kazının katmanına göre yüzyıl verildiği görülmektedir. İznik Roma Tiyatro kazı buluntuları, Harput İç-Kale kazısı ve Bitlis Kalesi buluntuları Erken Osmanlı dönemini ve 14. yüzyılı göstermektedir.

¹²⁸ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 96

¹²⁹ Nurşen Özkul Fındık, “Ortaçağ Sivas’ında Sırlı Seramikler”, *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ 5*, AKVAD Yay., Ankara, 2011, s. 216-217

¹³⁰ Sevin (2011), a.g.e., s. 173

¹³¹ Baş, a.g.e., s. 60

Katalog No	: 2
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası
Çizim No	: 19/199
Fotoğraf No	: 20-21
Tür	: Çanak
Tip	: ÇIV
Ağız Çapı	: 24 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6.4 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 4 mm göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR – 6/6 (kırmızımsı sarı)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır. Dış yüzeyde ağız çevre- sinde 2 mm kadar astar görülmektedir.
Sır	: Mat firuze sır altında siyah boya kullanılmıştır.
Form	: Tip ÇIII'e benzemekle beraber ağız kısmıyla farklılaşır. Eser küresel gövde üzerine dışbükey ilerlemektedir. Ağza yakın kaburga yaparak dışa doğru keskin ilerlemiş ve yukarıya çekik ince dudakla sonlanmıştır. Eser derin bir kap formuna sahiptir.
Süsleme	: Sıraltı tekniğinde Türkuaz renkli seramik grubuna girmektedir.
Motif	: İncelediğimiz seramik parçasının iç yüzeyi tamamen sırlı fakat dış yüzeyi ağız çevresinde 2 mm firuze ve siyah sırla alacalı olarak çevrelenmiştir. Kaideye doğru seramik yüzeyinde herhangi bir sır görülmemektedir. Dış yüzeyinde seramiğin kullanımından kaynaklı veya bulunduğu yerde var olan bir yangın sebebiyle koyu renk yanıkların varlığı görülmektedir. Beyaz mat astar uygulandıktan sonra koyu renk sırla motif yapılmış ve fırınlanan seramiğin motifi siyah renkle ortaya çıkarılır. Daha sonra tekrar üzerine firuze rengi sır uygulanarak fırınlanmıştır. Seramik üç şerite ayrılmıştır. Birinci ve ikinci şeritte siyah renk ağız çevresini çevrelemiştir. Aralıkları ve şeritlerin kalınlıkları farklılık göstermektedir. Bu farklılıklar tabak boyunca devam ettiği tahmin edilmektedir. Üçüncü şeritte ise asıl motifin varlığı görülmektedir. Bitkisel motiflerin ve yaprakların oluşturduğu kompozisyon, iki yaprağın karşılıklı birbirine ters yöne doğru eğilerek oluşturduğu motif arasında sitalize 'Rumi' motifi dikkat çekmektedir.

Yapım Tekniği : Sıraltı yapım tekniği kullanılmıştır. Biçimlendirilmiş olan kaplar kurulduktan sonra astarlanır ve desenler serbest veya şablon usulü ile belirlenip boyanarak üzerine şeffaf sır veya renkli sır çekilerek yapılır.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. İçerisinde küçük boyutlu beyaz kireç veya mika parçaları görülmektedir. Üzerine beyaz astar sürülerek fırınlanan seramiğin iç yüzeyi tamamen astarlı ve sırlı olmasına rağmen dış yüzeyinde sadece ağız kısmında sır görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Ortaçağa tarihlenen ve Malatya'nın Battalgazi ilçesinde bulunan Şahabe-i Kübra medresesi¹³² ve Kırkkardeşler Mezarlığı Kazı buluntuları¹³³ içerisinde de benzer örnekleri görmekteyiz. Suriye¹³⁴, gibi birçok merkezde aynı teknikte benzer eserler görülmektedir. Harput 2005-2009 kazısı buluntuları (foto 228-229)¹³⁵. İznik çini fırınları kazısında benzer bezemede Selçuklu geleneğine bağlı firuze ve tonlarının olduğu çok sayıda seramik yüzeye çıkarılmıştır. Burada teknik olarak kıyaslayabileceğimiz örnekler yüzeye çıkarılmıştır¹³⁶. Kubadabad Çinilerinde süsleme tekniği ve sır açısından benzerler örnekler görmekteyiz (foto 214)¹³⁷. Bitlis kalesi kazısı örneği (foto 215)¹³⁸ Suriye örnekleri 12. yüzyılda daha kaliteli yapılmıştır. Bu eserlerin ortak özelliği bezeme tekniği, sır renginin ve hamur özelliklerinin birbirine çok yakın olmasıdır. Benzer örneklerini ve taklitlerini gördüğümüz Anadolu'da ise 12. yüzyılın ikinci yarısı ve 13. yüzyıl başına tarihlenir.

¹³² Henüz yayımlanmayan makale.

¹³³ Henüz yayımlanmayan makale.

¹³⁴ Cooper (1978), a.g.e., s.17

¹³⁵ Sevin, a.g.e., s.173

¹³⁶ Belgin Demirsar Arlı, "İznik Çini Fırınları Kazısında Ele Geçen Milet İşi Olarak Tanınan Teknikteki Seramiklerin Değerlendirilmesi", *Uluslararası Katılımlı 15. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 19-21 Ekim 2011*, C. 1, Eskişehir, 2012, s.92

¹³⁷ E Işın, *Alaadin'in Lambası Anadolu'da Selçuklu Çağı Sanatı ve Alaadin Keykubad*, YKY, İstanbul, 2001, s. 128

¹³⁸ Baş (2012), a.g.e., s. 58

Katalog No	:3
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası
Çizim No	:20/175
Fotoğraf No	: 22-23
Tür	: Tabak
Tip	: TIII
Ağız Çapı	: 28 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4.8 cm
Hamur kalınlığı	: a.kal.: 5 mm - 7 mm göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR – 5/6 (Koyu kahverengi)
Astar	: Beyaz mat astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, kahve rengi ve açık sarı tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Ağız çapı 28 cm olması tabak formunun geniş çaplı olduğu göstermektedir. Kabın ağızdan gövdeye geçişinde derinlik olduğu tahmin edilmektedir. Ağız yapısı TI-TII gibi dış bükey, yayvan ve sığ küresel gövdelidir. Gövdeden ağız ucuna doğru çok keskin olmayan bir kaburga yapılarak S biçiminde kıvrılarak dudak ucuna geçilmiştir. Dudak ucu dik ve dışa çekik devam etmiştir. Dudak ucu hafif içe doğru kalınlaşmış dışta hafif ovalleşmiştir. Eserin dudak kısmı kaburgayla hemen hemen aynı hizada olması buranın kabın tutulmasında kullanılabileceğini düşündürmektedir. Kapta herhangi bir kulp olamayacağı için sıcak gıdalarda el yanmaması için işlevselleştirilmiş bir ağza sahiptir.
Süsleme Tekniği	: Sigraffito tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelediğimiz seramik parçasının iç yüzeyinde yoğun süsleme varken dış yüzeyinde hiçbir süsleme unsuru bulunmamaktadır. İç yüzeyinin bezemeleri sigraffito tekniğinde yapılmıştır. Yaprak veya kanat biçiminin stilize edilerek yapıldığı düşünülen bezemenin araları küçük çapta rumi motiflerini de görmekteyiz.
Kullanılan Malzeme	: Koyu kahverengimsi hamur içerisinde mika ve kireç taneleri bulunmaktadır. Üzerine beyaz astar kullanılarak fırınlanmıştır. Astarlanan bezeme kompozisyonu belirlenen seramiğin üzerine sır kullanılmıştır.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Malatya Nekropol Kazısı (foto 216-217)¹³⁹ , Şahabe-i Kübra Medresesi (foto 260) örnekleri için 13. yüzyıl tarihlemesi yapılır. Harput, İznik, Hasankeyf kazılarında örneklerinde bolca görmekteyiz. Bu kapların biçim ve bezeme açısından Al Mina (Antakya)'da ele geçen 1268 yılı öncesindeki örneklerle süsleme tekniği olarak benzerlik göstermektedir (foto 263)¹⁴⁰. 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

¹³⁹ Akturan, a.g.e., s. 15; Karamağaralı (1997), a.g.m., s. 27; Derya Yalçıklı v.d, “ Mezraa Höyük 2000 Yılı Kazıları”, *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Klacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2000 Yılı Çalışmaları*, Ankara 2002, TAÇDAM Yay., s. 168

Katalog No	: 4
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 21/200
Fotoğraf No	: 24-25
Tür	: Kâse
Tip	: KIV
Ağız Çapı	: 9 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2.9 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 3 mm göv.: 6 mm
Ham. Rengi	: 7.5 YR – 7/6 Kırmızımsı sarı
Astar	: Mat beyaz bir astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, kahverengi ve açık sarı tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Tip KI ve KII'ye benzemektedir. Parça kaideden ağız kısmına doğru yaklaşık 15°'lik dike yakın bir açıyla içbükey ilerlemektedir. Cidar ağız kısmına doğru incelmıştır. Ağız ucu dışa çekik ve ovaldir. KI ve KII' nin dudak uçları dışa doğru ovalleşirken burada dudak ucunun içe doğru ovalleşmektedir.
Süsleme Tekniği	: Sigraffito tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Sigraffito tekniği kullanılarak yapılan parçanın diğer parçalardan farklı olarak ağız kısmında bir aletle veya parmakla girinti ve çıkıntılar yapılmıştır. Esere daha estetik bir form kazandırmıştır. İç yüzeyinde iç içe kıvrım dallar bitkisel bir motif oluşturmaktadır. Kabın dış yüzü sırsız ve astarsızdır.
Kullanılan Mal.	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılarak üzerine beyaz astar sürüldükten sonra fırınlanan seramiğin iç yüzeyi tamamen astarlı ve sırlı olmasına rağmen dış yüzeyinde sadece ağız kısmında sır görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Kazı içinde bulunan diğer seramikler içerisinde çok fazla benzeri görülmektedir. Ağız kenarında el veya bir aletle kısa aralıklarla dilimlenmiş olan tek örnektir. Bu şekilde ağız kenarı dilimli olan bir başka örnekte Adana Müzesinde (foto 273) da bulunmakta ve benzer örnekleri 13. yüzyıl ve 14. yüzyıl Anadolu Selçuklu, Beylikler, Bizans ve Erken Osmanlı dönemlerinde yoğun olarak görmekteyiz. Bezeme, sır, teknik olarak bölgesel açıdan değerlendirildiğinde 13. yüzyıl olduğunu söylemek doğru bir tarihlendirmedir.

Katalog No	: 5
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası
Çizim No	: 22/158
Fotoğraf No	: 26-27
Tür	: Tabak
Tip	: TIV
Ağız Çapı	: 26 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5.3 cm.
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR – 7/6 (Kırmızımsı Sarı)
Astar	: Mat beyaz astar kullanılmıştır.
Sır	:Eserin yapımında koyu yeşil ve tonları, kahverengi, koyu sarı renk kullanımı da görülmektedir.
Form	: Ağız çapı geniş olan seramik parçasının benzer örneklerle kıyaslandığında da tabak formunu vermektedir. Çok derin olmayan bir kaptır. Bu tipte bulunan kaplar yarım küresel gövdeye sahip TI-TII-TIII' deki gibi yayvan olarak şekillenmiştir. Tek parçadan oluşan gövdenin ağız kısmına gelmeden önce çok keskin bir omurgası vardır. Omurgadan sonraki kısım hafif dışa eğilerek içerde hafif çukurlaşmıştır. Dudak ucunun cidarı parçalarda içe ve dışa doğru kalınlaşarak farklılaşmıştır. Dışa çekik ve dıştan kıvrımlı dudak ile kap sonlanmıştır. İçe doğru dudak kısmı ovalleşmiştir. Yaklaşık 1 cm kalınlığında kabın ağız kısmı geniş tutulmuştur. Bunu kabın içinde sıcak bir yemek olduğunda tutma mesafesi olarak günümüzde de porselen kaplarda görmekteyiz. Hatta bu 1 cm olan genişlikteki yerde hafif çukurlaştırılarak kabın daha sağlam taşınması düşünüldüğü olası bir durumdur. Bu dönem kapların form özellikleri incelediği zaman mutlaka bir kaidesi olduğu da bilinmektedir. Kaide tabak yapıldıktan sonra eklenen daire biçimli olarak tasarlanmaktadır. Kaptaki kulp vb. başka bir öğe bulunmamaktadır.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde yapılmıştır.
Motif	:İncelemiş olduğumuz seramik parçası kabın ağız kısmına aittir. Dudak ve gövde kısmı oldukça tahrip olan parçada bezemeler net olarak görülmektedir. Eser diğerlerine göre daha koyu renklerde yapılmıştır. Bu koyulukları bastırmak için küçük bir aletle kullanarak kazınan yerler bu parçada daha derin ve kalın

olduğu görülmektedir. Kompozisyonda yine dudak ve gövde olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Dudak kısmında birbirine paralel iki kahverengi yiv görülmektedir. Bu örnekte dudak süslemesi oldukça dar yapılmış ağırlık gövde süslemesine verilmiştir. Motifler kabın ağız kısmına dik olarak yapılmıştır. Katalog 18 olduğu gibi yatay olarak yapılmamıştır. Bunun sebebi katalog18'deki kabın biraz daha derin bir kap olması ve motiflerin daha anlaşılır olması içindir. Bezeme yine bitkisel kıvrım dalların oluşturduğu üçgen formlar arasına diyagonal kıvrımlar yapılmıştır. Buna benzer bir süslemeyi katalog 16'da da görmekteyiz. Üçgen biçiminde şekil oluşturan bezemeler arasına sivilize rumi motifi yapılmıştır. Var olan motifte yine kıvrımların oluşturduğu motif rumi'nin seramiğe yansımadır. Rumilerin 'C' kıvrımlarıyla birleşerek kompozisyona hareketlilik kazandırmıştır. Oluşan bu üçgenimsi motiflerin aralarında yine yay biçimli dalların motifleri ayırmak için olduğu veya karışıklıkları önlemede tasarlandığı düşünülebilir. Sır renkleri ise oldukça alacalı yapılmıştır. Isının fazla olmasından kaynaklı aynı renk içinde ton farkı oluşmuştur. Bu ton farkları kabın fırın içinde ateşe konumundan kaynaklıda oluşabilmektedir. Asıl ortaya çıkarılmak istenen motifler açık renklerde yapılmıştır. Seramiğin dış yüzü diğer örneklerde olduğu gibi ağız çevresi dışında bezemesizdir. Dış yüzeyde ağız çevresi yaklaşık 5 mm kalınlığında alacalı olarak bezenmiştir. Farklı iki renk kullanılmış fakat özentisiz ve akıtma şeklinde orantısız şekillenmiştir. Kabın dış yüzeyinde ince, mat beyaz astar izleri görülmektedir. Aynı zamanda yiv izleri ve hamur içinde küçük kireç tanecikleri de görülmektedir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı hamur kullanıldığı parçada kazıma tekniği hakimdir. Astarlanan hamur üzerine kazınan motifler üzeri sırlanarak tekrar fırınlanır.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Sır olarak diğer örneklere göre daha koyu renkte yapılmıştır. Eski Malatya Nekropol (foto 216-217)¹⁴¹ kazısında aynı teknik ve bezemeyi görmekteyiz. Süsleme ve teknik açısından ise diğer 13. yüzyıl eserleriyle aynı özellikleri göstermektedir.

¹⁴¹ Akturan, a.g.e., s. 15

Katalog No	: 6
Eserin adı	: Sırlı, ağız parçası
Çizim No	: 23/59
Fotoğraf No	: 28-29
Tür	: Tabak
Tip	: TI
Ağız Çapı	: 24 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2 cm
Hamur Kalınlığı	: a. kal.: 5 mm göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 (reddish yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Dış yüzeyde, sır tamamına yakın olarak tahrip olmuştur. Var olan izlerden 5 mm kalınlığında açık sarı sır ve kahverengi sır kullanıldığı görülmektedir.
Form	: Eser bir tabağa ait ağız parçası olup, herhangi bir kulp vb. başka bir parçası olmadığı benzer örneklerinde incelenmesiyle düşünülmektedir. Ağız yapısı dış bükey, yayvan sığ gövde üst seviyede çok keskin bir omurga yaptıktan sonra düze yakın çok hafif cidarı incelmış ancak dudak ucunda yine hafif kalınlaşmıştır. Ağız ucu çok hafif içe doğru ovalleşmiştir. Omurgadan sonraki kısım kabın işlevselliğinden çok görselliğine hitap etmektedir. Omurga yapan kısım içten ve dıştan vurguludur. Kabın omurgadan kaideye devam eden kısmı cidar olarak omurga kısmından incelendiği görülmektedir. Bu inceliğin sebebi kabın küresel bir gövde oluşturmasındandır. Ancak kapların genelinde kaideye doğru cidarının kalınlaştığı bilinmektedir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniği kullanılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz seramik parçasının iç yüzeyi sırlı ve motifli olmasına karşın dış yüzeyi ağız çevresi dışında herhangi bir süsleme öğesinin bulunmadığı görülmektedir. İç yüzey bezemeleri çatlayarak dökülmüş ve tam olarak ne olduğu anlaşılamayan bir görüntü oluşturmuştur. İki ağız çevresinde oluşan şeritler ve gövdeye doğru yapılmış olan çeşitli geometrik çizgilerin birleşmesiyle stilize bir çiçek veya dal motifi oluşturmaktadır. Birçok örnekte de gördüğümüz 'Rumi' motiflerini dallar arasına koyarak sanatçı bir kompozisyon yaratmıştır. Motifin ağız çevresini ve

çizgilerin oluşturduğu üçgenimsi boşluklarını sanatçı yeşil renkle değerlendirmiştir. Asıl ana motifi ise kahve ve sarı renkle alacalı bir şekilde sırlamıştır. Dış yüzeyde hamur içinde bulunan maddeler ve çeşitli yiv, parmak izi gibi izlerin varlığı görülmektedir. Hamurun dış yüzeyinde var olan küçük boşluklar iyice yoğrulmadığı veya var olan katkı maddesinin oluşturduğu boşlukların olduğu da düşünülmektedir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı hamur kullanılmıştır. İçerisinde mika ve küçük çaplı kireç tanecikleri kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılmıştır.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Bu dönem kazılarında çıkarılan eserlerde soyut, geometrik ve bitkisel örnekler çoğunluktadır. Bitlis kazısı örneklerinde benzer form ve desen görülmektedir. Katalog 2.2¹⁴². Eski Malatya Nekropol kazısı seramiği (foto 216)¹⁴³, Malatya Sevserek Han (foto 252). 13. yüzyıl örnekleriyle sır, teknik ve bezeme olarak benzerlik göstermektedir.

¹⁴² Baş (2012), a.g.e., s. 60

¹⁴³ Akturan,a.g.e., s.15-19

Katalog No	: 7
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası
Çizim No	: 24/94
Fotoğraf No	: 30-31
Tür	: Tabak
Tip	: TIV
Ağız Çapı	: 24 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2.7 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 7/6 Reddish Yellow
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Dış yüzeyde astar üzerine iki şerit halinde açık sarı tonlarında ve kahve rengi tonlarında sıralı bir astar uygulanmıştır. İç yüzeyde tamamen sırlı olduğu görülmektedir. Sarı, yeşil ve kahverengi tonları kullanılmıştır.
Form	: Eser tabağa ait bir ağız parçasıdır. Bu tipte bulunan kaplar yarım küresel gövdeye sahip yayvan olarak TI-TII-TIII' deki gibi yayvan olarak şekillenmiştir. Tek parçadan oluşan gövdenin ağız kısmına gelmeden önce çok keskin bir omurgası vardır. Omurgadan sonraki kısım hafif dışa eğilerek içerde hafif çukurlaşmıştır. Dudak ucunun cidarı parçalarda içe ve dışa doğru kalınlaşarak farklılaşmıştır. Dışa çekik ve dıştan kıvrımlı dudak ile kap sonlanmıştır. Kabın daha çok katı veya yarı sulu yemekler için kullanıldığı düşünüldüğünde oturması gereken bir kaide oluşu binmektedir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniği kullanılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz sırlı bir ağız parçası örneğidir. İç ve dış yüzeyi sırlıdır. İç yüzeyinde dudak kısmı ve gövde olmak üzere iki şerite ayrılmıştır. Dudak açık renk sırla ve kahverengi şerit çizgileriyle belirginleştirilmiştir. Bu şerit çizgilerinin motifleri ve kullanım yerlerini belirginleştirmek için özellikle koyu renk sır kullanıldığı düşünülmektedir. Gövdeye geçişte iç içe giren kıvrım dalların oluşturduğu yaprak biçimli motifler görülmektedir. Oluşan bu dallar birbiri takip eden bir şekilde sıralanmıştır. Motifler sıralanış şekline göre farklı renklendirilmiştir. Renklendirme alacalı bir şekilde yapılmıştır. Seramiğin dış yüzeyi ise diğer seramiklerden farklı olarak sırlı olarak yapılmıştır. Var olan parçanın arka yüzü

tamamen sırlı fakat bunun kaideye kadar gittiğini söyleyebilmemiz mümkün değildir. Arka yüzde herhangi bir teknikte süsleme yapılmamıştır. Sadece açık sarı ve kahverengi iki şerit halinde sıralanmıştır. Kahverengi açık renge göre daha kalın uygulanmıştır.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı hamur kullanılmıştır. İçerisinde mika ve küçük çaplı kireç tanecikleri kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılmıştır.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Harput (2005-2009), Malatya Şahabe-i Kübra medresesi kazısı (foto 260), Kırkkardeşler Mezarlık kazısı ve Sevserek 1. Han kazılarında (foto 252) ve bölgede yapılan birçok kazıda benzer örnekleri görülmektedir. 13. yüzyıl olarak belirlenen tekniğin 14. yüzyılın ortalarına kadar kullanıldığı bilinmektedir.

Katalog No	: 8
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası
Çizim No	: 25/74
Fotoğraf No	: 32-33
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 18 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4.7 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 5/6 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Koyu kahve,yeşil, sarı ve tonları kullanılmıştır.
Form	: Eser kâseye ait bir ağız parçasıdır. Tip KI' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görünümlü kâselerdir. Ağız kısmına doğru mamur cidarı inceler ve dışa doğru ovalleşir. Gövde ise düz, oval olmayan bir şekilde 'V' biçiminde kaideye doğru ilerlemektedir. Ağızdan gövdeye doğru 4 cm indikten sonra abın içe doğru hafif bir girintiği yapması kabın çok fazla derin olmadığını düşündürmektedir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz seramik parçasının iç yüzeyi tamamen sırlı dış yüzeyi ise ağız çevresi dışında 5 mm kalınlığında sır kullanılmıştır. Kabın iç yüzeyinde bulunan sıranın bir kısmı çatlamış ve dökülmüştür. Ancak ince uçlu bir aletle kazınıp sırlanan yerlerin pek zarar görmediği dikkatimizi çekiyor. Seramik motifinin kompozisyonu ağız çevresi ve gövde olmak üzere tasarlanmıştır. Genelde ağız çevresi oldukça sade tutularak yapılmıştır. Özellikle dudakların iç veya dış bükey olduğunu belirginleştirmek için sadece koyu ve çoğu zaman kalın yivler kullanılmıştır. Dudak kısmı alt alta iki ince yiv ile belirginleştirildikten sonra yine benzer kalınlıkta farklı aralıkta paralel üçüncü bir yiv ile ana motife geçilmiştir. Ana motiflerde bir biri adına sıralanan düz ve kıvrım dallar şeklinde tam olarak ne olduğu anlaşılmayan bir motif oluşturmuştur. Motiflerin her bir dalı birbirine paralel ve dudak kısmına göre eğik olarak biçimlendirilmiştir. Sır kullanımında koyu kahve, yeşil ve sarı tonları kullanılmıştır. Özellikle ağız kenarında koyu renklerin tercih edildiği görülmektedir.

Kabın dibine doğru motiflerin daha kalabalık bir kompozisyon oluşturmamasından dolayı birbirini takip eden dallar arasına farklı renklerde sır uygulanmıştır. Uygulanan sırlar alacalı bir şekilde yapılmış ve çoğu zaman çizgilerin dışına taşmıştır. Dış yüzeyinde ise ağız çevresi dışında sadece beyaz mat astarın izleri görülmektedir. Ağız çevresinde 5 mm kalınlığında sır ve koyu kahverengi ağza paralel sır olduğu görülmüyor. Dış yüzeyde gözenekli yapısı ve yiv izleri dikkat çekmektedir. Gözenekli yapının olması hamurun içinde bulunan maddelerden kaynaklıdır. Özellikle kireç taneleri ısının artmasıyla küçük patlamalar yapabiliyor ve küçük gözenekleri oluşturuyor.

Kullanılan Malzeme : Sarımsı kırmızı hamur kullanılmıştır. İçerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Bire bir örnekleri bulunamamıştır. Sigrafitoların benzer örneklerini küçük parça olmasından dolayı bulunamadı. Kompozisyonun belli olmadığı için ancak ortaçağın yaygın bezeme ve sır özellikleri ile kıyaslanarak bize 13. Yüzyıl örneği olduğunu göstermektedir.

Katalog No	: 9
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası
Çizim No	: 26/54
Fotoğraf No	: 34-35
Tür	: Çanak
Tip	: ÇII
Ağız Çapı	: 20 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6.5 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 5/6 (Yellowish Red), sert yapılı, mika ve kireç katkılı.
Astar	: Mat beyaz astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil ve sarı tonları ağırlıkta kullanılmıştır.
Form	: Eser çanağa ait bir ağız parçasıdır. Yarım küresel formdaki bu tip dipten itibaren gelişen gövde ortada bir profil yapar ve genişleyerek dışa çekik devam eder. Ağız yapısı basittir. Cidarı kaideden dudak kısmına doğru inceler. Bu forma sahip olan kaplar genellikle sulu gıdalar için kullanılmaktadır.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz seramik parçası kabın ağız kısmına aittir. İç yüzeyi tamamen sırlı, dış yüzeyi ise dudak çevresinin dışında tamamen sırsız olarak yapılmıştır. Seramiğin iç yüzeyinde zamanla biriken ve yüzeyin görünmesini engelleyen harç kalıntıları ile kaplıdır. Seramiğin iç yüzeyinin kompozisyonu üç bölümden oluşturmaktadır. Dudak kısmında koyu kahverengiyle sırlanan birbirine paralel yivlerin oluşturduğu çizgilerin altında seramiğin asıl motifinin olduğu 1. bölüm görülmektedir. Burada oluşturulan kompozisyonda kullanılan çizgiler daha düz bir şekilde yapılmıştır. Bu bölüm yaklaşık 2. 5 cm kalınlığındadır. Birbirini takip eden ters 'V' şeklindeki iki motifin sıralandığı görülmekte. Bu motifin oluşturduğu üçgenlerin içi 'Rumi' motifleri kullanılarak zenginleştirildiğini katalog 5 ve 6 da görmüştük. Burada ise daha sade düşünüldüğü görülmektedir. Kompozisyonun 2. bölümünde ise 1 cm'lik bir alan boş olarak tasarlanmış ve altında üç adet birbirine paralel yiv, altında iki tane paralel yivin oluşturduğu motifsiz bir boşluk yaratılmıştır. 3. Bölüm ise asıl motifin olduğunu düşündüğümüz çanağın dip kısmına yakın üç adet birbirini takip eden kesik

oval çizgilerden oluşmaktadır. Eserin dış yüzeyinde ise diğer eserlerde gördüğümüz gibi bezeme sadece dudak çevresinde 5 mm kalınlıkta düzensiz olarak sürüldüğü hatta bazı kısımlarda gövdeye doğru sırn aktığı gözlenmektedir. Dış yüzeyde ince bir astarın kısmen kaldığı görülmekte yiv izlerin bu kadar belirgin olması işçilikte perdah yapımının çok fazla önemsenmediğini hissettiriyor.

Kullanılan Malzeme : Sarımsı kırmızı hamur kullanılmıştır. İçerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Katalog 1 ve 5 ile benzer. İznik Roma Tiyatro kazısı (foto 210)¹⁴⁴. Bitlis Kalesi kazısı 2004-2012 seramikleri¹⁴⁵. Bezeme ve sır özellikleriyle 13. yüzyıl örnekleriyle çağdaştır.

¹⁴⁴ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 96

¹⁴⁵ Baş (2012), a.g.e., s. 60

Katalog No	: 10
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 27/172
Fotoğraf No	: 36-37
Tür	: Tabak
Tip	: TIV
Ağız Çapı	: 26 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 3.9 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 5/6 (Strong Brown)
Astar	: Mat beyaz astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahve sır kullanılmıştır.
Form	: Eser bir tabak parçasının ağız kısmına aittir. Bu tipte bulunan kaplar yarım küresel gövdeye sahip TI-TII-TIII' deki gibi yayvan olarak şekillenmiştir. Kaideden 45 derecelik bir açı ile dudağa doğru yükselir. Tek parçadan oluşan gövdenin ağız kısmına gelmeden önce çok keskin bir omurgası vardır. Omurgadan sonraki kısım hafif dışa eğilerek içerde hafif çukurlaşmıştır. Dudak ucunun cidarı parçalarda içe ve dışa doğru kalınlaşarak farklılaşmıştır. Dışa çekik ve dıştan kıvrımlı dudak ile kap sonlanmıştır.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	:Eser sigrafitto tekniği kullanılarak yapılmıştır. Diğer parçalarla kıyaslandığında daha kalın uçlu bir aletle kazıma yapıldığı görülmektedir. Alet kullanılırken ucunun eğik tutulduğu özellikle hissedilmektedir. Kazılan bu kısımlara zeytin yeşili ve kahverenginin karışımı bir renk oluşan sır kullanılmıştır. Kompozisyonda dudak çevresinin üstte ince altta kalın birbirine paralel çizgilerin hemen altında tabağın ana kompozisyonunu oluşturduğu bölüm görülmektedir. Burada iç içe kıvrım dalların oluşturduğu ancak tam olarak ne olduğu anlaşılmayan bir motif yapılmıştır. İç yüzey sır kullanımında ise yeşil sır yoğunluktadır. Dış yüzeyde ise dudak çevresi alacalı bir şekilde özensizce boyanmıştır. Dış yüzeyindeki yivler ise çok derin çizgiler halinde yapılmıştır.

Kullanılan Malzeme : Canlı kahverengi hamur kullanılmıştır. İçerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Sigrafitto ağız parçası yeşil sırlı olup kazıma tekniğinde yapılmış, benzer sır rengi, bezeme tekniğinden dolayı 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog No	: 11
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 28/167
Fotoğraf No	: 38-39
Tür	: Tabak
Tip	: TIII
Ağız Çapı	: -26
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4.3 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 7/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Açık yeşil, zeytin yeşili, kahverengi sarı ve tonları yoğun olarak kullanılmıştır.
Form	: Eser tabağa ait bir parçadır. Form olarak kaideden ağza doğru yine 45 derecelik açı ile incelerek ilerleyen kabın ağız yapısı TI-TII gibi dış bükey, yayvan ve sığ küresel gövdelidir. Gövdeden ağız ucuna doğru çok keskin olmayan bir kaburga yapılarak S biçiminde kıvrılarak dudak ucuna geçilmiştir. Dudak ucu dik ve dışa çekik devam etmiştir. Dudak ucu hafif içe doğru kalınlaşmış dışta hafif ovalleşmiştir. Eserin dudak kısmı kaburgayla hemen hemen aynı hizada olması buranın kabın tutulmasında kullanılabileceğini düşündürmektedir. Kapta herhangi bir kulp olamayacağı için sıcak gıdalarda el yanmaması için işlevselleştirilmiş bir ağza sahiptir. Genel olarak kullanımı kuru çok sulu olmayan yemekler veya meyve sunumudur.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz seramik örneğinin yüzeyinde oldukça büyük çapta kırıklar ve çatlamlar bulunmaktadır. Kompozisyonun ağız çevresi ve gövdeden oluştuğu görülmektedir. Ağız çevresinde koyu kahverengi ve koyu zeytin yeşili renklerin hâkim olduğu birbirine paralel çizgilerin oluşturduğu dudak çevresinin hemen altında kıvrım dalların oluşturduğu bitkisel motifler görülmektedir. Tam olarak somutlaştırılmayan bu motifler sanatçının zevkine göre şekillenmiş olmalıdır. Eserin arka yüzünde ise ağız çevresi dışında gövde de sır izi bulunmamaktadır. Dudak çevresinde koyu kahve tonları tercih edilmiştir. Yiv izleri ve astar izleri de bu eserde görülmektedir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı hamur kullanılmıştır. İçerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Sigrafitto ağız parçası yeşil sırlı olup kazıma tekniğinde yapılmış, benzer sır rengi, bezeme tekniğinden dolayı 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog No	: 12
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası
Çizim No	: 29/97
Fotoğraf No	: 40-41
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 20 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5.3 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 5/4 (Reddish Brown), sert, orta ölçekte sık dokulu.
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Sarı yeşil ve kahverenginin tonları kullanılmıştır.
Form	: Tip K I' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir. Ağız kısmına doğru mamur cidarı inceler ve dışa doğru ovalleşir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz seramik parçası çanağa ait bir ağız parçasıdır. İç yüzeyi sırlı ve motifli; dış yüzeyi ise ağız çevresi dışında sırlı değildir. Eserin iç yüzeyi ağız çevresi ve gövde olmak üzere ikiye ayrılmıştır. Ağız çevresinde birbirine paralel iki yiv ağız çevresini tamamen sararak belirginleştirildikten sonra gövde de asıl motife geçilmiştir. Kıvrım dalların oval dışbükey veya içbükey şekilde birleşmesiyle üçgen alanlar oluşturulmuştur. Bu alanları doldurmak için diğer parçalarda gördüğümüz 'Rumi' veya iç içe 'C' motifleriyle doldurulduğunu görmekteyiz. İç yüzeyde açık renkli sır kullanımı baskındır. Özellikle üçgenimsi boşluklarda genellikle yeşil ve sarı ağırlıklı kullanılmıştır. Bu parçada sarı ve tonları özellikle gövde de tercih edilmiştir. Eserin arka yüzü ağız çevresi 5 mm kalınlığında açık yeşil sır ile çevrelenmiştir. Gövdeye doğru sırrın aktığını görmekteyiz. Ağız çevresi dışında gövde de herhangi bir sır kalıntısı yok. Yiv izleri ve küçük kireç kalıntıları ve gözenekler görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı hamur rengi kullanılmıştır. İçerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Katalog 5, 16, 18, 22 ile benzer örnekler görülmektedir. 13. yüzyıldan 14. yüzyıl ortalarına kadar kullanılan seramik tekniği sır, renk ve bezeme olarak benzerleri bu yüzyıllarda görülmektedir.

Katalog No	: 13
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 30/106
Fotoğraf No	: 42-43
Tür	: Tabak
Tip	: TII
Ağız Çapı	: 22 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 1. 1 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 3-5 mm göv.:-
Hamur Rengi	: 5 YR 5/6 (Yellowish Red), sert ve sık dokulu.
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi ağırlıkta yapılmıştır.
Form	: Eser bir tabak parçasına aittir. Küçük bir parça olması eserin bütünüyle ilgili tam bir fikir vermiyor. Ağız yapısı TI gibi, dik dış bükey, yayvan sığ gövde devam ederek ağız ucuna doğru keskin bir omurga yapmıştır. Omurga dıştan ve içten oldukça vurguludur. Omurga kısmından sonra kısa bir mesafede dudak ucuna geçilmiştir. Cidarı dudak kısmında incelmış, dışa doğru hafif ovalleşerek bitirilmiştir. Dudak kısmı işlevselliği olmayan göze hitap eden ince bir işçiliği göstermektedir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelediğimiz eser tabağa ait bir ağız parçasıdır. Yüzeyinde kırık ve çatlaklar bulunmaktadır. Ağız çevresinde koyu kahverengi sırla yivler belirginleştirilmiştir. Birbirine paralel çizgileri dik kesen kısa çizgiler geometrik bir şerit oluşturmuştur. Bu şekil ağız çevresinde devam ettiği anlaşılıyor. Parçanın dudak ucu tamamen yeşil sırlı devamı ise kahverengi ve sarı tonları sırla bezenmiştir. Parçanın dış yüzeyi de yeşil sırlı olarak bezenmiş. Kaideye doğru ne kadar bezeli olduğu parça boyutundan dolayı tam olarak anlaşılmıyor.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamur, içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihlleme:	Ortaçağdan günümüze çok yaygın bir kullanımı vardır. Kazılarda yoğun olarak kullanılmaktadır. Sigrafitto ağız parçası yeşil sırlı olup kazıma tekniğinde yapılmış, benzer sır rengi, bezeme tekniğinden dolayı 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog No	: 14
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 31/101
Fotoğraf No	: 44-45
Tür	: Kâse
Tip	: KIII
Ağız Çapı	: 20 cm
Kaide Çapı	:-
Yükseklik	: 3. 3 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5-8 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 7/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil renk sır kullanılmıştır.
Form	: Tip KII' ye benzemekle kaideden gövdeye yaklaşık 30°'lik açı ile içbükey ilerlemiştir. Gövdede incelen hamur dışa doğru dudakta kalınlaşarak hafif girinti yapmıştır. Dudak dışa çekik ve ovaldir
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserde herhangi bir bezeme yoktur. Dış yüzeyinde oldukça çatlak ve yiv izleri görülmektedir. Eserin iç ve dış yüzeyi tamamen sırla kaplıdır. Yeşil koyu sır ısı değişimine göre farklı tonları almıştır.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur, içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Her dönem yoğun olarak kullanılan yeşil sırlı bezemesiz mutfak kaplarıdır. Selçuklu, Beylikler ve hatta Osmanlı döneminde bile yoğun olarak örnekleri görülmektedir. Yaygın bir kullanım alanına sahip yeşil bezemesiz seramikler günümüzde dahi dekoratif amaçlı üretilmektedir. 12. yüzyıldan itibaren kullanılan ve günümüze kadar yapılan birçok seramikte bu tekniğin devam ettiğini görmekteyiz. Hasankeyf, Ahlat, Harran, Alanya gibi yerlerde yapılan kazılarda yoğun çıkarılmıştır ¹⁴⁶ . Genel olarak 13. yüzyıla ¹⁴⁷ tarihlenir.

¹⁴⁶ Baş (2012), a.g.e., s. 140

¹⁴⁷ Bilici (2006), a.g.m., s. 520

Katalog No	: 15
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 32/173
Fotoğraf No	: 46-47
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 30 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2. 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 8 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 5/6 (Strong Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi sır kullanılmıştır.
Form	:Tip K I' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi tamamen sırlı ve motifli iken dış yüzeyinde ağız çevresi dışında herhangi bir sır bulunmamaktadır. İç yüzeyinde dudak çevresi ve gövdeye olmak üzere bir kompozisyon uygulanmıştır. Dudak çevresi yivlerinin sırlanması sonucu oluşan birbirine paralel koyu kahverengi iki çizgi dudağı tamamen çevrelediği bilinmektedir. Gövdeye doğru var olan kompozisyonda yine kıvrım dalların birleşerek yaprağın ucu gibi görünen bir şekil oluşturulmuş. Ortada ise küçük bir 'Rumi' motifi adeta yazıların arasına konulmuş bir virgül gibi motifleri birbirinden ayırmış olduğunu düşündürmektedir. Devamında papatyanın yapraklarını anımsatan bir motif bulunmakta ancak motiflerin ne olduğunun tam olarak anlaşılabilmesi için diğer parçalarında olması gereklidir. Dış yüzeyde ise ağız çevresini çevreleyen 5 mm kalınlığında sır bulunmakta. Açık yeşil sır yoğunlukta, koyu yeşil sır bir çizgi şeklinde çevrelemiş eseri. Dış yüzeyde diğer parçalarda da görülen mat beyaz astar kalıntıları görülmektedir. Dış yüzeyde hamurunda yoğun küçük boşluklar bulunmaktadır. İçinde kullanılan maddelerin ısı ile patlaması sonucu gözenekler oluşmuş veya iyi yoğrulmayan hamurda hava kabarcıkları kalmıştır.

Kullanılan Malzeme : Canlı kahverengi hamur, içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Ortaçağdan günümüze çok yaygın bir kullanımı vardır. Kazılarda yoğun olarak kullanılmaktadır. Sigrafitto ağız parçası yeşil sırlı olup kazıma tekniğinde yapılmış, benzer sır rengi, bezeme tekniğinden dolayı 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog No	: 16
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 33/50
Fotoğraf No	: 48-49
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 20 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	:4. 9 cm
Hamurun Kalınlığı	: a.kal.: 8 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	:10 R 6/6 (Light Red)
Astar	:Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	:Yeşil, sarı ve kahverengi tonları yoğun olarak kullanılmıştır.
Form	: Tip KI' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir. İnce cidarlı bir eserdir.
Süsleme Tekniği	:Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	:Seramik parçasının iç yüzeyi tamamen sırlı dış yüzeyi diğer parçalar da olduğu gibi dudak çevresi dışında sır görülmemektedir. Bezeme motifleri katalog 12 ile aynı özelliklere sahiptir. Sır özelliği de diğer parçalar gibi alacalı bir şekilde uygulanmıştır.
Kullanılan Malzeme	:Soluk kırmızımsı hamur, içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Katalog 12, Eski Malatya Nekropol kazısı seramiği (foto 216-217) ¹⁴⁸ . Sigrafitto ağız parçası yeşil sırlı olup kazıma tekniğinde yapılmış, benzer sır rengi, bezeme tekniğinden dolayı 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

¹⁴⁸ Akturan, a.g.e., s. 15

Katalog No	: 17
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 34/68
Fotoğraf No	: 50-51
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 23 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6. 7 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 3-6 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 10 R 5/6 (Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	:Yeşil, sarı ve kahverengi tonları yoğun olarak kullanılmıştır.
Form	: Tip K I' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin ön yüzündeki sır tamamen dökülmüş ve çok az bir kısmı mevcuttur. Yüzeyinde daha çok astar ve kazıma tekniği ile yapılmış olan motiflerin koyu kahverengi izleri bulunuyor. Parçanın devamı gelmediği için bütün olarak motifin ne olduğu tam olarak algılanmıyor. Eserin iç yüzeyinde oluşan motif birçok örnekte görmüş olduğumuz dudak çevresi ve gövde olmak üzere ikili bir kompozisyon oluşturmaktadır. Ağız çevresi birbirine paralel 3 adet düz şerit olarak farklı aralıklarda parçanın dudak kenarını tamamen çevrelemiştir. Kıvrım dallar birbirine paralel olarak aralarında 5 mm olacak şekilde kalın şeritler oluşturmuştur. Oluşan bu şeritler birbirine dolanarak bir düğüm motifi oluşturmuş. Bütün olarak motifi göremediğimiz için tanımlamak zor ancak bu motifin daha gelişmiş şekli “Mührü Süleyman’dır”. Eserin dış yüzeyi dudak çevresinde iki şerit halinde farklı sır kalıntıları görülmektedir. Ancak bu birçok parçada olan bir durumdur. Dudak çevresi sırlanırken akışkan olan sırrın akması sonucu yayılmış olma durumu da söz konusu olabilir. Dış yüzeyde mat astar kalıntıları ve derin yiv izleri bulunmaktadır. Yiv izlerinin

derin yapılması, iç yüzeyde yoğun bir bezeme olmasına karşın dış yüzeyin sadeliğini bir nebze azaltmak için olduğunu düşündürmektedir.

Kullanılan Malzeme :Kırmızı hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme:13 yüzyıl örneklerinde düğüm bezeme ve tekniği yaygındır. Düğüm motifi birçok el sanatlarında da görülmektedir. Anaia-Kuşadası Kadıkalesi kazılarında bulunan Bizans seramiklerinde kaide iç yüzeyinde Süleyman düğümü görülmektedir. Sigrafitto eserin 12. yüzyıl ikinci yarısı 13. yüzyıl olarak tarihlenmiştir (foto 220)¹⁴⁹. Katalog 17 de motif tam parçanın kırık olmasından dolayı tam olarak algılanmamaktadır. Ancak benzerliği olduğu için kıyaslanması yapılabilir. Eski Malatya Nekropol kazısı foto 15'te görülen örnekle motif ve bezeme tekniği 13. yüzyıl olarak tarihlendirmektedir (foto 221)¹⁵⁰.

¹⁴⁹ Lale Doğer, "Anaia-Kuşadası Kadıkalesi Kazısı 2002 Yılı Bizans Dönemi Seramik Buluntularının Ön Değerlendirmesi", *Sanat Tarihi Dergisi*, S. XIII/1, Nisan 2004, s.14

¹⁵⁰ Akturan, a.g.e., s. 18

Katalog No	: 18
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 35/96
Fotoğraf No	: 52-53
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 20 cm
Kaide Çapı	:-
Yükseklik	: 4.1 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Tip K I' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir. Ağız kısmına doğru mamur cidarı inceler ve dışa doğru ovalleşir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz seramik parçasının iç yüzeyi tamamen sırlı dış yüzeyi ise ağız çevresi dışında sırsızdır. Ağız çevresi birbirine paralel koyu kahverengi yivlerin farklı aralıklarla bütün tabağı çevrelediği bilinmektedir. Bu yivler sadece iç yüzeyde değil dış yüzeyde de kullanılmaktadır. Ağız çevresi kompozisyonu bütün tabaklarda aynı biçimde farklı ölçülerde tekrarlanmıştır. Ana motif ise dudak ucundan 5 mm mesafede kendini göstermektedir. Kazıma tekniğinde bezemeli olan ağız parçamız kıvrım dalların oluşturduğu 'Rumi' motiflerine benzer iri yaprak formunu da anımsatan bir motif oluşturmuştur. Dallar birbiri üstüne aynı şekli tekrarlayarak birleşmiştir. Bu birleşimlerin arasında oluşan üçgen boşlukların küçük üçgenler tam olarak bir şekil değil sadece boşluğu doldurmak için yapılan rastgele çizgilerin birleşmesiyle bir bütün oluşturulmuştur. Motifler alacalı bir şekilde ana motif ön plana çıkacak şekilde renklendirilmiştir. Genelde ana motifler açık renklerde sarı ve yeşil tonları tercih edilmiştir. Dış yüzeyde ise ağız çevresi dışında sır kullanımı yoktur. Dış yüzeyde hamurun içindeki katkı maddeleri ve ufak boyutlu boşluklar dikkat çekmektedir. Dış yüzeyde derin yiv izleri oldukça belirgindir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Katalog 20 ile benzer bir motiftir. Stilize Rumi motifleri ve dal kıvrımları 13 yüzyılın ortaları Suriye örneklerin de 13. yüzyılın ikinci yarısında da itibaren Ahlat seramiklerinde görülmektedir (foto 223)¹⁵¹. 13. yüzyıl örneğidir.

¹⁵¹ Karamağaralı (1982), a.g.m., s. 395

Katalog No	: 19
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 36/49
Fotoğraf No	: 54-55
Tür	: Çanak
Tip	: ÇII
Ağız Çapı	: 24 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6. 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 5-7 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Yarım küresel formdaki bu tip dipten itibaren gelişen gövde ortada bir profil yapar ve genişleyerek dışa çekik devam eder. Ağız yapısı basittir. Cidarı kaideden dudak kısmına doğru incelik. Eserin kaide kısmı ve gövdenin bir bölümü mevcut olmadığı için buralarla ilgili var olan benzer örnekler üzerinden fikir yürütülmektedir. Kaideden ağız kısmına doğru keskin olmayan bir dönüş yaparak yaklaşık 35 derecelik açı ile dışa eğik bir form oluşturmuştur. Derin bir kaptır.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	:Eserin iç yüzeyi tamamen sırlı dış yüzey ağız çevresi dışında sırsızdır. Eserin yüzeyinde çatlak ve kırıklar mevcut. Eserin iç yüzeyinde bulunan motif dudak çevresinin kazıma tekniği ile koyu kahverengi sırdan (yiv) oluşan bir şerit ile bir sıra çevrelendikten sonra hemen altta ana motiflere geçilmektedir. Yüzey üç bölüme ayrılmıştır. Ana motif diğer alanlardan daha geniş tutulmuştur. Dudak kısmının hemen altında olan motif, kıvrım dalların ışınal bir şekilde ağza doğru saçılmasıyla oluşmuştur. Ancak dallar kıvrılarak düz dallarla birleşmiştir. Bu birleşimler yine üçgen motifleri oluşturmaktadır. Ana motifin hemen altında birbirine paralel oval iki şerit muhtemelen kabın orta kısmında iç içe iki daire oluşturuyor. En alttaki daire şeklindeki şerit içinde kıvrım motifler dikkat çekmektedir. Burada bir çiçek motifi olması muhtemeldir. Bu dönem kaplarında basit papatya biçiminde kanın merkezinde yapılmıştır. Eserin dış yüzeyi ağız çevresi dışında sırsızdır. Ağız çevresi 2 mm

kalınlığında oldukça ince sırla kaplanmıştır. Dış yüzeyde yiv izleri beyaz mat astar izleri görülmektedir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. İçerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Bezeme, teknik ve renk olarak 13. yüzyıl örnekleriyle benzer niteliktedir. Harput (foto 212), İznik (foto 210-219) ve Malatya'nın birçok yerinde yapılan kazılarda benzeri yaygındır.

Katalog No	: 20
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 37/57
Fotoğraf No	: 56-57
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 18 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5. 2 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 7 mm göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Tip K I' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir. Ağız kısmına doğru mamur cidarı inceler ve dışa doğru ovalleşir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Daha önce incelemiş olduğumuz Kat. 18 ile benzer özellik göstermektedir.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamur, içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Katalog 18 ile benzerdir (foto 222), Stilize Rumi motifleri ve dal kıvrımları, Suriye örneklerin de 13. yüzyılın ikinci yarısında da itibaren Ahlât seramiklerinde görülmektedir (foto 222) ¹⁵² . 13. yüzyıl örneğidir.

¹⁵² Karamağaralı (1982), a.g.m., s. 395

Katalog No	: 21
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 38/177
Fotoğraf No	: 58-59
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 20 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5 cm
Hamurun Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Tip K I' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir.
Süsleme Tekniği	:Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı dış yüzeyi diğer parçalarda olduğu gibi dudak kısmı hariç sırsızdır. İç yüzeyinde sırların zamanla çatlama ve dökülmesi söz konusu olmuştur. Kazınan ve sırlanan yerler çok fazla tahribat görmemiştir. Asıl motifi oluşturan kısımlar olduğu için önemlidir. Eserin iç yüzeyi ağız çevresi birbirine paralel üç çizgiyle ayrılmıştır. Bu çizgiler şerit veya yiv olarak da adlandırılmaktadır. Kabın ağız kısmını tamamen çevreleyen bu şeritlerin hemen altında ana motif görülmektedir. Dairesel ve oval çizgiler kullanılarak geometrik şekiller oluşturulmuştur. Bu şekillerin içini boş bırakmayı tercih etmeyen ustalar çeşitli şekillerle doldurarak kabı motif açısından zenginleştirmeyi tercih etmiş olabilir. Ana motifte sol tarafta tam bir daire olmayan yarımsı daire şekli ve içinde karşılıklı oval iki çizgiyle hareketlendirmiştir. Devamında karşılıklı iki uzun çizgi dudak kısmında birleşmiş, motifleri ayırmak için kullanıldığını da düşündürmektedir. Ardından bir yarım daire şeklinde ikinci motif gelmiş ve daire formundaki motiflerin ölçüleri farklı olarak yapıldığı da dikkat çekmektedir. Bu belirli bir ölçünün kullanılmadığını göstermektedir. Eserin arka yüzü ağız çevresi dışında sırsızdır. Ağız çevresinde beyaz mat astar kalın bir şekilde sürülmüş

ve üzerine açık renk sır kullanılmıştır. Dış yüzeyde yiv izleri, kireç tanecikleri ve gözenekler görülmektedir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı renk hamur, içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme : 13. yüzyıldan 14. yüzyıl ortalarına kadar kullanılan seramik tekniği sır, renk ve bezeme olarak benzerleri bu yüzyıllarda yaygın olarak görülmektedir. genel bir tanımlama ile 13. yüzyıldır.

Katalog No	: 22
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 39/174
Fotoğraf No	: 60-61
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 20 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 3.9 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 7 mm göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 6/8 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Tip K I' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi tamamen sırlı ve motifli dış yüzeyi ağız çevresi dışında sırsızdır. Ağız çevresi iki şerit çizgi şeklinde çevrenmiştir. Hemen altında ana motif de kıvrım dalların oluşturduğu iç içe iki 'V' şeklinde üçgenimsi geometrik motif oluşmuştur. Üçgen motifinin içi boş bırakılmamıştır. Bunu diğer örneklerde Kat. 5-6-18 de görmekteyiz. İç yüzeyde ağırlıklı olarak yeşil sır ve tonları ile kahverengi sır kullanılmıştır. Dış yüzeyde ağız çevresi 5 mm kalınlığında sırlıdır. Beyaz mat astar kalın bir şekilde uygulanmış ve üzerine açık yeşil astar sürülmüştür. Dış yüzeyde gözenekli, kireç parçacıkları ve yiv izleri görülmektedir. Mat bir yapısı varsır seramiğin arka yüzünde.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Katalog 16,18, 20 de benzer motif kullanılmıştır (foto 222). 13. yüzyıl örnekleriyle benzer sır, teknik ve renk görülmektedir.

Katalog No	: 23
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 40/181
Fotoğraf No	: 62-63
Tür	: Tabak
Tip	: TIV
Ağız Çapı	: 26 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5. 2 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 4 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipte bulunan kaplar yarım küresel gövdeye sahip yayvan olarak TI-TII-TIII' deki gibi yayvan olarak şekillenmiştir. Tek parçadan oluşan gövdenin ağız kısmına gelmeden önce çok keskin bir omurgası vardır. Omurgadan sonraki kısım hafif dışa eğilerek içerde hafif çukurlaşmıştır. Dudak ucunun cidarı parçalarda içe ve dışa doğru kalınlaşarak farklılaşmıştır. Dışa çekik ve dıştan kıvrımlı dudak ile kap sonlanmıştır.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyinde yoğun bezeme varken dış yüzeyinde ağız çevresi dışında bir bezeme görmemekteyiz. Bezemeler sigrafitto tekniğinde yapılmıştır. Kompozisyon olarak baktığımızda yüzeyde iki kompozisyon hâkimdir. Ağız çevresi diğer parçalarda da gördüğümüz ince yivlerle çizilerek belirginleştirilmiş ve hemen altında basit zencirek motifi işlenmiştir. Oval zencirek motiflerini ağırlıkla Osmanlı mimarisinde görmekteyiz. Genelde mimari yapıların taç kapılarında, kemerlerde ve pencere çevresinde görülmektedir. Zencirek motifi ağız ucunu çevrelemektedir. İçinde küçük noktalar da yapılması motife hareketlilik kazandırmaktadır. Zencirek motifinin altında yine dört sıra halinde sıralanan oval yivlerden sonra ana motife geçilmektedir. Motif hakkında çok fazla bir fikir edinmek mümkün değil. Yine kıvrım dallar bir motif oluşturmuş ancak anlayamıyoruz. Genelde eserlerde kaideye doğru merkezi bir motif olduğu kaide parçalarından hissediliyor. Buradan yola çıkarak bir ana motif olduğu düşünülmektedir. Eserin

renklendirilmesinde motifleri belirginleştirmek için koyu renkler kullanılmış. Boşluklarda açık renkler tercih edilmiştir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Benzer rneđine Adana Müzesi'nde görmekteyiz. Tabağın ağız çevresini takip eden dairesel zencirek motifi ile benzerdir. Kullanılan seramik tekniği sır, renk ve bezeme olarak benzerleri bu yüzyıllarda yaygın olarak görülmektedir. 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog No	: 24
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 41/201
Fotoğraf No	: 64-65
Tür	: Kâse
Tip	: KI
Ağız Çapı	: 22 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 3. 1 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 3 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 4/4 (Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Siyah, yeşil sır kullanılmıştır.
Form	: Yarım küresel gövdenin ağza doğru genişleyerek geldiği ve hafif dışa doğru çekik dudakla sonlandığı görülmektedir. Eser kaide ve gövde olmak üzere iki parçadan oluşmaktadır. Kaideden ağza doğru cidarın incelendiği incelenmiş eserlerde görülen bir özelliktir. Dudak kısmında herhangi bir özellik yoktur. Genelde sıvı gıdalar için kullanılmaktadır.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı süsleme tekniği.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eser diğer parçalardan farklı olarak yivlerle şerit oluşturulmadan bir bütün olarak motif oluşturulmuş. Farklı bir teknikte süslenen seramiğin ağız çevresi turkuaz sırla çevrili 5 mm altında ise siyah sır kalın şerit olarak çok düzgün olmayan bir şekilde sırlanmış. Sığrafitto da sivri bir uçla çizilen yivler sırlanıp fırınlanıyordu. Sırlanan yivler koyulaşarak belirginleşiyordu. Burada sırlanan seramik fırından çıktıktan sonra sır henüz kurumadan sivri bir aletle motiflerin çizildiği görülmektedir. Daire, yarım daire ve oval kısa çizgilerden bitkisel bir motif oluşturulmuştur. Parçanın devamı olmadığı için devamı için bir şey söylemek mümkün değil. Yoğun şekilde çatlakların olduğu görülmektedir. Dış yüzeyinde de ağız çevresi dışında sır olması diğer parçalardan ayırıcı bir özelliktir. Genel olarak parçaların dış yüzeyi sırsızdır.
Kullanılan Malzeme	: Kahverengi hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için sır, fırça ve ucu sivri bir alet kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme :Mavi-beyaz örneklerde görülen erken Osmanlı dönemine tarihlenmektedir. Şeffaf sır altı siyah ve mavi, yeşil tonlarının karışık kullanıldığı ve kazıma tekniğinin de kullanıldığı örneklere Milet tipi seramik denilmekte ve ortaçağ kazılarında yoğun olarak çıkarılmaktadır. Bu örneğin Mavi-beyaz renklerin kullanıldığı dönemler için 13. ve 14. yüzyıl erken Osmanlıya tarihlenmektedir. Hamur renklerinden yola çıkıldığında ise özellikle kırmızı hamurlu mavi-beyaz seramikler 1300-1453 arası yapılmıştır¹⁵³. Eski Malatya Şahab-i Kübra Medresesi seramik örneği (foto 223) ile kıyaslanabilmektedir. 1236 tarihli çini parçasının (foto 214)'da ortasında bulunan mavi- beyaz ve siyah kullanımı 13. yüzyıl örneklerinde bu tekniğin bilindiği ve kullanıldığını göstermektedir. Elazığ Arkeoloji Müzesi tabak örneği (foto. 224)¹⁵⁴, benzer sır ve bezeme görülmektedir (foto 228). Renk, teknik ve desen özelliğine göre 13.- 14. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

¹⁵³ Nurşen Özkul Fındık, “Beylikler ve Erken Osmanlı Devri Seramik Sanatı”, *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Sanat Eserleri Dizisi 469, İstanbul, 2007, s. 235

¹⁵⁴ Aytaç (2010), a.g.m., s. 520

Katalog No	: 25
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 42/195
Fotoğraf No	: 66-67
Tür	: Tabak
Tip	: TIV
Ağız Çapı	: 26 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 9 mm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 8/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Siyah, açık yeşil sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipte bulunan kaplar yarım küresel gövdeye sahip yayvan olarak TI-TII-TIII' deki gibi yayvan olarak şekillenmiştir. Tek parçadan oluşan gövdenin ağız kısmına gelmeden önce çok keskin bir omurgası vardır. Omurgadan sonraki kısım hafif dışa eğilerek içerde hafif çukurlaşmıştır. Dudak ucunun cidarı parçalarda içe ve dışa doğru kalınlaşarak farklılaşmıştır. Dışa çekik ve dıştan kıvrımlı dudak ile kap sonlanmıştır.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı Tekniği.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserde bir yine kalın motiflerden bir bezeme oluşturulmuştur. Yazı olma durumu da düşünülebilir. Koyu renkler fırçalarla çizilerek bir kompozisyon oluşturulmuştur. Ancak parçalar küçük olduğu için bütün hakkında motif olarak tam bir fikir vermemektedir. Turkuaz ve siyah rengin hâkim olduğu görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır ve ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Bölgeye özgü olduğunu düşündüğümüz bu ton yeşil sır Diyarbakır çinilerinde de görülmektedir. Harput İç Kale Kazısı (2005-2009) arası kazı buluntuları içerisinde benzer teknik ve renk örneği ile kıyaslanmaktadır (foto 225-228). Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Ahlat, Kubad Abad çinileri gibi yerlerde yapılan kazılarda bu türde, koyu yeşil sıratlı siyah boyama tekniğinde ve benzer bitkisel desenli kaplar

görülmektedir. Anadolu'da çok yaygın olmayan yeşil sıratlı siyah boyama tekniğinde üretilmiş kaplarda bulunmaktadır. İran'da Rey'de bulunmuş olup, bunlar 13. yüzyıla tarihlendirilmiştir¹⁵⁵. Daha kaliteli örnekleri 12. Yüzyılda İran (foto 232-233), Suriye, Rakka (foto 287) gibi yerlerde üretilmişti.

¹⁵⁵ Fındık (2008), a.g.e., s. 134

Katalog No	: 26
Eserin Adı	: Sırlı, Ağız parçası.
Çizim No	: 43/136
Fotoğraf No	: 68-69
Tür	: Çanak
Tip	: ÇI
Ağız Çapı	: 26 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2. 6 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 7 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 3/1 (Very Dark Gray)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, beyaz ve yeşil sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kaplar yarım küresel gövdeli ağız yapısı içe doğru basit kıvrımlıdır. Kap gövdeden ağza doğru cidarı kalınlaşarak ağız içe doğru ovalleşmiş ve içe çekik bir uçla sonlanmıştır.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz seramik parçası mavi-beyaz bezeme tekniğinde yapılmıştır. Ağız çevresinde yeşil renk ve siyah şerit çizgilerin hemen altında ana motifi görmekteyiz. Bitkisel motif bir fırça yardımıyla şekillendirilmiş ve bazı yerlerde sır daha kalın olarak sürüldüğü için veya orantılı dağılması sağlanamadığı için sıranın kalın ve ince olduğu gözlenmektedir. Kıvrım dalların ağız kısmından başlayarak grift bir şekilde birbirlerine bağlanarak bir motif oluşturduğu söylenebilir. Palmet çiçeğinin biraz daha inceltilecek etrafına küçük Rumiler yapılarak hareketli bir bezeme oluşturulmuştur. Eserin arka yüzü tamamen yeşil sırla kaplıdır. Seramiğin küçük bir parçası elimizde bulunduğu için devamı hakkında motif olarak çok fazla bir şey söylenememektedir.
Kullanılan Malzeme	: Çok koyu gri renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Erken Osmanlı 13. yüzyıl ikinci yarısı 14. yüzyıl sonuna kadar bu tekniği görmekteyiz. Dış yüzeyde açık yeşil sır Anadolu Selçuklu yerel üretim ve günlük kullanım kaplarında çok nadiren görülmekte ancak sır rengi olarak

Selçuklu rengidir. Hamur renginin kiremit tonlarında olması da bize Selçukludan Erken Osmanlı'ya geçişin olduğunu kanıtlamaktadır (dip not 148). 13. ve 14. yüzyıl Erken Osmanlı örneği olduğunu kanıtlar.

Katalog No	: 27
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 44/127
Fotoğraf No	: 70-71
Tür	: Tabak
Tip	: TIV
Ağız Çapı	: 26 cm
Kaide Çapı	:-
Yükseklik	: 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, beyaz, yeşil sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipte bulunan kaplar yarım küresel gövdeye sahip yayvan olarak TI-TII-TIII' deki gibi yayvan olarak şekillenmiştir. Tek parçadan oluşan gövdenin ağız kısmına gelmeden önce çok keskin bir omurgası vardır. Omurgadan sonraki kısım hafif dışa eğilerek içerde hafif çukurlaşmıştır. Dudak ucunun cidarı parçalarda içe ve dışa doğru kalınlaşarak farklılaşmıştır. Dışa çekik ve dıştan kıvrımlı dudak ile kap sonlanmıştır.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin motifi ağız çevresi ve gövde motifi olarak iki kompozisyondan oluşmuştur. Ağız çevresi yine ince bir şerit ile belirginleştirilerek motife geçilmiştir. Motifler uygulanırken kabın formu da dikkate alınmıştır. Tabağın ağız çevresi dışa doğru biçimlendiği için burada ayrı bir kompozisyonla motifler şekillenmiştir. Yine bir el yazısını andıran kıvrımlı kalın dalların birbirine bağlanarak bir imza gibi şekillendiği de düşünülmektedir. Ağız çevresinde açık mavi kullanılmış. Parçanın gövde kısmında ana motifin olduğu bölüm birbirine paralel ve oval şekilde sıralanmıştır ve burada türkuaz renk şeritlerin içine kullanılarak ana motif ile ağız çevresini ayrılmıştır. Ana motifte daha koyu bir mavi tonu tercih edildiği görülmektedir. Kabın dış yüzeyi türkuaz renk sırla kaplanmıştır.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Fotoğraf 220 de Elazığ Müzesi örneğindeki gibi bu kabın ağız çevresindeki kıvrımlı motifi görmekteyiz. Eski Malatya Nekropol kazısı (foto 226) örneğinde de kıvrımlı motifi olan bir ağız parçası örneği bize kabın 13. ve 14. yüzyıl Erken Osmanlı örneği olduğunu kanıtlar

Katalog No	: 28
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 45/125
Fotoğraf No	: 72-73
Tür	: Kâse
Tip	: KI
Ağız Çapı	: 24 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4. 1 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 4 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 4/6 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Lacivert, turkuaz ve saydam sır kullanılmıştır.
Form	: Yarım küresel gövdenin ağza doğru genişleyerek geldiği ve hafif dışa doğru çekik dudakla sonlandığı görülmektedir. Dudak kısmı ucu dışa doğru ovalleşmiştir. Cidar kalınlığının gövdeden çok farklı olduğu söylenemez.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelediğimiz eserin iç yüzeyi ağız çevresi ince mavi şeritlerle belirginleştirilmiş ve içi turkuaz renkle boyanarak kalın bir şerit yapılmıştır. Hemen altında meyve dallarını anımsatan ince dallar ve üzerinde küçük daire şeklinde meyvelerin asılı olduğu izlenimi veren bir bezeme uygulanmıştır. Oldukça seyrek gözü yormayan bir süsleme ağız çevresinde hâkimdir. Dış yüzeyde turkuaz sırla kaplanmıştır. Oldukça ince sır kullanılmıştır. Çatlak ve gözenekli yüzeyde hâkimdir.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Dış yüzeyde açık yeşil sır Anadolu Selçuklu yerel üretim kaplarında çok nadiren görülmekte ancak sır rengi olarak Selçuklu rengidir. Hamur renginin kiremit tonlarında olması da bize Selçukludan Erken Osmanlı'ya geçişin olduğunu kanıtlamaktadır. Erken Osmanlı 13. yüzyıl ikinci yarısı 14. yüzyıl sonuna kadar bu tekniği görmekteyiz.

Katalog No	: 29
Eser adı	: Sırlı,ağız parçası.
Çizim No	: 46/193
Fotoğraf No	: 74-75
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 24 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2. 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 5 mm göv.: 6mm
Hamur Rengi	: 2. 5 YR 5/2 (Grayish Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, beyaz ve şeffaf sır kullanılmıştır.
Form	: Tip KI' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir. Ağız kısmına doğru mamur cidarı inceler ve dışa doğru ovalleşir.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelediğimiz eserin iç ve dış yüzeyi tamamen sırlı ve motiflidir. İç yüzeyi ağız çevresinde dudak kısmının hemen altında birbirini çapraz kesen, sık dokulu çizgilerden oluşan baklava dilimlerinden oluşan bir motifle çevrelenmiştir. Hemen altında mavi bir motif görülüyor ancak devamı olmadığı için motifle ilgili bir fikir edinmek mümkün değildir. Eserin arka yüzünde ise yaprak motifinin ve dalların olduğu görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Grimsi kahve renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Eski Malatya Nekropol Kazısı (foto. 219) örneğinde benzeri görülmektedir. Dış yüzeyde açık yeşil sır Anadolu Selçuklu yerel üretim kaplarında çok nadiren görülmekte ancak sır rengi olarak Selçuklu rengidir. Hamur renginin kiremit tonlarında olması da bize Selçukludan Erken Osmanlı'ya geçişin olduğunu kanıtlamaktadır. Erken Osmanlı 13. yüzyıl ikinci yarısı 14. yüzyıl sonuna tarihlenmektedir.

Katalog No	: 30
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 47/114
Fotoğraf No	: 76
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 22 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 3.7 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 6 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, beyaz ve şeffaf renk astar kullanılmıştır.
Form	: Tip K I' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir. Ağız kısmına doğru mamur cidarı inceler ve dışa doğru ovalleşir.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniği uygulanmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyi daha önce incelenen katalog 27'nin ağız çevresindeki motif ile benzer özellikler göstermektedir. Sır olarak yine mavi-beyaz grupta değerlendirdiğimiz bu eserde mat beyaz renk sır kullanılmış ve üzerine çok açık renkte mavi sırrın kıvrım dallar oluşturacak şekilde uygulandığı görülmektedir. Eserin arka yüzünde de açık renk sırlanmıştır. Oldukça mat sır kullanılmış parlak değildir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızı sarı renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Elazığ müzesi eseri (foto 224) ve Eski Malatya Nekropol Kazısı (foto 226), örneklerinde sıratlı mavi-beyaz örneklerde kıvrımlı mavi sırlı motifin benzeri olması be bezeme olarak; Dış yüzeyde açık yeşil sır Anadolu Selçuklu yerel üretim kaplarında çok nadiren görülmekte ancak sır rengi olarak Selçuklu rengidir. Hamur renginin kiremit tonlarında olması da bize Selçukludan Erken Osmanlı'ya geçişin olduğunu kanıtlamaktadır. Erken Osmanlı 13. yüzyıl ikinci yarısı 14. yüzyıl sonuna tarihlenmektedir.

Katalog No	: 31
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 48/92
Fotoğraf No	: 77-78
Tür	: Kâse
Tip	: KI
Ağız Çapı	: 26 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 3. 7 cm
Hamurun Kalınlığı	: a.kal.: 5-7 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 4/4 (Reddish Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Turkuaz, siyah renk sır kullanılmıştır.
Form	: Yarım küresel gövdenin ağza doğru genişleyerek geldiği ve hafif dışa doğru çekik dudakla sonlandığı görülmektedir. Cidar kalınlığı dudak ucuna doğru incelmış ve dudakta ovalleşmiştir.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniği kullanılmıştır.
Motif	: İncelediğimiz eserin iç yüzeyi tamamen sırlıdır. Diğer örneklerle göre daha farklı bir tarzda yapılan eser koyu turkuaz renk hamurun hâkim olduğu ve motiflerin siyah olarak yapıldığı görülmektedir. İç yüzeyde çok fazla kırık olmasından kaynaklı motiflerin bitkisel veya bir yazı grubu olduğu pek anlaşılmamaktadır. Ağız çevresinde yine birbirine paralel şeritlerin olduğu ve şeritlerden sonra ana motife geçildiği görülmektedir. Eserin dış yüzeyi de ince turkuaz sır kaplı olduğu görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızı kahve renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Katalog 25 ile aynı teknikte yapılan eser, Anadolu'da çok yaygın olmayan yeşil sıratlı siyah boyama tekniğinde üretilmiş kaplarda bulunmaktadır. Bunların Suriye üretimleri çok daha kaliteli örneklerdir. Kazılarda çıkan en az grubu oluşturmaktadır. Malatya'da yapılan diğer kazılarda da bezeme tekniği açısından benzerliği dikkat çekmektedir. Şahab-i Kübra Medresesi Kazısı gibi örnekler görülmektedir (foto 213), Foto 214, 215 gibi örnekleri bulunmaktadır. 13. yüzyıla tarihlenir.

Katalog No	: 32
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 49/197
Fotoğraf No	: 79-80
Tür	: Kâse
Tip	: KII
Ağız Çapı	: 24 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6. 8 cm
Hamur Kalınlığı	: a.kal.: 6 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 8/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, siyah renk sır kullanılmıştır.
Form	: Tip KI' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif iç bükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir. Ağız kısmına doğru mamur cidarı inceler ve dışa doğru ovalleşir.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniği.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyi tamamen sırlı ve ağız çevresi motiflidir. Kalın fırça darbeleriyle siyah sır ağız çevresinde şeritler oluşturduğunu görmekteyiz. Kalın şeritler arasına yatay V şeklinde sağ tarafına yatık birbirini takip eden bir motif oluşturulmuştur. Siyahın dışında türkuaz renk sır kullanıldığı görülmektedir. İç yüzeyde ağız çevresinden kabın merkezine doğru bir motif olduğuna dair bir veri olmadığı için bir şey diyemiyoruz. Dış yüzeyinde ise daha önce incelemiş olduğumuz eserlerdeki gibi ağız çevresinde 5 mm kalınlığında sırlanmıştır. Dış yüzeyde hava kabarcıklarının oluşturduğu veya içindeki bir katkı maddesinin erimesi veya yanması sonucu oluşan gözenekler dikkatimizi çekmektedir. Mika veya kireç tanecikleri, yiv izleri de eserde görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızı sarı renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Sır rengi, bezeme tekniği ve motif olarak benzeri Harput 2004-2009 tarihleri arasında yapılan kazı sonuçlarında bulunmuştur (foto 229). Bezeme tekniği olarak Hasankeyf (foto 230), Malatya Sevserek Han (foto 231), Şahabe-i Kübra

medresesi (213), Samsat (foto 234), Kubad Abadad (235) seramik örneklerinde benzerleri görülmektedir. Yine 13. yüzyıl tarihi yapılarının çini süslemelerinde bu tarz bezeme ve sır kullanımı görülmektedir (foto. 237-238-239).

Katalog No	: 33
Eserin Adı	: Sırlı, ağız parçası.
Çizim No	: 50/203
Fotoğraf No	: 81-82
Tür	: Kâse
Tip	: KI
Ağız Çapı	: 8 cm
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 3. 1 cm
Hamurun Kalınlığı	: a.kal.: 4 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 7/8 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, siyah renk sır kullanılmıştır.
Form	: Yarım küresel gövdenin ağza doğru genişleyerek geldiği ve hafif dışa doğru çekik dudakla sonlandığı görülmektedir. İncelemiş olduğumuz eserler içinde en küçük kâse parçasıdır.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniği kullanılmıştır.
Motif	: İncelediğimiz eser oldukça küçük bir kap parçasıdır. Dış yüzeyinde siyah ve türkuaz renk sır kullanılmıştır. Siyah sırrın ağız çevresinde oval siyah şeritler oluşturmasının hemen altında siyah kalın bir çizgilerden oluşan siyah kalın fırçaların hâkim olduğu bir motif görülmektedir. Bitkisel çiçek ve yaprak motifi olduğu düşünülen eserin tümleyen parçası olmadığı için motifin tam olarak tarifi mümkün olamamıştır.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızı sarı renk hamur içerisinde mika ve orta büyüklükte kireç parçaları ve çeşitli mineraller kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Şahabe-i Kübra medresesi seramik örneği ile benzemektedir (foto 213). Samsat kazısı seramiklerinde de benzer teknikte örnekleri bulunmaktadır (foto 234) ¹⁵⁶ . Bitlis Kalesi örnekleri ¹⁵⁷ . Bu örneklerle sır rengi, yapım tekniği olarak benzerlik göstermektedir. 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

¹⁵⁶ Nimet Özgüç, *Samsat*, TTK, Ankara, 2009, s. 200-201-202

¹⁵⁷ Baş, a.g.e., s. 56-57

Katalog No	: 34
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parça
Çizim No	: 51/47
Fotoğraf No	: 83-84
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KAIİ
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 7 cm
Yükseklik	: 2. 1 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 1 cm k.göv.: 1.2 cm göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR - 5/4 (Kahverengi)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kapların ayaklarının yüksekliği az, oldukça yayvan kaplardır. Cidar kalınlıkları farklılık göstermektedir. Ayakların bazıları dışa doğru kalınlaşmıştır. Kalınlaşmayarak ayak kısmı düz olan kaplar katalog 34, 38'dir. Ancak ağız formuna dair bir bilgi vermediği gibi forma dair tam olarak bir bilgi vermemektedir.
Süsleme tekniği	: Seramik parçası sigrafitto tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İnce düz ve birbirine paralel birer cm aralıklarla diyagonal (Bir çokgende ardışık olmayan iki köşeyi birleştiren çizgi) ışınsal çizgiler bulunmaktadır. Bu çizgilerin merkezde birleşmektedir. Birbirine paralel olan ve eşit aralıklarda olan çizgilerin arası çok açık sarı tonlarında sırlanmış, paraleller arasında kalan üçgen boşluklar ise yeşil ve kahverengi tonlarında sırlanarak kapta renk olarak bir hareketlilik yaratmıştır. Böylece motifte olan sadelik renkle hareketlendirilmiştir. Yüzeyde çatlaklara ve sır kırıkları bulunmaktadır. Dış yüzeyinde herhangi bir süsleme bulunmamaktadır. Kapın kullanımına ve pişirmesindeki ısı oranına bağlı olarak renk tonlarında ara ara değişim görülmektedir. İslam sanatında geometrik motiflerin varlığını daha çok mimaride görmekteyiz. Bunların daha basit motiflerini erken dönem seramiklerinde görmekteyiz. Geometrik şekiller sonsuz bir formda devam eder.
Kullanılan Malzeme	: Kahverengi hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Bu seramiğin hamurunda beyaz renkli irili ufaklı

taşıcıklar görülmektedir. Hamurunda küçük gözenekler bulunması hamurun sık dokulu olmadığını göstermektedir

Karşılaştırma ve Tarihleme : Katalog 42 ile benzer ışınsal motif, İslami dönem İznik Roma Tiyatro'su kazı buluntularında da benzer örneklere fazlasıyla rastlanmaktadır (foto 240)¹⁵⁸. Elazığ Harput İç Kale kazısı (foto 243), Malatya Kırkkardeşler Şehitliği (mezarlığı) kazısı, Elazığ Etnografya Müzesinde bulunan bir tabak (foto 241)¹⁵⁹, Malatya Sevserek I. Han kazısı buluntuları (foto 239)¹⁶⁰, Bitlis kazısı (foto 242) örnekleri; Bizans kaplarında da ışınsal motifleri şu örneklerde, Paris (foto 244), Bergama (foto 245) görmekteyiz. Işınsal motiflerin İslami örneklerde yaygın kullanımını görmemize rağmen Bizans'ta çok nadiren görülmektedir. 12. ve 13. yüzyıl örnekleridir. Kaplarını ayakları 1. 5 cm'nin çok fazla üzerinde olmamaktadır. Bu özelliği ile 13. yüzyıla tarihlendirilebilir; fakat yayvan ve yuvarlak kaplar olması ile 13. yüzyıl ikinci yarısıdır.

¹⁵⁸ Fındık (a), (2001), a.g.e., s.94-97

¹⁵⁹ Aytaç (2010), a.g.m., s.522

¹⁶⁰ Yayınlanı gönderilmiş bir makale.

Katalog No	: 35
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parça
Çizim No	: 52/52
Fotoğraf No	: 85-86
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KAIİ
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 7 cm
Yükseklik	: 2. 4 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 8 mm k. göv.: 1.3 cm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR – 6/6 (Kırmızımsı Sarı)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kapların ayaklarının yüksekliği az, oldukça yayvan kaplardır. Cidar kalınlıkları farklılık göstermektedir. Ayakların bazıları dışa doğru kalınlaşmıştır. Örnek olarak katalog 35, 40, 42, 48 bu özelliği göstermektedir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Seramik parçasının üzerinde bulunan bezeme bitkiseldir. Kaidenin merkezinde stilize bir papatya motifi olduğu görülmektedir. Her bir çiçeği çevreleyen birbirini takip eden iki oval çizgi bir bordür oluşturur çiçek etrafında. Oval çizgilerin birleştiği dış köşelerde küçük çiçekler yapılarak kompozisyon zenginleştirilmiştir. Küçük çiçekler üçer dilimli büyük çiçeklerin ise dilim sayısı daha fazladır. Çiçeklerden bir kompozisyon oluşturulmuştur ancak çiçeklerin özensiz veya acele işlendiği düşünülmektedir. Bu seri üretimden kaynaklı olabilir. Eserin üzerindeki sırlar dökülmüş mat beyaz astarı görülmektedir. Birkaç yerde kalan sırdan çiçeklerin etrafındaki bordürlerin yeşil tonlarında olduğu anlaşılmaktadır. Küçük çiçekler kahve ve sarı tonlarında sırlanmıştır. Dış yüzeyinde sır uygulanmamıştır.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir. İçerisinde gözeneklerin olması hamurun sık dokulu olmadığını gösterir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Bitlis Kalesi kazı (foto 246)¹⁶¹ motif, sır ve bezmeme tekniği olarak Bitlis örneğiyle aynıdır. 13. yüzyıl ikinci yarısı ve 14. yüzyıl olarak tarihlendirilmektedir.

¹⁶¹ Baş, a.g.e., s. 63

Katalog No	: 36
Eserin Adı	: Sırlı, dip parça.
Çizim No	: 53/46
Fotoğraf No	: 87-88
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KAI
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 7. 5 cm
Yükseklik	: 3 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 6 mm k.göv.: 1 cm göv.: 1 cm
Hamur Rengi	: 5 YR – 7/8 (Kırmızımsı Sarı)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kaplar dışa doğru diyagonal olarak yükselir ve içe doğru düz deva eder. Diğer parçalara göre kaidesi ince cidarlıdır. Ayakucu dışa doğru çıkıntı yapmaktadır
Süsleme Tekniği	:Sigrafitto olarak yapılmıştır.
Motif	: Merkezde iç içe dilimli ince çizgilerden oluşan dört adet stilize dilimli Rumi motifleri birbirini takip ederek kabın merkezi motifini oluşturmaktadır. Birbirini takip eden Rumiler üç dilimli olarak bir yaprak gibi ucu inceltilerek sivrileştirilmiştir. Rumilerin etrafını dilimli bir şerit daire şeklinde bir sıra çevrelemiş, dilimli sırayı yine iki düz çizgiden oluşan oval daire çevrelemiştir. Kabın formuna göre yapılan süslemeler daha çok oval kompozisyonlar oluşturmaktadır. Rumiler yeşil ve kahverengi tonları kullanılarak birer renk arayla sırlanmıştır. Rumilerin etrafında açık sarı tonlarında sır kullanılmış. Ana motifin çevresindeki dilimli ve çizgisel daireler ise yeşil ve kahverengi sırla sırlanmıştır. Kabın sırrı alacalı bir şekilde çizgilerin dışına taşmıştır. Dış yüzeyde sır kullanılmamıştır.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir. İçerisinde gözeneklerin olması hamurun sık dokulu olmadığını gösterir.
Karşılaştırma ve Tarihlleme:	Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi kazısı (foto 256) da benzer bir örnek sır ve bezeme ve teknik olarak aynıdır. Hasankeyf, Bitlis, İznik,

Harput, Samsat ve yapılan birçok kazıda görmekteyiz. İslam dönemi seramiklerinde kazıma tekniğindeki seramiklerde çiçek yapraklarının tam ortasında veya aralarında ince çizgiler, daireler yaygın olarak karşımıza çıkmaktadır¹⁶². Katalog 37, 38, 39, 40 ile benzer motifler olduğu görülmektedir. Sır bezeme ve sigrafitto sitilize rumi motifi ve yaprakların kullanımı bize Ortaçağın 13. yüzyıl örnekleri olduğunu göstermektedir.

¹⁶² Fındık (a) (2001) , a.g.e., s.120

Katalog No	: 37
Eserin Adı	: Sırlı, dip parça.
Çizim No	: 54/141
Fotoğraf No	: 89-90
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KAIIV
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 8 cm
Yükseklik	: 3. 1 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 8 mm k. göv.: 9 mm göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 7/8 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kapların oluşmasında dikkate alınan özelliği kabın kaidesinde orta noktada cidarın kalınlaşmasıdır. Aynı zamanda ayak yüksekliğinin kısa olması ve yayvan olmasıyla KAIIV' deki gibidir. Örnek katalog ise 37 ve 45'tir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyinde kabın merkezindeki motif tam olarak görülememektedir. Motifin bir kısmı kabın parça olmasından dolayı görülmektedir. Merkezde daha önce incelemiş olduğumuz kat.35 'deki parçada yapılmış olan sivilize papatya motifi işlenmiştir etrafında ise kat. 36'daki sivilize Rumi motifleri rüzgârgülü şeklinde ortadaki çiçek motifini çevrelemiştir. Kabın ortasında merkezi bir motif oluşturulmuştur. Arka yüzeyinde sır görülmemektedir. Yiv izleri, küçük kireç parçacıkları ve ufak çapta gözenekler olmasına rağmen sık dokuludur.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Katalog 36, 38, 39, 40 ile benzer özellikler göstermektedir Sır bezeme ve sigrafitto sivilize Rumi motifi ve yaprakların kullanımı bize 13. yüzyıl örnekleri olduğunu göstermektedir. Benzer tekniği Hasankeyf, Bitlis, İznik, Harput, Samsat ve yapılan birçok kazıda görmekteyiz.

Katalog No	: 38
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 55/166
Fotoğraf No	: 91-92
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KA II
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 10 cm
Yükseklik	: 2. 9 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 8 mm k. göv.: 1 cm göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kapların ayaklarının yüksekliği az, oldukça yayvan kaplardır. Cidar kalınlıkları farklılık göstermektedir. Ayakların bazıları dışa doğru kalınlaşmıştır. Kalınlaşmayarak ayak kısmı düz olan kaplar katalog 34, 38'dir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto olarak yapılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eser kaideye ait bir parçadır. Daha önce incelemiş olduğumuz kat. 36 ve kat. 37'ye benzemektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Katalog 36, 37, 39, 40 ile benzer özellikler göstermektedir Sır bezeme ve sigrafitto sitilize Rumi motifi ve yaprakların kullanımı bize 13. yüzyıl örnekleri olduğunu göstermektedir. Benzer tekniği Hasankeyf, Bitlis, İznik, Harput, Samsat ve yapılan birçok kazıda görmekteyiz.

Katalog No	: 39
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 56/196
Fotoğraf No	: 93-94
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KAII
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 8 cm
Yükseklik	: 2.5 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 7 mm k. göv.: 1.4 cm göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kapların ayaklarının yüksekliği az, oldukça yayvan kaplardır. Cidar kalınlıkları farklılık göstermektedir. Ayakların bazıları dışa doğru kalınlaşmıştır.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto olarak yapılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eser daha kat. 36-37 ve 38 ile benzer özellikler göstermektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Katalog 36, 37, 38, 40 ile benzer özellikler göstermektedir. Sır bezeme ve sigrafitto sitilize Rumi motifi ve yaprakların kullanımı bize 13. yüzyıl örnekleri olduğunu göstermektedir. Benzer tekniği Hasankeyf, Bitlis, İznik, Harput, Samsat ve yapılan birçok kazıda görmekteyiz.

Katalog No	: 40
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 57/45
Fotoğraf No	: 95-96
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KA II
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 8 cm
Yükseklik	: 2. 5 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 7 mm k. göv.: 1.1 cm göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 5/8 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kapların ayaklarının yüksekliği az, oldukça yayvan kaplardır. Cidar kalınlıkları farklılık göstermektedir. Ayakların bazıları dışa doğru kalınlaşmıştır. Örnek olarak katalog 35, 40, 42, 48 bu özelliği göstermektedir. Kalınlaşmayarak ayak kısmı düz olan kaplar katalog 34, 38'dir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto olarak yapılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eser daha önce incelediğimiz kat. 36-37-38 ve 39'taki motiflere benzemektedir. Merkezi Rumiler dışında kabın gövdeye doğru bir çiçek motifi olduğu düşünülen çok az bir parça çizimi görülmektedir. Devamı çıkmadığı için motifin bütünü hakkında tam bir bilgi edinilememektedir. Eserin arka yüzü sırsızdır. Yiv izleri, küçük kireç taneleri ve gözenekler görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Katalog 36, 37, 38, 39 ile benzer özellikler göstermektedir Sır bezeme ve sigrafitto sitilize Rumi motifi ve yaprakların kullanımı bize 13. yüzyıl örnekleri olduğunu göstermektedir. Benzer tekniği Hasankeyf, Bitlis, İznik, Harput, Samsat ve yapılan birçok kazıda görmekteyiz.

Katalog No	: 41
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 58/89
Fotoğraf No	: 97-98
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KA I
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 10 cm
Yükseklik	: 2. 2 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 6 mm k.göv.: 1 cm göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 5/4 (Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kaplar dışa doğru diyagonal olarak yükselir ve içe doğru düz deva eder. Diğer parçalara göre kaidesi ince cidarlıdır. Ayakucu dışa doğru çıkıntı yapmaktadır.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyinde oval çizgiler iç içe bir motif oluşturmuştur. Oval çizgilerin dışında kısa ve kesik 5 adet çizgide sıralanmıştır. Bu çizgilerin dışında da çizgiler vardır ancak tam olarak nasıl bir kompozisyon oluşturdukları anlaşılmamaktadır. Eserin iç yüzeyinde sır olarak sadece yeşil, tonları ve birazda kahverengi alacalı bir şekilde kullanılmıştır. Dış yüzeyi sırsız, yiv izleri, gözenekler ve çatlaklar görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kahverengi hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Sır bezeme ve sigrafitto sitalize Rumi motifi ve yapıların kullanımı bize 13. yüzyıl örnekleri olduğunu göstermektedir. Benzer tekniği Hasankeyf, Bitlis, İznik, Harput, Samsat ve yapılan birçok kazıda görmekteyiz.

Katalog No	: 42
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 59/157
Fotoğraf No	: 99-100
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KA II
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 8 cm
Yükseklik	: 3 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 9 mm k. göv.: 1.7 cm göv.: 1.5 cm
Hamur Rengi	: 5 YR 7/8 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kapların ayaklarının yüksekliği az, oldukça yayvan kaplardır. Cidar kalınlıkları farklılık göstermektedir. Ayakların bazıları dışa doğru kalınlaşmıştır. Örnek olarak katalog 35, 40, 42, 48 bu özelliği göstermektedir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eser daha önce incelediğimiz kat. 34 ile benzer özellikler göstermektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	İznik Roma Tiyatrosu kazı buluntuları (foto 240) ¹⁶³ , Harput İç Kale Kazısı 2005-2009 kazı buluntuları (foto 224), Malatya, Sevserek Han kazısı (foto 239), Elazığ (Foto 241), Bergama (foto 245) gibi kazılarda bezeme ve sır rengi olarak yakın örnekleri kat. 34'te belirtmiştik. 12. ve 13. yüzyıl örnekleridir.

¹⁶³ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 93-94

Katalog No	: 43
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 60/142
Fotoğraf No	: 101-102
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KA I
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 9 cm
Yükseklik	: 2. 4 cm
Hamur Kalınlığı	: k. kal.: 8 mm k. göv.: 1.5 cm göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 5/8 (Strong Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kaplar dışa doğru diyagonal olarak yükselir ve içe doğru düz deva eder. Diğer parçalara göre kaidesi ince cidarlıdır. Ayakucu dışa doğru çıkıntı yapmaktadır.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eser kat. 36'daki eserin merkezi motifini çevreleyen çizgisel ve kıvrımlı çizgilere benzemektedir. Bu çizgilerin çevresi koyu kahverengi ile alacalı bir şekilde sırlanmış bunun dışındaki yüzey sarı tonlarında sırlanmıştır. Arka yüzeyi sırsız, gözenekli bir dokuya sahiptir. Yiv izleri görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Sert kahverengi hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Katalog 44 ile benzemektedir. İznik'te benzer bezeme ve teknikte seramiklere rastlamaktayız. Serbest fırça darbeleriyle günlük kullanım kabıdır. 13. yüzyıl örneğidir.

Katalog No	: 44
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 61/144
Fotoğraf No	: 103-104
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KAIII
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 8 cm
Yükseklik	: 3. 8 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 8 mm k. göv.: 1.8 cm göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 5/6 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipin oluşmasında ayak yüksekliği dikkate alınmıştır. 1,5 cm'in üzerinde olması önemlidir. Eserin cidar kalınlıkları farklıdır. Ayak ince cidarlı yukarıya doğru cidar kalınlığı çok fazla değişmemiştir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto olarak yapılmıştır
Motif	: İncelemiş olduğumuz eser daha önce incelemiş olduğumuz kat. 43 ile benzer özellikler göstermektedir. Farklı olarak dilimli dairesel çizginin arkasında devam eden düz dairesel çizgilerin iki sıra halinde devam etmesidir. Bu çizgiler eserin ana motifini çevrelemektedir. Eserin yüzeyinde kırık ve çatlaklar mevcuttur. Sır olarak merkezde açık renk kullanılmıştır. Dairesel çizgiler ise sırasıyla yeşil, sarı ve kahve tonlarında sırlanmıştır. Arka yüzde ise diğer parçalarda olduğu gibi sır bulunmamaktadır. Yiv izleri, küçük boşluklar ve kireç parçaları görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Katalog 43 ile benzerdir. İznik'te benzer bezeme ve teknikte seramiklere rastlamaktayız. Serbest fırça darbeleriyle günlük kullanım kabıdır. 13. yüzyıl örneğidir.

Katalog No	: 45
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 62/161
Fotoğraf No	: 105-106
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KAIV
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 8 cm
Yükseklik	: 3 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 7 mm k.göv.: 1.4 cm göv.: 1 cm
Hamur Rengi	: 5 YR 7/8 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kapların oluşmasında dikkate alınan özelliği kabın kaidesinde orta noktada cidarın kalınlaşmasıdır. Aynı zamanda ayak yüksekliğinin kısa olması ve yayvan olmasıyla KAII' deki gibidir.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto olarak yapılmıştır
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin merkezinde kat. 37'de olduğu gibi stilize çiçek motifini görmekteyiz. Merkezi çiçeğin etrafında sola doğru kıvrımlı yaprak şeklinde dalların birbirini rüzgârgülü şeklinde takip ettiği görülmektedir. Bu dalların etrafında da dalları saran başka bir çember merkezi motifi sardığı görülmektedir. Eserin yüzeyindeki sırların dökülmüş olmasından kaynaklı motifin devamını göremiyoruz. İç yüzeyde yeşil ağırlıklı kahverengi ve sarı sır rengi kullanılmıştır. Eserin arka yüzü sırsızdır. Yiv izleri, hamur yüzeyindeki boşluklar ve kireç veya mika parçaları görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş veya kireç parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Daire ile çerçeveslendirilerek sınırlandırılan sigrafitto kaidenin bezeme tekniği, sır rengi, bitkisel motifin ve kompozisyonun benzer örnekleri ortaçağ kazılarında görülmektedir. İznik (foto 240), Elazığ, Sivas, Bitlis (foto 242), Malatya'daki diğer kazılar (248-252-253) ve Hasankeyf (foto 251) olmak üzere, daha kaliteli örneklerini de İran'da (foto 245) görmekteyiz. Genel bir tarihlendirmeye 12. ve 13. Yüzyıl örnekleridir.

Katalog No	: 46
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 63/53
Fotoğraf No	: 107-108
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KA III
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 7 cm
Yükseklik	: 4. 6 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 7 mm k.göv.: 1.4 cm göv.: 1 cm
Hamur Rengi	: 5 YR 5/6 Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipin oluşmasında ayak yüksekliği dikkate alınmıştır. 1,5 cm'in üzerinde olması önemlidir. Eserin cidar kalınlıkları farklıdır. İnce cidarlı kaide yukarıya doğru kalınlaşmıştır.
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto olarak yapılmıştır.
Motif	: Eserin merkezinde kıvrımlı yapraklardan oluşan ve onunda etrafını saran ikinci bir kıvrımlı dalların birleştiği yarısı yüzeyinde kalabilmiş merkezi bir motif görülmektedir. Bu motifi, daireler içinde dört yapraklı papatya çiçeklerine benzeyen çiçekler sarmalamıştır. Bu dairelerin çiftler şeritlerle çevrelendiği görülmektedir. Eserde açık renklerin hâkim olduğu görülmektedir. Özellikle çiçeklerin etrafında yeşil sır kullanılmıştır. Bu da çiçeklerin ön plana çıkmasını sağlamıştır. Eserin arka yüzeyinde ise sır kullanılmamıştır. Yiv izleri, küçük boşluklar ve kireç veya mika taneleri görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş veya kireç parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Bitlis Kalesi kazısı (foto 246) ¹⁶⁴ Benzer teknik ve süsleme anlayışını kat. 46 da ve kıyaslanan diğer örneklerde görmekteyiz. 12. ve 13. yüzyıl örneğidir.

¹⁶⁴ Baş (2012), a.g.e., s. 63

Katalog No	: 47
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 64/43
Fotoğraf No	: 109-110
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KA I
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 7 cm
Yükseklik	: 4 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 5 mm k.göv.: 1.2 cm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 5/6 (Strong Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi tonlarında sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kaplar dışa doğru diyagonal olarak yükselir ve içe doğru düz devam eder. Diğer parçalara göre kaidesi ince cidarlıdır. Ayakucu dışa doğru çıkıntı yapmaktadır
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto olarak yapılmıştır
Motif	:Eserin merkezinde büyük ölçekte bir çiçek motifi yapılmıştır. Merkezde büyük göbek kısmı etrafını saran dilimli yapraklar papatya çiçeğinin tasvir edildiğini düşündürmektedir. Sade bir motif uygulanan kabın sağ ucunda şerit şeklinde çizgiler görülmektedir. Merkezi çiçek motifi ön plana çıkarılmak için koyu yeşil ve kahverengi sır kullanılmıştır. Motifsiz yerler ise açık yeşil sırla kaplıdır. Eserin arka yüzeyinde beyaz astar kalıntıları görülmektedir. Yiv izleri, küçük boşluklarda görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kahverengi hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş veya kireç parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. Yüzyıldan 14. Yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 48
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 65/182
Fotoğraf No	: 111-112
Tür	: Kaide parçası
Tip	: KA II
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 8 cm
Yükseklik	: 2. 5 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 5 mm k. göv.: 1.2 cm göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 7/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, siyah, yeşil ve şeffaf sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kapların ayaklarının yüksekliği az, oldukça yayvan kaplardır. Cidar kalınlıkları farklılık göstermektedir. Ayakların bazıları dışa doğru kalınlaşmıştır. Örnek olarak katalog 35, 40, 42, 48 bu özelliği göstermektedir. Kalınlaşmayarak ayak kısmı düz olan kaplar katalog 34, 38'dir.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Eserin merkezinde yaprak motifini görmekteyiz. Mavi çizgiler ızgara biçiminde birbirini keserek bir yaprağı oluşturmuştur. Etrafında da kalın siyah çizgilerden oluşan ikinci bir çizgi görülmektedir. Siyah kalın çizgilerin içinde sivri uçlu bir aletle sır kurumadan önce kazınarak kıvrımlar oluşturulmuştur. Eserin yüzeyinde siyah çizgilerin içinde mavi motiflerin olduğu da görülmektedir. Ancak kırık olarak yüzeye çıkan parçanın devamı bulunamadığı için bütün olarak kompozisyonun nasıl olduğu anlaşılamamaktadır. Eserin dış yüzeyi yeşil sırlıdır. Sadece kaide ayağında sır olmadığı görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş veya kireç parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Erken Osmanlı dönemi örneğidir. Hamur renklerinden yola çıkıldığında ise özellikle kırmızı hamurlu mavi-beyaz seramikler 1300-1453 arası

yapılmıştır¹⁶⁵. 14. yüzyıl ile 15. yüzyılın ilk yarısına kadar üretildiği 15. yüzyılın ikinci çeyreği ve Klasik Osmanlı döneminin yaşandığı yıllarda artık beyaz renkte, sıkı ve az gözenekli hamur ile daha renkli ve profesyonel seramik üretimi olduğu görülmektedir.

¹⁶⁵ Fındık (b) (2007), a.g.m., s. 235

Katalog No	: 49
Eserin Adı	: Sırlı, kaide parçası.
Çizim No	: 66/129
Fotoğraf No	: 113-114
Tür	: Kaide parçası.
Tip	: KA I
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: 7 cm
Yükseklik	: 2. 8 cm
Hamur Kalınlığı	: k.kal.: 8 mm k. göv.: 8 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 6/4 (Light Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Beyaz, mavi sır kullanılmıştır.
Form	: Bu tipteki kaplar dışa doğru diyagonal olarak yükselir ve içe doğru düz deva eder. Diğer parçalara göre kaidesi ince cidarlıdır. Ayakucu dışa doğru çıkıntı yapmaktadır.
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniği kullanılmıştır.
Motif	: Eserin merkezinde mavi renkten oluşan bir motif görülmekte ancak tam olarak ne olduğu anlaşılamamaktadır. Kalın fırça izleri ile şekillendirilen motifin etrafında küçük su damlası şeklinde mavi çizgilerinde olduğu görülmektedir. Eserin dış yüzeyi yeşil sırla kaplanmıştır. Ancak ayak kısmı sırsızdır.
Kullanılan Malzeme	: Açık kahve renk hamurun kullanıldığı görülmektedir. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş veya kireç parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Kat. 48'de olduğu gibi Erken Osmanlı seramik örneğidir. 14. ve 15 yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog No	: 50
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 67/48
Fotoğraf No	: 115-116
Tür	: Tabak, ağza yakın gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6. 8 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 6 mm göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 4/3 (Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eser ağza yakın bir parçadır.

Eserin motifi diğer parçalardan oldukça farklıdır. Ters U şeklinde oluşan motiflerin içinde kıvrımlı dalların oluşturduğu oval motifler bulunmaktadır. Parça 90° çevrildiğinde U şeklindeki çizgilerin içinde bulunan oval motiflerin Osmanlıca harflerinden “Vav” harfine benzerliği dikkat çekmektedir. Eserin boşluklarında yarım daire motifleri kesik çizgilerle doldurulmuştur. Gövdeden merkeze doğru motifleri ayırmak için kullanılan derin yiv çizgiler üç sıra olarak devam etmiştir. Eserin iç yüzeyinde kahverengi, yeşil ve sarı motiflerin olduğu dikkat çekmektedir. Ana motifler açık renklerle bezenirken motifleri ayırmak için aralarda koyu tonlar tercih edilmiştir. Eserin arka yüzü yeşil sırla kaplıdır. Yiv izleri ve boyanın bazı yerlerde birikerek kalın ve koyu olduğu görülmektedir.

Kullanılan Malzeme : Kahverengi hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. yüzyıldan 14. yüzyıla geniş bir kullanım yüzüylüne sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 51
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 68/55
Fotoğraf No	: 117-118
Tür	: Tabak, gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 7. 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 5 mm k. göv.: 9 mm göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 5/6 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzü tamamen sırlı ve motiflidir. Kıvrım dalların oluşturduğu yaprak motifine benzer bir motif yapılmıştır. İç yüzeyde sır dökülmüş ve mat beyaz renk astarı görülmektedir. Mat yeşil renk sırrın sarı ve çok az kahverengi sır renkleri karıştırılarak alacalı bir boyama hâkimdir. Eserin dış yüzeyi de tamamen mat beyaz renk astar kullanılmıştır. Herhangi bir sır kalıntısı görülmemiştir. Dış yüzeyinde dikkat çeken önemli bir ayrıntı ise derin yiv izlerinin ince ve kalın olmak üzere karışık olarak gelişigüzel bir şekilde kaba paralel olarak belirginleştirilerek hareketlilik kazandırılmıştır. Küçük gözenekler ve hamur katkı maddeleri yüzeyde görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. yüzyıldan 14. yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 52
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 69/169
Fotoğraf No	: 119-120
Tür	: Çanak, gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 5 mm k. göv.: - göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir.

İç yüzeyde kıvrımlı dalların birbiri içine geçerek oluşturduğu bir düğüm motifi hâkimdir. Bu motifin etrafında kalan boşlukları ise sanatçı oval daire, yarım daire ve üçgenimsi, motiflerle zenginleştirmiştir. Eserin düğüm olarak adlandırmış olduğumuz motif çok açık sarımsı yeşil tonla boyanmış, dairesel şekiller koyu kahve tonları kalan boşluklar da ise yeşil rengin tonları hâkimdir. Dış yüzeyde sır yok. Yiv izleri, hamur katkı maddeleri ve küçük gözenekler göze çarpmaktadır.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. yüzyıldan 14. yüzyıla geniş bir kullanım yüzeyine sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 53
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 70/162
Fotoğraf No	: 121-122
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 5/6 (Strong Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. İç yüzeyde sır kırıkları ve çatlakları mevcuttur. Eser bitkisel dalların oluşturduğu girift bir motife sahiptir. Stilize “Rumi ve Palmet” motifi görülmektedir. Eserin iç yüzeyinde kırılarak dökülen sırlar altında beyaz mat astar görülmektedir. Açık sarı, yeşil ve kahverengi tonlarıyla alacalı bir şekilde boyanmıştır. Eserin dış yüzeyinde ise sır bulunmamaktadır. Yiv izleri, hamur katkı maddeleri ve gözenekler dikkat çeker.
Kullanılan Malzeme	: Kahverengi hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihlendirme: Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. Yüzyıldan 14. Yüzyıla geniş bir kullanım yüzeyine sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 54
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 71/80
Fotoğraf No	: 123-124
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 8/4 (Pink)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eser iç yüzeyi sırlı ve motiflidir.

Merkezinde stilize bir palmet motifi etrafını saran dilimli ve büyük ölçekte hayat ağacını anımsatan bir bitki görmekteyiz. Motifin devamı parçanın küçük ve kırık olmasından dolayı anlaşılmamaktadır. Merkezinde kahverengi ve sarımsı tonlar kullanılmış etrafı yeşil sırlıdır. Dış yüzeyinde ise çok açık yeşil sır olduğu görülmektedir. Aynı zamanda eserin dış yüzeyinde eserin hamurunda bulunan katkı maddeleri hamurun dışında küçük noktacıklar şeklinde belirgindir.

Kullanılan Malzeme : Pembe renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Katalog 55 ile benzer, Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. Yüzyıldan 14. Yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 55
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 72/63
Fotoğraf No	: 125-126
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 5 mm k. göv.: 7 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzü tamamen sırlı ve motiflidir. Eser Kat. 54 ile benzer özellikler göstermektedir. Kıvrım dalların oluşturduğu bitki motifi görülmektedir. Çiçek motiflerinin etrafı benzer kıvrımlı dallarla çevrilmiştir. Eserin iç yüzeyinde tamamen sırların döküldüğü ve beyaz mat astarın olduğu görülmektedir. Dış yüzeyinde de sır yok ve gözenekli, yiv izlerinin olduğu, hamur katkı maddeleri görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Katalog 54 ile benzer bir motif Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. Yüzyıldan 14. Yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 56
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 73/65
Fotoğraf No	: 127-128
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4. 9 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 6 mm k. göv.: - göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyi tamamen sırlı ve motiflidir. Seramik parçasının cidar kalınlığından ağza yakın bir gövde parçası olduğu anlaşılmaktadır. Eserin İç yüzeyindeki motif tam olarak anlaşılammakla birlikte kıvrımlı ve dilimli çizgiler kullanıldığı görülmektedir. Bitkisel motifler kullanıldığı görülmektedir. İç yüzeyde sır renklerinde ağız kenarı olarak düşünülen kısımda kahve tonları kullanılmıştır. Aşağıya doğru ise açık yeşil ve sarı tonlarında hâkimiyetin arttığı görülmektedir. Dış yüzey ise yarısı koyu yeşil sırla kaplıdır. Diğer yarısı ise sırsızdır. Sırsız kısımda astar kalıntıları, pişirme esnasında oluşan küçük çapta gözenekler görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır.. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. yüzyıldan 14. yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 57
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 74/188
Fotoğraf No	: 129-130
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4. 9 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 1 cm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 4/3 (Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir.

Eserin ortasında dört adet yiv birbirine paralel olarak ikişerli şeritler yay gibi oval çizilmiştir. Bu şeritlerin amacı motifleri ayırarak kompozisyon oluşturmaktadır. Şeritlerin çizimde de görüldüğü gibi her iki yanında bir şekil oluşturulmaya çalışılmıştır. Stilize yarım palmet motifi olduğu görülmektedir. Bu motifin yan yana sıralandığı görülmektedir. Ancak eser küçük bir parça olduğu için bütün kompozisyon hakkında konuşmak mümkün değildir. Sır olarak şeritlerin iç yüzeyi ve çevresinde kahverengi tonları kullanılmış, diğer motifler için ise açık yeşil ve sarı tonları görülmektedir. Eserin dış yüzeyinde ise beyaz astar üzerine kısmen kahverengi sır kullanılmıştır. Ancak tamamı kahverengi değil büyük olasılıkla fırça vb. bir alet kullanılarak astar üzerine fırçada kalan sırrı gelişigüzel sürdüğü ve bu şekilde alacalı bir renk oluşturduğu görülmektedir.

Kullanılan Malzeme : Kahverengi hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. Yüzyıldan 14. Yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan

sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 58
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 75/159
Fotoğraf No	: 131-132
Tür	: Ağza yakın gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6. 8 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 4 mm k. göv.: - göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 2. 5 YR 5/8 (Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzü tamamen sırlı ve motiflidir. Lotus çiçeğinden esinlenilerek yapılmış ancak çiçeğin gövde kısmında iki dilimli olarak dışa çıkık ve aşağıya doğru hafif kıvrılarak farklı bir çiçek düşünülmüştür. Çiçeğin uç noktası gövdeden incelererek içbükey bir kıvrımla incelererek birleşmiştir. Dış çizgileri oldukça kıvrımlıdır. İçinde ise yine iki adet yaprak biçimli çizgi ve içinde birbirini dik keserek ızgara şeklinde çizgilerle şekillenmiştir.. Bu şekilde çiçeğin merkezinde bulunan bu çizgilerin eğri ve farklı aralıklarda olmasından dolayı gelişigüzel yapıldığı hissini vermektedir. Ana motif olarak kullanılan çiçeğin etrafında da çeşitli çizgilerin ve şekillerin olduğu görülmektedir. Ancak motif tam olarak görülmediği için fikir yürütmek zordur. Çiçeğin merkezinde yeşil etrafında ise kahverengi ve yeşil sırlar kullanılarak ana motif ortaya çıkarılmış, etrafında ise açık sarı ve tonları kullanılmıştır. Eserin dış yüzeyinde ise ağı kenarı etrafı çok açık sarı ve beyaz astar kullanılarak renklendirilmiştir. Devamında ise eserin dış yüzeyi sırsızdır. Yiv izleri, küçük gözenekler ve hamur katkı maddeleri göze çarpmaktadır.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Eski Malatya Nekropol kazısı seramiği¹⁶⁶ Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. yüzyıldan 14. yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

¹⁶⁶ Akturan, a.g.e., s. 15

Katalog No	: 59
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 76/156
Fotoğraf No	: 133-134
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6. 6 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 2. 5 YR 7/8 (Light Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi tamamen sırlı ve motiflidir. İç yüzeyde zamanla toprak altında kaldığından ve nemden dolayı kireçlenme görülmektedir. Bu da esere mat bir görüntü çizmektedir. Seramiğin ortasında kat. 57 ki gibi birbirine paralel dört adet şerit çizgi ikişerli olarak yay şeklinde çizilmiştir. Motifleri ayırmıştır. Bu şeritlerin üstünde ki motif, yay biçimindeki çizgilerin birbirini kesek bir motif oluşturmuştur. Yivlerin altındaki motifte ise birbiri içine giren spiral motifler ince çizgiler şeklinde oluşmuştur. Her spiral motifin arasında da kıvrımlı küçük motifler yapılarak motifleri birbirinden ayırmıştır. İç yüzeyde oval motiflerin içinde koyu kahve tonları ve yeşil kullanılmıştır. Genel olarak açık sarı ve yeşil tonları baskındır. Eserin dış yüzeyi sırsızdır. Küçük gözenekler ve hamur katkı maddeleri görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Açık kırmızı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. yüzyıldan 14. yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 60
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 77/51
Fotoğraf No	: 135-136
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4. 4 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 7 mm k. göv.: 9 mm göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 4/4 (Reddish Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir.

Kat. 57-59'da olduğu gibi birbirine paralel yay şeklinde ikişerli dört yiv görülmektedir. Yivlerin oluşturduğu şeritler üzerinde kıvrımlı veya dilimli, oval ve düz çizgilerin birbirine dik veya yatay olarak çizilerek bitkisel bir motif oluşturduğu görülmektedir. Koyu kahve, yeşil ve sarı tonları alacalı olarak sırlanmıştır. Eserin dış yüzeyi ise sır kalıntısı yok ancak toprak altında nemli ortamda kaldığından dolayı kireçlenme olduğu görülmektedir. Bunun dışında yüzeyinde yiv izleri, hamur katkı maddeleri görülmektedir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı kahve renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. yüzyıldan 14. yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 61
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 78/58
Fotoğraf No	: 137-138
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4. 1 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 7 mm k. göv.: 8 mm göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 2. 5 YR 5/6 (Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. İç yüzeyde sırda çatlaklar ve dökülmeler olmuştur. Seramiğin üst kısmında şerit çizgiler kat. 57-59-60 da olduğu gibi bu seramiğimizde de aynı kompozisyon mevcuttur. Yay şeklinde ikişer gruplanan dört adet yivin hemen altında ana motifin üst kısmını görmekteyiz. Çiçek motifinin üst kısmı olduğunu düşündüğümüz kıvrımlı ve üçgenimsi bir motif hemen yanında oval dilimli bir motif ve iki sıra dik düz çizgi görülmektedir. Bütün olarak nasıl bir kompozisyon olduğu parçanın devamının olmamasından dolayı anlayamıyoruz. Motiflerin içi açık yeşil tonlarda dışı ise koyu kahverengi tonlarda sırlanmıştır. Eserin dış yüzeyi sırsızdır. Yiv izleri, küçük gözenekler ve hamur katkı maddeleri görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. yüzyıldan 14. yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 62
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 79/83
Fotoğraf No	: 139-140
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4. 8 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 8 mm k. göv.: 1.1 cm göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 4/4 (Reddish Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Diğer eserlerde pek görülmeyen bir kompozisyon vardır. Eserin sırt sırta verilmiş ikişerli yay şeklinde motiflerin iç kısımlarında kareleme yaparak her karenin içine V şeklinde veya çizgi şeklinde dolgulandırılmıştır. Yay biçimli çizgilerin oluşturduğu boşluklarda da dört köşeli küçük geometrik şekiller oluşmuştur ve bu şekillerin içi de spirallerle doldurularak boş bırakılmamıştır. Yay biçimli ikişerli şeritlerin biri kahverengi diğeri ise yeşil renkle sırlanmıştır. Kare olarak yapılan içleri ise açık sarı tonları sırta kaplanmıştır. Eserin arka yüzü ise mat beyaz astarla kaplıdır.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı kahverengi hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Biz bu tarz süslemeyi genelde Bizans seramiklerinde görüyoruz. Bizans seramiklerinde net bir tarihlendirme yapılmadan 12. yüzyıl ve 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir. Ancak 14. yüzyıla kadar da tarihlenen örnekleri vardır. Bizans seramiklerinde uygulanan bezeme ve tekniğin Atina (foto 262) ve Al Mina (foto 263) örneklerine benzer olmasından dolayı 13. yüzyıl Bizans olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 63
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 80/130
Fotoğraf No	: 141
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 3.9 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 7 mm k. göv.: 8 mm göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 7/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Daha önce incelemiş olduğumuz kat. 61 ile benzer kompozisyona sahiptir. Yüzeyinde ki sırlar tahrip olmuş ve dökülmüştür.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. Yüzyıldan 14. Yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 64
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 81/180
Fotoğraf No	: 142-143
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 7 mm k. göv.: 1 cm göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Seramik iki ayrı kompozisyona ayrılmıştır. Birbirine paralel yedi adet ikişerli gruplandırılan yay biçimli çizgiler arasına kıvrımlı bir çizgi daha eklenmiştir. Birbirine paralel bu çizgilerin devamında dilimli dairenin içinde birbirini dik kesen çizgilerin oluşturduğu karelerin köşelerine küçük daireler şeklinde zengin ve farklı bir motif yapılmıştır. Daha önce kat. 62 de benzerini incelemiştik. Seramiğin yüzeyinde çatlaklar ve kırıklar vardır ancak sır renkleri oldukça canlıdır. Boşlukları kahverengi ve yeşil tonlarında sırlayan usta kalabalık motiflerde açık sarı ve tonlarını kullanmıştır. Eserin dış yüzeyinin yarısı mat beyaz astarlı ve derin yiv izleri görülmektedir. Devamında ise koyu yeşil sır kullanılmış ancak sır devam etmemektedir. Arka yüzeyde de çatlaklar görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Kat. 62 ile kompozisyon ve bezeme anlayışı aynı dönemi vermektedir. Bizans Seramikleriyle benzer özellikler gösteriyor motif Bizans seramiklerinde görüyoruz. Bizans seramiklerinde net bir tarihlendirme yapılmadan 12. yüzyıl ve 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir. Ancak 14. yüzyıla kadar da tarihlenen örnekleri vardır. Bizans seramiklerinde uygulanan bezeme ve tekniğin (foto 258) Atina ve (foto 259) Al Mina örneklerine benzer olmasından dolayı 13. yüzyıl Bizans olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 65
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 82/56
Fotoğraf No	: 144-145
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 7 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: k. göv.: göv.:
Hamur Rengi	: 7.5 YR – 5/4 (Kahverengi)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Beyaz astar üzerine kazıma tekniği ile yapılan iç içe üç geometrik daire formunun oluşturduğu bir süslemeye sahiptir. En içteki küçük daire kahverengi ile sırlanmıştır. Diğer dairelerde koyu ve açık yeşil tonları görülür. Dış yüzeyde ise sır yok. Yiv izleri, küçük gözenekler ve hamur katkı maddeleri görülmektedir. Üzerindeki geometrik şekilden dolayı ilk bakışta dip görünümü veren bu parçanın dış yüzeyindeki çark izlerinden dolayı gövdeye ait olduğu anlaşılmaktadır. Bu motifin gövde de kullanılması dikkat çekmektedir. Çünkü bu tarz motifler genelde merkezde kullanılan motiflerdir.
Kullanılan Malzeme	: Kahverengi hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
	Sık hamur dokusu vardır.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Malatya Şahabe-i Kübra medresesi kazısı benzer örnek mevcut ¹⁶⁷ (foto 259). Motifin ve bezeme tekniğinin aynı olmasından dolayı aynı dönemin eserleri olduğunu göstermektedir. 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

¹⁶⁷ Yayına hazırlanmakta olan bir makale.

Katalog No	: 66
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 83/179
Fotoğraf No	: 146-147
Tür	: Gövde ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6. 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: k. göv.: göv.:
Hamur Rengi	: 7. 5 YR – 6/6 (Kırmızımsı sarı)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sgraffitto olarak yapılmıştır.
Motif	: Süslemede yoğun bir bezeme görülmektedir. Oldukça karışık kıvrımlı çizgilerin birbiri içine geçerek düğümlendiği görülmektedir. Her düğümün oluşturduğu boşluklar daha önce de incelemiş olduğumuz birçok seramikteki gibi rumi motifleri ile doldurulmuştur. Seramiğin ana motifi açık sarı renk sırla renklendirilmiştir. Motifler arasında kalan küçük alanlar ise koyu kahverengi ve yeşil tonları kullanılarak ana motifi ön plana çıkarmıştır. Arka yüzünde ise, toprak altında kalmasından kaynaklı harç ve kireç kalıntıları olduğu görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Eski Malatya Nekropol kazısı seramiği (foto 261) ¹⁶⁸ , kıyaslanan seramikle aynı yerleşim yerinde olması, benzer motifin ve bezeme tekniği aynı dönemin eserleri olduğunu göstermektedir. 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

¹⁶⁸ Akturan, a.g.e., s. 19

Katalog No	: 67
Eserin Adı	: Sırlı gövde parçası.
Çizim No	: 84/171
Fotoğraf No	:148-149
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6.5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 9 mm k. göv.: 1.7 cm göv.: 1.1 cm
Hamur Rengi	: 2.5 YR-6/8 (Light red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Bitkisel ve geometrik motifler kullanılmıştır. Birbiriyle keşişen paralel çizgilerin keşiştiği noktada stilize edilmiş bir çiçek motifi görülmektedir. Motif olarak kat. 56 ile benzer özellikler göstermektedir. Açık yeşilin yoğun olarak kullanıldığı kahverengi ve açık sarı renkleri de görmekteyiz. Dış yüzeyi ise sırsızdır. Yiv izleri, gözenekler ve hamur katkı maddeleri görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Açık kırmızı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Samsat, Hasankeyf, Bitlis, Elazığ, Ahlat, Malatya ve Anadolu'nun birçok yerinde yapılan kazılarda Sigrafitto seramiklerin benzer örneklerini görmekteyiz. 12. Yüzyıldan 14. Yüzyıla geniş bir kullanım yüzyılına sahip olan sigrafitto örneklerin yapıldığı kültüre göre form, bezeme ve renk değişikliği şekillendiği görülmektedir. Serbest fırçalarla, soyut ve bitkisel bezemenin fazla olduğu bu örnekler genel olarak 13. yüzyıl olarak tarihlenmektedir.

Katalog No	: 68
Eserin Adı	: Sırlı gövde parça
Çizim No	: 85/198
Fotoğraf No	: 150-151
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: k. göv.: göv.:
Hamur Rengi	: 7.5 YR – 8/2 (Pinkish white)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sığraffitto olarak yapılmıştır.
Motif	: Şimdiye kadar incelediğimiz örnekler içerisinde ilk defa hayvan figürüne rastlanmıştır. Figürün yanı sıra renk açısından da farklılık göstermektedir. Siyah, koyu kahverengi sırrın hakim olduğu motifte, kuşun rengi koyu yeşildir. Arka yüzde de koyu renk sır görülmektedir. Kademeli olarak sır rengi koyulaşmış daha sonra kaideye doğru devam etmemiştir.
Kullanılan Malzeme	: Pembemsi beyaz renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Elazığ Etnoğrafya Müzesinde bulunan bir parça (foto 264) ¹⁶⁹ renk ve figür açısından farklı olsa da aynı kategoride değerlendirilmiştir. Bizans seramiklerinde de kullanılan bir figürdür (foto 265) ¹⁷⁰ . Edirne Arkeoloji Müzesinde (resim-çizim 1) ¹⁷¹ , Kubad Abad seramikleri (foto 266). Samsat (foto 267), Ortaçağ coğrafyasında Selçuklu ve Bizans gibi birçok uygarlığın seramik, çini ve birçok el sanatlarında severek kullandığı bir figürdür. Eser 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

¹⁶⁹ Aytaç (2010), a.g.e., s. 515

¹⁷⁰ Bursalı, a.g.t., s. 234-235

¹⁷¹ Ebru Parman, "Edirne Arkeoloji Müzesinde Bulunan Enez 1990 Yılı Bizans Sırlı Seramikleri", *Anadolu Araştırmaları XIV, Prof. Dr. Afif Erzen'e Armağan*, Eskişehir, 1995, s.402

Katalog No	: 69
Eserin Adı	: Sırlı gövde parçası.
Çizim No	: 86/164
Fotoğraf No	: 152-153
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6 cm
Hamur kalınlığı	: a. göv.: k. göv.: göv.:
Hamur Rengi	: 7.5 YR 5/4 (Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Siraffitto tekniğinde yapılmış bir seramik parçasıdır.
Motif	: Birbirine paralel ışımsal ince çizgiler arasına zencirek motifi yerleştirilmiştir. Genelde kaidede kullanılmakta bu motifler. Beyaz astar üzerine açık sarının yoğun olarak kullanıldığı yeşil ve kahverenginin de sıralandığı, motiflerin ortaya çıkmasında kullanıldığı görülür. Seramik parçasının dış yüzeyinde herhangi bir süsleme unsuru veya sır olmadığı görülmektedir. Yiv izleri, küçük gözenekler ve katkı maddeleri görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kahverengi hamur rengi kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Katalog 34 ve 42 ile benzer ışımsal motif, İslami dönem “İznic Roma Tiyatro’su kazı buluntularında da benzer örneklere fazlasıyla rastlanmaktadır (foto 240)¹⁷². Elazığ Harput İç Kale kazısı (foto 239), Malatya Kırkkardeşler Şehitliği (mezarlığı) kazısı, Elazığ Etnoğrafya Müzesinde bulunan bir tabak (foto 241)¹⁷³, Malatya Sevserek I. Han kazısı buluntuları (foto 239)¹⁷⁴, Bitlis kazısı (foto 242) örnekleri; Bizans kaplarında da ışımsal motifleri şu örneklerde, Paris

¹⁷² Fındık (2001), a.g.e., s.94-97

¹⁷³ Aytaç (2010), a.g.m., s.522

¹⁷⁴ Yayınlanı gönderilmiş bir makale.

(foto 240), Bergama (foto 245) görmekteyiz. Işınsal motiflerin İslami örneklerde yaygın kullanımını görmemize rağmen Bizans'ta çok nadiren görülmektedir. 12. ve 13. yüzyıl örnekleridir. Kaplarını ayakları 1.5 cm' nin çok fazla üzerinde olmadığı bilinmektedir. Bu özelliği ile 13. yüzyıla tarihlendirilebilir; fakat yayvan ve yuvarlak kaplar olması ile 13. yüzyıl ikinci yarısıdır.

Katalog No	: 70
Eserin Adı	: Sırlı gövde parçası.
Çizim No	: 87/103
Fotoğraf No	: 154-155
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2.8 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 5 mm k. göv.: - göv.: 6 mm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Eserde zincir motifi kullanılmıştır. Bu motife paralel düz iki çizgide görülmektedir. Birbirine paralel motifler koyu renkle ortaya çıkarılmıştır. Zeminde ise açık sarı kullanılmıştır. Dış yüzeyinde de mat beyaz astar rengi ve koyu yeşil rengi görmekteyiz.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Küçük sigrafitto parça yüzeyinde zincir şeklinde bir motif görülmekte. Bire bir benzeyen bir örnek olmasa da sır rengi, bezeme tekniği açısından benzer örneklerle çağdaştır. Sigrafitto kazıma örnekleri Malatya yöresinde 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog No	: 71
Eserin Adı	: Sırlı gövde parçası.
Çizim No	: 88/99
Fotoğraf No	: 156-157
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 5 mm k. göv.: - göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 4/6 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: İncelemiş olduğumuz eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Seramik parçasının yüzeyinde dal kıvrımların birleşerek oval bitkisel motiflerin şekillendiği görülmektedir. Motifi ortaya çıkarmak için daha çok renkler kullanılmıştır. Motif için koyu kahverengi ve yeşil renkler kullanılmış, zeminde ise açık sarı tonları tercih edilmiştir. Arka yüzde çok az bir kısımda astar ve sır kalıntısı görülmektedir. Devamı ise sırsızdır. Yiv izleri, küçük gözenekler ve hamur katkı maddeleri görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Küçük sigrafitto parça yüzeyinde zincir şeklinde bir motif görülmekte. Bire bir benzeyen bir örnek olmasa da sır rengi, bezeme tekniği açısından benzer örneklerle çağdaştır. Sigrafitto kazıma örnekleri Malatya yöresinde 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog No	: 72
Eserin Adı	: Sırlı gövde parçası.
Çizim No	: 89/95
Fotoğraf No	: 158-159
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6. 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 7 mm k. göv.: 9 mm göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Yeşil, sarı ve kahverengi kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sigrafitto tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin ön yüzü sırlı ve motifli arka yüz ise sırsızdır. Seramiğin sırlı yüzeyinde sırların çatlakların hatta çatlayarak kırılan sırların döküldüğü gözlenmektedir. Işınsal dalların birbirin paralel ve dik olarak farklı aralıklarla uzandığı görülmektedir. Her aralıkta farklı bir renk veya rengin farklı bir tonu kullanılmıştır. Özellikle açık yeşil, koyu yeşil, kahverengi ve sarı renkleri görülmektedir. Kazıma tekniği ile yapılan motif ise daha koyu bir kahverengi ile bezenmiştir. Seramiğin arka yüzeyinde ise kırıklar, yiv izleri, küçük boşluklar ve hamur içerisinde bulunan beyaz taş veya kireç parçacıkları görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Küçük sigrafitto parça yüzeyinde zincir şeklinde bir motif görülmekte. Bire bir benzeyen bir örnek olmasa da sır rengi, bezeme tekniği açısından benzer örneklerle çağdaştır. Sigrafitto kazıma örnekleri Malatya yöresinde 13. yüzyıla tarihlenmektedir.

Katalog No	: 73
Eserin Adı	: Sırlı gövde parçası
Çizim No	: 90/113
Fotoğraf No	: 160-161
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5.9 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 5 mm k. göv.: 6 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 10 YR – 5/4 (Sarımsı kahverengi)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, siyah ve şeffaf sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniği kullanılmıştır.
Motif	:Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Dış yüzeyi ise mat beyaz astar ile kaplanmıştır. Mavi beyaz rengin hakim olduğu siyah ve yeşilin daha az kullanıldığı görülmektedir. Eserin merkezinde çiçek motifi mavi sırrı ile ana motifi oluşturduğu görülmektedir. Doğada bulunan çiçek motiflerinin silitize edildiğini söylemek mümkündür. Çiçeğin etrafını saran siyah bordür ve içerisindeki kıvrımlı iç içe daire şeklindeki kıvrımlar esere hareketlilik kazandırmıştır. Çiçeklerin oluşturduğu boşlukları yine mavi bitkilerle doldurmuştur sanatçı. Eserin iç yüzeyinde kırıklar görülmektedir. Dış yüzeyde çatlaklar ve hamur içinde bulunan maddelerin oluşturduğu girinti ve çıkıntılar görülmektedir
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kahve renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Katalog 74 ile aynı örnekte bir bezeme ve teknik kullanılmıştır. Birbirini tüplemediği için ayrı değerlendirilmiş olup aynı kabın farklı bölümlerinin parçası olmalıdır. Milet işi olarak da tanınan bu seramiklerin en karakteristik rengi kobalt mavidir. Bunun yanında siyah, yeşil ve kobalt mavi, yeşil ve

patlıcan moru da kullanılmıştır¹⁷⁵. Milet seramikleri olarak adlandırılan bazı örneklerin İznik seramiklerinde görmekteyiz. Bu seramiklerin tarihlenmesi 16. yüzyıl olarak belirlenmiştir (foto 275-277). Harput Kale Kazısı 2005-2009 (foto 280-281-282)¹⁷⁶ bu örneklerde de katalog 73 de olduğu gibi benzer renk ve tonları kullanılarak Osmanlı olarak tarihlenmektedir. Elazığ Arkeoloji müzesinde bulunan örnek (foto 224), aynı tekniğin uygulanmış olduğu ve benzer tonların kullanıldığı bu örnek 13. ve 14. yüzyıla tarihlenmiştir¹⁷⁷. Kubad Abad çinileri (foto 266- 277-278) de bulunan çini parçaları 13. yüzyıla aittir. Sır renginde kullanılan mavi, siyah tokları ve sıratlı tekniğinde yapılmış olması bu dönemde de mavi-beyaz seramiklerin üretimini göstermektedir. İran'a ait 12. yüzyıl seramiği (foto 279) nolu örnekte erken dönemde daha kaliteli ve iyi bir örnek olması ve mavi-beyazın erken tarihli üretimlerini gösteren bir örnektir. Bu örneklerle aşağı yukarı benzer bir yüzyıla tarihlenen kat. 73 ve 74 nolu seramiklerin hala Selçuklu etkisinde olduğunu hamur rengi ve dış yüzeyindeki yeşil sırdan anlamaktayız. Klasik Osmanlı dönemi örneklerinde hamurun sert ve beyaz veya kare tonlarında olduğunu, parlak ve daha kaliteli örneklerin üretildiğini kaynaklardan görmekteyiz. Motiflerin daha iyi resmedildiği, serbest fırça anlayışından ziyade belirlenen kompozisyonların içerisinde profesyonelce resmedildiğini Klasik Osmanlı dönemi örneklerinden biliyoruz. Erken Osmanlı dönemi ve Osmanlıya geçişteki süreç ise Ortaçağa tekabül eden bir tarihtir. Bu sebeple Osmanlı kendi sanat anlayışını oluşturmaya başlarken geçmişin izlerini de taşıdığı örnekler görmekteyiz. Eski Malatya'da bulunan Şahabe-i Kübra Medresesi kazısında çıkan seramik (foto 284) de benzer bir örnektir. Bu örnekler ve kaynaklar doğrultusunda, Osmanlıya geçiş dönemi olarak adlandırdığımız bu örnekleri biz 13. yüzyıl ikinci yarısı ve 14. yüzyıl olarak tarihlendirebiliriz.

¹⁷⁵ Arlı, a.g.m., s. 87

¹⁷⁶ Sevin, a.g.e., s. 175

¹⁷⁷ Aytaç (2010), a.g.m., s. 519; Oktay Aslanapa, "Kırmızı Hamurlu İlk Osmanlı Seramikleri (Milet İşi Denilen Keramikler)", *Türk Kültürü*, III/30, Ankara, 1965, s.35-43

Katalog No	: 74
Eserin Adı	: Sırlı gövde parçası.
Çizim No	: 91/213
Fotoğraf No	: 162-163
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6.7 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 5 mm k. göv.: 6 mm göv.: 5 mm
Hamur Rengi	: 10 YR 5/4 (Yellowish Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, yeşil, siyah ve şeffaf sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Daha önce incelemiş olduğumuz Katalog 73 ile aynıdır.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kahve renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihlendirme	: Katalog 73'te Karşılaştırma ve tarihlendirme başlığında detaylı olarak örneklendirilmiştir. Kat. 73 ile aynı örnektir. Bakınız.

Katalog No	: 75
Eserin Adı	: Sırlı gövde parçası.
Çizim No	: 92/122
Fotoğraf No	: 164-165/166-167
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4.8 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 4/6 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi beyaz astar kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	:Eser kaideye yakın bir parçadır. İki parça ayrı ayrı yüzeye çıkarılmıştır ancak birbirini kısmen tümleyerek motifin anlaşılmasını sağlamıştır. Papatya çiçeğine benzer altı yapraklı bir çiçek motifi görülmektedir. Her yaprağın içinde birbirini dik kesen paralel ve dikey çizgilerin oluşturduğu ızgara şeklinde motifle şekillendirmiştir sanatçı. Çiçeğin etrafını kıvrımlı dallarla bordürler sarmıştır. Bordürlerin kalınlıkları değişmektedir. Bazı yerlerde ince bazı yerlerde kalındır. Katalog 74'te çiçeğin etrafında örülen siyah içi kıvrımlı bordürün aynısı burada da görülmektedir. Bordürün dışında katalog 74'te olan çiçek motifinin izleri görülmektedir. Eserin iç ve dış yüzeyinde kırıklarlar ve çatlaklar görülmektedir. Dış yüzeyde açık yeşil sır ve yiv izleri görülmektedir. Kap büyük olasılıkla dış yüzeyde de tamamen yeşil sırla kaplı.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Mavi-beyaz sıratlı kaide parçası mavi ve siyahın iç yüzeyde kullanıldığı dış yüzeyde ise diğer örneklerden farklı olarak kaideye kadar yeşil sırlıdır. Bu örnekleri hamur renklerinin kırmızımsı olması, dış yüzeyindeki yeşil sır ve motiflerdeki basit işlenen motifler 13. yüzyıl ve 14. yüzyıl olduğunu göstermektedir. Klasik Osmanlı seramiklerinde bitkisel kompozisyonlarda farklı çiçek motiflerinin olduğu görülmektedir.

Katalog No	: 76
Eserin Adı	: Sırlı gövde parçası.
Çizim No	: 93/202
Fotoğraf No	: 168-169
Tür	: Gövdeye ait parça.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 5 mm k. göv.: 1 cm göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, siyah ve şeffaf sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İncelediğimiz eserler içinde geometrik motifli tek seramiktir. İç yüzeyi sırlı ve motifli dış yüzeyi de yeşil sırlıdır. Sekiz köşeli yıldız motifini görmekteyiz. Bu motifleri çoğunlukla mimari yapıda görmemize karşın seramikte çıkması da önemlidir.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, sır, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme: 1071 yılında Anadolu'nun kapıları Türklere açılmıştır. Bu tarih itibarıyla yoğun bir imar faaliyetine giren Türkler sanat anlayışlarını kültürleri çerçevesinde eserlere yansıtmışlardır. Özellikle sonsuzluğu temsil eden geometrik motifler en yoğun kullanılan bezemelerdir. Bitkisel bezemeyi ise Moğollardan sonra görmekteyiz. Özellikle sekiz köşeli yıldızın 13. Yüzyılda yoğun olarak kullanıldığını mimaride görmekteyiz. Mimari üslupta seramikte ise yaygın bir kullanımı az sayıda çıkan seramiklerde görmekteyiz. Hatta kazıda çıkan tek örnek olduğu için önemlidir. Sekiz köşeli yıldız motifi, kırık çizgilerin, kare ve çokgenlerin kesişmesiyle oluşan bu yıldız motifi dört ana yönü (doğu-batı-kuzey-güney), dört ara yönü (kuzeydoğu-kuzeybatı-güneydoğu-güneybatı) simgeleyerek evrene, dünyaya hâkimiyeti ve her şeyin

yaratıcısı Tanrıyı simgelemektedir¹⁷⁸. Mavi-beyaz sıratlı kaide parçası mavi ve siyahın iç yüzeyde kullanıldığı dış yüzeyde ise diğer örneklerden farklı olarak kaideye kadar yeşil sırlıdır. Bu örnekleri hamur renklerinin kırmızımsı olması, dış yüzeyindeki yeşil sır ve motiflerdeki basit işlenen motifler 13. yüzyıl ikinci yarısı ve 14. yüzyıl olduğunu göstermektedir.

¹⁷⁸Nermin Şaman Doğan, “Anadolu Selçuklu Dönemi Geometrik Süslemelerine (Yıldız Kompozisyonlarına Süslenen Anlamlar)”, *Ortaçağ'da Anadolu Prof. Dr. Aynur Durukan'a Armağan*, Ankara, 2002, s. 398

Katalog No	: 77
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 94/111
Fotoğraf No	: 170-171
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5.5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 7/8 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, siyah, yeşil ve şeffaf renk sır kullanılmıştır.
Yapım Tekniği	: Çarkta biçimlendirilmiştir.
Müze Geliş Şekli	: Battalgazi Evi Kazı'sında bulunmuş ve 2011 yılında müzeye getirilmiştir.
Müzedeki Bul. Yer	: Malatya Arkeoloji Müzesi deposunda kasalar içerisinde bulunmaktadır.
Bugünkü Durumu	: Eser kırık parça halinde bulunmuştur.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıratlı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Eserin iç ve dış yüzeyi sırlıdır. İç yüzeyinde mat beyaz astar üzerine mavi sırlı yaprak motiflerini ince ve kıvrımlı darlar ile birleştirilmiştir. Parçanın sağında siyah bir şerit çekilmiştir. Şeritin iç yüzeyinde sır kurumadan ince bir alet ile yarım daire sıralı olarak yapılmıştır. İç yüzeyin sırrın da çatlaklar ve kırıklar görülmektedir. Eserin dış yüzeyinde beyaz mat astar üzerine mat yeşil sır kullanılmıştır. Hamur içinde bulunan çeşitli katkı maddeleri yüzeyde pürüzlü bir doku olmasına sebep olmuştur.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Eski Malatya Nekropol kazısı seramiği (foto 227)¹⁷⁹ ile benzer bir örnektir. Yaprak motifinin uygulandığı seramik daha önceki mavi-beyazlardaki gibi Osmanlıya geçiş olarak adlandırdığımız seramiklerdir. Hamur renklerinin kırmızımsı olması, dış yüzeyindeki yeşil sır ve motiflerdeki basit işlenen motifler 13. yüzyıl ikinci yarısı ve 14. yüzyıl olduğunu göstermektedir.

¹⁷⁹ Akturan, a.g.e., s. 20

Katalog No	: 78
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 95/192
Fotoğraf No	: 172-173
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 8 mm k. göv.: - göv.: 1 cm
Hamur Rengi	: 7.5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, siyah, yeşil ve şeffaf sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Eserin iç ve dış yüzeyi tamamen sırlıdır. İç yüzeyinde geometrik ve bitkisel motifler görülmektedir. Mavi sırlı olan motif birbirini dik kesen özentisiz çizgilerin birleşmesiyle kafes şeklinde bir motif oluşturmuştur. Bu tür motifler genellikle ağız kenarında ana motiflerin dışında şerit şeklinde görülmektedir. ikinci bir şeritte siyah sır içi sivri bir aletle kıvrımlı şekiller oluşturularak kabın iç yüzeyi zenginleştirilmeye başlamıştır. Hemen siyah şeritin altında mavi motiflerin izleri görülmektedir. devamı olmadığı için kompozisyon tam olarak anlaşılmamaktadır. İç yüzeyin sırrın da çatlaklar ve kırıklar görülmektedir. Eserin dış yüzeyi ise parlak ve yeşil sırlıdır. Sırrın yüzeyi diğer eserlerde olduğu gibi pürüzsüz değildir. Hamurun içinde bulunan katkı maddeler yüzeyin pürüzsüz olmasına engel olmuştur.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi örneği (foto 223-283), Elazığ Müzesi örneği (foto 224) gibi örneklerde Osmanlıya geçiş olarak adlandırdığımız seramiklerdir. Hamur renklerinin kırmızımsı olması, dış yüzeyindeki yeşil sır ve motiflerdeki basit acemi uygulamalar bize 13. yüzyıl ve 14. yüzyıl olarak tarihlenir.

Katalog No	: 79
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 96/132
Fotoğraf No	: 174-175
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2.6 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 10 YR 4/2 (Dark Grayish brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, siyah, yeşil ve şeffaf sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: İç ve dış yüzeyi sırlıdır. Eser küçük bir parça olmasından dolayı bütün kompozisyon tam olarak anlaşılmamaktadır. İç yüzeyde iç içe üçgenlerin oluşturduğu şeritler vardır. En içteki şerit daha kalın siyah ve içinde helezon şeklinde iç içe kıvrımlı daireler vardır. Dışındaki şeritler ise mavi, siyah çizgiler şeklinde sıralanmış ve araları hafif yeşil sırla renklendirilmeye çalışılmıştır. Dış yüzeyi ise koyu yeşil sırla kaplanmıştır. Sır renkleri ısıya bağlı koyu ve açık olarak ton farkı oluşmuştur.
Kullanılan Malzeme	: Mat grimsi kahve renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme:	Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi örneği (foto 219-279), Elazığ Müzesi örneği (foto 220) gibi örneklerde Osmanlıya geçiş olarak adlandırdığımız seramiklerdir. Hamur renklerinin kırmızımsı olması, dış yüzeyindeki yeşil sır ve motiflerdeki basit acemi uygulamalar bize 13. yüzyıl ve 14. yüzyıl olarak tarihlenir.

Katalog No	: 80
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 97/135
Fotoğraf No	: 176
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2.9 mm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/8 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Mavi, beyaz, şeffaf sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	:Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Merkezinde mavi daire etrafında küçük yaprakların bulunduğu ince dalların olduğu görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar, ucu sivri bir alet ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Osmanlıya geçiş dönemi olarak adlandırdığımız seramiklerdir. Hamur renklerinin kırmızımsı olması, dış yüzeyindeki yeşil sır ve motiflerdeki basit acemi uygulamalar bize 13. yüzyıl ve 14. yüzyıl olduğunu gösterir.

Katalog No	: 81
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 98/121
Fotoğraf No	: 177-178
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 6,8 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 1 cm
Hamur Rengi	: 5YR 5/4 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Firuze rengi ve siyah sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Firuze renk üzerine siyah sır ile bir kompozisyon oluşturulmuş. Parçaların devamı bulunmadığı için kompozisyon tam olarak anlaşılmamaktadır. Ortada siyah sır çizgi etrafında karşılıklı sivri uçlu motifler bulunmaktadır. Dış yüzeyinde parçanın yarısında mat beyaz renk astar görülmektedir. Sırsız yüzeyde yiv izleri ve hamur içinde bulunan katkı maddelerden dolayı küçük boşluklar görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Türkuaz sıraltı seramiklerin en iyi örneklerini Suriye’de 12. yüzyılda, Rakka (foto 287), Kaşan, İran (foto 229) seramiklerinde ise 13. yüzyıl itibariyle görmekteyiz. Türkuaz olarak genel bir tanımla ifade edilen bu seramiklerin siyah renk kullanılarak bezenir ve katkı maddesine göre türkuaz, yeşil ve tonlarını alabilir. Selçuklu dönemi mimari yapılarındaki çini süslemelerde Türkuaz sıraltılar yoğun kullanılmaktadır (foto 236-237-238). Küçük parçalar olarak çıkarılan bu seramik parçasının büyük olarak kompozisyonu göremediğimiz için genel olarak sır ve teknik olarak bir kıyaslama yapılmıştır. Malatya dışında Bitlis, Hasankeyf (foto 230), Samsat (foto 234-288-285-286-287), Elazığ (foto 228-229), Ahlat, Kubad Abad (foto 235) gibi

merkezlerde de çok sayıda türkuaz sıraltı seramiklere rastlanmaktadır. Bu eserlerin ortak özelliği bezeme tekniği, sır renginin ve hamur özelliklerinin birbirine çok yakın olmasıdır. Benzer örneklerini ve taklitlerini gördüğümüz Anadolu'da ise 12. yüzyılın ikinci yarısı ve 13. yüzyıl başına tarihlenir.

Katalog No	: 82
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 99/108
Fotoğraf No	: 179-180
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4. 8 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 1.2 cm
Hamur Rengi	: 5 YR 5/6 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Firuze ve siyah renk sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıratlı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motifli, dış yüzeyi ise sırsızdır. İç yüzeyde firuze renk sır üzerine siyah sır ile bitkisel bir motif işlenmiştir. İç içe dalların oluşturduğu kompozisyon tam olarak anlaşılmemektedir. Dış yüzeyi ise sırsızdır.

Kullanılan Malzeme : Sarımsı kırmızı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Selçuklu dönemi mimari yapılarındaki çini süslemelerde Türkuaz sıraltılar yoğun kullanılmaktadır (foto 236-237-238). Küçük parçalar olarak çıkarılan bu seramik parçasının büyük olarak kompozisyonu göremediğimiz için genel olarak sır ve teknik olarak bir kıyaslama yapılmıştır. Malatya dışında Bitlis, Hasankeyf (foto 230), Samsat (foto 234-288-289-290-291), Elazığ (foto 228-229), Ahlat, Kubad Abad (foto 235) gibi merkezlerde de çok sayıda türkuaz sıraltı seramiklere rastlanmaktadır. Bu eserlerin ortak özelliği bezeme tekniği, sır renginin ve hamur özelliklerinin birbirine çok yakın olmasıdır. Benzer örneklerini ve taklitlerini gördüğümüz Anadolu'da ise 12. yüzyılın ikinci yarısı ve 13. yüzyıl başına tarihlenir.

Katalog No	: 83
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 100/191
Fotoğraf No	: 181-182
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 3. 5 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 9 mm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Firuze ve siyah renk sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Dış yüzeyinde beyaz mat beyaz astar kullanıldığı görülmektedir. İç yüzeyde firuze renk sır üzerine siyah sır kullanılarak iç içe dalların bitkisel motifler oluşturduğu görülmektedir. Dış yüzeyde ise derin yiv izleri ve pürüzlü bir yüzey görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Selçuklu dönemi mimari yapılarındaki çini süslemelerde Türkuaz sıraltılar yoğun kullanılmaktadır (foto 236-237-238). Küçük parçalar olarak çıkarılan bu seramik parçasının büyük olarak kompozisyonu göremediğimiz için genel olarak sır ve teknik olarak bir kıyaslama yapılmıştır. Malatya dışında Bitlis, Hasankeyf (foto 230), Samsat (foto 234-288-289-290-291), Elazığ (foto 228-229), Ahlat, Kubad Abad (foto 235) gibi merkezlerde de çok sayıda türkuaz sıraltı seramiklere rastlanmaktadır. Bu eserlerin ortak özelliği bezeme tekniği, sır renginin ve hamur özelliklerinin birbirine çok yakın olmasıdır. Benzer örneklerini ve taklitlerini gördüğümüz Anadolu'da ise 12. yüzyılın ikinci yarısı ve 13. yüzyıl başına tarihlenir.

Katalog No	: 84
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 101/185
Fotoğraf No	: 183-184
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4. 8 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 1 cm
Hamur Rengi	: 7. 5 YR 4/4 (Brown)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Firuze ve siyah renk sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi tamamen sırlı ve motifli dış yüzeyi ise beyaz mat renk astar ile yarısı boyanmıştır. İç yüzeyde firuze renk sır üzerine siyah renk ile iç içe halka motifleri kullanılarak bir kompozisyon oluşturulmuştur. İç ve dış yüzeyde hamur katkı maddesinden kaynaklı pürüzsüz bir yüzey görülmemektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kahverengi hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Selçuklu dönemi mimari yapılarındaki çini süslemelerde Türkuaz sıraltılar yoğun kullanılmaktadır (foto 236-237-238). Küçük parçalar olarak çıkarılan bu seramik parçasının büyük olarak kompozisyonu göremediğimiz için genel olarak sır ve teknik olarak bir kıyaslama yapılmıştır. Malatya dışında Bitlis, Hasankeyf (foto 230), Samsat (foto 234-288-289-290-291), Elazığ (foto 228-229), Ahlat, Kubad Abad (foto 235) gibi merkezlerde de çok sayıda türkuaz sıraltı seramiklere rastlanmaktadır. Bu eserlerin ortak özelliği bezeme tekniği, sır renginin ve hamur özelliklerinin birbirine çok yakın olmasıdır. Benzer örneklerini ve taklitlerini gördüğümüz Anadolu'da ise 12. yüzyılın ikinci yarısı ve 13. yüzyıl başına tarihlenir.

Katalog No	: 85
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 102/140
Fotoğraf No	: 185
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 2.6 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 1 cm
Hamur Rengi	: 10 YR 5/4 (Yellowish Red)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Firuze ve siyah renk sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Benzer örneklerde olduğu gibi firuze renk örneklerde dış yüzeyde mat beyaz astar kısmen kullanılarak sırsız olarak yapılmıştır. İç yüzeyde firuze renk sır üzerine siyah sırla bitkisel dalların uçlarında tomurcukların oluşturduğu bitkisel bir kompozisyon görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Sarımsı kırmızı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme: Selçuklu dönemi mimari yapılarındaki çini süslemelerde Türkuaz sıraltılar yoğun kullanılmaktadır (foto 236-237-238). Küçük parçalar olarak çıkarılan bu seramik parçasının büyük olarak kompozisyonu göremediğimiz için genel olarak sır ve teknik olarak bir kıyaslama yapılmıştır. Malatya dışında Bitlis, Hasankeyf (foto 230), Samsat (foto 234-288-289-290-291), Elazığ (foto 228-229), Ahlat, Kubad Abad (foto 235) gibi merkezlerde de çok sayıda türkuaz sıraltı seramiklere rastlanmaktadır. Bu eserlerin ortak özelliği bezeme tekniği, sır renginin ve hamur özelliklerinin birbirine çok yakın olmasıdır. Benzer örneklerini ve taklitlerini gördüğümüz Anadolu'da ise 12. yüzyılın ikinci yarısı ve 13. yüzyıl başına tarihlenir.

Katalog No	: 86
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 103/123
Fotoğraf No	: 186
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 4.3 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: - k. göv.: - göv.: 7 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 6/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Firuze ve siyah renk sır kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıraltı tekniğinde süslenmiştir.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Firuze renk sır üzerine siyah çiçek motifi görülmektedir. Eserin arka yüzü diğer örneklerde olduğu gibi sırsızdır.

Kullanılan Malzeme : Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.

Karşılaştırma ve Tarihleme : Selçuklu dönemi mimari yapılarındaki çini süslemelerde Türkuaz sıraltılar yoğun kullanılmaktadır (foto 236-237-238). Küçük parçalar olarak çıkarılan bu seramik parçasının büyük olarak kompozisyonu göremediğimiz için genel olarak sır ve teknik olarak bir kıyaslama yapılmıştır. Malatya dışında Bitlis, Hasankeyf (foto 230), Samsat (foto 234-288-289-290-291), Elazığ (foto 228-229), Ahlat, Kubad Abad (foto 235) gibi merkezlerde de çok sayıda türkuaz sıraltı seramiklere rastlanmaktadır. Bu eserlerin ortak özelliği bezeme tekniği, sır renginin ve hamur özelliklerinin birbirine çok yakın olmasıdır. Benzer örneklerini ve taklitlerini gördüğümüz Anadolu'da ise 12. yüzyılın ikinci yarısı ve 13. yüzyıl başına tarihlenir.

Katalog No	: 87
Eserin Adı	: Sırlı, gövde parçası.
Çizim No	: 104/131
Fotoğraf No	: 187
Tür	: Gövde parçası.
Tip	: -
Ağız Çapı	: -
Kaide Çapı	: -
Yükseklik	: 3. 6 cm
Hamur Kalınlığı	: a. göv.: 5 mm k. göv.: - göv.: 8 mm
Hamur Rengi	: 5 YR 7/6 (Reddish Yellow)
Astar	: Mat beyaz renk astar kullanılmıştır.
Sır	: Firuze, siyah ve kullanılmıştır.
Form	: -
Süsleme Tekniği	: Sıratlı tekniğinde yapılmıştır.
Motif	: Eserin iç yüzeyi sırlı ve motiflidir. Firuze renk sır üzerine siyah yaprak motifî görülmektedir. İç yüzeyde çok küçük noktacıklar şeklinde gözenekler vardır. Bunlar pişme sırasında veya yıllarca toprak altında kalmasından kaynaklı olabilmektedir. Eserin arka yüzü diğer örneklerde olduğu gibi sırsız ve yiv izleri ile gözenekler görülmektedir.
Kullanılan Malzeme	: Kırmızımsı sarı renk hamur kullanılmıştır. Süsleme için astar ve fırça kullanılır. Hamur içerisinde beyaz taş, kireç veya mika parçacıklarının olduğu görülmektedir.
Karşılaştırma ve Tarihleme	: Selçuklu dönemi mimari yapılarındaki çini süslemelerde Türkuaz sıraltılar yoğun kullanılmaktadır (foto 236-237-238). Küçük parçalar olarak çıkarılan bu seramik parçasının büyük olarak kompozisyonu göremediğimiz için genel olarak sır ve teknik olarak bir kıyaslama yapılmıştır. Malatya dışında Bitlis, Hasankeyf (foto 230), Samsat (foto 234-288-289-290-291), Elazığ (foto 228-229), Ahlat, Kubad Abad (foto 235) gibi merkezlerde de çok sayıda türkuaz sıraltı seramiklere rastlanmaktadır. Bu eserlerin ortak özelliği bezeme tekniği, sır renginin ve hamur özelliklerinin birbirine çok yakın olmasıdır. Benzer örneklerini ve taklitlerini gördüğümüz Anadolu'da ise 12. yüzyılın ikinci yarısı ve 13. yüzyıl başına tarihlenir.

DÖRDÜNCÜ BÖLÜM

4. BATTALGAZİ EVİ (MAKAMI) KAZISI SERAMİKLERİNİN DEĞERLENDİRİLMESİ

Malatya ili, Battalgazi İlçesi, Çarşamba Mevkii'nde, Karahan Mahallesiinde, bulunan Battalgazi Evi (Makamı) kazısı, Sivas Kültür ve Tabiat Varlıklarını Koruma Bölge Kurulu'nun 03.12. 2010 tarih ve 2089 sayılı kararı doğrultusunda, Bakanlığımız, Kültür Varlıkları ve Müzeler Genel Müdürlüğü'nün 22. 04. 2011 tarih ve 32083 sayılı yazısı ile uygun görüldüğü ilgi yazı ile bildirilmiş olup kazı 03. 06. 2011 tarihinde tamamlanmıştır. Restorasyona yönelik hafriyat ve temizlik kazısıdır. Seramik poşetleri içerisinde 1064 adet sırlı ve sırsız seramik olduğu tasnif çalışmasında belirlenmiştir. Bu seramiklerin büyük bölümü amorf olup tümlenebilir herhangi bir parçaya rastlanılmamıştır. Kazıdan çıkarılan seramiklerin çoğunluğunun küçük parçalar olması ve bu parçaların form, motif gibi özellikleri hakkında yeterli bilgi vermemesinden kaynaklı katalog çalışmasında sadece 87 adet parça tercih edilmiştir. Çalışma sonucunda yüzeye çıkarılan bütün seramikler içerisinde müze müdürlüğü tarafından tasnif yapılmış olup çalışılabilir parçalar ayrı tutularak Malatya Arkeoloji Müzesi Müdürlüğü depolarına taşınmıştır. Profil vermeyen ve çalışmasına gerek duyulmayan parçalar ise kazı ekibi tarafından kazı alanına yakın bir yere gömülmüştür. Seramiklerin müzede ön incelenmesi yapıldığında hiçbir parçanın envantere alınmadığı, parçaların birbirini tamamlamadığı, küçük ve orta büyüklükteki parçaların sırlı ve sırsız olarak poşetlendiği belirlenmiştir. Envanter numarası olmayan seramikler, tez kapsamında yapılan çalışma sonucunda vermiş olduğumuz çizim numaraları ile adlandırılmıştır. Seramikler bugün de Malatya Arkeoloji Müzesi depolarında bulunmaktadır.

Değerlendirilen seramikler; işlev, form, teknik, renk ve süsleme özellikleri bakımından zengin bir çeşitlilik göstermektedir. Genel özellikleri sırlama yapılırken çok özenilmemiş olmasıdır. Kaliteyi düşüren bu uygulama kapların sırlanırken dış yüzeylerinin tamamının sırlanmamış olması, bazı yerlerde sırların toplanarak kalınlaşmış olmasıdır. Bu özellik Anadolu'da çıkan birçok seramikte görülmektedir.

4.1. Kullanılan Malzeme

4.1.1. Hamur

Kil çeşitli evrelerden geçirilerek seramik haline gelmektedir. Hamur haline getirilip yoğrulan kil, bir süre dinlendirildikten sonra, istenilen biçim verilir. Biçimlendirilmek üzere kurumaya bırakılan kil, kabın yüzeyi ya nemli iken ya kuruma sırasında ya da kuruduktan sonra çeşitli işlemlerden geçirilebilir, bezenebilir¹⁸⁰. İncelemiş olduğumuz seramiklerin tamamı çarkta biçimlendirilmiştir. Ağız ve gövde parçalarında hamur kalınlığı ince kaidelerde ise hamur kalınlığı fazladır. Kalın hamurlu parçalarda içerisindeki madde ve niteliği daha iyi görülebilmektedir. Seramiklerin pişirme dereceleri hamurlarına ve üzerindeki sırlara göre değişmektedir. Hamur dokusu sık veya gevşekliği içerisinde bulunan kimyasal bileşenlerine bağlıdır. Gevşek olanların daha az fırınlanmış, sık olanların ise daha fazla fırınlanmış oldukları söylenebilir¹⁸¹.

Seramik hamurunun biçimlendirilmesinin kolay olması ve çatlama önlemek amacıyla çeşitli maddeler seramik hamuru içerisine katılarak yoğrulmaktadır. Katılan bu maddelerin yoğunluğu veya içindeki malzemeler hamurun niteliğini oluşturmaktadır. Hamur katkı maddeleri, büyüteç yardımı ile yapılan gözlemler ve katkı maddelerinin fırınlanma sonrası kazandıkları görünümle bağlantılı tespit edilmeye çalışılmıştır. Kilin doğal katkı maddelerine ek olarak, biçimlendirmeyi kolaylaştırmak, pişirme sırasında çeşitli deformasyonları azaltmak ve kabın uzun süre kullanılabilir dayanıklılığını arttırmak için değişik oranlarda bitki, çakıl, mika, kireç, kum gibi farklı katkı maddeler kullanılmıştır.

Seramik hamurunun niteliği, içindeki katkı maddesinin boyutuna, miktarına, dağılımına ve bunların yarattığı etkiye göre belirlenmektedir. Yoğun olan katkı maddeleri hamurun ana katkı malzemesini oluşturmaktadır. Kuruma ve pişme sırasında kabın çatlama önlenmesi ve kabın dayanıklı olması için, malzemenin çok iyi karıştırılmış olması gerekir. İyi karıştırılmış hamurdan yapılan kabın kırığında katkı maddeleri düzenli bir dağılım ve yoğunluk gösterir. Hamurun niteliği, içeriği katkı maddelerinin cinsine, boyutlarına ve yoğunluğuna göre saptanır¹⁸². İncelemiş olduğumuz seramik hamurlarında katkı maddelerinin çok ufak olduğu ve hamurun içinde kaybolma derecesine geldiği görülmektedir. İyi yoğrularak hamurla birleşen

¹⁸⁰ Ökse (2012), a.g.e., s. 16

¹⁸¹ Tahsin Parlak, vd., *Selçuklu Seramik Çini ve Takı Atölyesi*, Erzurum, 2010, s 61

¹⁸² Ökse (1999),a.g.e., s. 6

katkı maddeleri pişme sırasında çeşitli izler bırakmıştır. Bunlar çok küçük gözenekler ve ufak çizgiler şeklinde olup çok fazla göze batmayan deformasyonlardır diyebiliriz. Hamur katkı maddelerinin kendi özelliklerinden kaynaklanan bu izlerin yok olması için kabın yüzeyi astarlanarak bir nevi küçük gözeneklerin doldurulmasının yapıldığı söylenebilir. Hamur içinde görülen çok küçük gözeneklerin varlığı katkı maddesinden olabileceği gibi iyi yoğrulmayan hamurların içinde hava kabarcığı kalmasından dolayı oluştuğu bilinmektedir. İncelemiş olduğumuz seramik parçalarının hamurlarında sık dokulu olduğu ve iyice yoğrulduğu, yoğun katkılı olmadığı orta derecede gözenekli bir yapıda olduğu görülmektedir.

Arkeolojik yayınlarda ortak bir renk terminolojisine gidilmesi amacıyla çeşitli renk katalogları kullanılmaktadır. Bu amaçla en önemli ve yaygın kullanılan katalog Mansall Kataloğudur. Mansall Kataloğu içinde bulunan renk çeşitliliği ana renk, ara tonlar ve renk oranlarından oluşmaktadır. Örneğin kırmızı renk ana renk olarak belirlenmiştir, bu rengin ara tonları ve oranları da hesaplanmıştır. Kırmızı, kırmızımsı sarı, kırmızımsı kahve, çok açık kırmızı gibi. Hamur renginde kullanılan renk kataloğu hamur renklerinin belirlenmesinde ortak bir dil oluşturması açısından da önemlidir. Hamur rengi Selçuklu kaplarında kırmızımsı tonlarda, Bizans'ın erken dönemlerinde 9. ve 11. yüzyılda hamur rengi beyaz renkten geç dönem 12. yüzyıldan itibaren kırmızı hamur rengini alır. Bu durum Osmanlı'da tam tersidir¹⁸³.

Sırlı seramiklerde en yoğun tercih edilen hamur, kiremit ve kahveye çalan farklı tonlarıyla kırmızı hamurdur. “Hamur renginin değişen tonlarda kırmızı ve turuncu yoğunluklu olması, bol oksijenli oksidasyon ortamında fırınlandığını göstermektedir¹⁸⁴. İncelemiş olduğumuz seramik parçalarında kullanılan hamur renkleri kırmızı, kahve ve tonlarıdır. Hamur renkleri; 2.5 YR 5/2 uçuk kırmızı 2.5 YR 5/8 kırmızı, 2.5 YR 7/8 açık kırmızı, 2.5 YR 5/6 kırmızı, 2.5 YR 6/8 açık kırmızı, 5YR 6/6-8 kırmızımsı sarı, 5 YR 7/6-8 kırmızımsı sarı, 5 YR 5/4 kızıl kahve, 5 YR 5/6-8 sarımsı kırmızı, 5 YR 3/1 çok koyu gri, 5 YR 4/4 kızıl kahve, 5 YR 4/6 sarımsı kırmızı, 7.5 YR 5/6-8 kahverengi, 7.5 YR 6/8-6 kırmızımsı sarı, 7.5 YR 5/4 kırmızımsı kahve, 7.5 YR 8/6 sarı, 7.5 YR 7/6-8 kırmızımsı sarı, 7.5 YR 6/6 açık kahverengi, 7.5 YR 4/4 koyu kahverengi, 7.5 YR 4/3 kahverengi, 7.5 YR 8/4 pembe, 7.5 YR 8/2 pembemsi beyaz, 10 R 6/6 açık kırmızı, 10

¹⁸³ Fındık (a), (2014), a.g.e., s. 142

¹⁸⁴ Ömür Bakırcı, “Çanak-Çömlek ve Seramik Yapım Tekniklerine Genel Bakış”, *I. ODTÜ Arkeometri Çalıştayı, -Türkiye Arkeolojisinde Seramik ve Arkeometrik Çalışmalar, Prof. Dr. Ufuk Esin Anısına, 7-9 Mayıs 2009*, Ankara, 2009, s.22

R 5/6 kırmızı, 10 YR 5/4 sarımsı kahve, 10 YR 4/2 koyu grimsi kahve renkleri belirlenmiştir (grafik 1).

4.1.2. Astar

Seramikte astar olarak bilinen madde, kuru kil ile suyun eşit bir şekilde karıştırılması ile elde edilen, yarı sıvı, akıcı, ince taneli, uygulandığı seramik ürünün yüzeyinin rengini değiştiren dekoratif değerleri katan renkli bir kil tabakası olarak tanımlanan seramik çamurudur¹⁸⁵. Sırlı seramiklerin çoğunda düzgün ve pürüzsüz bir yüzey elde etmek amacıyla astarlama yapılmaktadır.

İlk astar boyalı seramikler, M.Ö 5000-5500' de dokuma ve sepet endüstrisinin daha da önemlisi, anıtsal boyuttaki duvar resim örneklerinin olağanüstü bir şekilde geliştiği Anadolu'daki yerleşim alanları olan Çatalhöyük ve Hacılarda görülmektedir¹⁸⁶. Kabın kurumuş olan yüzeyinde çok ince nitelikte, yani dinlendirilmiş kilden yapılmış ve hamura oranla daha sulu bir çamurun kap yüzeyine fırça veya başka bir aletle sürülmesiyle veya astar için yapılan sıvının içine daldırılmasıyla yapılır. Astar sayesinde pürüzsüz bir dokuya sahip olan kabın süsleme için uygun bir zemin oluşturulur. Astarların başka bir özelliği de hamurla bütünleşerek kabın dayanıklı olmasını sağlar. Astar için yöresel olarak farklı isimler verilmiştir. Örneğin; Elazığ Sivrice'ye bağlı Uslu köyünde '*boyak*', Kastamonu'daki Küçüksu köyünde '*sürü*', Bitlis ve Van yöresinde ise '*avusku*' gibi, bu tanım İngiltere de '*slip*' Fransa'da '*barbotin*' gibi¹⁸⁷.

Astar rengi dönemine göre çeşitlilik göstermektedir. Astar rengi kırmızı ve tonlarında veya beyaz, mat beyaz veya kirli beyaz tonlarında renk çeşitliliği vardır. Bu çeşitlilik içinde Battalgazi evi kazısı seramikleri de ele alınan parçalarda da iç yüzeyin tamamı beyaz mat astarlıdır. Dış yüzeyde ise sır kullanılmadığı için beyaz astar yapılmayarak seramiğin doğal rengiyle bırakıldığı görülmektedir. Ancak bazı ağız parçalarının dış yüzeyinde sır izleri görülmektedir. Katalog 8, 9, 17, 20, 28'inci örneklerde astar izleri görülmektedir. Kaide parçalarında aynen ağız parçalarında olduğu gibi iç yüzeylerinde astar görülmektedir. Dış yüzeyde ise az sayıda örnekte görülmektedir. Bunlar katalog; 34, 42 de görülmektedir. Gövde parçalarının diğer örneklerde olduğu gibi iç yüzeyi tamamen astarlı yine bazı örneklerin dış yüzeyi

¹⁸⁵ Zehra Çobanlı, "*Seramik Astarları*", Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yay.,Eskişehir, 1996, s. 1

¹⁸⁶ Çobanlı, a.g.t., s. 2

¹⁸⁷ Çobanlı, a.g.t., s. 1

astarlıdır. Bunlar katalog; 51, katalog 54'te ise mat yeşilimsi bir astar görülmektedir. katalog 57 de hem beyaz astar ve rastgele koyu yeşil sırla kaplanmıştır. Katalog 62, 65, 68, 73'te ise gri astar rengi, 75'te astar ve hafif koyu yeşil sır kullanılmış, 81. katalog ise bej rengi hamur rengine yakın bir astar kullanılmış, 83 ve 84. kataloglarda astar kullanılan örneklerdendir. Dış yüzeyi sırlı bütün örneklerde beyaz astar kullanıldığı biliyoruz.

4.1.3. Sır

Kap yüzeyinin sırla kaplanması, seramik fırınının gelişmesiyle bağlantılı olarak, Ön Asya'da M.Ö 1 bin ortalarında, ortaya çıkmış, daha sonraki dönemlerde geliştirilerek gerçek sır elde edilmiştir¹⁸⁸. İslam seramiği Mısır ve Mezopotamya'nın seramik geleneğinin bir devamıdır. Bu gelenek, 7000-8000 yıl gerilere gider. Orta Doğu seramiğini başlıca karakteristiği, genellikle bakır ile renklendirilmiş, alkali sırlardan elde edilen türkuaz renkli sırın kullanılmasıdır. Doğu İran'da, Afganistan, Semerkant ve Nişapur'da IX. ve XI. yüzyıllar arasında astar boyalı tabaklar üretilmiştir¹⁸⁹. İnce kumun yüksek ısıda eriyerek sıvı haline dönüşmesiyle elde edilir. Boraks, soda ve metal oksitler çeşitli renklerin oluşmasını sağlamaktadır. Sır kullanılan kaplar camsı bir özelliğe kavuşur. Sırlama yapılmadan önce seramik pişirilir ve soğutulur, düzgün bir yüzey olması isteniyorsa astarlanır ve tekrar fırınlanır. Bu işlem bittikten sonra seramik sırlanır ve tekrar fırınlanır. Malatya içerisinde bulunan seramik parçaların en yaygın sır rengi yeşil ve tonları, sarı ve tonları, kahverengi ve tonları, mavi-beyaz renk örneklerde mavi renk sır, siyah sır, şeffaf sır kullanılan renklerdir.

4.1.4. Yüzey

Seramik parçası yüzyıllarca toprak altında kalmaktadır. Kazılar sonucu yüzeye çıkarılan bu parçalar bütünden ziyade yoğun oranda kırık parçalardır. Battalgazi Evi kazısında tüm veya tüme yakın herhangi bir parça bulunamamıştır. Sırlı ve sırsız bu parçalar uzun süre nemli bir ortamda kalmasından dolayı kireçlenebilir. Bu kireçlenmeler mekanik yolla temizlenerek kabın yüzeyi ortaya çıkarılır. Çamurla kaplanmış seramik parçalar ise bir fırça yardımıyla saf su içinde temizlenerek yüzeyi

¹⁸⁸ Ökse (1999), a.g.e., s. 29

¹⁸⁹ Çobanlı (1996), a.g.t., s. 9

ortaya çıkar. Bu temizliğin sonunda yüzeyde bulunan hamur rengi, astar, sır, bezeme ortaya çıkar ve değerlendirilmeye alınır.

Battalgazi Evi Kazısında çıkan seramikler tamamen çark yapımıdır. Bundan dolayı çark izleri görülmektedir. Çark izleri, kab'a paralel olarak ince çizgilerden oluşur. Elle tutarak şekillendirilen kap çarkta hareket halindedir. Bu döner harekette olan kap parmak izlerinin oluşturduğu ince çizgilerde yüzeyde görülmektedir. El yapımı seramikte ise parmak izlerinin belirgin olarak çukurlaştırılan izleri görülmektedir. Kabin hamur kalınlığı da çark yapımındaki kadar orantılı değildir. Seramik kapların yapımında kulp ve yuvarlak dipleri eklendiği için buralarda el izlerini görmek mümkündür. Yapım izleri genelde sırsız parçalarda görülmektedir. Kap yüzeyi biçimlendirildikten sonra işlenmemişse yalın olarak tanımlanmaktadır. Sırlı parçaların sırsız dış yüzeylerinde bunu görmekteyiz. Sırlı parçaların iç yüzeylerinde süslemeye dair izler görülmektedir.

Hamur içindeki kaba katkı maddeleri, kabin yalın yüzeyinde belirgin izler bırakabilir. Özellikle erken dönemlerde el yapımı kaplarda yoğun miktarda otların bulunması yoğrulmuş hamurun ateşle temasında yanmasından dolayı çizgileri yüzeyde görülmektedir. Kireç taneleri de benzer özellik göstermektedir. Kireç katkı pişirme sırasında patlayarak küçük dairesel boşluklar bırakmaktadır. Bu boşluklara sebep iyice yoğrulmayan hamurun sıkışmadığı için baloncuklar oluşur ve pişme sırasında bu baloncukların boşlukları kalır. Gözeneklerin ve boşlukların oluşmasının dışında içinde bulunan mika¹⁹⁰ benzeri maddeler de yüzeyde görülür. Kum taneleri, küçük taşçıkların olduğu hamurlarda elle hissedilen dışa taşkın çıkıntılar gözle görülebilmektedir.

4.2. Kullanılan Süsleme Teknikleri

Battalgazi Makamı kazısında bulunan seramikler süsleme tekniği açısından değerlendirildiğinde sıraltı süsleme tekniği yoğun olarak kullanılmıştır. Sıralanan süsleme özelliklerinin tamamı sıraltı tekniğinde yapılmıştır. Anadolu Selçuklu döneminin en yaygın tekniklerinden olan sıratlı, 12. ve 13. yüzyılda özellikle Rakka 'da yaygın olmasından dolayı Rakka seramiği olarak da adlandırılmaktadır¹⁹¹. Anadolu'da bu tekniğin 13. yüzyılda birçok uygarlık tarafından yaygın olarak kullanıldığı kazı

¹⁹⁰ Seramik kırığında görülen hamur içindeki sarı veya beyaz noktacıklar halinde belirlemektedir. Hamur içinde zerrecikleri halinde bulunur.

¹⁹¹ Sevinç Gök Gürhan, "Akşehir Kurtarma Kazısı Seramikleri", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanat Eserleri Dizisi 469, İstanbul, 2007, s. 168; Bilici (2006), a.g.m., s. 517

sonuçlarında da görülmektedir. Anadolu'nun birçok yerinde çıkan Ortaçağ Anadolu Selçuklu dönemi ve Erken Osmanlı dönemine¹⁹² ait birçok seramiğe benzediği görülmektedir. İncelenen seramikler bezeme tekniklerine göre gruplandırıldığında ise sigrafitto, mavi-beyaz ve türkuaz bezemeli seramikler olmak üzere önemli üç grup olduğu belirlenmiştir (grafik 2).

4.2.1. Sigrafitto Tekniği

Sigrafitto tekniği, kazılarda çıkan seramik grupları içerisinde Ortaçağ Döneminin en sevilen ve yoğun kullanılan örneklerini oluşturmaktadır. Ortaçağ dönemi uygarlıklarında Bizans, Anadolu Selçuklu, Beylikler ve hatta Osmanlı'ya geçişte sevilerek kullanılan bu grup örnekleri Battalgazi Evi kazısı örneklerinde de yoğun olarak görülmektedir. Kazıma tekniğinde yapılan sigrafitto seramikler boyalı kazıma tekniği olup çok renkli parçalar olarak yüzeye çıkarılmıştır. Ele alınan seramiklerin 58 adeti sigrafittolardan oluşmaktadır. Bunlar; Ağız parçaları içinde katalog 1, 3, 4, 5, 6, 7, 8, 9,10, 11, 12, 13, 15, 16, 17, 18, 19, 20, 21, 22, 23; kaide parçaları içinde katalog 34, 35, 36, 37, 38, 39, 40, 41, 42, 43, 44, 45, 46, 47; gövde parçaları içinde katalog 50, 51, 52, 53, 54, 55, 56, 57, 58, 59, 60, 61, 62, 63, 64, 65, 66, 67, 68, 69, 70, 71, 72 Sigrafitto örnekler detaylı olarak ele alınmıştır. Bütün seramikler içerisinde ise 494 adet sigrafitto bulunmaktadır. Bu kapların çoğu mutfak kapları olup günlük kullanımlarda kullanıldığı görülmektedir. Çok sayıda form vermeyen küçük kırık parçalarında olması kataloğa alınan parçaları sınırlandırmıştır. Ortaçağ seramiklerinin birçoğunda özellikle günlük kullanım ve düşük kalite ürünlerde kapların dış yüzeylerinin sırlanmadığı, sırnın yer yer yarım bırakıldığı, rast gele dışa akıtıldığı, dış yüzeyde bezemenin olmadığı görülmektedir¹⁹³. Kazıma tekniği 9. yüzyılda¹⁹⁴. Yakınoğu'da, 8. yüzyılda Yakınoğu'dan ithal edilen Çin örneklerinde görülmeye başlamıştır. Yakınoğu'da 9. ve 12. yüzyıllarda, 10. yüzyıldan itibaren Mısır'da, 14-15. yüzyıllarda da İtalya'da karşımıza çıkmıştır¹⁹⁵. Kazıma seramiklerini en yoğun kullanımını Bizans

¹⁹² Fındık (2008), a.g.e., s. 12

¹⁹³ Nakış Akgül Karamağaralı, "Bazı Ortaçağ İslam Seramiklerinin Yapılış Amacı Üzerine", *Uluslararası Dördüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri 4-7 Kasım 1997*, Ankara, 1999 ,s. 25; Fındık (2014), a.g.e., s. 143

¹⁹⁴ Gönül Öney, *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*, İş Bankası Yay., Ankara, 1992, s. 106; Fındık (2008), a.g.e., s. 130

¹⁹⁵ Fındık (a) (2001), a.g.e., 119

seramiklerinde¹⁹⁶ görmemize rağmen aynı topraklarda yaşayan farklı kültürlerin etkileşim sonucu yayıldığı görülmektedir. Bizans tek renkli sırlı kazıma seramikler 11-12. yüzyılları arası¹⁹⁷. Yeşil ve kahverengi boyalı kazıma seramiklerin 12. yüzyıl¹⁹⁸ Kazıma-sigrafitto seramiklerin sağlam verilere dayanmaksızın 12. yüzyıl sonları ile 13. yüzyıla tarihlenir¹⁹⁹. Sigrafitto seramiklerin 14. yüzyıl ortalarına kadar kullanıldığını kaynaklarda görmekteyiz²⁰⁰. İslam sanatında Sigrafitto seramikler; Abbasi, Fatimi, Eyyubi, Memlük, Selçuklu dönelerinde İran'da Mısır'a; Bizans, Ermeni ve Gürcü sanatlarında, Kırım, Kıbrıs, Tunus ve İtalya'ya kadar çok geniş alana yayılmıştır²⁰¹. Bu bağlamda Anadolu Selçuklu dönemi sigrafittolarının İslam kültürüyle etkileşimi sonucu İslami motiflerin mimaride olduğu kadar el sanatlarında da kullanıldığı görülmektedir. Yakınoğu'da yoğun olarak kullanılan bu seramiklerin Selçuklu seramiklerinde de yoğun kullanılmıştır. Dünya çapında bu kadar geniş bir alana yayılan kazıma tekniğinin Anadolu'da da aynı hızla yayıldığını kazılar sonucunda çıkan buluntularda görmekteyiz. Korucutepe kazısında ele geçen buluntularda 12-14. yüzyıllarda bölgede kazıma tekniğinde seramiklerin üretildiğini göstermektedir²⁰². Eski Malatya Nekropolü kazısında Ortaçağ'a ait Tümülüs tarzı mezarlıkta ortaya çıkarılmış ve bunların içinde de çoğu 13. yüzyıla ait, pek çok sırlı seramik parçaları bulunmuştur. Antakya kazılarında da mezarlıklar içerisinde, Kıbrıs kazılarında 13. yüzyıla ait mezarlarda iskeletlerin yanında sigrafitto seramikler bulunmuştur²⁰³. Mezarlara kap konulması âdeti eski Türk Geleneğinde vardır. Türklerin ölüleri mumyalamak gibi eski geleneklerin İslami kabullerinden sonra da devam ettiği bilinmektedir²⁰⁴.

Doğudan Batıya çok geniş bir kullanım alanına yayılmıştır. Anadolu'da yapılan diğer Ortaçağ kazılarında Ahlat, Hasankeyf, Bitlis, Osmaniye, Eskişehir (Karacahisar), Elazığ, Harput, Bitlis, Samsat²⁰⁵ gibi alanlarda yapılan kazı sonuçlarında seramiklerin birbirine çok benzediği ve aynı dönem özellikleri gösterdiği görülmektedir. Örnekleri

¹⁹⁶ Fındık (a) (2001), a.g.e., s.118

¹⁹⁷ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 119, Bilici (2006), a.g.m., s. 519

¹⁹⁸ Pamela Amstrong, Some Byzantine and Later Settlements in Eastern Phokis. BSA, 84, 1988, s. 27

¹⁹⁹ Doger, a.g.e., s.72

²⁰⁰ Baş (2012), a.g.e., s. 138; Bilici (2006), a.g.m., s. 519; Hakkı Acun, "Yozgat Müzesindeki Selçuklu Kaseleri", 9. Milletler Arası Türk Sanatları Kongresi, C. 1, Ankara, 1995, s. 35; Karamağaralı (2007), a.g.m., s. 131; Fındık (2008), a.g.e., s. 132

²⁰¹ Fındık (a) (2001), a.g.e., s.119

²⁰² Ömür Bakırer, The Medieval Pottery and Baked Objects. Korucutepe 3, Ankara 1980, s. 222

²⁰³ Akturan, a.g.e., s. 6-9; Karamağaralı (1999), a.g.m., s. 143

²⁰⁴ Nakış Akgül Karamağaralı, "Ahlat Seramikleri", 9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi Bildirileri, C.1, T.C Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1995, s. 39

²⁰⁵ Özgüç, a.g.e., s. 19

incelediğimizde Ahlat kenti, Ahlat buluntuları 13. yüzyıla tarihlenen kazıma tekniğindeki seramikleri²⁰⁶ İslam dünyasında ilim ve kültür açısından merkezi bir kent olmuştur. Kaynaklarda oldukça kalabalık olan bu kentin istila ve depremlerle zarar gördüğü yazmaktadır. Ahlat kazılarını yürüten Haluk ve Beyhan Karamağaralı, ahlat kazılarında çıkan buluntular içerisinde çini ve seramik fırınlarına işaret etmektedir. Bu fırın geniş bir alana yayılmıştır ve üretilen eserlerin tarih farkı dışında büyük yenilik ve stil ayrılıkları bulunmamaktadır²⁰⁷. Merkezlerde bulunan eserlerin çok farklı özellikler göstermemesi eserlerin aynı merkezlerde yapıldığı veya yönetildiğini ortaya koyar. Samsat kazılarında da bol miktarda 12. yüzyıl ortaları ile 13. yüzyıl ortası İslam seramiği bulunmuştur. Bunlar Suriye Atabek, Eyyubi ve Anadolu Selçuklu- Artuklu malzemesidir²⁰⁸. Kubad Abad kazısında 13. yüzyıl sigrafittolar bulunmuştur.

Yine Bitlis Kalesi kazılarında çıkan sırlı seramik buluntularının Ahlat, Hasankeyf gibi Osmanlı'nın son dönemlerine kadar seramik üretimi yaptığı yerlerle olan bağlantısını göstermektedir²⁰⁹. Bitlis Kalesi kazısı Osmanlı katmanında çıkan sigrafittolar 14. yüzyıla tarihlenmiş²¹⁰, Bitlis Kalesi kazılarında çıkan verilerde burada seramik fırınlarının olduğu üçayak ve koni gibi malzemelerin bulunması kalede seramik yapıldığının kanıtıdır. Bu üçayakların Battalgazi Evi kazısında da bulunması aynı bölgede üretim olduğunu göstermektedir. Burada bulunan seramiklerin içerisinde sigrafitto, tek renkli seramikler Battalgazi seramiklerine benzerliğiyle dikkat çekmektedir. Bir başka merkezde yapılan Ortaçağ dönemi kazısı olan Balat İlyas Bey Külliyesi'nde (Aydın-Didim) gerçekleştirilen kazılarda yoğun şekilde sırlı ve sırsız seramik buluntularla karşılaşmıştır. Sırlı seramiklerde sigrafitto teknikli, tek renk sırlı ve sıraltı seramikleri dikkat çeker. Burada yapılan kazılarda da seramik fırını buluntularına rastlanmıştır. Diğer kazılarda çıkan seramiklerle paralellik göstermektedir. Bitkisel bezemeler, geometrik kompozisyonlar Battalgazi Evi seramiklerinden daha zengin bir bezemeye sahip olsa da renk ve bezeme tekniği açısından benzerliği görülmektedir. Seramik üretim merkezi açısından önemli bir yere sahip olan Hasankeyf Abdülislam Uluçam başkanlığında kazıları gerçekleştirilmiştir. Bol miktarda bulunan seramik fırınlarında bulunan temizlik kazısı sırasında seramik üretimine dair bilgi veren

²⁰⁶ Karamağaralı (1982), a.g.e., s. 40; Parlak, a.g.e., s. 58

²⁰⁷ Karamağaralı (1982), a.g.m, s.151

²⁰⁸ Gönül Öney, *Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*, Türkiye İş Bankası Yay. Ankara, 1992, s. 105

²⁰⁹ Baş (2010), a.g.m., s. 89

²¹⁰ Baş (2012), a.g.e., s.138

sırlı-sırsız birçok seramik parçaları ile uçayak ve çeşitli fırın malzemesi buluntuları ele geçirilmiştir²¹¹. Hasankeyf zengin seramik buluntuları ve fırınlarıyla Ortaçağ'da önemli seramik merkezlerinde biri olmuştur. Bulunan seramiklerin form ve süsleme açısından 13. yüzyıl Suriye örnekleriyle benzetilmektedir²¹². İncelediğimiz seramiklerin merkezlerini belirlemek güçtür. Çünkü Anadolu'nun doğudan batıya uzanan birçok kentinde benzer seramiklerin varlığından örneklerle bahsettik. Örneklerin genelinde benzer malzeme ve tekniğin kullanıldığı görülmektedir. Tarihsel bir farklılığın dışında örneklerde birbirini tekrar eden bir üslubun varlığından söz edebiliriz. Süslemede ise, farklı yöntemlerin kullanıldığı görülmektedir. En çok kullanılan desenlerin ince uçlu bir aletle kazınarak oluşturulduğu sigrafitto tekniğidir. Tarih olarak 13. yüzyıl örnekleriyle benzetilmektedir.

4.2.2. Mavi-beyaz

Mavi- beyaz grup sigrafittolardan sonra kazılarda çıkan en yoğun ikinci grubu oluşturmaktadır. Osmanlı'ya geçişte yeşil, siyah sırla mavi-beyaz rengin birlikte kullanılması Ortaçağ mavi-beyaz örneklerin karakteristik yapısını oluşturmaktadır. Dış yüzeyde yeşil sır, iç yüzeyde ise Mavi-Beyaz ve siyah renk kullanılmaktadır. Mavi-beyaz örnekler Osmanlı seramiklerinin öncü grubunu oluşturmaktadır. Kazıda 70 adet mavi-beyaz içerisinde 15 âdeti değerlendirilmiştir. Ağız parçaları içinde katalog 26, 27, 28, 29, 30; kaide parçaları içinde katalog 48, 49; gövde parçaları içinde katalog 73, 74, 75, 76, 77, 78, 79, 80'inci örneklerde Mavi-Beyazları görmekteyiz. Osmanlı seramik sanatında önemli rol oynayan Çin porselenleri 8. yüzyıldan itibaren Yakındoğu'ya ihraç edilmeye başlamış, özellikle Abbasi döneminde başlayarak İslam dünyasında taklitleri yapılmıştır²¹³. Çin'den yayılmaya başlayan seramiklerin taklitleri kısa süre sonra yapılmaya başlamıştır. Çin etkilerini birkaç nedene bağlayabiliriz. Bunlar İpek Yolu ile ticari faaliyetler, Osmanlı öncesi Müslümanların Çinlilerle olan ilişkileri ve savaşlardır. Çinlilerle Türklerin köklü bir geçmişe sahip olması Çin etkisinin tekniği öğrenen ustalarla Selçuklu ve Osmanlı'da görülmesidir²¹⁴. Osmanlı seramikleri Selçuklu seramiklerinin devamı olarak ilk kez 14. yüzyıl ortalarında İznik'te yapılmaya

²¹¹ Fındık (2008), a.g.e., s.14

²¹² Fındık (2008), a.g.e.,s. 129

²¹³ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 213;

²¹⁴ Serkan Gedük, "Çin Porselenlerinin Osmanlı Seramik ve Çini Sanatına Etkileri", 3. Uluslararası Türk Sanatları, Tarihi ve Folkloru Kongresi/ Sanat Etkinlikleri Hindistan, Konya, 2015, s. 169

başlamış ve 18. Yüzyıla kadar Osmanlı İmparatorluğu'nun en önemli çini ve seramik merkezi olmuştur²¹⁵. Selçukludan Erken Osmanlı ve Klasik Osmanlıya geline süreçte mavi-beyaz rengin yanında siyah, yeşil gibi renklerinde kullanıldığı çok renkli mavi-beyazlar geçiş döneminin örnekleridir. Mavi-beyaz grup seramikler kendi içerisinde 15. yüzyıl İznik mavi-beyazları, 19. yüzyıl İznik-Kütahya üretimi kâse ve fincanları ile ithal Çini ve mavi-beyazları olarak gruplara ayrılmıştır²¹⁶. Çin'den Orta Asya boyunca uzanan ve Tebriz'den geçen İpek yolunun Batı'ya açılan son kapısı Osmanlı İmparatorluğunun ilk başkenti Bursa olmuştur. Osmanlı sanatının biçimlenmesinde Tebrizli ustaların önemli bir rolü olmuştur²¹⁷. Bu örneklerin motifleri de Klasik Dönem üslubuna göre prototipi olduğunu söylememiz mümkündür. Mavi-beyaz renklerin kullanıldığı dönemler için 13. ve 14. yüzyıl erken Osmanlıya tarihlenmektedir. Hamur renklerinden yola çıkıldığında ise özellikle kırmızı hamurlu mavi-beyaz seramikler 1300-1453 arası yapılmıştır²¹⁸. 14. yüzyıl ile 15. yüzyılın ilk yarısına kadar üretildiği 15. yüzyılın ikinci çeyreği ve Klasik Osmanlı döneminin yaşandığı yıllarda artık beyaz renkte, sıkı ve az gözenekli hamur ile daha renkli ve profesyonel seramik üretimi olduğu görülmektedir. 15. yüzyılın sonu 16. yüzyılın ilk yarısından itibaren seramik hamurunun sert beyaz hamurlu sıratlı seramik üretimi yaygınlaşmaya başlamıştır²¹⁹. 15. yüzyıl seramikleri şeffaf sırla daha acemice yapılan motifleri, Klasik dönemle berber sırla beraber seramiğin hamurunun da porselene daha yakın bir değişim gösterdiği, motiflerde daha profesyonel çizimlerin varlığı örneklerde görülmektedir. 1520'li yıllardan sonra İznik çinileri Çin porselenleriyle rekabet ederken aynı zamanda onları takip etmeye de başlamıştır²²⁰. 16. yüzyıl ikinci yarısında kırmızı rengin şeffaf renksiz sırla sır altında kullanılmasıyla yeni ve ihtişamlı bir saray sanatını oluştururken bu devrin üslubunun yanında hala kırmızı hamurlu seramiklerin üretildiği görülmektedir²²¹. Eski Malatya Nekropol kazısında da erken mavi- beyaz örnekler

²¹⁵ Gedük, a.g.m., s. 174

²¹⁶ Baş (2012), a.g.e., s. 133

²¹⁷ Gedük, a.g.m., s. 175

²¹⁸ Fındık (b) (2007), a.g.m., s. 235; Faruk Şahin, "Kütahya Eski Çini Fırınları Buluntuları", *9. Milletler Arası Türk Sanatları Kongresi Bildirileri*, C. 3, T.C Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1995, s. 297; Baş (2012), a.g.e., s. 139

²¹⁹ Sitare Tura Bakır, "Osmanlı Sanatında Bir Zirve İznik Çini ve Seramikleri", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanat Eserleri Dizisi 469, İstanbul, 2007, s. 289; Baş (2012), a.g.e., s. 133

²²⁰ Atasoy, a.g.e., s. 121

²²¹ Şerare Yetkin, "Türk Çini ve Keramik Sanatında Yeni Buluntular", *9. Milletler Arası Türk Sanatları Kongresi Bildirileri*, C. 3, T.C Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1995, s. 502

yüzeye çıkarılmıştır bunlarında yine 13. ve 14. yüzyıl örneklerdir. Doğu ve Güneydoğu Anadolu'da Ahlat, Ani, Samsat, Hasankeyf, Korucutepe gibi merkezlerde yapılan kazılar sonucunda buralarda 12- 16. yüzyıllar arasında tek renkli, sırlı, sıratlı boyama, kazıma gibi tekniklerde seramik üretimi yapıldığı anlaşılmaktadır²²². Battalgazi seramiği mavi-beyaz örneklerinde ise dış yüzeyi yeşil sırlı iç yüzeyi mavi-beyazdır. Bu da seramiğin hala Selçuklu dönemi etkilerinin devam ettiğini ancak değişim sürecinde olduğunu göstermektedir.

4.2.3. Türkuaz Renkli Seramikler

Türkuaz renkli seramik örneklerin siyah renkle beraber kullanıldığını görmekteyiz. Mavi-Beyaz renkli seramiklerden sonra üçüncü grubu oluşturmaktadır. Kazılarda da çok sayıda çıkmamaktadır. Türkuaz sıratlı siyah boyalı seramikler kazıda sayıca en az çıkan grubu oluşturmaktadır. Battalgazi Evi kazısında 61 adet çıkmış olup sadece seramiklerinde 13 adet ele alınmıştır. Ağız parçaları içinde katalog 2, 24, 25, 31, 32, 33; gövde parçaları içinde katalog 81, 82, 83, 84, 85, 86, 87'nci örneklerinde görmekteyiz. Bu örneklerin 12. yüzyıl Suriye örnekleriyle benzediği görülmektedir. Özellikle bakır oksitli, firuze renkli tuğlalar çok kullanılır. Daha yeşile bakan firuze tonlarında kurşun oksit oranı yüksektir. Selçuklu yapılarında kullanılan tuğlalarda bu tonları 13. yüzyıl ilk yarısında ton farklarıyla çeşitlenmiştir²²³. Türkuaz sıratlı sırlı seramiklerin 13. yüzyılın ilk yarısında Rakka, Kaşan, seramiklerinde yaygın uygulandığı, son dönem Suriye'de, İran, Irak ve Anadolu'da da üretilmektedir²²⁴. Sıratlı olması ve benzer tonların kullanılmasına rağmen kalite olarak düşüktür. İyi kalitede olanlar için de Suriye'den ithal edilerek kullanıldığı söylenebilir. Hasankeyf'te üretilen kobalt mavi, türkuaz seramikler teknik ve motif olarak da 14. ve 15. yüzyıl İran seramiklerine çok benzemektedir ancak motif çevrelerini kısa diyagonal çizgilerle boyama, siyah noktalarla dolgulama 13. ve 14. yüzyıl Suriye'de üretilmiş örneklere benzer²²⁵. Anadolu'da çok yaygın olmayan yeşil sıratlı siyah boyama tekniğinde üretilmiş kaplarda bulunmaktadır. Bölgeye özgü olduğunu düşündüğümüz bu ton yeşil sır Diyarbakır çinilerinde de görülmektedir. Bu türde, koyu yeşil sıratlı siyah boyama

²²² Karamağaralı (1982), a.g.m., s. 399

²²³ Öney (1993), a.g.e., s. 94

²²⁴ Fındık (a) (2001), a.g.e., s. 79; Öney (1993), a.g.e., s. 107; Baş (2012), a.g.e., s.132; Öney (1992), a.g.e., s. 107

²²⁵ Fındık (2008), a.g.e., s. 134

teknğinde ve benzer bitkisel desenli kaplar İran'da Rey'de bulunmuş olup, bunlar 13. yüzyıla tarihlendirilmiştir²²⁶.

Motiflerin daha basit bir uygulanması ve renk tonlarının yakın olması bir etkileşim sonucu var olana örneklerden yola çıkılarak yapıldığını düşündürmektedir. Selçukluya ait birçok camii ve türbede türkuaz renkli seramik örnekleri görmekteyiz. Mengücekoğlu Melik Gazi Türbesi 1228 zengin türkuaz sıratlı çinileri, Sivas Ulu Cami minaresi 1213, Kayseri Ulu Cami 1206, Konya Sırçalı medrese 1242 gibi sayılabilecek onlarca yapıda türkuaz renkli sıratlı çinileri ki en yakın örneği Malatya Ulu Cami çinilerinde görmekteyiz. Tarihlendirme olarak 13. yüzyılın ikinci yarısı 14. yüzyılda bu örneklerin kullanıldığı söylenebilir. Çinilerle boy ölçüşecek derecede türkuaz renkli sıratlı seramik üretilmeye başlanmıştır. Özellikle Kubad Abad' da şeffaf renksiz sıratı çok renkli seramik üretimi yaygındır. Bunlar 13. yüzyılın ilk yarısında üretilmiştir²²⁷. Şeffaf firuze sır altına siyah boyama seramiklerle aynı bezeme anlayışını tekrarlayan farklı uygulama, şeffaf sır altına siyah boyama kullanımı da Hasankeyf örneklerinde görülmektedir²²⁸. 14. yüzyıl da ve Osmanlı'da da çinilerde erken dönem uygulanmıştır. Kubadabad, Bitlis, Ahlât, İznik, Elazığ, Malatya, Samsat ve Hasankeyf olmak üzere Anadolu'da yapılan birçok kazıda görülmektedir.

4.2.4. Tek Renkli Seramikler

Günlük kullanım içinde en sık rastlanan grubu tek renk sırlı seramikler oluşturmaktadır. Günümüze kadar her dönemde yoğun olarak üretilmiştir. Kazılarda yoğun olarak çıktığı görülmektedir. 12. yüzyıldan itibaren kullanılır ve 12. yüzyıl öncesine gitmez, benzeri Hasankeyf, Ahlat, Harran, Alanya gibi yerlerde yapılan kazılarda yoğun çıkarılmıştır²²⁹. Genel olarak 13. yüzyıla²³⁰ tarihlenir. Bu grubu oluşturan sırlı seramiklerin bütün formlarda tercih edildiği kazılarda çıkan buluntulardan anlaşılmaktadır. Testi, küp, tabak, kâse, çanak gibi birçok mutfak kabında özellikle koyu yeşil sırrın kullanıldığını görmekteyiz. Kataloğa sadece bir örnek olarak bu tarz seramik örneklerinde olduğu belirtilmiştir. Katalog 14'te ağız parçası bu gruba bir örnek oluşturmaktadır. Her dönem yaygın kullanımı vardır.

²²⁶ Fındık (2008), a.g.e., s. 134

²²⁷ Çeken, a.g.e., s. 115

²²⁸ Fındık (2008), a.g.e., s. 77

²²⁹ Baş (2012), a.g.e., s. 140

²³⁰ Bilici (2006), a.g.m., s. 520

4.2.5. Sırsız Seramikler

Kazılarda bulunan seramiklerin sırlı ve sırsız olmak üzere iki ana gruba ayrılmaktadır. Alt gruplarda ise sırlılar kendi aralarında sırsızlarda kendi aralarında ayrılmaktadır. Sırsızlar mutfak malzemesinin ana kaplarını oluşturmaktadır. Gıdaların depolanmasında, ocakta ateşin üzerinde yemek yapımında daha çok sırsızlar tercih edilirken, yemeğin servisinde sırlılar kullanılmaktadır. Sırsız olarak genelde testi, çömlek, çeşitli boyutlarda kâse, çanak, bardak vb. formlarda kaplar üretilmiştir. Battalgazi Evi Kazısı seramiklerinin de en yoğun grubunu oluşturan sırsız seramikler katalogta yer almamaktadır. Özellikle çömleklerde, testilerde, kapaklarda sırsız olması dikkat çekmektedir.

4.3. Kullanılan Bezeme (Motifler)

Seramiklerin üzerinde işlenen bezemelere bakıldığında Selçuklu el sanatında veya mimarisinde gördüğümüz desen ve motiflerin devamlılığını görmekteyiz. Bazılarında daha basit motifler varken bazılarında daha özenle yapılmış bezemeler vardır. Her nasıl yapılsa yapılsın asıl önemli olan şey Anadolu Selçuklu döneminde yapılan eserler Beylikler ve Osmanlı sanatına kaynak oluşturması açısından önemli olmasıdır. Bu izlerin yüzyıllar öncesinden günümüze ulaşan porselenlerin ustaları tarafından olduğunu unutmamak gerekir. Bugün yüzeye çıkarılan bu parçaların üzerinde bulunan parmak izleri veya süslemeye ait sır, bezeme gibi izlerin bilimsel veri olduğu kadar, insanların dokunarak, hayal güçleri ile şekillendirmeleri manevi açıdan da bir o kadar değerli olduklarını göstermektedir.

4.3.1. Figürlü Seramikler

Battalgazi Evi Kazısı seramikleri içinde sadece bir tane figürlü seramik parçası bulunmaktadır. Katalog 68'de kabın gövde kısmına ait bir parça yüzeye çıkarılmıştır. Koyu sırların hâkim olduğu seramik parçasında kuşun sadece baş kısmı görülmektedir. Ağzında da bir dal parçası ile betimlenmiştir. Daha çok bir güvercine benzediği görülmektedir. Kuş figürü; ilk çağdan itibaren kutsal bir hayvan olarak algılanmıştır. Doğumu ve yeniden doğumu sembolize eden kuş figürü, göğün bekçisi olduğu düşünüldüğünden, ölen kişilerin önce kuşlar tarafından göğe çıkarıldığı ve tekrar kuşla birlikte inerek canlanacağına inanılmıştır. Bu sembolik düşünüş biçimleri ve kuş

figürünün kullanımı, Anadolu'da, Çatalhöyük'ten devam ederek Hititler ve Frigler gibi Anadolu medeniyetlerinde görülmektedir²³¹.

İncelediğim seramikte bulunan kuş figürü kumru veya güvercine benzemektedir. Güvercin şiir dilinde aşk sembolü olarak ifade edilen güvercinin bu özelliği, onun hem cinslerine karşı gösterdiği tatlı ilgi hem de barışın sembolü olduğuna inanılması kullanılmasında önemli bir etkidir. İslam'da ermişlerin veya önemli kişilerin türbelerin etrafında yoğunlaşırlar, sanki onları manen korur gibi bir izlenim yaratırlar. Kimi kez çıkardıkları ses nedeniyle ızdırap çeken ruhun acımlı sesini yansıttıkları düşünülmüştür. Hıristiyanlıkta da oldukça önemli anlamların yüklendiği bilinmektedir. Kutsal ruh, Meryem'i bir güvercin kılığında hamile bırakmış ve sırasında da İsa'nın benliğine girip, onu tanrılaştırmıştır. Sadece İslam âlemin de değil görüldüğü gibi birçok dinde oldukça önemli anlamlar yüklenmiştir. Bizans seramiklerinde de çok fazla kullanılan bir figürdür. Selçuklunun simgesi olan Kartal daha çok anıtsal yapıların taç kapılarında devleti simgeler ancak seramik ve küçük buluntularda daha çok yırtıcı olmayan kuşlar sevilerek kullanılmaktadır. Bizans seramiklerinde bu kompozisyonda kuşların betimlendiği çok sayıda sırlı seramik bulunmaktadır. Çağdaş olan Anadolu Selçuklu ve Bizans uygarlıkları coğrafik olarak yakın olmaları ve ticari, göç gibi durumlarda birbirlerinden etkilenerek benzer betimlemelerde bulunmuşlardır.

4.3.2. Bitkisel Motifli Seramik

Seramiklerimiz içinde çok sayıda bitkisel motifli seramik bulunmaktadır. Çevrede bilinen bitkilerin çiçeklerin stilize edilerek yeni bir bakış kazandırılarak aktarıldığı, sanatçının beceri ve zevkine göre de eklemelerde bulunduğu çiçek motifleri seramik parçalarında en yoğun motifleri oluşturmaktadır. Kat. 2, 29'da yaprak motifi, kat. 37, 45' de kaide parçasının merkezinde çiçek motifi etrafında Rumiler, kat. 46, 47 ve 67'de de benzer çiçek motifleri görülmektedir. Mavi-beyaz örneklerde ise bitki motiflerinin doğada bulunan çiçeklere birebir benzetildiğini görmekteyiz. Kat. 73, 74 ve 75'deki örnekler bunu göstermektedir. Kat. 77'de yaprak motiflerini, kat. 80'de ise tomurcuğu dalın ucunda görmekteyiz. Kat. 82, 83 ve 85'de türkuaz siyah renkli örnekte su bitkileri anımsatan dallar ve küçük çiçekli dalların olduğu görülmektedir. Kat. 86'da dalların ucunda iç içe katlı bir çiçek motifi kat. 87'de ise yaprak motifi kullanılmıştır.

²³¹ Şerif Günyar, *Anadolu Seramiğinde Kuş Öğeleri*, (Sanatta Yeterlilik Tezi), Eskişehir, Mayıs, 2007, s. 75

Battalgazi seramiklerinin sigrafitto örneklerinde bitkisel motiflerin hangi bitkiye ait olduğu çok net anlaşılmamaktadır. Stilize bitki motiflerini görmekteyiz. Mavi-beyaz örneklerde ise bitki motiflerinin çiçek, yaprak ve dal kıvrımları daha net anlaşılmaktadır. Bu özelliği Türkuaz renkli seramik parçaları içinde geçerlidir.

4.3.3. Geometrik Bezemeli Seramikler

İncelemiş olduğumuz seramikler içerisinde geometrik motifleri bitkisel motiflere göre daha az sayıda görmekteyiz. Geometrik kompozisyonları İslam sanatında daha çok mimari eserlerde görmekteyiz. Geometrik kompozisyonların nereden geldiği ile ilgili farklı görüşler vardır. Bunlardan biri, “şekillerin ve kompozisyonların ifade ettikleri iç manalara ağırlık veren bu açıklamalar daha çok sini, felsefi, sembolik, siyasi düşünce ve dünya görüşü gibi konulara dayanmaktadır²³².

Geometrik kompozisyonların oluşmasındaki kurallarla ilgili İslam ülkelerinde ve Anadolu’da herhangi bir kaynak yoktur. Var olan kaynaklar ise kompozisyonların bilinen teknik uygulamalar üzerinedir. Seramikte uygulanan geometrik kompozisyonlar mimaride kullanılan kompozisyonların basitleştirilip, sadeleştirilmiş şeklidir. Örneklerde ise, Kat. 29’da birbirini kesen çizgilerin baklava dilimlerini anımsatan parçalara bölüldüğü görülmektedir. Kat. 34, 42’de ışımsal çizgilerin birbirine paralel olarak uzanarak kabın dipten ağza doğru devam ettiği görülmekte. Yatay ve dikey çizgilerden meydana gelen geometrik desenler örgüler ve S kıvrımları, dalgalı motifler seramiklerde görülmektedir²³³. Kat. 64’de ise yine birbirini dik kesen çizgilerin küçük kareler oluşturduğu görülüyor. Kat. 65’te ise iç içe dairelerin oluşturduğu bir kompozisyon vardır. Kat. 67’de ise birbirine paralel ışımsal çizgilerin aralarında Zencirek motifi görülmektedir. Birbiri ardına sıralanan zikzaklardan oluşan zencirek “S” kıvrımları şeklinde vücut bulmuştur. Kat. 70’te birbirine bağlanan halkalarla zincir şeklinde sıralanan bir bordür görülmektedir. Geometrik bezemenin en iyi örneğini kat. 76’da görmekteyiz. Mimaride gördüğümüz iç içe sekiz köşeli yıldız ve aralarında kalan boşlukların oluşturduğu geometrik şekiller tıpkı mimaride olduğu gibi resmedilmiştir. Selçuklu ve Osmanlı eserlerinin taç kapılarında ve iç mimarisinde en sık görülen bordürlerden biridir. Sekiz köşeli yıldız motifi Türk Sanatında 11. yüzyıldan başlayarak Orta Asya’dan Anadolu’ya kadar değişik malzeme ve teknikle karşılaşmaktayız. 11.

²³² Mülâyim, a.g.e., s. 68

²³³ Baş (2012), a.g.e., s. 140

yüzyıldan 14. yüzyıla kadar devam eden bir kompozisyondur²³⁴. Sonsuzluk duygusunu veren geometrik bezemenin bir örneği de bu örnekte görülmüştür. Tarihi yapılarda görülen çini süslemelerde de yoğun olarak geometrik süsleme görülmekteydi. Çiniden esinlenilerek seramiğe yansımaları bu örnekte görmekteyiz. Kat. 84'te de iç içe daireler görülmektedir. Benzer bir örneği sigrafitto 65. katalogda görmekteyiz. Uygurlarda ve Orta Asya'da Tanrı sembolü olarak kullanılan iç içe daire motifleri kutsal kaplarda özellikle tercih edilmiştir²³⁵. Benzer bir uygulama vardır kat. 65. Örnekte ama kutsallığına dair bir bilgi bulunmamaktadır. Geometrik motiflerin içi diyagonal çizgiler, helezonlar, kıvrık dal ve yapraklarla doldurulmuştur.

4.3.4. Soyut Bezemeli Seramikler

Soyut sözcüğü, belirsiz bir anlama gelir. Salt soyut veya soyutlayıcı kavramları da soyut kelimesinden türemiştir. Soyut; genel anlamıyla doğada var olan gerçek nesnelere betimleme yerine, biçimler ve renklerin, temsili olmayan veya öznel kullanımı ile yapılan sanata denir. Salt soyut sanat; kendine özgü doğadışı bir salt biçimler dünyasıdır. Soyutlayıcı sanat; doğa biçimlerinden hareket ederek nesnelere sadece salt biçimlere götürerek doğa ile bir içerik ilgisi olmasa bile biçim ilgisi içinde olan bir sanat anlayışıdır²³⁶. Soyut sanat düşünme sanatıdır. Soyut sanatın içinde, nesnelere yok olup gitmesinin gerçeklik kazanmaya başladığı dünyanın ifadesi olduğunu söyler sanatçılar.

Bahsettiğimiz soyut kavramlarının seramik sanatına yansımalarını kavram olarak soyutlayıcı sanatta görmekteyiz. Seramiklerin yüzeylerinde gerek motif olarak gerek boyama olarak serbest bir anlayışında olduğunu söyleyebiliriz. Bu anlayış bilinçli veya bilinçli olmayarak tesadüf gelişmiş olsa bile 20. yüzyıl sanat anlayışı içerisinde değerlendirildiğinde farklı bir bakış açısıyla açıklamanın mümkündür. Sanatçı veya usta olarak adlandırdığımız çömlekçilerin eserlerini kaliteli veya kalitesiz olarak değerlendirilirken kıstas olarak daha geç ve daha iyi örneklerle kıyaslanır ve erken dönem örneklerinde bu sanatın yeterli düzeyde bilinmediği, yörede günlük kullanım olarak yapılarak satıldığı ve hatta bu kapların ucuz olabileceği gibi ifadelerle açıklanır.

²³⁴ Rüçhan Arık, "Selçuklu Sanatı Hakkında Kubad Abad Kazılarında Elde Edilen Yeni Bilgiler ve Görüşler", 14. *Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 20-22 Ekim 2010 Konya*, KÖMEN Yay., Konya, 2011, s. 59

²³⁵ Karamağaralı (1995), a.g.m., s. 39

²³⁶ İsmail Tunali, *Felsefenin Işığında Modern Resim*, Remzi Kitabevi, 7. Basım, İstanbul, 2008, s.125

Bunların dışın da teknik bazı eksikliklerinde renklerde dağılmaya sebep olduğu, açıklı koyulu dengesiz bir renk ve tonlamanın olabileceği gibi açıklamalarda vardır.

Bu başlık altında seramiklerin bu gibi açıklamalarının dışında, ‘soyut’ kavramının bilinmediği veya açıklanamadığı yıllarda insanların kendi iç dünyasının ve kendi yaratıcılığı ile adlandırabileceğimiz bazı seramikler ürettiğini düşünmekteyiz. Aslında her eser sanatçının yaratıcılığını da göstermektedir. Doğadan görüp, esinlenilerek kendi ve dönemin insanların zevkiyle bezenen kaplar pazarlamaya dönük bir anlayışla aynı zamanda yapılmaktadır.

Bütün olarak çıkmadığı için parçaların sadece soyut bir anlayışla yapıldığını kesinlikle söyleyemeyiz. Ancak ustanın somut olarak yaptığı çiçek veya bir hayvan figürünü doğada görüp benzettiğinde bile somut motifin dışında seramik esere yapmış olduğu çeşitli motifler vardır. Kabın bazı bölümlerindeki boşlukları doldurarak bir kompozisyon oluşturmuş aynı zamanda kendi yaratıcılığını da yansıtmıştır. Kataloglardaki bazı örneklerde özellikle sigrafittolar da bunu yaygın olarak görmekteyiz. Bu başlığın oluşmasındaki amaç seramik yüzeylerindeki bezemelere farklı bir bakış açısı getirmek ve bu açıdan de değerlendirilebileceğini düşündürmektir.

4.4. Seramiklerde Süsleme ve Kompozisyon

Anadolu’da geleneksel seramik sanatı incelendiğinde hemen hemen tüm bölgelerin bir çömlekçilik geçmişi olduğu gözlenmektedir. Bu durum da her yörenin kendine has bir çömlek yapım tekniği geliştirmesine neden olmuştur. Buna takiben süsleme tekniği de gelişmiştir. Benzer formlarda kaplar üretilmiş olsa da birbirlerinden ağız, kulp, gövde, dip biçimi ve kullanılan dekorlarla farklılaşmıştır. Seramik süsleme teknikleri en az yapım teknikleri kadar önemli olmasının sebebi döneminin beğeni ve sanat anlayışını yansıtmasından kaynaklıdır.

Tabak, kâse, çanak, testi vs. birçok formdan oluşan kapların her biri kendine has süsleme kompozisyonuna sahiptir. Yayvan ve derin formların olması bezemenin kabın içine ve dışına yapılmasında etken olmuştur. Örneğin yayvan bir tabak formunda tabağın iç yüzeyi bezenmiş dış yüzey ise çok fazla görünmediği için bazı örneklerde bezemeye ihtiyaç duyulmamıştır.

İncelemiş olduğumuz örneklerde bezemelerin kaba yerleştirilmesinde belirli bir kompozisyon olduğunu görmekteyiz. Kataloglarda kompozisyon motif kısmında detaylı bir şekilde anlatılmaktadır. Bazı kaplarda motiflerin şeritlerle ayrıldığı ve her şeridi

birbirine paralel ikişer çizgiyle ayrıldığını görmekteyiz. Kabın ağız bölümü ve merkezi iki ayrı bölümden oluşmaktadır. Ana motifi kabın merkezine yerleştirerek dikkati merkezde toplanır. Ağız çevresi de ayrı bir kompozisyonla ana motifi destekler. Özellikle sigrafittolarda bezemeler belirgin bir şekilde ayrılmıştır. Çizgisel bir anlayışın olduğu gibi serbest fırça darbeleriyle yapılan bezemelerde perspektifin olduğu gözlenmektedir. İç içe giren farklı motiflerin birbirinden ayrılması için farklı renklerin kullanıldığı da görülmektedir. Bu şekilde motiflerin algılanması ve kabın daha hareketli olması düşünülmüş olmalıdır.

4.5. Fırın

Eserlerin yapımında kullanılan malzemeleri ve süsleme tekniklerini detaylı incelediğimizde, Malatya'nın konum itibariyle ticaret yolları üzerinde bulunması, sürekli yerleşim görmüş olması kazılarda çıkan malzemenin çeşitliliğini de arttırmıştır. Özellikle kazıda çıkan üçayakların seramik yapımında kullanılan fırın malzemesi olmaları bize bu seramiklerin Malatya'da üretildiğini göstermektedir. Ayrıca Battalgazi Kırkkardeşler Mezarlığı (Şehitliği) kazısında da üçayak buluntularına rastlandığı ve hemen karşısında bulunan tepede çini fırınlarının kalıntıları olduğu bilim insanlarınca belirlenmiş olup seramik fırınlarına dair bir çalışma yapılmadığı için bilimsel bir kaynağı bulunmamaktadır. Ayrıca Battalgazi'de bulunan Ulu Cami çini kitabesinde Malatyalı Yakup isminin geçmesi bu çinilerin yine Eski Malatya'da üretildiğini göstermektedir.

4.6. Tipoloji

Arkeolojik kazılarda ya da yüzey araştırmalarında elde edilen seramikler büyük oranda kırık parça olarak yüzeye gelmektedir. Bu durum kapların formlarını belirlemede büyük oranda zorluklar doğurmaktadır. Kazılarda en çok gövde parçasına ulaşıldığı incelenen seramiklerde yapılan grafiklerde de görülmektedir. Yüzeye çıkarılan ağız parçalarının ışık süzmeyecek şekilde düz bir zemine koyularak parçanın ağız duruşunu saptamak mümkündür. Bu şekilde yapılan çizimlerimiz sonucunda ağız parçasından bir tipoloji yapılırsa da salt doğru bir tipoloji yapmak mümkün olmayabilmektedir. Dik ya da dışa eğik duruşlu parça geniş ağızlı bir kaba, düz ya da

içbükey profilli bir parça olasılıkla bir boyuna, içe eğik duruşlu, düz ya da dışbükey profilli parça ise boyunsuz, dar ağızlı bir kaba ait olmalıdır²³⁷.

Battalgazi Makamı kazısında sırlı ve sırsız çok sayıda kırık seramik parçası yüzeye çıkarılmıştır. Kazıda saklama, depolama amaçlı kullanılan sırlı-sırsız küp parçaları, testi, çömlek gibi kaplara ait parçalar da yüzeye çıkarılmıştır. Küp, testi ve çömlek parçalarının çoğu sırsızdır. Bu bölümde sırlı kaplarda görülen belli başlı kap türleri belirli tipler içinde değerlendirilmiştir. Battalgazi Makamı kazısının seramiklerinin çoğunluğu kâse formundaki kaplar oluşturmaktadır. Çanak ve tabak formundaki kapların yoğunluğu daha azdır. Tabaklarda ağız yapısından yola çıkarak değerlendirilmiştir.

4.6.1. Tabaklar

Tabak formu da derin ve daha az derin olarak iki gurup şeklinde incelenebilir. Ağılar içten ve dıştan hafif dudak yaparak dışa açılmaktadır. Tabakların daha ince bir cidarı vardır. İçlerinde bezeme olup çoğunun dış yüzeyinde bezeme yoktur. Anadolu'da çok yaygın olarak gördüğümüz bu form kazılarda ve müzelerde oldukça fazladır. Çeşitli yemek kapları olarak kullanılan bu kaplar çorba, pilav vs. lüks ikramlar içinde kullanılmış olmalıdır.

TİP-TI; Ağız yapısı dış bükey, yayvan sığ gövde üst seviyede çok keskin bir omurga yaptıktan sonra düze yakın çok hafif cidarı incelmış ancak dudak ucunda yine hafif kalınlaşmıştır. Ağız ucu çok hafif içe doğru ovalleşmiştir. Omurgadan sonraki kısım kabın işlevselliğinden çok görselliğine hitap etmektedir. Omurga yapan kısım içten ve dıştan vurguludur. Kabın omurgadan kaideye devam eden kısmı cidar olarak omurga kısmından incelendiği görülmektedir. Bu inceliğin sebebi kabın küresel bir gövde oluşturmasındandır. Ancak kapların genelinde kaideye doğru cidarının kalınlaştığı bilinmektedir. Katalog 6 bu tipte bir tabaktır.

TİP- TII; Ağız yapısı TI gibi, dik dış bükey, yayvan sığ gövde devam ederek ağız ucuna doğru keskin bir omurga yapmıştır. Omurga dıştan ve içten oldukça vurguludur. Omurga kısmından sonra kısa bir mesafede dudak ucuna geçilmiştir. Cidarı dudak kısmında incelmış, dışa doğru hafif ovalleşerek bitirilmiştir. Dudak kısmı işlevselliği olmayan göze hitap eden ince bir işçiliği göstermektedir. Eserin profil veren

²³⁷ Ökse (1999), a.g.e., s. 78

parçası oldukça küçük olduğu için kaideye doğru derinliği veya yayvanlığı hakkında çok fikir verememektedir. Katalog 13 bu tipe örnek oluşturmaktadır.

TİP-TIII; Ağız yapısı TI-TII gibi dış bükey, yayvan ve sıg küresel gövdelidir. Gövdeden ağız ucuna doğru çok keskin olmayan bir kaburga yapılarak S biçiminde kıvrılarak dışa doğru cidarı kalın devam etmiş ve dudak ucuna geçilmiştir. Dudak ucu dik ve dışa çekik devam etmiştir. Dudak ucu hafif içe doğru kalınlaşmış dışta hafif ovalleşmiştir. Eserin dudak kısmı kaburgayla hemen hemen aynı hizada olması buranın kabın tutulmasında kullanılabileceğini düşündürmektedir. Kaptta herhangi bir kulp olamayacağı için sıcak gıdalarda el yanmaması için işlevselleştirilmiş bir ağza sahiptir. Katalog 3 ve 11 bu tipe örnektir.

TİP-TIV; Bu tipte bulunan kaplar yarım küresel gövdeye sahip yayvan olarak TI-TII-TIII' deki gibi yayvan olarak şekillenmiştir. Tek parçadan oluşan gövdenin ağız kısmına gelmeden önce çok keskin bir omurgası vardır. Omurgadan sonraki kısım hafif dışa eğilerek içerde hafif çukurlaşmıştır. Dudak ucunun cidarı parçalarda içe ve dışa doğru kalınlaşarak farklılaşmıştır. Dışa çekik ve dıştan kıvrımlı dudak ile kap sonlanmıştır. Katalog 5, 7, 10, 23, 25, 27'deki parçalar bu tipe örnektir. Parçaların ağız çapları, cidar kalınlıkları gibi bazı farklılıklar vardır. Tam bir benzerlik olmamakla birlikte tip olarak benzer bir değerlendirmeye alınmışlardır.

4.6.2. Kâseler

Çok az sayıda kâse olabileceğini düşündürecek seramik parça elde edilmiştir. Sırsız ve süslemesiz olmadığı görülmektedir. Çok derin olmayan gövdede hafif daralan dibe doğru genişleyen küçük çaplı kaplardır. Çorba, ayran vb. şeyler için kullanılmış olmalıdır.

TİP-KI; yarım küresel gövdenin ağza doğru genişleyerek geldiği ve hafif dışa doğru çekik dudakla sonlandığı görülmektedir. Gövdeleri benzer bir formda olduğu düşünülmektedir ancak ağız kenarı cidar kalınlığıyla ve şekliyle çeşitlenebiliyor. Katalog 24, 28, 31, 33 bu tipoloji içerisinde ele almış olduğumuz örneklerdir.

TİP-KII; tip KI' e benzemekle birlikte yarım küresel gövde ağza doğru hafif dışbükey devam ederek dışa çekik ağızla sonlanmıştır. Konik görümlü kâselerdir. Ağız kısmına doğru mamur cidarı incelik ve dışa doğru ovalleşir. Buna örnek olarak katalog 18 ve 20 belirgin birer örnek oluşturmaktadır. Bazı parçalarda ise ağız kısmında cidar kalınlığının arttığı görülmektedir. Katalog 15 ve 16 örneklerinde bu özellik

görülmektedir. Dudak kısmına doğru bu tipte ki kapların kendi içinde çeşitlendiği görülmektedir. Katalog 8, 12, 15, 16, 17, 18, 20, 21, 22, 29, 30, 31, 32 tip KIII tip örnekleridir.

TİP-KIII; tip KII' ye benzemekle kaideden gövdeye yaklaşık 30°'lik açı ile dışbükey ilerlemiştir. Gövdede incelen hamur dışa doğru dudakta kalınlaşarak hafif girinti yapmıştır. Dudak dışa çekik ve ovaldir. Katalog 14 örnek olarak verilecek tek örnektir.

TİP-KIV; tip KI ve KII'ye benzemektedir. Parça kaideden ağız kısmına doğru yaklaşık 15°'lik dike yakın bir açıyla içbükey ilerlemektedir. Cidar ağız kısmına doğru incelmıştır. Ağız ucu dışa çekik ve ovaldir. KI ve KII'nin dudak uçları dışa doğru ovalleşirken burada dudak ucunun içe doğru ovalleşmektedir. Katalog 4 bu tipe örnektir.

4.6.3. Çanaklar

Çok büyük boyutlu olmayan form bakımından birbirine benzeyen sadece derinlik bakımından farklılaşan çanaklar bulunmaktadır. Ağız kenarında ve ağız uçlarında farklılaşmalar vardır. Çoğu ağza doğru kalınlaşarak ovalleşir, bazılarının ağzı ise daha dik yapılmıştır. Bu kapların çoğunun cidarı orta ve incedir.

TİP-ÇI; bu tipteki kaplar yarım küresel gövdeli ağız yapısı içe doğru basit kıvrımlıdır. Kap gövdeden ağza doğru cidarı kalınlaşarak ağız içe doğru ovalleşmiş ve içe çekik bir uçla sonlanmıştır. Bu tipe örnek katalog 26 örnektir.

TİP-ÇII; yarım küresel formdaki bu tip dipten itibaren gelişen gövde ortada bir profil yapar ve genişleyerek dışa çekik devam eder. Ağız yapısı basittir. Cidarı kaideden dudak kısmına doğru incelir. Örnek katalog 9 ve 19.

TİP-ÇIII; yarı küresel gövde, dışbükey ağza doru ilerleyerek ağza yakın bir noktada kaburga yapmıştır. Kaburganın devamında eserin ağzı cidar kalınlığı aynı kalarak dışa çekik olarak sonlanmıştır. Eser derin gövdelidir. Örnek katalog 1.

TİP-ÇIV; tip ÇIII'e benzemekle beraber ağız kısmıyla farklılaşır. Eser küresel gövde üzerine dışbükey ilerlemektedir. Ağza yakın kaburga yaparak dışa doğru keskin ilerlemiş ve yukarıya çekik ince dudakla sonlanmıştır. Eser derin bir kap formuna sahiptir. Örnek katalog 2.

4.6.4. Kaideler

Ağız parçalarının yanında kaide parçaları da değerlendirmeye alınmıştır. Büyük oranda halka biçimli kaideler mevcuttur. Düz tabanlı kaplarda özellikle küp, çömlek gibi daha çok mutfak kaplarında tercih edilmiştir. 13. yüzyıl kaplarının dipleri 1. 5 cm'nin çok fazla üzerinde olmadığı bilinmektedir. Bu özelliği ile 13. yüzyıla tarihlendirilebilir; fakat yayvan ve yuvarlak kaplar olması ile 13. yüzyıl ikinci yarısı ve 14. yüzyıl olarak tarihlendirilmektedir.

TİP-KAI; bu tipteki kaplar dışa doğru diyagonal olarak yükselir ve içe doğru düz devam eder. Diğer parçalara göre kaidesi ince cidarlıdır. Ayakucu dışa doğru çıkıntı yapmaktadır.²³⁸ Prof. Beyhan Karamağaralı 45 numaralı dip notta belirtmiş olduğumuz makalesinde tas, kâse ve sürahi gibi kaplarda dibin orta kısmı dışa doğru çıkıntılı ise bu kapların, 13. yüzyıl kaplarında hiç görülmediğini 13. yüzyılın ikinci yarısı ve 14. yüzyıl da görüldüğü ve arttığını belirtmiştir. Bu kaplara örnek katalog 36, 41, 43, 47. Bu iki parçanın aynı kategori içerisinde değerlendirilmesinin sebebi parçaların dip cidar kalınlığının diğer parçalara göre inceliğidir.

TİP-KAII; bu tipteki kapların ayaklarının yüksekliği az, oldukça yayvan kaplardır. Cidar kalınlıkları farklılık göstermektedir. Ayakların bazıları dışa doğru kalınlaşmıştır. Örnek olarak katalog 35, 39, 40, 42, 48 bu özelliği göstermektedir. Kalınlaşmayarak ayak kısmı düz olan kaplar katalog 34, 38'dir.

TİP-KAIII; bu tipin oluşmasında ayak yüksekliği dikkate alınmıştır. 1,5 cm' in üzerinde olması önemlidir. Eserin cidar kalınlıkları farklıdır. İnce cidarlı kaide yukarıya doğru kalınlaşmıştır katalog 44'te, 46'da ise ayak ince cidarlı yukarıya doğru cidar kalınlığı çok fazla değişmemiştir.

TİP-KAIV; bu tipteki kapların oluşmasında dikkate alınan özelliği kabın kaidesinde orta noktada cidarın kalınlaşmasıdır. Aynı zamanda ayak yüksekliğinin kısa olması ve yayvan olmasıyla KAII' deki gibidir. Örnek katalog ise 37 ve 45'tir.

²³⁸ Karamağaralı (1982), a.g.m., s. 397

SONUÇ

Battalgazi Evi kazı çalışmalarının en zengin buluntu grubunu sırlı seramikler oluşturmaktadır. Kazı sonucunda orta boy 12 poşet içerisinde sırlı ve sırsız seramik buluntu, bir poşet cam, iki sikke ve üç poşet kemik Malatya Arkeoloji Müzesinde bulunmaktadır. Bütün çalışma katmanlarındaki seramik buluntular kırık ve dağınık halde ele geçmiştir. Bu fragmanların çizimleri yapıldıktan sonra kullanım alanları ve formları belirlenebilmiştir. Bu seramikler teknik özellikleri, renk ve bezeme bakımından yoğun bir çeşitlilik gösterdiği anlaşılmıştır. Türk mutfak kaplarının 12. - 16. yüzyıllardaki yapım tekniği, form, süsleme gibi özelliklerinin belirlenmesi ve Türk Sanatındaki yerinin değerlendirilmesi açısından önemlidir. Battalgazi Evi Kazısında ortaya çıkarılan 1064 adet sırlı-sırsız seramik parçası incelenmiş, tek ve grup fotoğrafı çekilmiş, bunlar içerisinde 210 adet seramik parçası seçilerek ölçekli çizimleri yapılmıştır. Seramiklerin 854 adet parçasının çizimlerinin yapılmasına gerek görülmemiştir. 1064 parça içerisinde 854 sırlı, 210 adet sırsız seramik bulunmaktadır. Sırlı seramikler içerisinde motifsiz düz yeşil sırlı 230 adet; mavi-beyaz 70 adet; sigrafitto 494 adet; Türkuaz renkli 60 adet seramik tek tek değerlendirilmiştir. Seramikler, Malatya Arkeoloji Müzesi depolarında bulunmaktadır.

Tez kapsamında değerlendirmeye alınan 210 adet parça içerisinde 87 adet sırlı seramik burada ilk kez incelenmiştir. Tarihlendirmeleri, buldukları katmandaki diğer örneklerle eserlerin karşılaştırmaları yolu ile yapılmıştır. Tez kapsamında ele alınan seramik parçaları içerisinde 33 ağız parçası, 16 kaide parçası, 38 adet gövde parçası seçilmiştir. Bunların; 58 âdeti sigrafitto, 12 âdeti türkuaz, 16 âdeti mavi-beyaz ve 1 âdeti düz yeşil sırlı seramik incelenmiştir. Bunlar içerisinde 21 sigrafitto ağız parçası, 15 sigrafitto kaide parçası, 23 sigrafitto gövde parçası; 6 mavi-beyaz ağız parçası, 1 mavi-beyaz kaide parçası, 8 mavi-beyaz gövde parçası; 5 türkuaz ağız parçası, 7 türkuaz gövde parçası; son olarak 1 adet düz yeşil sırlı seramik parçası incelenmiştir.

Mutfak kaplarından oluşan seramikler arasında en kalabalık grubu tabak, çanak ve kâselerin yer aldığı servis amacıyla kullanılan seramikler oluşturmaktadır. Bunların belirlenmesinde ağız parçalarının profil duruşları belirlenmiş ve çeşitli katalogların incelenmesi sonucu formları belirlenmiş ve kendi aralarında bir tipoloji oluşturulmuştur. Belirlenmiş olan parçalar içerisinde; 18 kâse ağız parçası, 10 tabak ağız parçası, 5 çanak ağız parçası belirlenmiştir. Bunların genel özellikleri tabakların ağız çaplarının geniş

olması, yayvan ve dışa çekik dudaklarla sonlanmasıdır. Ağız çapları 22 ile 28 cm aralığında olup, özellikle ağza doğru keskin kaburga yapılmış ve tabağa form verilmiştir. Çanaklar 20 ile 26 cm aralığında değişen ağız çaplarına sahip olup ağız kenarları içe ve dışa çekik olarak değişen ve ovalleşen dudakları vardır. Kâseler derin olup ağız kenarları çoğu dışa çekik olup ağız çapları 8 ile 26 cm aralığında değiştiği görülmektedir. Ağız parçaları dışında kaide parçaları arasında da birbirine benzeyen tipleri kendi aralarında değerlendirilerek, kaide yükseklikleri, kaide kalınlıkları ve duruşlarına göre tipolojisi oluşturulmuştur. Bunların yanı sıra testi, küp, çömlek, kandil gibi kap parçaları da yüzeye çıkarılmıştır. Mutfak kabı olmayıp kilden yapılan lüle parçaları da bulunmaktadır.

Desen ve motifler Erken Osmanlı dönemi seramiklerinin de prototipini oluşturmaktadır. Bunların en belirgin örneklerini ahşap, dokuma, çini, mezar taşı, mimari gibi eserlerde de görmekteyiz. Günümüze kadar gelebilen bu seramik parçaları içerisinde tümlenebilir parçalar olmadığından dolayı bize kompozisyon hakkında net bir bilgi vermemektedir. Selçuklu döneminde insan ve hayvan figürleri ağırlıklı olarak kullanılmışken incelediğim seramik parçaları içerisinde bir seramik parçasında “kuş” figürü görülmüştür. Diğer seramiklerde ise bitkisel ve geometrik motifler ağırlıklı kullanılmıştır. Geometrik motifler içerisinde dairesel, zencirek ve sekiz köşeli yıldız motifleri kullanılırken bitkisel motiflerde çiçekler, dal kıvrımları, stilize rumi, lotus çiçeği hatta ağaca benzeyen desenleri de görmekteyiz. Bunlar dışında düğüm gibi iç içe geçen motifler de birkaç örnekte görülmektedir. Renk açısından incelediğimizde yeşil, hardal sarısı, sarı, kahverengi ağırlıklı olarak kullanılmış bunun yanında mavi-beyaz ve türkuaz renk ve tonları belirlenmiştir.

Selçuklu geleneğini geç dönemlere kadar kendi içinde bir üslupla kapalı bir sanat anlayışı ile devam ettiren Malatya seramiklerinin tarihlendirilmesinde bazı güçlükleri doğurmaktadır. Buna karşın bazı seramiklerin özelliklerine göre Osmanlı seramiği olduğunu veya benzer tarihli kazılarda yapılan seramiklere göre de Selçuklu diye tarihlendirebilmekteyiz. Özellikle sigrafitto tekniğinde ve sıratlı türkuaz seramiklerin Osmanlı öncesi ve Osmanlı'nın erken dönemlerinde de kullanıldığı bilinmektedir. Mavi- beyaz seramiklerin Osmanlı dönemi seramikler olduğunu bildiğimiz için tarihlendirmek mümkündür. İznik, Kütahya, İran, Suriye, Çin seramiklerinin etkilerinin eserlerde olması Malatya'da yapılan yerli üretimlerde

ustalarının bu seramikleri bir şekilde bildiğini ve etkilendiklerini göstermektedir. Bir nevi taklit edilerek dönemin seramiği üretilmiştir.

Üretim yerleri konusunda, kazıda bulunan uçayakların varlığı bunların Malatya-Battalgazi’de üretildiğini göstermektedir. Malatya ili içerisinde yapılan; 2011 Sevserek Han kazısı, 2011-12, Battalgazi ilçesinde bulunan Kırklar Mezarlığı (Şehitliği) kazısı, Şahabe-i Kübra medresesi kazısı 2012-13 yılları arasında, yıllardır kazısı süren Arslantepe Höyüğü de olmak üzere yapılan kazılarda çıkan sırlı seramiklerin malzeme, form ve bezeme özellikleri bakımından birbirine oldukça benzer. Bu benzerlik akla Malatya ili içerisinde seri üretimin yapıldığını veya gelen malların aynı merkezlerden geldiği fikrini ortaya koymaktadır. Malatya ilinde yapılan çeşitli kazılarda da çıkan uçayakların varlığı yerel üretimin olduğunu gösterir. Yöre de yapılan bazı araştırmalarda verilen bilgilere göre Battalgazi içinde bazı noktalarda çini fırınlarının olduğuna dair bilgi bulunmaktadır. Ancak kazılarda henüz bir seramik fırınına rastlanmamış olup sadece uçayaklara ulaşılabilmektedir. Yerel üretim olduğunu ayrıca Battalgazi’de bulunan Ulu Cami çini kitabesinde Malatyalı Yakup isminin geçmesi bu çinilerin yine Eski Malatya’da üretildiğini kanıtlamaktadır. 16. yüzyılın sonlarında Melik Ahmet Paşa tarafından yüzlerce bakır kap türbeye tahsis edilmiş olup seramik yerine bakır kap kullanımı başlamıştır. Bu sebeptendir ki 17. ve 18. yüzyıla ait herhangi bir seramik parçasına rastlanılmamıştır. Ancak 18. yüzyıl lülelerine ait örnekler gün yüzüne çıkarılmıştır.

Her bakımdan deneme safhası sayılan Selçuklu dönemi, kültürel birikimlerini çiraklık dönemi olarak varsayarsak, Beylikler dönemini seramiğin kalfalığı, ustalığı ise Klasik Osmanlı dönemi olarak nitelendirebiliriz. Dönemin sanatsal beğenisini yansıtan ve bölgede seramik üretimi ve beğenisi ile ilgili bilgiler veren Battalgazi Evi sırlı seramikleri form (biçim), işlev, bezeme tekniği ile Anadolu seramik sanatının bir kesitini oluşturmaktadır. Çalışmamızın amacı yukarıdaki açıklamalardan da anlaşılacağı üzere; Battalgazi Evi alanı üzerinde bulunan 12. yüzyıldan 16. yüzyıla kadar kesintisiz seramik varlığını ortaya koymuş olup devam eden süreçte Ortaçağ seramik üretimi bağlamında bütün olarak ele almak, değişen kültürlere bağlı olarak her kültürün getirdiği yeniliği ve değişimi belirleyerek seramik üretimindeki farklılaşmayı izleyebilmektedir. Fragman halinde bulunan kimilerinin değersiz olarak görülebileceği bu parçaların katalog olarak ele alınması ve bilimsel bir kaynak olması seramiklerinin müze depolarına kaldırılarak, dosyalara sıkışmasını engellemiştir. Ortaçağ seramiğinin

diğer İslam seramikleri ile etkileşimi, farklı ve kendine özel yanlarını ele almış olmamız bu yöreye ait devam edecek farklı çalışmalara da destek olacaktır. Bu çalışmada ortaya konulan bütün veriler 20. yüzyıl sanat anlayışı ve yaklaşımı ile değerlendirilerek dönemin insanlarına ait farklı beğenilerin keşfedilmesini de sağlayacaktır. Arkeolojik çalışmaların ülkemizde son yıllarda artmasıyla Ortaçağ seramiği hakkında yeni örneklerle ve bilgilere ulaşılabilecektir. Bu da kültürel zenginliğimizin ortaya çıkarılması ve Sanat Tarihi bilimine katkı sağlaması açısından biz Sanat Tarihi Bilim Uzmanları için önemlidir.

KAYNAKÇA

- Acun, H., “Yozgat Müzesindeki Selçuklu Kaseleri”, *9. Milletler Arası Türk Sanatları Kongresi*, C. 1, Ankara, 1995, s. 35
- Akçadağ, G., vd., *Battalgazi Kültür Envanteri 2008*, Battalgazi Belediye Başkanlığı, Malatya, 2008
- _____, *Battalgazi Kültür Envanteri 2006*, Battalgazi Belediye Başkanlığı, Malatya, 2006
- Akturan, M., *Eski Malatya Nekropolü Kazısı 1976*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, Kazı Monografileri Dizisi: 1, İstanbul, 1989
- Amstrong P., Some Byzantine and Later Settlements in Eastern Phokis. BSA, 84, 1988, s. 27
- Anılanmert, B., “Seramik”, *Eczacıbaşı Sanat Ansiklopedisi*, C. 3, 1997, s. 1634-41
- Arik, R., “Ortaçağ Türk Arkeolojisinde Kubad-Abad Kazılarının Önemi”, *Uluslararası Osmanlı Öncesi Türk Kültürü Kongresi Bildirileri* (4-7 Eylül 1989), Atatürk Kültür Merkezi Yayınları, Ankara, 1989
- _____, “Selçuklu Sanatı Hakkında Kubad Abad Kazılarında Elde Edilen Yeni Bilgiler ve Görüşler”, *14. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu 20-22 Ekim 2010 Konya*, KÖMEN Yay., Konya, 2011, s. 55-60
- Arlı, D. B., “İznik Çini Fırınları Kazısında Ele Geçen Milet İşi Olarak Tanınan Teknikteki Seramiklerin Değerlendirilmesi”, *Uluslararası Katılımlı 15. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Anadolu Üniversitesi, Eskişehir 19-21 Ekim 2011*, C. 1, Eskişehir, 2012, s.85-99
- Aslanapa, O., “Eski Türk Çini Fırınları”, *Türk Kültürü*, S. III\36, Ankara, 1965, s.977–984.
- _____, “Kırmızı Hamurlu İlk Osmanlı Seramikleri (Milet İşi Denilen Keramikler)”, *Türk Kültürü*, III/30, Ankara, 1965, s.35-43
- Atasoy, N., Raby, J., *İznik Seramikleri*, TEB Yay., İstanbul, 1989
- Avşar, M.E., Avşar, L., “Ortaçağ İslam Kazımalı- Akıtmalı Seramikler ve Taklit Teorisi”, *Akademik Bakış Dergisi*, S. 39, 2013, s. 1-13

- Aytaç, G., *Yukarı Fırat Havzası Kurtarma Kazılarda Ortaya Çıkarılan Malzemenin Değerlendirilmesi, Türk Hakimiyeti Dönemi Sırlı Seramikleri*, (İnönü Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü), Malatya, 1998
- _____, "Elazığ Arkeoloji ve Etnoğrafya Müzesindeki Artuklu-Selçuklu Seramikleri," *Newsa, E-Journal of New World Sciences Academy*, 2010, Volume:5, Number:4, Article Number: 4C0059, ISSN: 1308-7320
- Aytaç, İ., *Elazığ Müzesindeki Selçuklu Dönemi Sırsız Seramikleri*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı Yüksek Lisans Tezi), Konya, 1989
- _____, "Elazığ Müzesinde Bulunan Selçuklu Dönemine Ait Süslemeli Sırsız Mataralar", *Kırkambar*, S. 3, Ankara, 1991, s. 26-27
- _____, "Selçuklu Dönemine Ait Süslemeli Sırsız Küpler Üzerine Bir Araştırma", *İnönü Üniv. Eğitim Fakültesi Dergisi*, C. 1, S.1, Malatya, 1994, s. 81-86
- _____, "Türkiye Müzelerindeki Selçuklu-Artuklu Dönemi (12-13.Yüzyıl) Süslemeli Sırsız Seramikler", *Milli Kültür Araştırmaları (Mehmet ÖNDER'e Armağan)*, Ankara, 1996, s.223-249
- Bakır, S. T., "Osmanlı Sanatında Bir Zirve İznik Çini ve Seramikleri", *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Sanat Eserleri Dizisi 469, İstanbul, 2007, s. 279-289
- Bakırer, Ö., "Çanak-Çömlek ve Seramik Yapım Tekniklere Genel Bakış", *I. ODTÜ Arkeometri Çalıştayı, -Türkiye Arkeolojisinde Seramik ve Arkeometri Çalışmalar, Prof. Dr. Ufuk Esin Anısına, 7-9 Mayıs 2009*, Ankara, 2009
- _____, "The Medieval Pottery and Baked Objects. Korucutepe 3", Ankara 1980, s. 189-249
- Bars, N. E., "Battal Gazi Destanı'nda Dinî Unsurlar Üzerine Bir Değerlendirme", *Tarih Okulu Dergisi*, S. XXI, Mart 2015, s. 73-106
- Baş, G., "Bitlis Kalesi Kazısı Sırlı Seramikleri Üzerine Bir Değerlendirme", *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri (14-16 Ekim 2009, Pamukkale)*, İstanbul, 2010, s. 89-100
- _____, "Bitlis Kalesi Kazısı Sırlı Seramikleri (2004-2012)", Yay. 1., Pegem Akademi, Ankara 2012

- Bilici, S., “Sırlı Seramik Sanatı” , *Anadolu Selçukluları ve Beylikler Dönemi Uygarlığı*, C. 2 (Mimarlık ve Sanat), T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 2006, s. 513-523
- _____, “Alanya Tersanesi Seramik Buluntuları”, *V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, (19-20 Nisan 2001-Ankara), Ankara, 2001, s. 107-132
- Bulut, L., *Samsat Ortaçağ Seramikleri (Lüster ve Sıraltılar)*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları No: 108, İzmir, 2000
- Bursalı (Öztaşkın), M., *Eskişehir Karacahisar Kalesi Sığrafitto Dekorlu Ortaçağ Seramikleri*, (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmayan Yüksek Lisan Tezi), Eskişehir, 2007
- Cantay, G., “Edirne Yeni Sarayı Kazısı (1999-2000) Keramik Buluntuları”, *V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, (19-20 Nisan 2001-Ankara), Ankara, 2001, s. 145-160
- Cooper, E., (Çev. Bakırer, Ö.), *Seramik ve Çömlekçilik*, Remzi Kitapevi, Ankara, 1978
- _____, *Seramik Sır Reçeteleri El Kitabı*, Karakalem Kitabevi Yay., İzmir, 2010
- Çizer, S., vd., “Tarih Öncesi Çömlekçiliğin Halen Yaşadığı Bir Merkez: Gökeyüp”, *Seramik Türkiye, Seramik Federasyonu Dergisi*, , Kasım-Aralık 2005, S. 12. s. 104-109
- Çobanlı, Z., *Seramik Astarları*, Anadolu Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Yay., Eskişehir, 1996
- Çoruhlu, T. “Adramyttion 2001 Nekropol Kazısı Ortaçağ Keramik Buluntuları”, *VI. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı Sonuçları ve Sanat Tarihi Sempozyumu Bildirileri* Kayseri, 2012
- Delemen, İ., *Yunan ve Roma Kap Formları Sözlüğü*, Türk Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yay., 1, D. 25, İstanbul, 2009
- Demiriz, Y., “Anadolu Türk Sanatında Süsleme ve Küçük Sanatlar”, *Anadolu Uygarlıkları Ansiklopedisi*, C. 5, Görsel yayınları, İstanbul, 1980, s. 884-997
- Doğan, N. Ş., “Anadolu Selçuklu Dönemi Geometrik Süslemelerine (Yıldız Kompozisyonlarına Süslenen Anlamlar)”, *Ortaçağ'da Anadolu Prof. Dr. Aynur Durukan'a Armağan*, Ankara, 2002, s. 397-412

- Doğer, L., *İzmir Arkeoloji Müzesi Örnekleriyle Kazıma Dekorlu Ege-Bizans Seramikleri*, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yayınları, İzmir, 2000
- _____, “Anaia-Kuşadası Kadıkalesi Kazısı 2002 Yılı Bizans Dönemi Seramik Buluntularının Ön Değerlendirmesi”, *Sanat Tarihi Dergisi*, S. XIII/1, Nisan 2004, s.1-31
- Eravşar, O., *Büyük Selçuklu Mirası*, C. 1, Selçuklu Belediyesi Yay., İstanbul, 2013
- _____, *Büyük Selçuklu Mirası*, C. 2, Selçuklu Belediyesi Yay., İstanbul, 2013
- Erdemir, Y., *Karatay Medresesi Çini Eserleri Müzesi*, T.C. Konya Valiliği İl Kültür Müdürlüğü, Konya, 2001
- Eren, B. H. H., *Anadolu Selçuklu Seramiklerinde Figürlerin Dili ve Resim Açısından İncelenmesi*, (Selçuk Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2006
- Erman, O. D., “Türk Seramik Sanatının Gelişimi: Toprağın Ateşle Dansı”, *Acta Turcica*, S.1, Ankara, 2011, s.18-21
- Fındık Özkul, N., *Hasankeyf Seramikleri (2004-2006)*, Çardaş Yayıncılık, Ankara, 2008
- _____, “Ortaçağ Seramik Üretiminde Üçayak Kullanımı”, *EKEV Akademi Dergisi*, S.32, Erzurum Kültür ve Eğitim Vakfı Yay., Ankara, 2007, s. 237-248
- _____, “Tekfur Sarayı Çini Fırınları Kazısında Ele Geçen Şamdan ve Kandiller”, *IX. Ortaçağ Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu (21-23 Nisan 2005)*, T.C Atatürk Üniversitesi, Erzurum, 2006, s. 379-389
- _____, “Ortaçağ Sivas’ında Sırlı Seramikler”, *Anadolu ve Çevresinde Ortaçağ 5*, AKVAD Yay., Ankara, 2011, s.185-200
- _____, (a) *İznik Roma Tiyatrosu Kazı Buluntuları (1980-95) Arasındaki Osmanlı Seramikleri*, T.C. Kültür Bakanlığı Yayınları 1, Ankara, 2001
- _____, (b) “Erken Osmanlı (Milet Tip) Seramiklerde Bilinmeyen Bazı Örnekler”, *V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, (19-20 Nisan 2001- Ankara), Ankara, 2001, s. 419-436
- _____, (a) *İznik Sırlı Seramikleri, Roma Tiyatrosu Kazısı (1980-95)*, Bilgin Kültür Sanat Yayınları, Ankara, 2014

- _____. (b) “Anadolu Arkeolojisinde Bazı Seramik Oyuncaklar (XII-XV Yüzyıllar.)”, *Milli Folklor*, S.101, Ankara, 2014, s. 252-264
- _____.(a)“Kalıp Baskı-Oyma Tekniğinde Bezemeli Sırlı Seramik Üretimi”, *Sanat Tarihi Dergisi Selçuk Mülayim'e Armağan 2*, C. XXII, S. 2, Ege Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Yay., İzmir, 2013, s. 61-75
- _____.(b)“Gümüşhane/Dölek Köyünde Çömlekçilik”, *Güzel Sanatlar Enstitüsü Dergisi*, Ankara, 2013, s.51-67
- _____.(c)“Artuklu-Eyyubi Dönemlerinde Hasankeyf'te Seramik Atölyeleri ve üretimleri”, *Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, C. 30, S. 2, Ankara, 2013, s. 43-59
- _____.(d) “Rakka Seramikleri ve Hasankeyf'teki Taklitleri Üzerine Bir Teori”, *SDÜ Sosyal Bilimler Dergisi*, S. 29, Ağustos, 2013, s. 257-272
- Frangipane, M., “Çanak Çömleğin Seri Üretimi Son Kalkolitik Çağ”, *Arkeo Atlas*, S. 1, Haziran, 2002, s. 40-57
- Gedük, S.,“Çin Porselenlerinin Osmanlı Seramik ve Çini Sanatına Etkileri”, 3. *Uluslararası Türk Sanatları, Tarihi ve Folkloru Kongresi/ Sanat Etkinlikleri*, Hindistan, 2015, s. 169-179
- Gülaçtı, N., “Selçuklu Dönemi Figüratif Dekorlu Seramik ve Çini Örneklerinin Cumhuriyet Dönemi Kütahya Figüratif Çinileriyle Karşılaştırılması”, 21. *Yüzyılda Eğitim ve Toplum*, C.1, 2012, s. 33-48
- Güngör, G., *Anadolu'da Yaşamakta Olan İlkel Çömlekçilik*, İstanbul, 1988
- Gürhan Gök.,S.,“Balat İlyas Bey Külliyesi Kazısında Ortaya Çıkarılan Seramiklerin Değerlendirilmesi (2007-2008)”, *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul, 2010, s.291-306
- _____.“Beylikler Dönemi'ne Ait Sigraffito Teknikleri ve Tek Renk Sırlı Kapları (Manisa Gülgün Hatun Hamamı Buluntuları)”, *Sanat Tarihi Dergisi*, S. XVII/2, Ekim, 2008, s. 59-83
- _____.“Selçuklu Dönemi”, *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Sanat Eserleri Dizisi 469, İstanbul, 2007, s. 105-119
- Günyar, Ş., *Anadolu Seramiğinde Kuş Ögeleri*, (Anadolu Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sanatta Yeterlilik Tezi), Eskişehir, Mayıs, 2007
- Gögebakan, G., “Malatya”, *İslam Ansiklopedisi*, C.27, Ankara, 2003, s. 469-473

- Grabar, O., *İslam Sanatının Oluşumu*, Hürriyet Vakfı Yayınları 1”, İstanbul, 1998
- İren, K., *Vazo Resimlerinin Işığında Eski Yunan Çömlekçiliği*, Eskiçağ Bilimleri Enstitüsü Yayınları, İstanbul, 2003
- Işın, E. (Editör), *Alâeddin'in Lambası Anadolu'da Selçuklu Çağı Sanatı ve Alaeddin Keykubad*, YKY, İstanbul, 2001
- Karaer, H., *Malatya Bibliyografyası*, Malatya Valiliği, Malatya Kitaplığı Yayınları, Malatya, 2013
- Karagöz, M., *XVII. Ve XVIII. Asırlarda Malatya (Kazası) – (1650-1750) Fiziki, İdari, Sosyal ve İktisadi Tarih*, Karizma Yay., İstanbul, 2003,
- Karamağaralı Y. B., “Ahlat Seramik Ekolü”, *A. Ü. İlahiyat Fakültesi İslami İlimler Dergisi*, S. V, Ankara, 1982, s. 391-462
- _____, “Ani Kazısı Buluntuları”, *Anadolu Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T. C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yay. Sanat Eserleri Dizisi 469, İstanbul, 2007, s. 123-131
- Karamağaralı, N. A., “Bazı Ortaçağ İslam Seramiklerinin Yapılış Amacı Üzerine”, *Uluslar Arası Dördüncü Türk Kültürü Kongresi Bildirileri 4-7 Kasım 1997*, Ankara, 1999 ,s. 27
- _____, “Ahlat Seramikleri”, *9. Milletlerarası Türk Sanatları Kongresi Bildirileri* , C.1, T.C Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1995, s. 35-46
- Karpuz, H., *İslam Öncesi Türk Sanatı Ders Notları*, (Selçuk Üniversitesi Fen-Edebiyat Fakültesi Arkeoloji- Sanat Tarihi Bölümü Sanat Tarihi Ana Bilim Dalı), Konya, 1997
- _____, “Selçuklu Döneminde Sanat ve Estetik”, VI. Dini Yayınlar Kongresi İslam, Sanat ve Estetik (19-30 Kasım-01 Aralık 2013), Diyanet İşleri Başkanlığı Yay., İstanbul, s. 185-198
- Kavruk, H., vd., *Battalname*, Malatya Valiliği, Malatya Kitaplığı Yayınları, Malatya, 2013
- Kırızoğlu, G.N., *Altaylardan Tunaboyu'na Türk Dünyası'nda Ortak Motifler*, TÜRKSOY Yay., Ankara, 1995
- Metin, T., *Selçuklular Döneminde Malatya*, Malatya Valiliği, Malatya Kitaplığı Yayınları, Malatya, 2013
- Mimaroğlu, S., “Kadıkalesi/Anaia Bizans Dönemi Amphoraları”, *Sanat Tarihi Dergisi*, S. XX/1, İzmir, 2011, s. 63-92

- _____,*Kuşadası, Kadıkalesi/Anaia Kazısında Ele Geçen Bizans Dönemi Günlük Kullanım Kapları*, (Ege Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü, Basılmamış Doktora Tezi), İzmir, 2011
- Mülayim, S., *Anadolu Türk Mimarisinde Geometrik Süslemeler -Selçuklu Çağı-*, T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, D. 1, Ankara, 1982
- Ocak, Y.A., “Battalname”, *İslam Ansiklopedisi*, C.5, 1992, s. 206-208
- _____, “Battal Gazi”. *Türkiye Diyanet Vakfı İslam Ansiklopedisi*, C. 5., Türkiye Diyanet Vakfı Yay., İstanbul 1992, s. 204-205
- Ökse, A.Tuba., *Önasya Arkeolojisi Seramik Terimleri*, Arkeoloji ve Sanat Yay. 2, İstanbul, 1999, s.1
- _____,(a) *Önasya Arkeolojisinde Çanak Çömlek*, Arkeoloji ve Sanat Yay., İstanbul, 2012
- _____,(b) *Önasya Arkeolojisinde Seramik Değerlendirmesi*, Arkeoloji ve Sanat Yay., İstanbul, 2012, s.12
- Öney, G., Çobanlı, Z., *Anadolu'da Türk Devri Çini ve Seramik Sanatı*, T.C. Kültür ve Turizm Bakanlığı Yayınları, Ankara, 1980, s.29-111-135-157
- _____, “Samsat Kazılarında 12.-13. yy Seramiği”, *II. Ulusal El Sanatları Sempozyumu Bildirileri*, İzmir,1984, s. 218-226
- _____, “Türk Çini ve Seramik Sanat ı”, *Başlangıcından Bugüne Türk Sanatı*, İstanbul, 1993, s.281-310
- _____, “1978-79 ve 81 Yılı Samsat Kazılarında Bulunan İslam Dönemi Buluntularıyla İlgili İlk Haberler”, *Arkeoloji-Sanat Dergisi*, S. 1, İzmir 1982, s. 71-80
- _____, “Selçuklu Seramik Sanatı”, *Selçuklu Çağında Anadolu Sanatı*, YKY, İstanbul, 2002
- _____,*Anadolu Selçuklu Mimari Süslemesi ve El Sanatları*, Türkiye İş Bankası Yay. Ankara, 1992
- Önder, M., “Selçuk Devri Kubad Abad Çini Süslemeleri”, *Kültür ve Sanat Dergisi*, Kültür Bakanlığı Yay. S. 5, İstanbul, Ocak 1977, s. 104-107
- Özcan, A., “Dergâh-I Âlî”, *İslam Ansiklopedisi*, C. 9, Ankara, 1994 s. 174-175
- Özcan, A., “Destandan Romana Battal Gazi”, *2. Milletlerarası Tarihi Roman ve Romanda Tarih Sempozyumu Bildirileri 7-9 Kasım 2013, İstanbul*, Türkiye Yazarlar Birliği Yay., Ankara, 2014, s. 1-7

- Özdoğan, M., “Tarih Öncesi Arkeolojisine Giriş (2002)”, *Arkeo Atlas*, S. 1, İstanbul, Haziran, s.11-14
- Özgüç, N., *Samsat*, TTK, Ankara, 2009, s. 208
- Öztaşkın, M., “Eskişehir Karacahisar Kale’si Ortaçağ Seramiklerinden Bir Grup: Yeşil ve Erguvan Renkli Seramikler”, *XIII. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri*, İstanbul, 2010, s. 52-74
- Öztürk, M., *Konya ve Çevresinde Anadolu Selçuklu Dönemi Çinilerinde Kullanılan Bitkisel Motiflerin Dili ve Resim Eğitimi Açısından İncelenmesi*, (T.C Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü Yüksek Lisans Tezi), Konya, 2008
- Parlak, T., Karamanoğlu, N., Ergüder, A., *Selçuklu Seramik Çini ve Takı Atölyesi*, Atatürk Üniversitesi Güzel Sanatlar Fakültesi Geleneksel Türk El Sanatları Bölümü, Erzurum, 2010
- Parman, E., “Edirne Arkeoloji Müzesinde Bulunan Enez 1990 Yılı Bizans Sırlı Seramikleri”, *Anadolu Araştırmaları XIV, Prof. Dr. Afif Erzen’e Armağan*, Eskişehir, 1995, s.391-414
- Sagona, A., Zımansky,P., *Arkeolojik Veriler Işığında Türkiye’nin En Eski Kültürleri M.Ö 1.000.000-550*, Arkeoloji ve Sanat Yayınları, İstanbul, 2015
- Sevin V., vd., *Harput Kale Mahallesiinde Osmanlı Yaşamı*, Ege Yayınları, İstanbul, 2011
- _____,*Anadolu Arkeolojisi*, DER Yay., İstanbul, 2003
- Sinemoğlu, N. *Sanat Tarihi*, İstanbul, 1984
- Şahin, F., *Seramik Sözlüğü*, Anadolu Sanat Yayınları, Arkeoloji ve Sanat Yayınları Dizisi: 2, İstanbul, 1983
- _____,“Kütahya Eski Çini Fırınları Buluntuları”, *9. Milletler Arası Türk Sanatları Kongresi Bildirileri*, C. 3, T.C Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1995, s. 297-298
- Şancı, F., *Malatya Türk-İslam Dönemi Mimari Eserleri III*, 3, Malatya Valiliği, Malatya Kitaplığı Yayınları, Malatya, 2013
- _____,“Battal Gazi Evi (Türbe) Temizlik Kazısı” , *5. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazıları ve Sanat Tarihi Araştırmaları Sempozyumu Bildirileri* C.2, Eskişehir, s.717-726

- Şimşek, C., vd., *Laodikeia Nekropolü (2004-2010)*, Ege Yayınları, C.V1, İstanbul, 2011
- Tuğrulca, O., *Malatya Tarih Kent ve Kültür, 'Neolitik Dönemden Osmanlı Dönemine Kadar M.Ö. 7000- M.S. 1300/cilt 1*, Malatya Belediyesi Kültür Yayınları 15, Malatya 2013
- _____,*Malatya Tarih Kent ve Kültür, 'Osmanlı Dönemi 1300-1918, C. 2*, Malatya Belediyesi Kültür Yayınları 15, Malatya 2013
- _____,*Malatya Tarih Kent ve Kültür, Cumhuriyet Dönemi 1918-2011, C. 3, Malatya Belediyesi Kültür Yayınları 15*, Malatya 2013
- Tuna, N., Velibeyoğlu, J., “*Ilisu ve Karakamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2000 Yılı Çalışmaları*”, ODTÜ Tarihsel Çevre Araştırma ve Değerlendirme Merkezi (TAÇDAM), Ankara, 2002
- Tunalı, İ., *Felsefenin Işığında Modern Resim Sanatı*, Remzi Kitabevi, 7. Basım, İstanbul, 2008
- Turani, A., “Buzul Çağı (Orta Taş Çağı)”, *Sanat Tarihi Ansiklopedisi*, Bateş Yayınları, İstanbul,1980, s.6-27
- _____,*Dünya Sanat Tarihi*, Remzi Kitabevi, 10. Baskı, İstanbul, 2004
- Türkcan, A.U., Polat, Y., Oransoy, A., Tek, T., *Anadolu Arkeolojisi*, Anadolu Üniversitesi Açık Öğretim Fakültesi Yayınları, Eskişehir 2013
- Yalçıklı, D., v.d, “ Mezraa Höyük 2000 Yılı Kazıları”, *Ilisu ve Karkamış Baraj Gölleri Altında Kalacak Arkeolojik ve Kültür Varlıklarını Kurtarma Projesi 2000 Yılı Çalışmaları*, Ankara 2002, TAÇDAM Yay., s. 159-210
- Yenişehirlioğlu, F., “Apollo Smintheus Tapınağında Çıkan Orta Çağ Sırlı Anadolu Seramikleri”, *I. Araştırma Sonuçları, Toplantısı*, İstanbul 1983, s. 175-181
- _____,“Tekfur Sarayı Çini Fırınları Plan Özellikler”, *V. Ortaçağ ve Türk Dönemi Kazı ve Araştırmaları Sempozyumu*, Hacettepe Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Sanat Tarihi Bölümü, (19-20 Nisan 2001-Ankara), Ankara, 2001, s. 179-192
- Yetkin, Ş., “Türk Çini ve Keramik Sanatında Yeni Buluntular”, *9. Milletler Arası Türk Sanatları Kongresi Bildirileri*, C. 3, T.C Kültür Bakanlığı Yay., Ankara, 1995, s. 501-504

EKLER

Ek 1. Orijinallik Raporu

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ

YÜKSEK LİSANS TEZ ÇALIŞMASI ORJİNALLİK RAPORU

ÖĞRENCİ BİLGİLERİ	
Adı-Soyadı	Elif TATLI
Öğrenci Numarası	121207107
Enstitü Anabilim Dalı	İslam Tarihi ve Sanatları
Programı	Yüksek Lisans
Danışmanının Unvanı, Adı-Soyadı	Doç. Dr. İsmail AYTAÇ
Tez Başlığı (Türkçe)	Battalgazi Evi Kazısı Sırlı ve Sırsız Seramikleri

SOSYAL BİLİMLER ENSTİTÜSÜ MÜDÜRLÜĞÜ'NE

Yukarıda başlığı belirtilen tez çalışmamın a) Kapak sayfası, b) Giriş, c) Ana bölümler ve d) Sonuç kısımlarından oluşan toplam 383 sayfalık kısmına ilişkin, 05 / 01 / 2017 tarihinde Sosyal Bilimler Enstitüsü tarafından Turnitin adlı intihal tespit programından aşağıda belirtilen filtrelemeler uygulanarak alınmış olan orijinallik raporuna göre, tezin benzerlik oranı % 10'dur.

Uygulanan filtrelemeler:

- 1- Kabul/Onay ve Bildirim sayfaları hariç,
- 2- Kaynakça hariç
- 3- Alıntılar dâhil
- 4- 5 kelimedenden daha az örtüşme içeren metin kısımları hariç

Yukarıda bilgileri verilen öğrencinin yüksek lisans tezi Sosyal Bilimler Enstitüsü Yönetim Kurulu tarafından belirlenen azami benzerlik oranlarını aşmadığını ve tez çalışmamın herhangi bir intihal içermediğini; aksinin tespit edileceği muhtemel durumda doğabilecek her türlü hukuki sorumluluğu kabul ettiğimi ve yukarıda vermiş olduğum bilgilerin doğru olduğunu beyan ederim. Gereğini saygılarımla arz ederim.

Doç. Dr. İsmail AYTAÇ

Danışmanın Adı-Soyadı
(İmzası)

Yrd. Doç. Dr. Haluk ÖZÜNEK

Anabilim Dalı Başkanı
(İmzası)

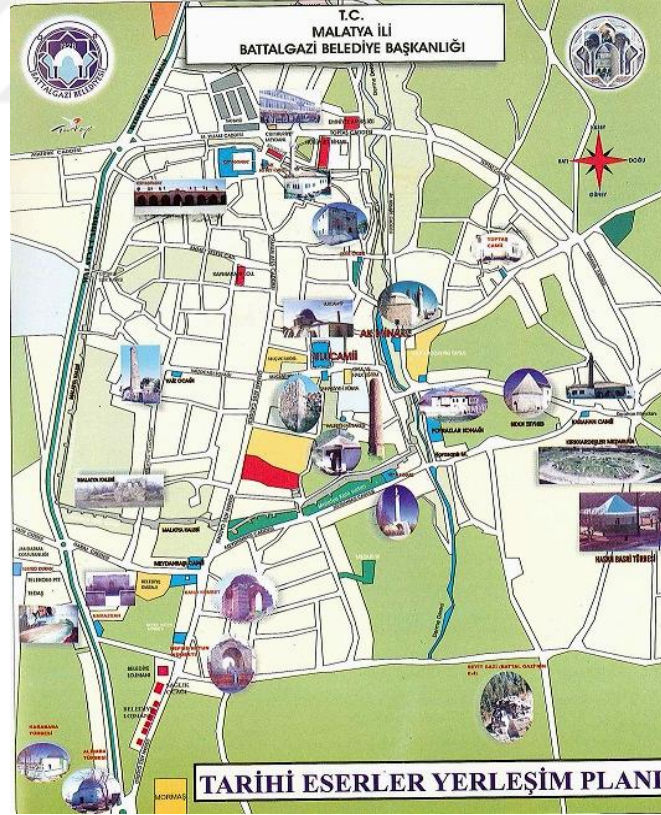
F.Ü.LİSANSÜSTÜ EĞİTİM ÖĞRETİM YÖNETMELİĞİ

Madde 41- Lisansüstü tezleri ile birlikte teslim edilmesi gereken belgeler şunlardır:

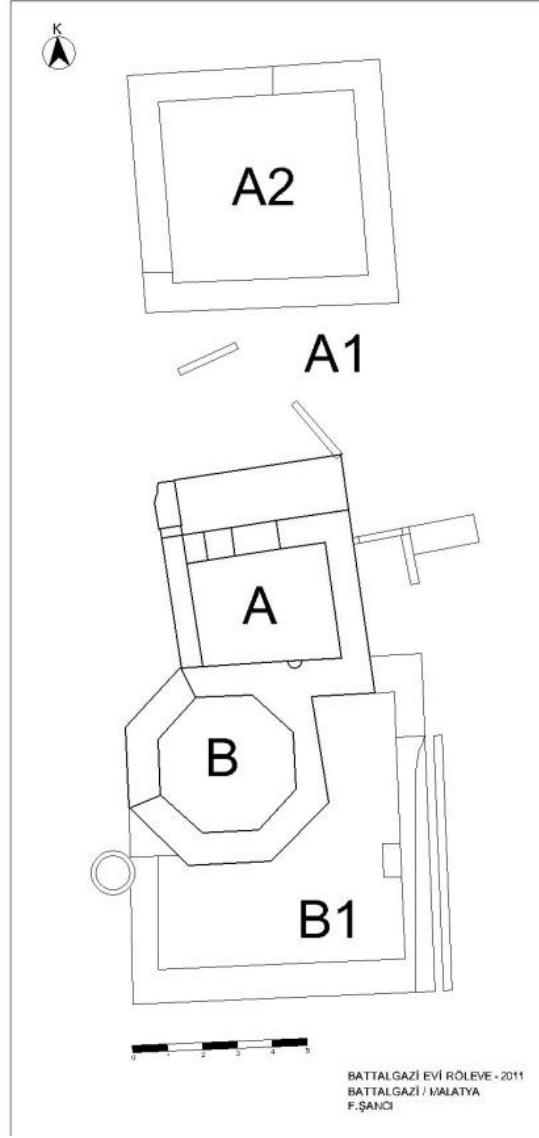
- a) Lisansüstü tezler, savunma öncesinde **intihal program raporu** ve ilgili makale şartını sağladığına dair belgeleri ile birlikte enstitüye teslim edilir.
- b) İntihal raporu ile ilgili olarak etik kurallar dâhilindeki benzerlik oranları ilgili Enstitü Yönetim Kurulu tarafından belirlenir. (Enstitü Yönetim Kurulu tarafından tezin, intihal kapsamı dışında değerlendirilmesi için TURNITIN'den alınan raporda "benzerlik oranı"nın, "alıntılar hariç" en fazla %10, "alıntılar dâhil" % 30'u geçmemesi şeklinde kabul edilmiştir).

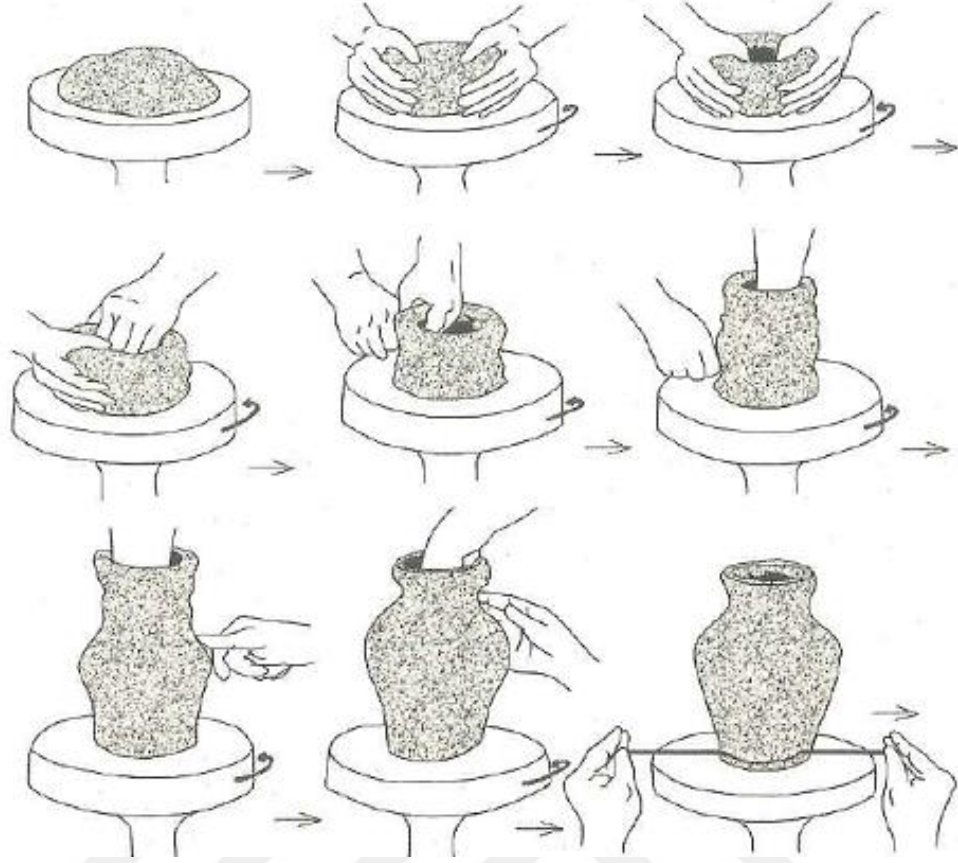
Kroki 1: Battalgazi Evi (Makamı), Kroki üzerinde gösterimi

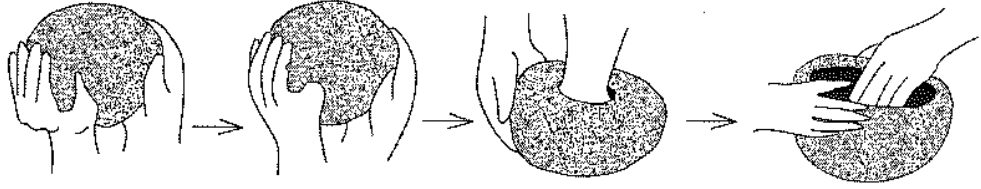
Kroki 2: Kroki üzerinde Battalgazi Evi (Makamı) ve diğer eserler (Akçadağ, 2006: 2).

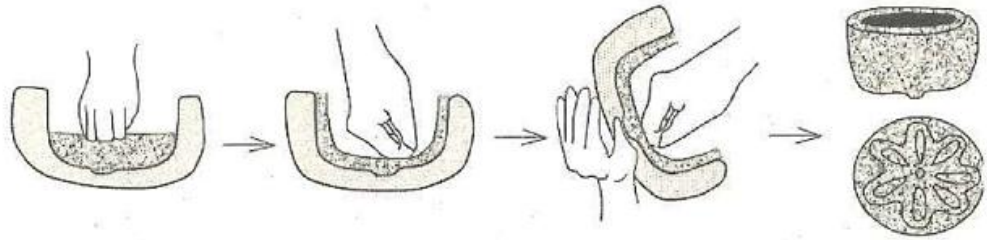
Çizim 1: Battal Gazi Evi Manzumesi'nin Rölevesi (Fuat Şancı)

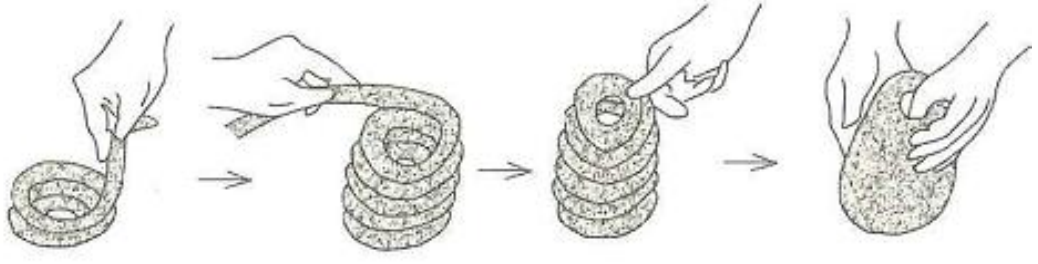
Çizim 2: Seramiğin şekillendirilmesindeki aşamalar. (Ökse, 2012: 33)

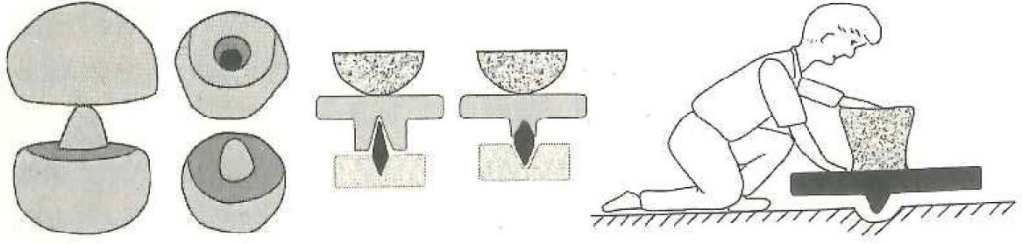
Çizim 3: Seramiğin elle şekillendirilmesi. (Ökse, 2012: 30)

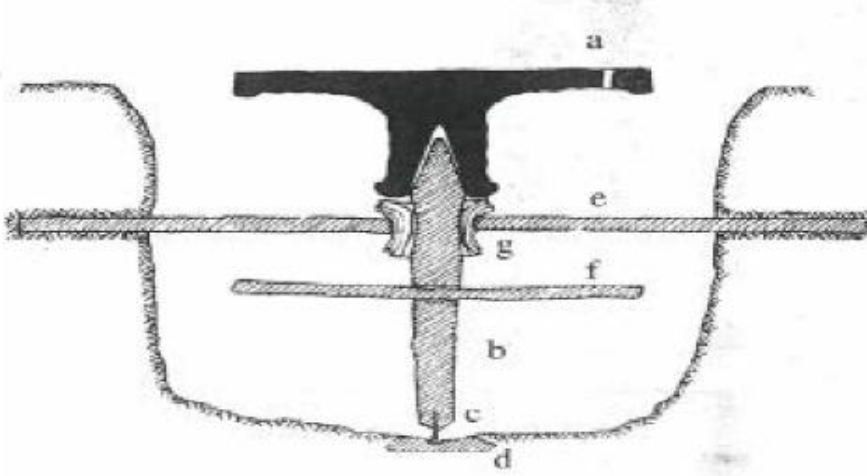
Çizim 4: Seramiğin kalıpta yapımı. (Ökse, 2012: 30)

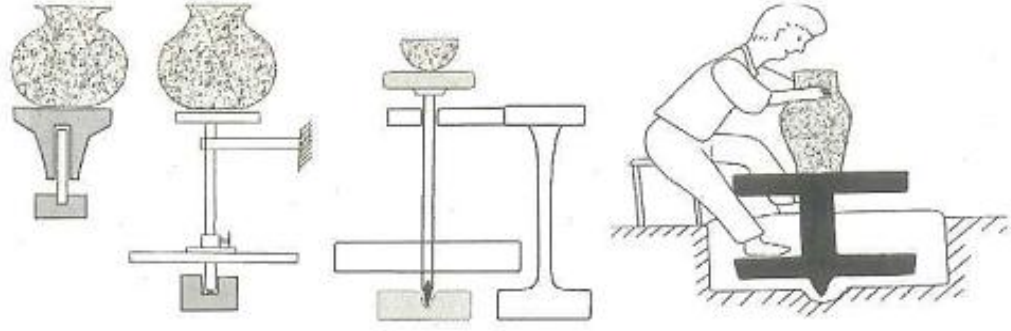
Çizim 5: Seramiğin sucuk veya kangal yöntemiyle yapımı. (Ökse, 2012: 31)

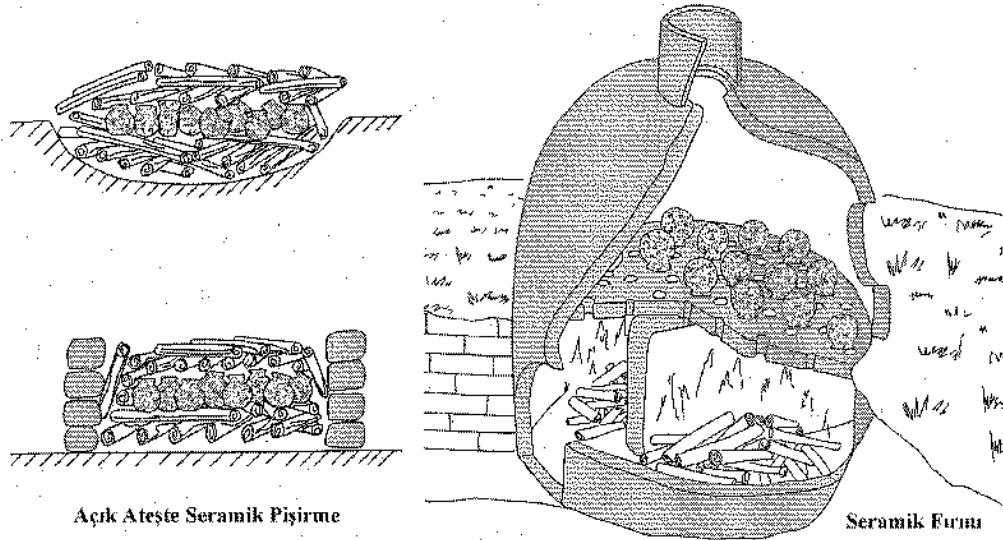
Çizim 6: Ağır dönen çömlekçi çarkı. (Ökse,2012: 32)

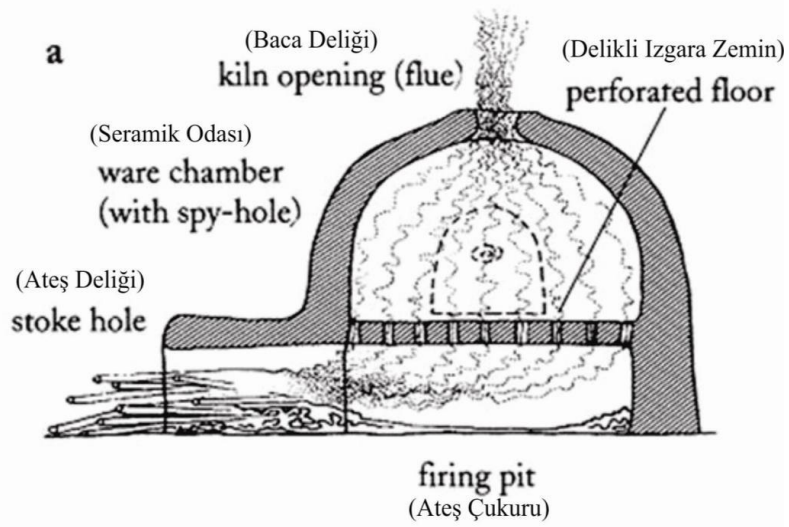
Çizim 7: M.Ö 7. yüzyılda Antik çömlekçi çarkı. (İren, 2003: 13)

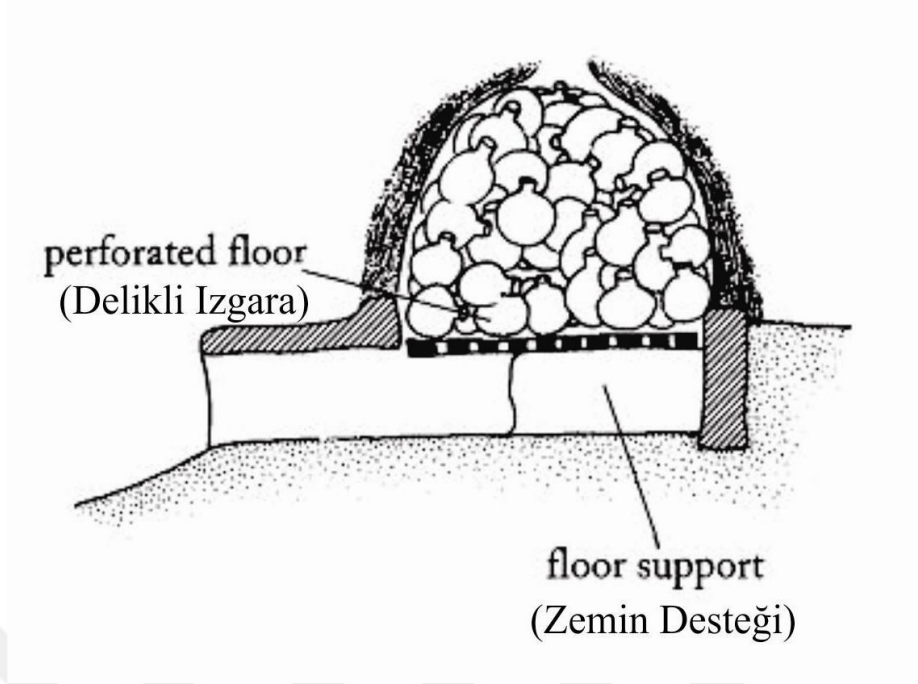
Çizim 8: Hızlı dönen çömlekçi çarkı. (Ökse,2012: 33)

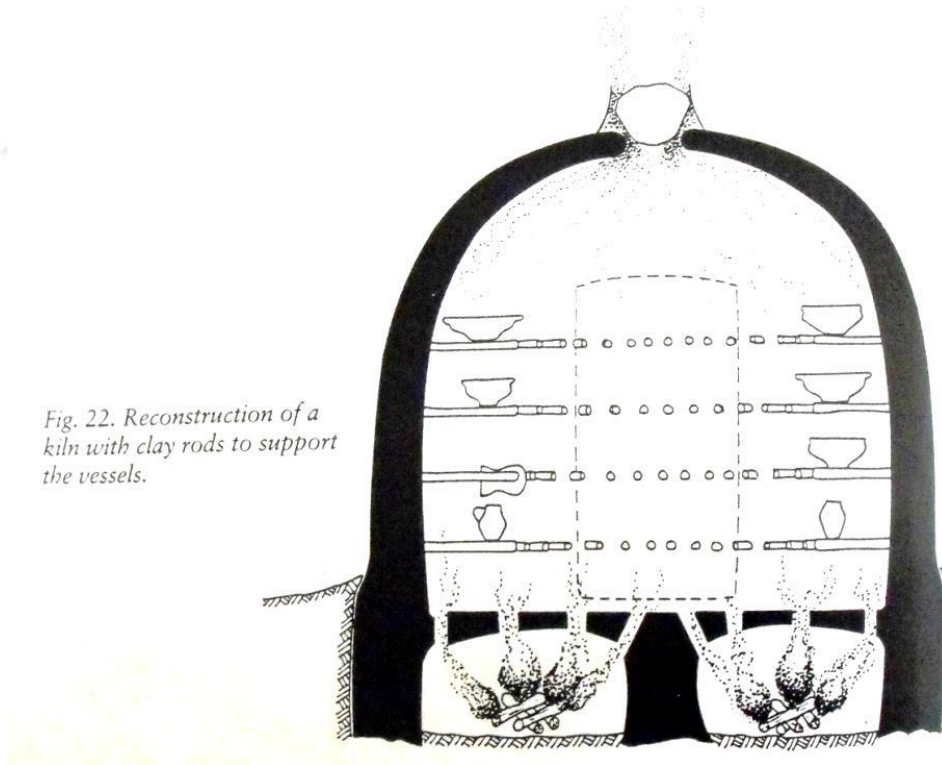
Çizim 9: Kap pişirmede kullanılan ocak ve fırın. (Ökse, 2012: 41)

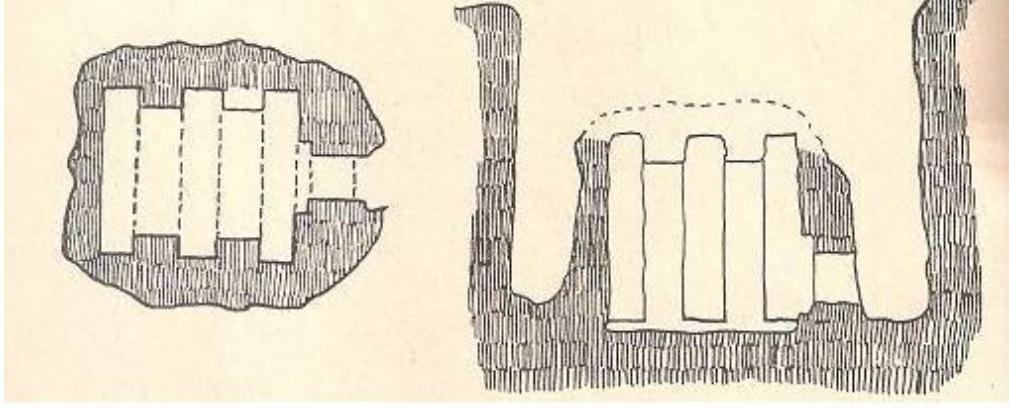
Çizim 10: Klasik Dönem Yunan Fırını (Mimaroğlu, 2011: 64)

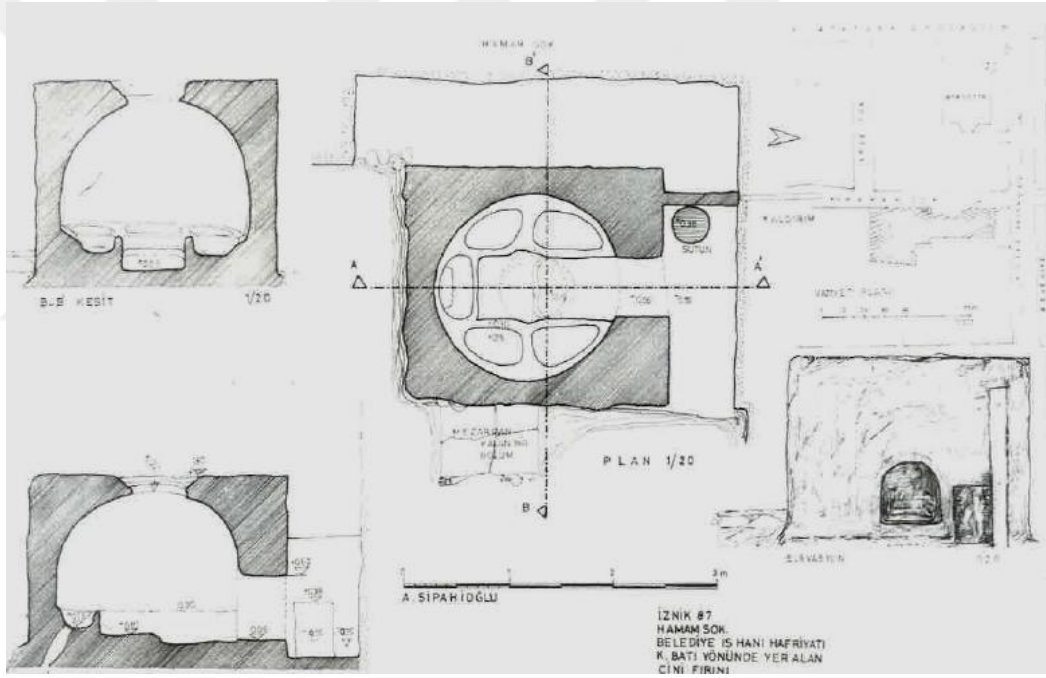
Çizim 11: Roma dönemi fırınları (Mimaroğlu, 2011: 64)

Çizim 12: Bizans Dönemi Fırını Rekonstrüksiyonu (Mimaroğlu, 2011: 65)

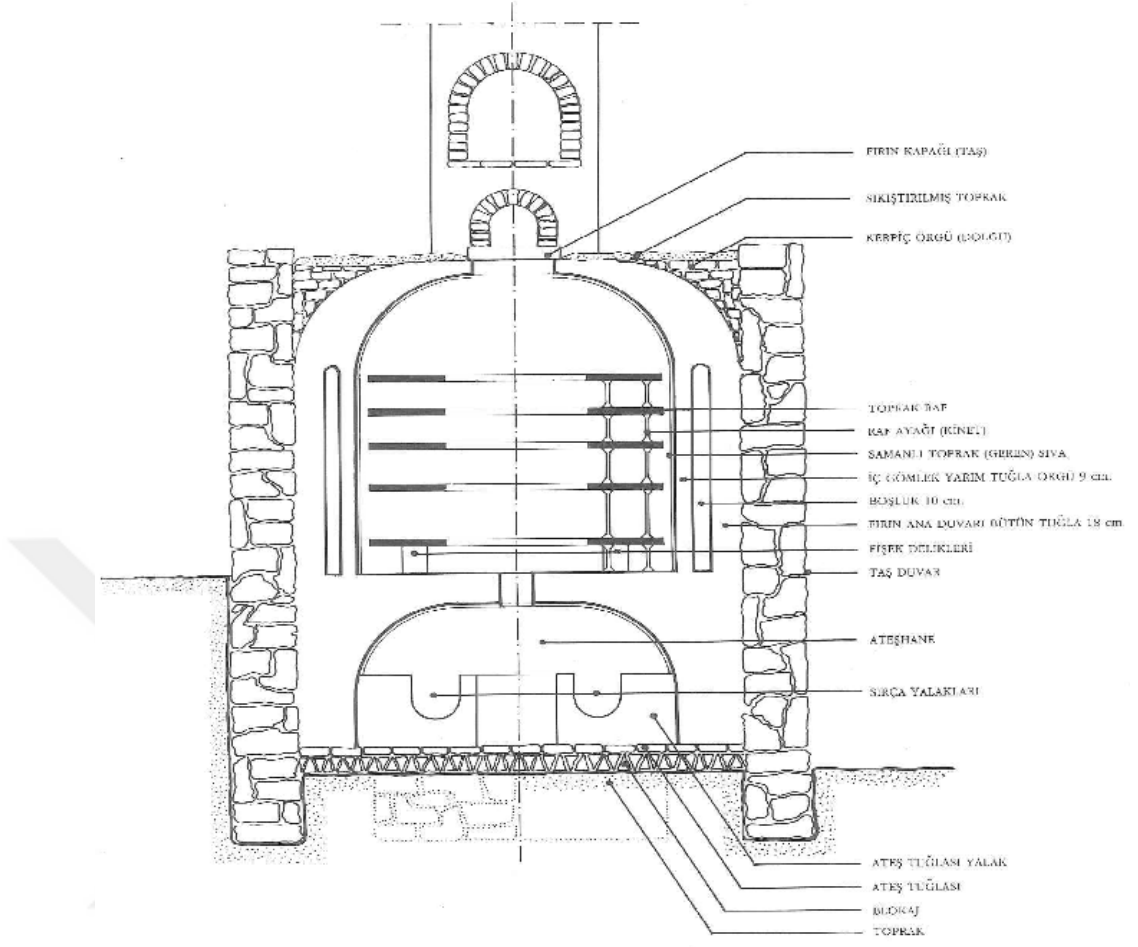

Çizim 13: Türk Dönemi fırınları, kesit. (Aslanapa, 1965)²³⁹

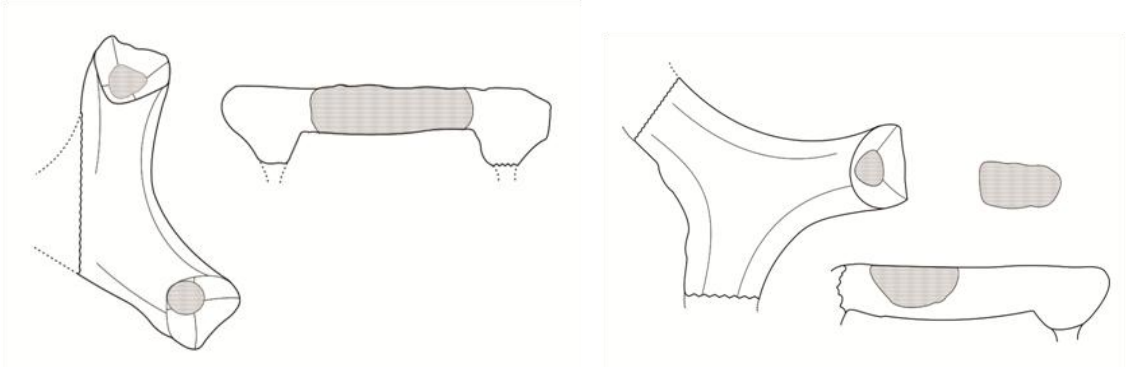

Çizim 14: İznik Belediye İş Hanı inşaatı sırasında çıkan çini fırını, (Altun, 2007: 313)
(çizim, A. Sipahioğlu)

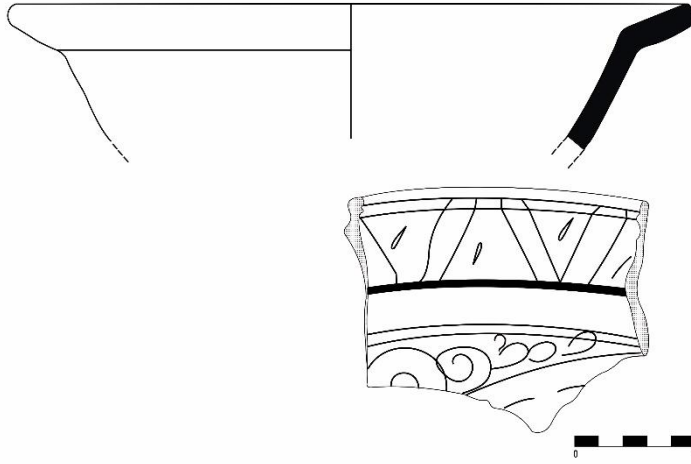
²³⁹ <http://www.edebiyatkultur.com/index.php/turk-sanatlari/58-turk-sanatlari/365-eski-turk-cini-firinlari>

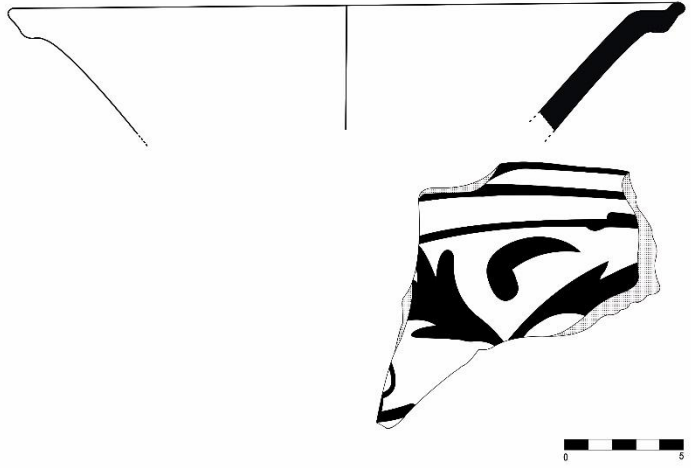
Çizim 15: Kütahya Çini Fırını (Atasoy, 1989: 60)

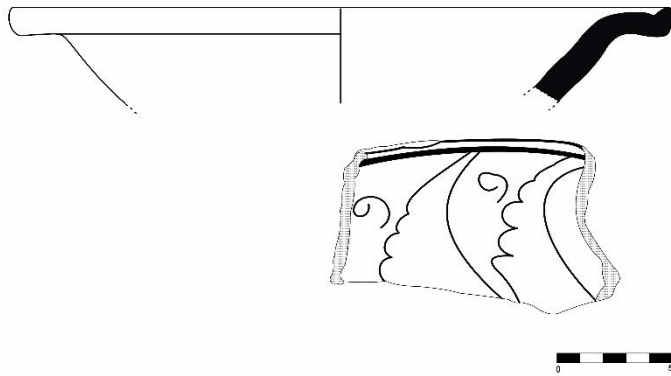
Çizim 16-17: Battalgazi Evi Kazısı üçayak parçaları

Çizim 18: Katalog 1

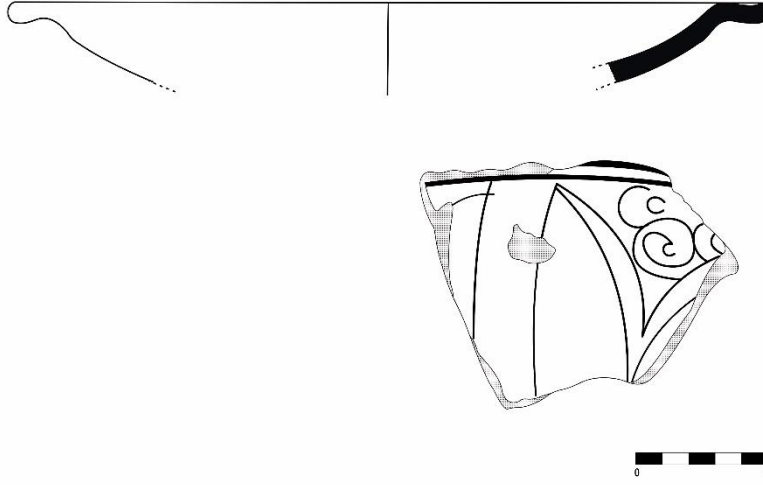
Çizim 19: Katalog 2

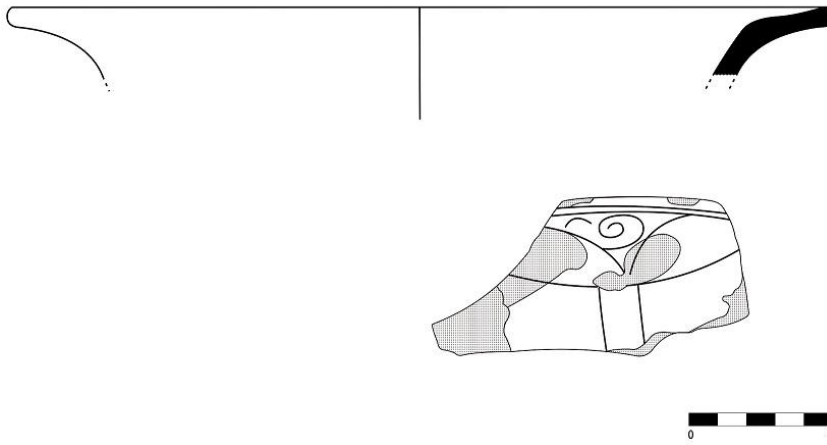
Çizim 20: Katalog 3

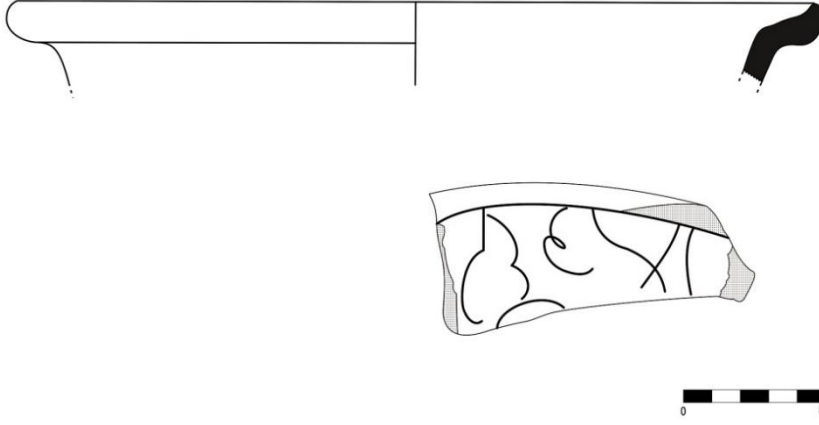
Çizim 21: Katalog 4

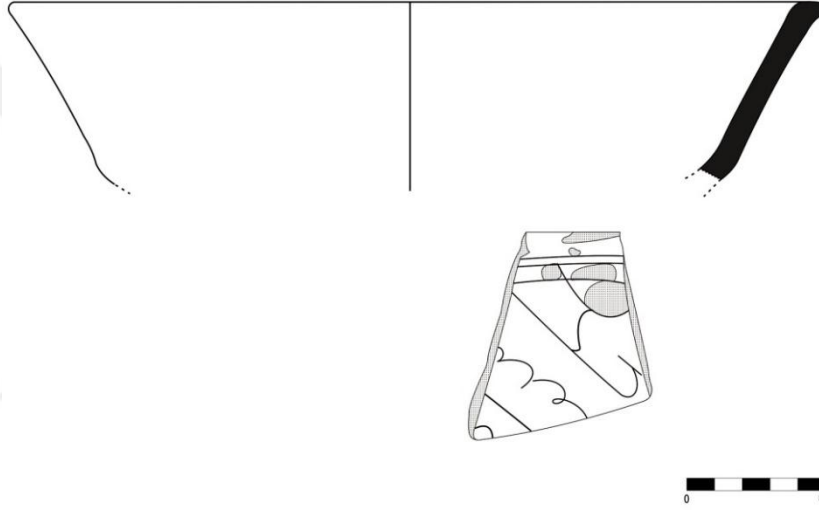
Çizim 22: Katalog 5

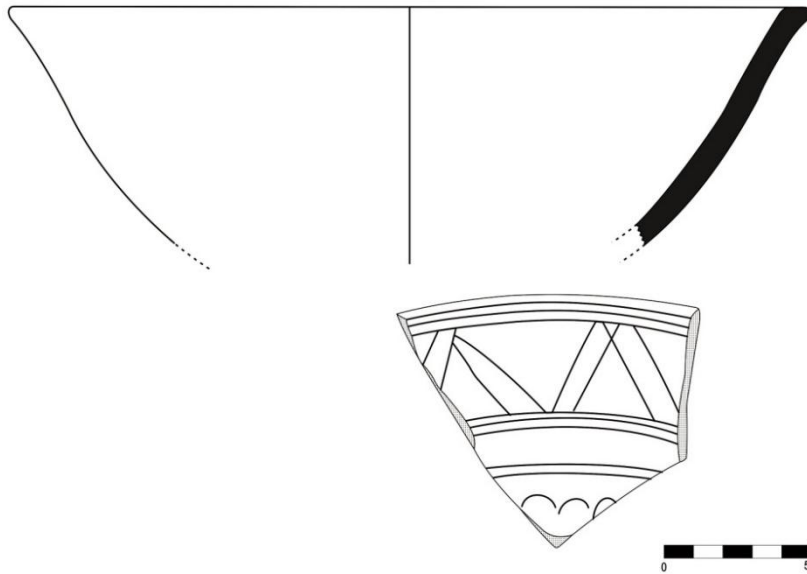
Çizim 23: Katalog 6

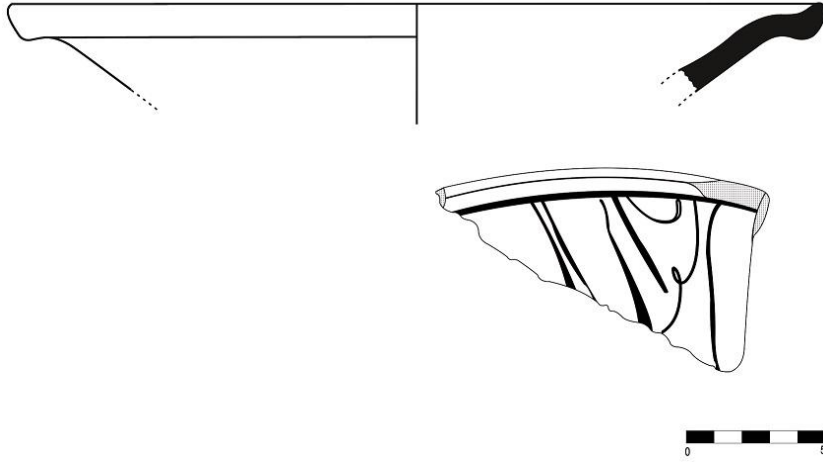
Çizim 24: Katalog 7

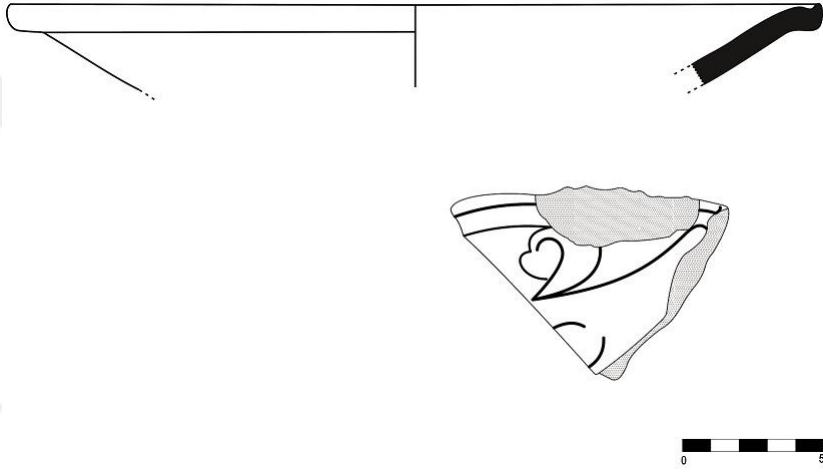
Çizim 25: Katalog 8

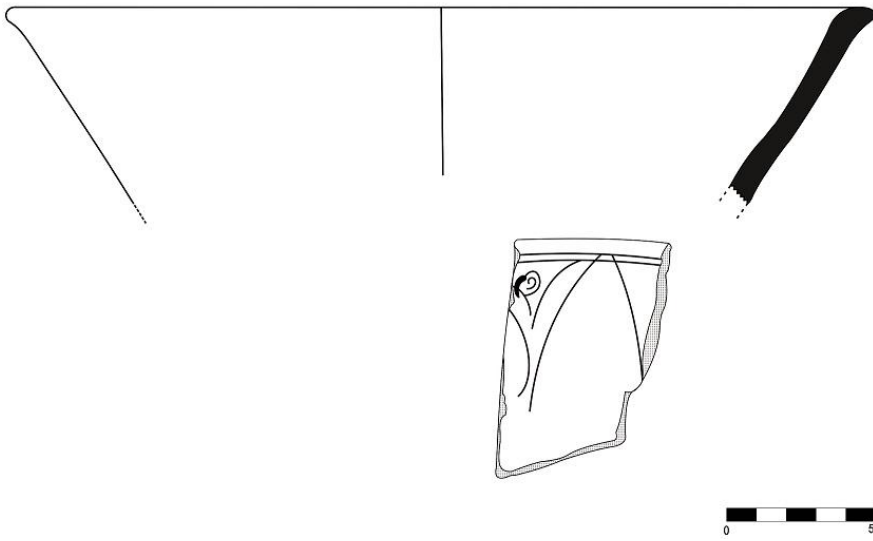
Çizim 26: Katalog 9

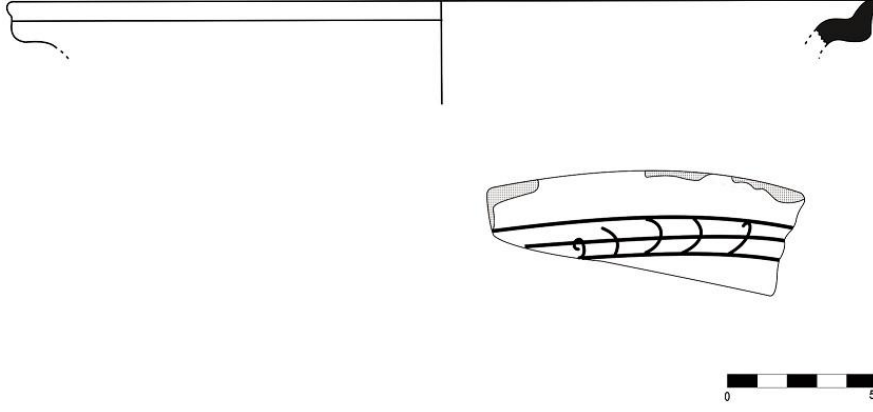
Çizim 27: Katalog 10

Çizim 28: Katalog 11

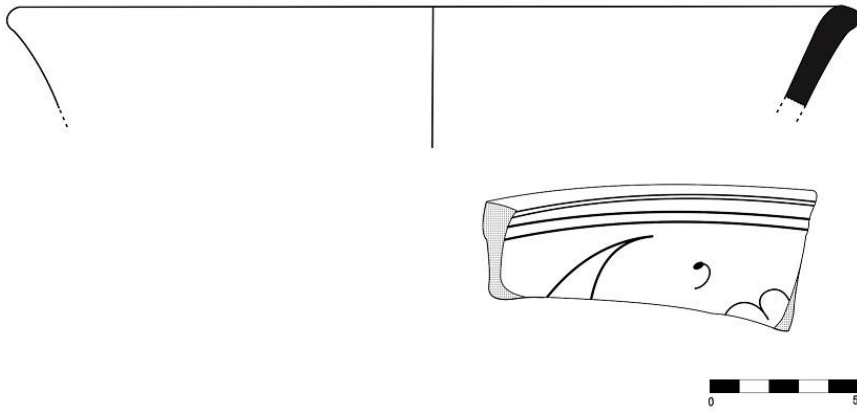
Çizim 29: Katalog 12

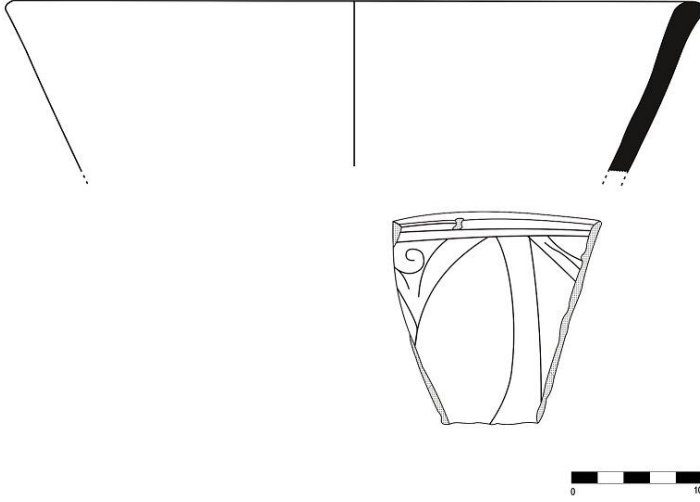
Çizim 30: Katalog 13

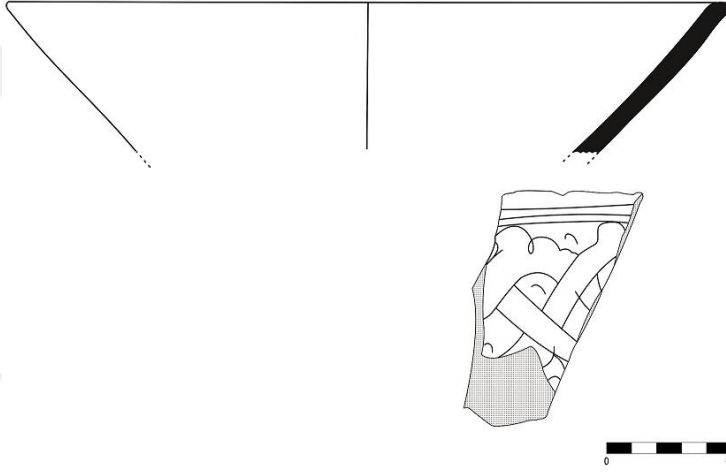
Çizim 31: Katalog 14

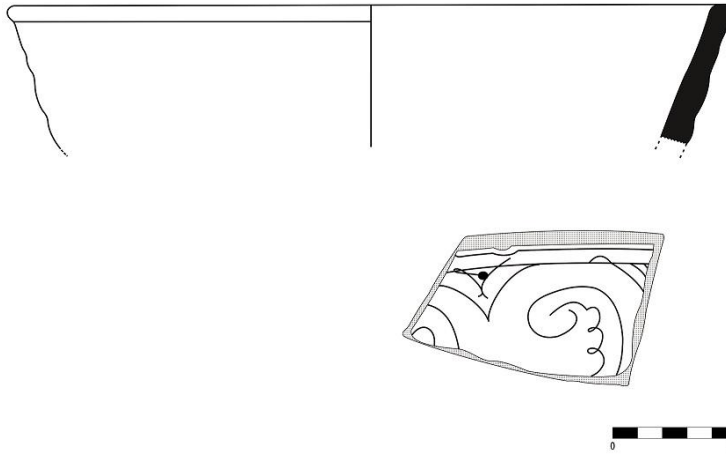
Çizim 32: Katalog 15

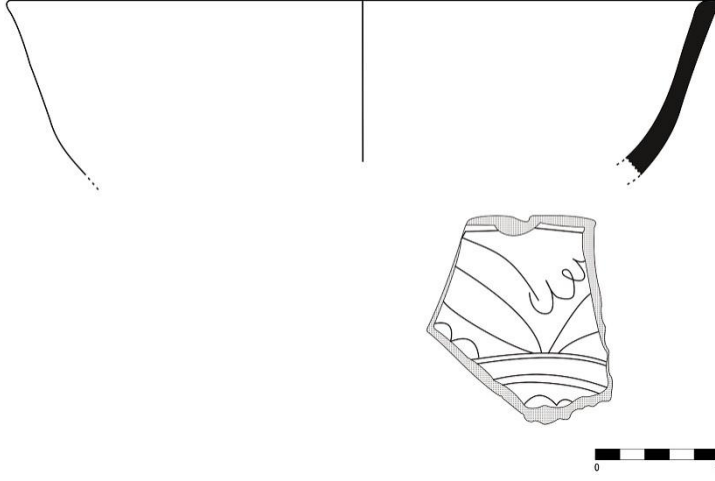
Çizim 33: Katalog 16

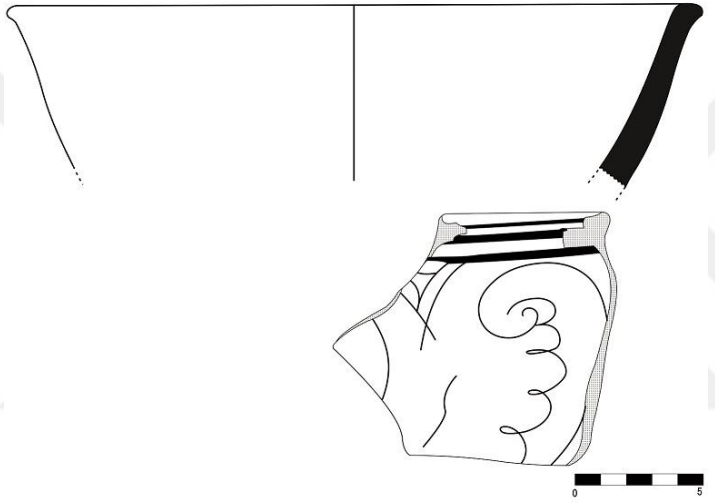
Çizim 34: Katalog 17

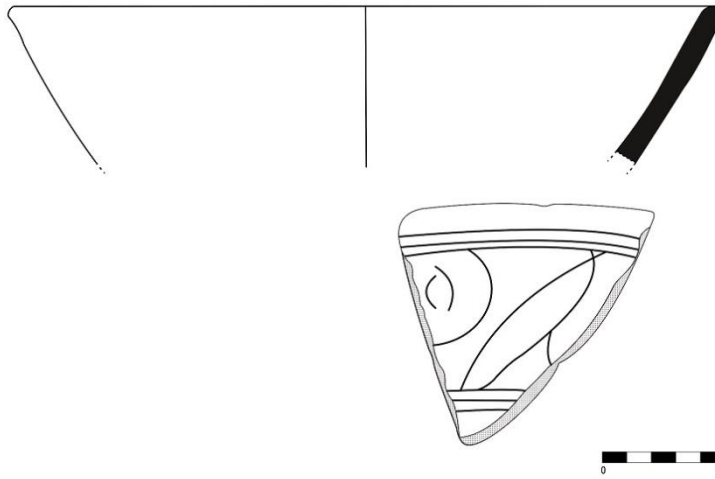
Çizim 35: Katalog 18

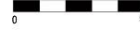
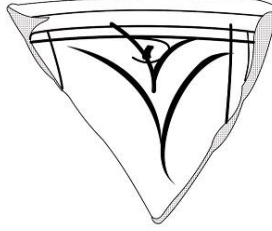
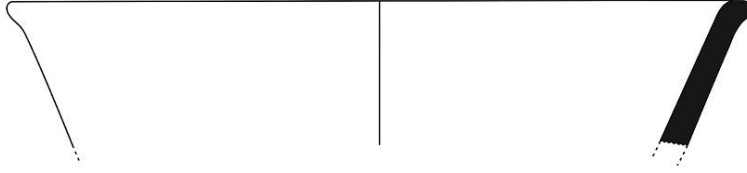
Çizim 36: Katalog 19

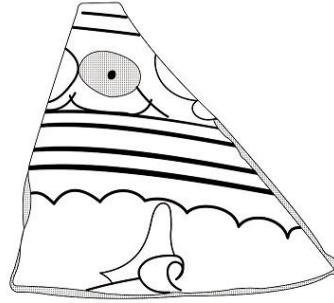
Çizim 37: Katalog 20

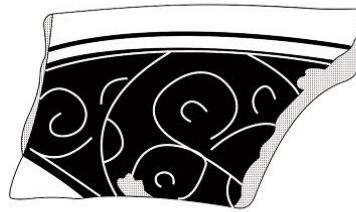
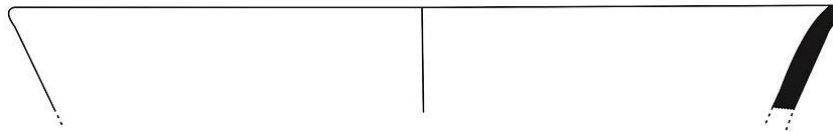
Çizim 38: Katalog 21

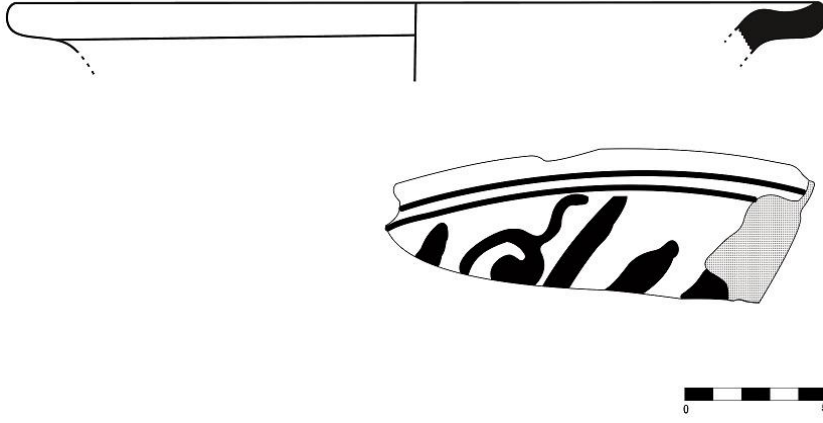
Çizim 39: Katalog 22

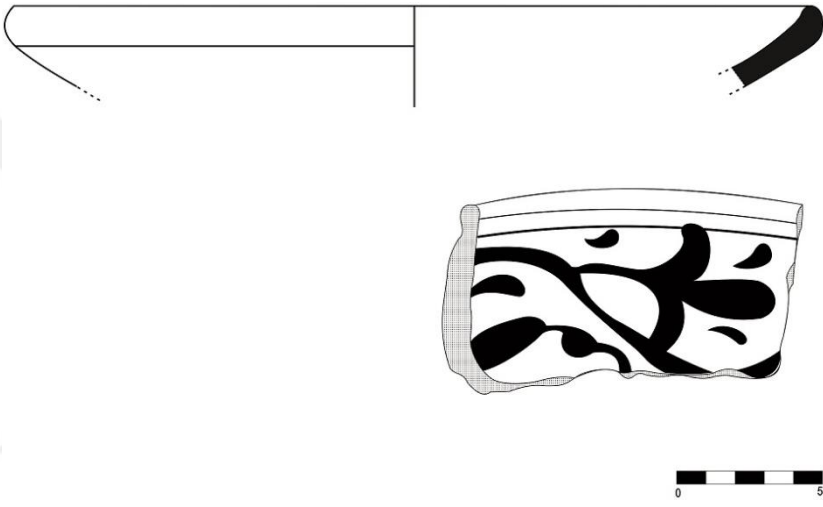
Çizim 40: Katalog 23

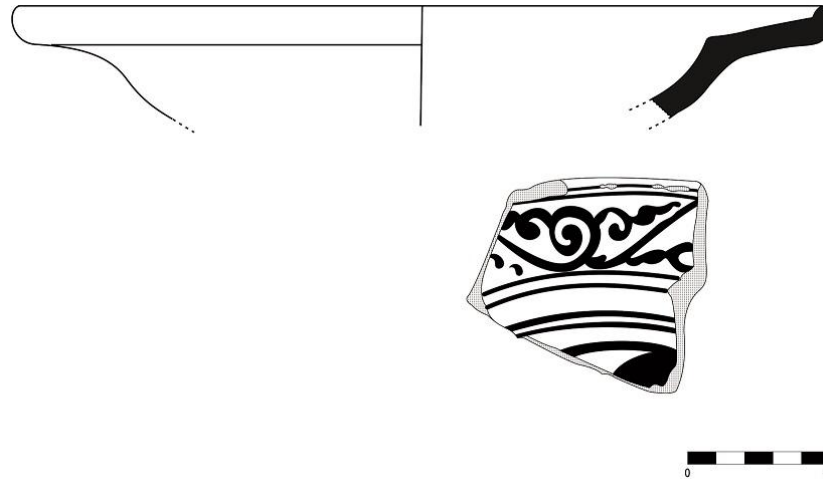
Çizim 41: Katalog 24

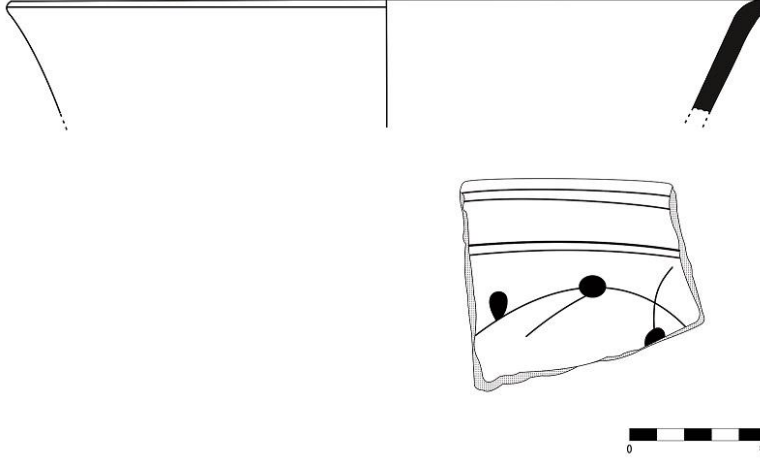
Çizim 42: Katalog 25

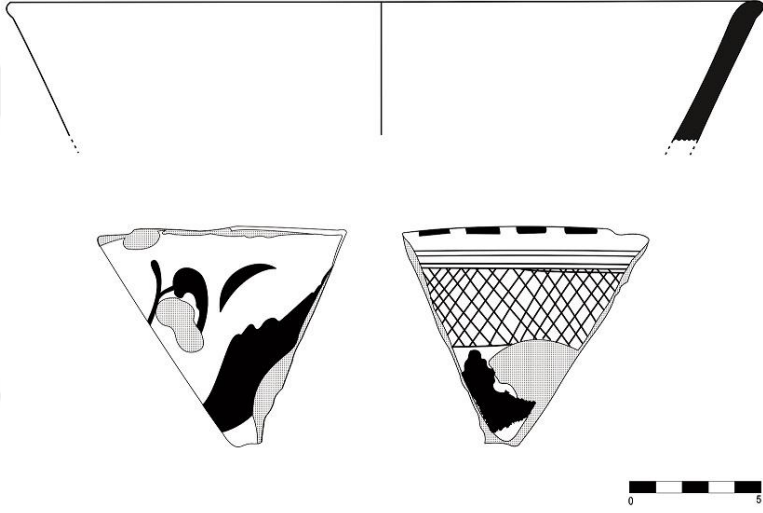
Çizim 43: Katalog 26

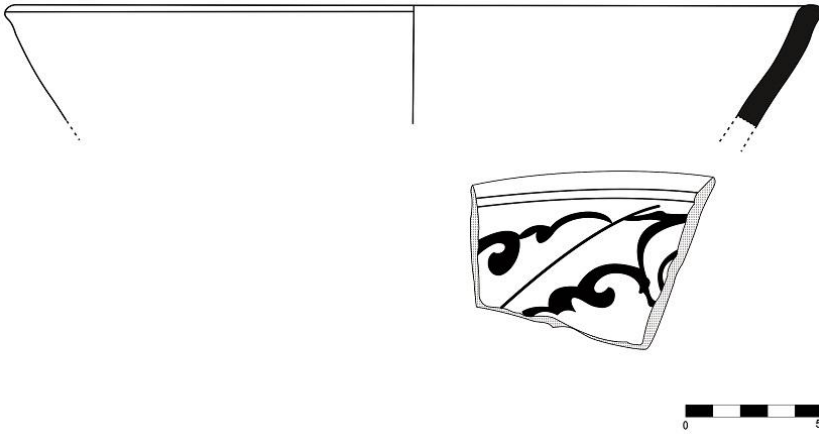
Çizim 44: Katalog 27

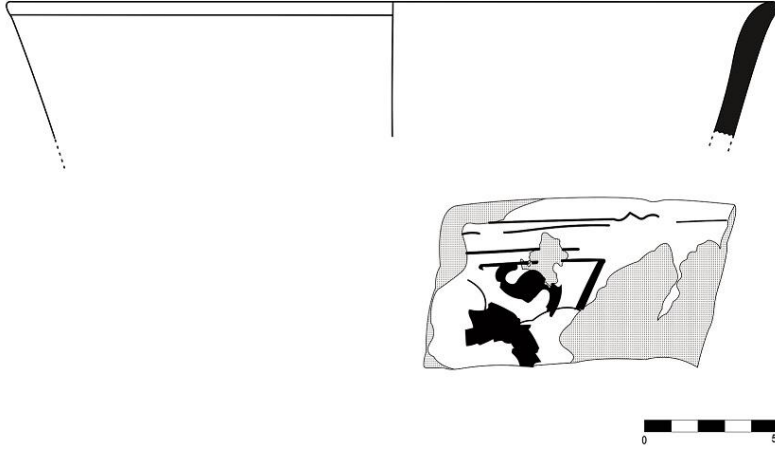
Çizim 45: Katalog 28

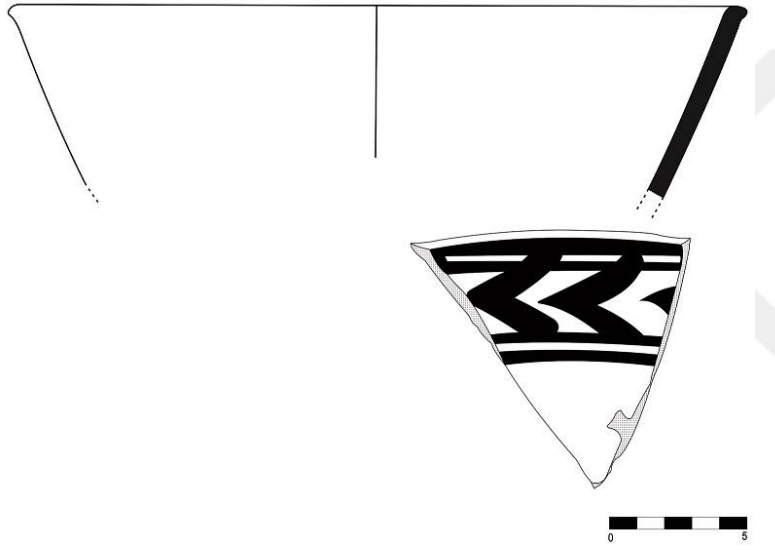
Çizim 46: Katalog 29

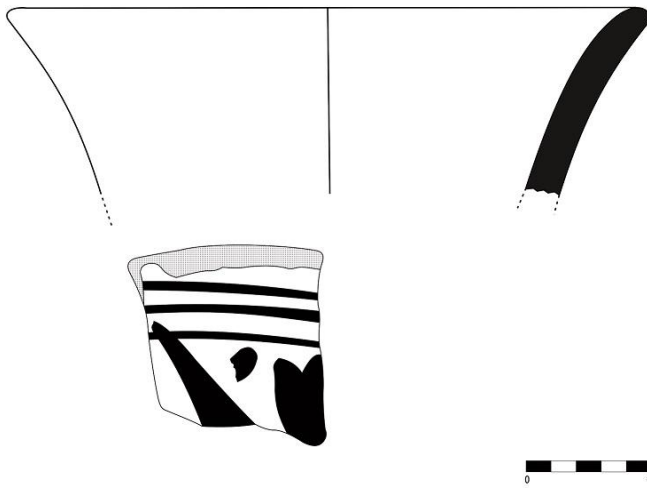
Çizim 47: Katalog 30

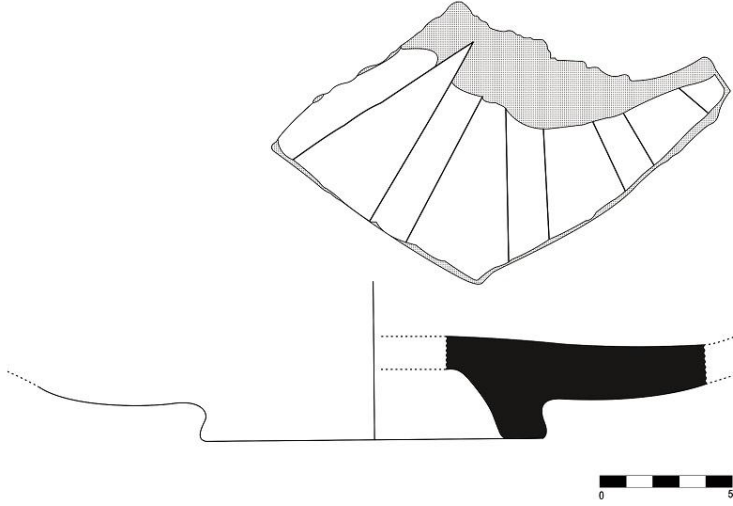
Çizim 48: Katalog 31

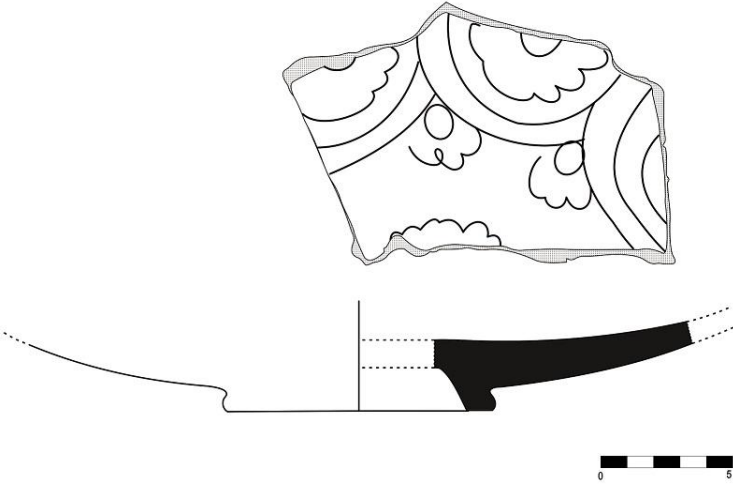
Çizim 49: Katalog 32

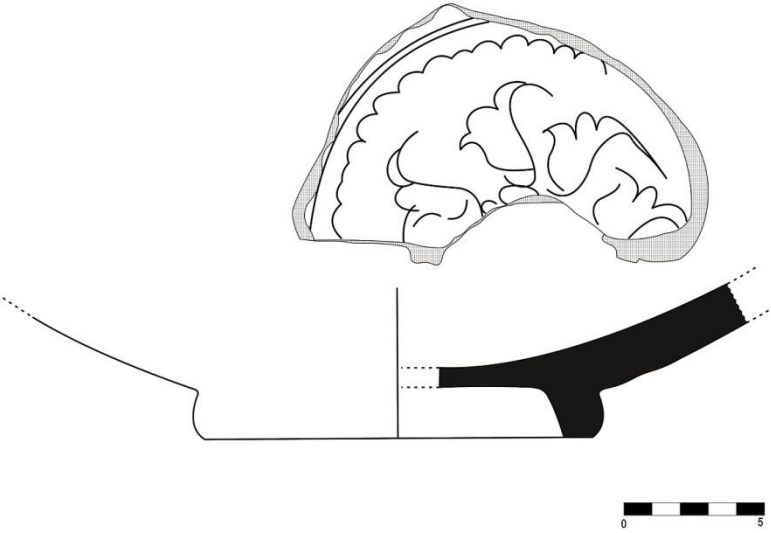
Çizim 50: Katalog 33

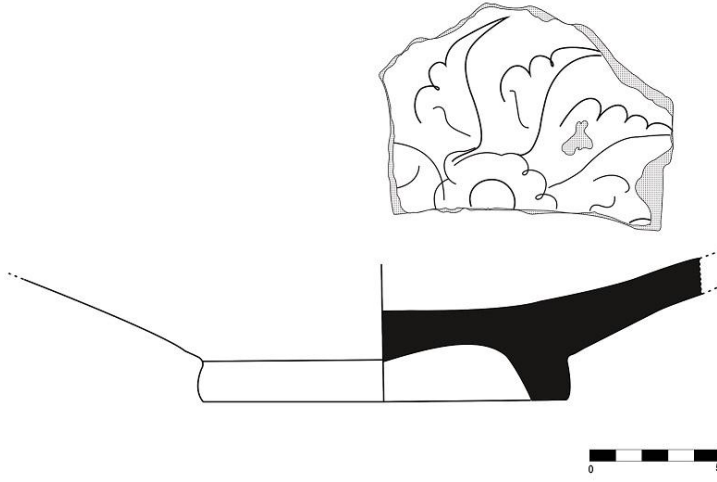
Çizim 51: Katalog 34

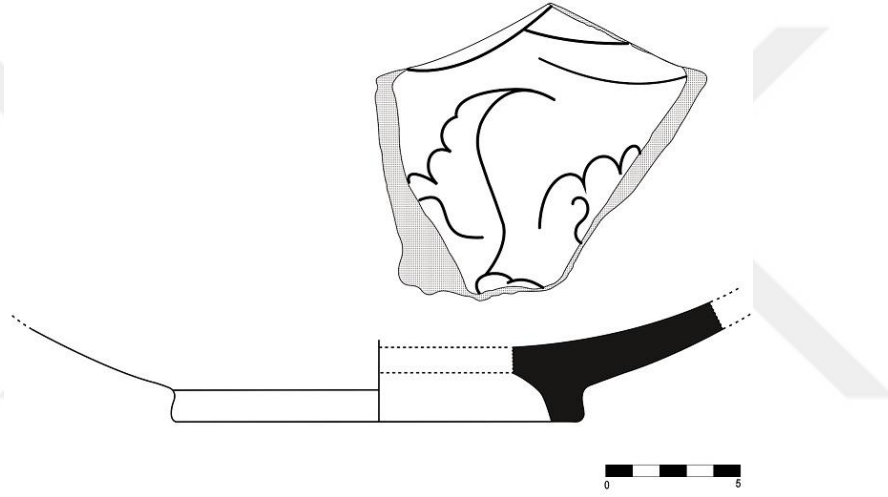
Çizim 52: Katalog 35

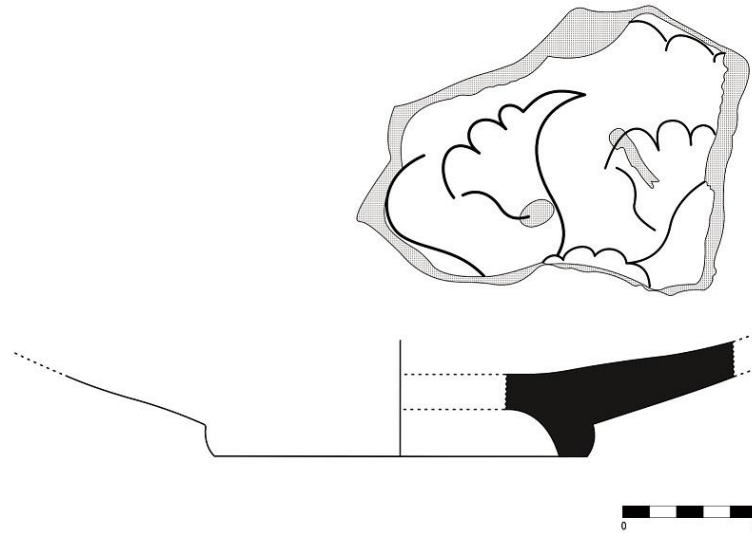
Çizim 53: Katalog 36

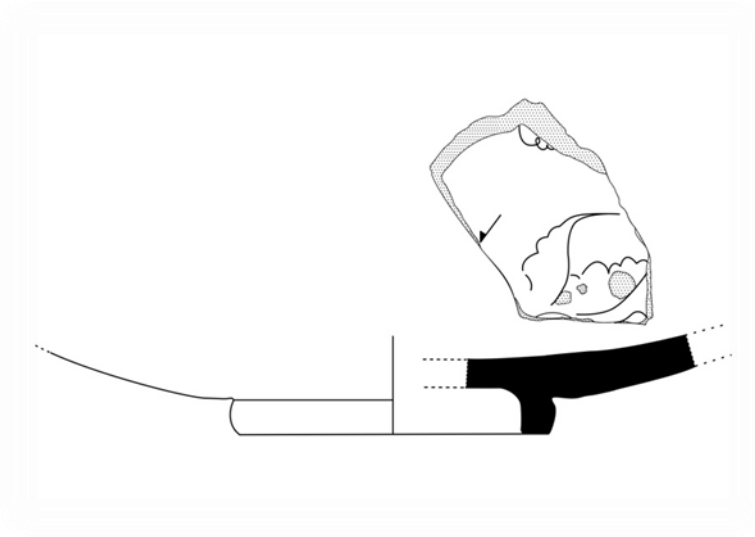
Çizim 54: Katalog 37

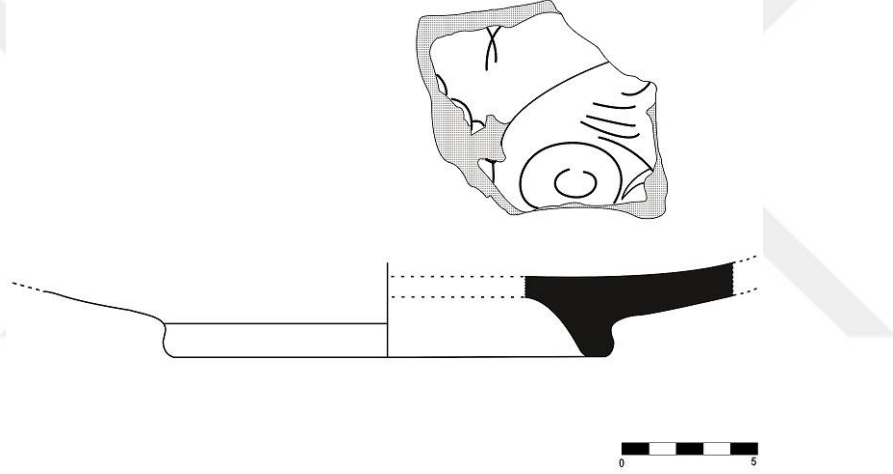
Çizim 55: Katalog 38

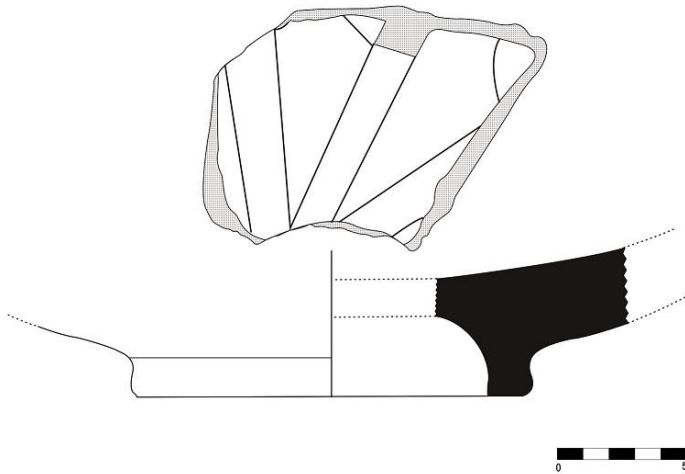
Çizim 56: Katalog 39

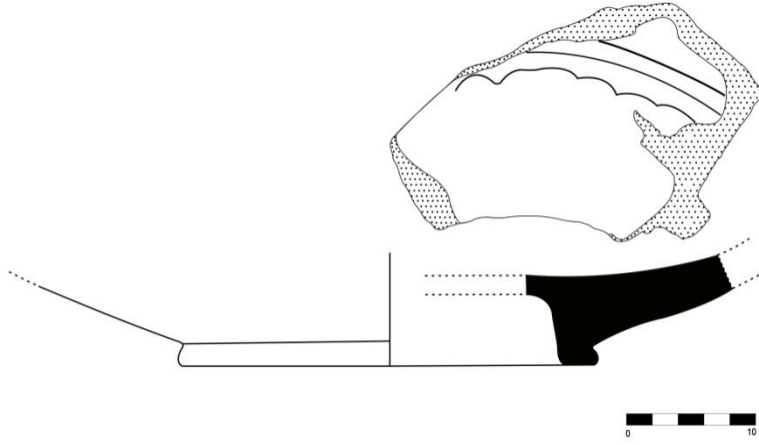
Çizim 57: Katalog 40

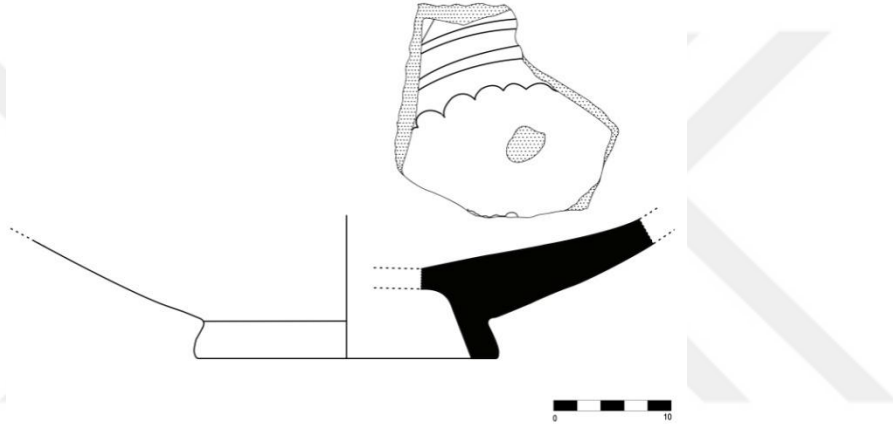
Çizim 58: Katalog 41

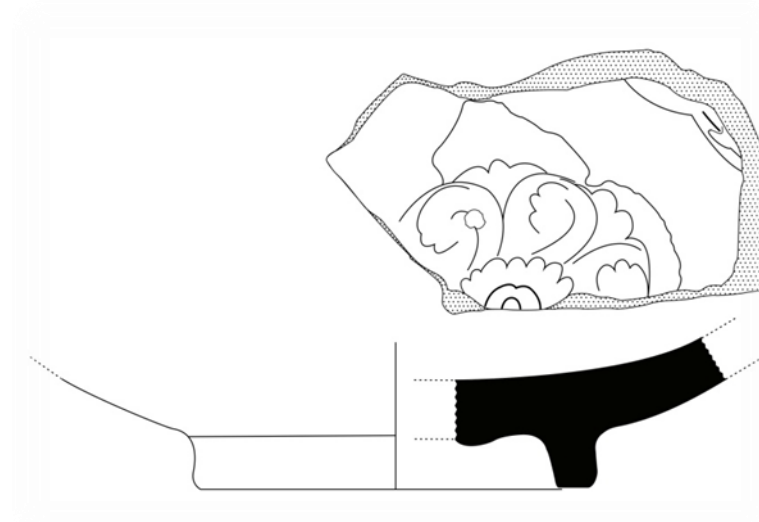
Çizim 59: Katalog 42

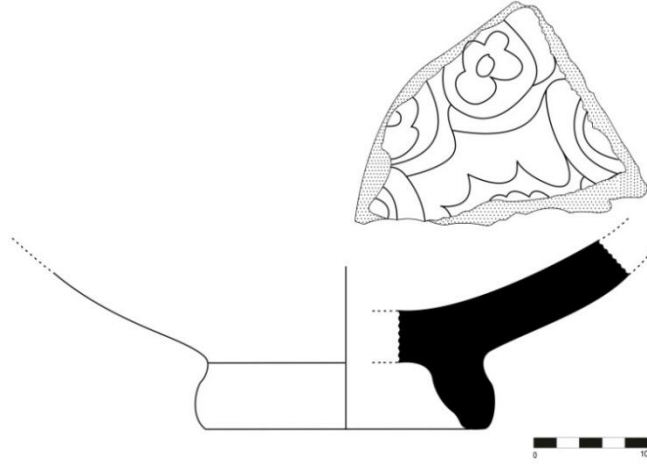
Çizim 60: Katalog 43

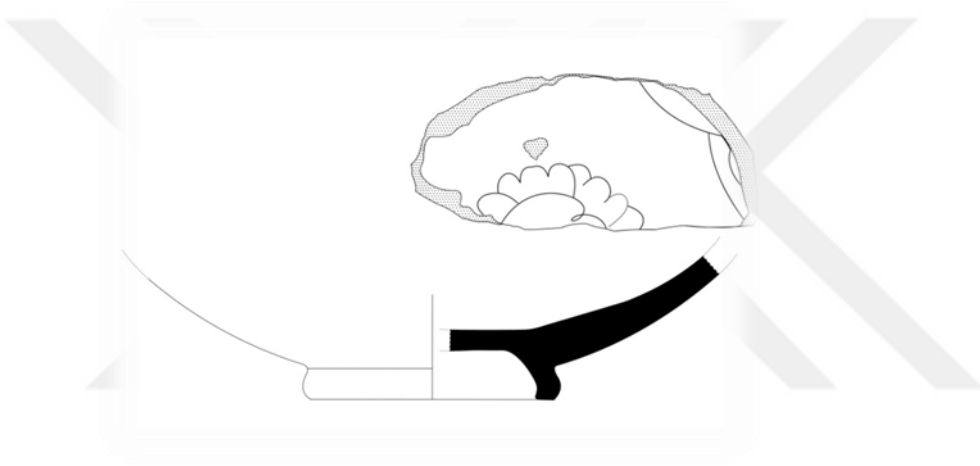
Çizim 61: Katalog 44

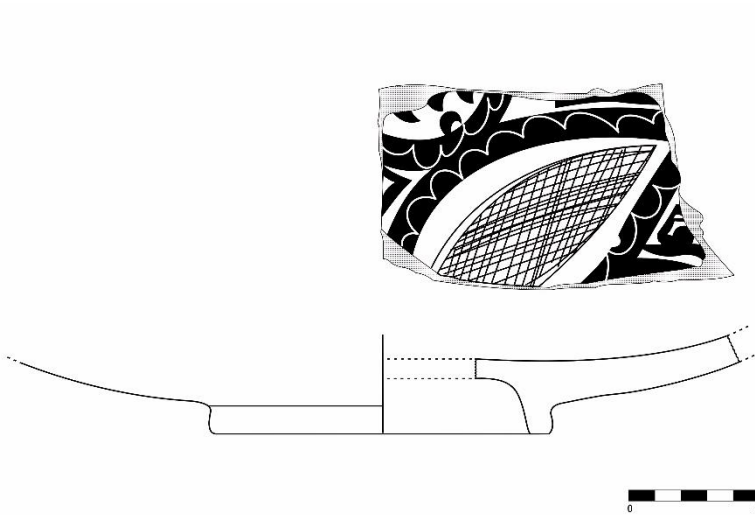
Çizim 62: Katalog 45

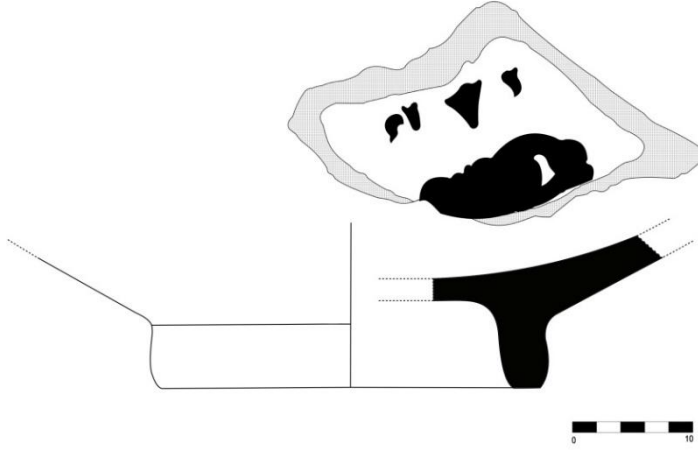
Çizim 63: Katalog 46

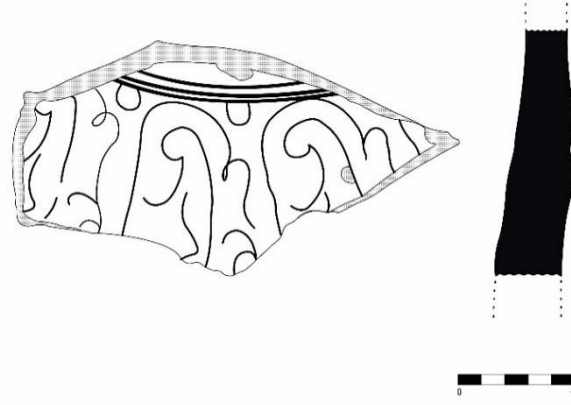
Çizim 64: Katalog 47

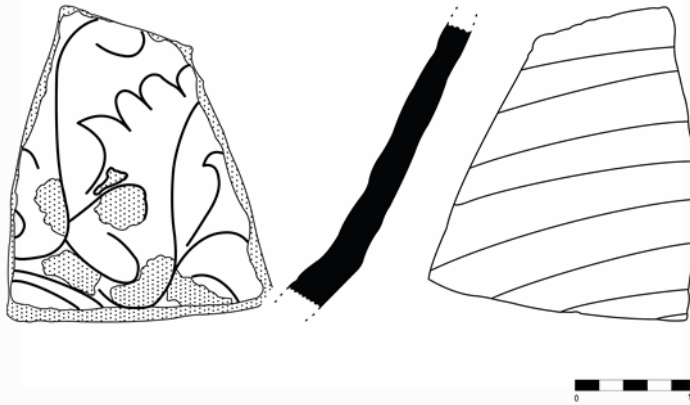
Çizim 65: Katalog 48

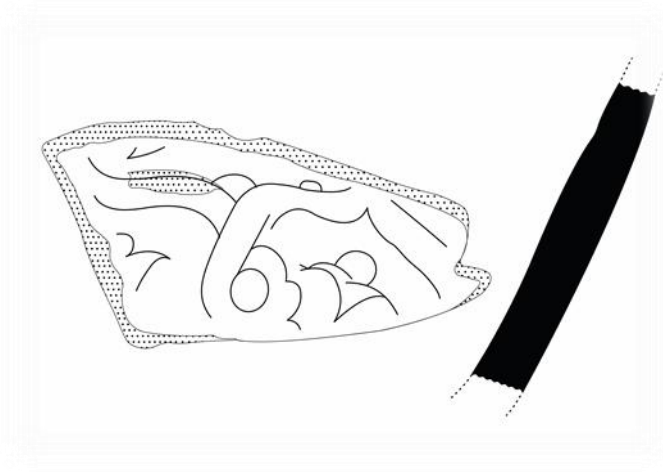
Çizim 66: Katalog 49

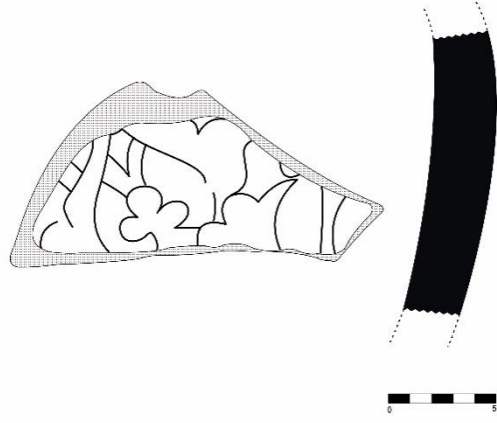
Çizim 67: Katalog 50

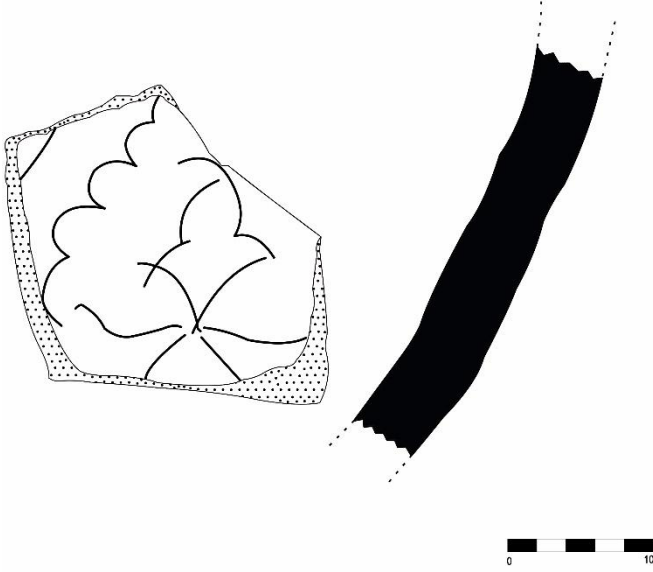
Çizim 68: Katalog 51

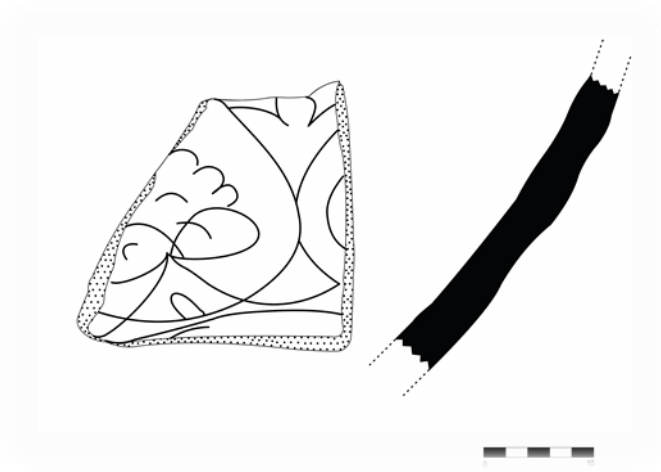
Çizim 69: Katalog 52

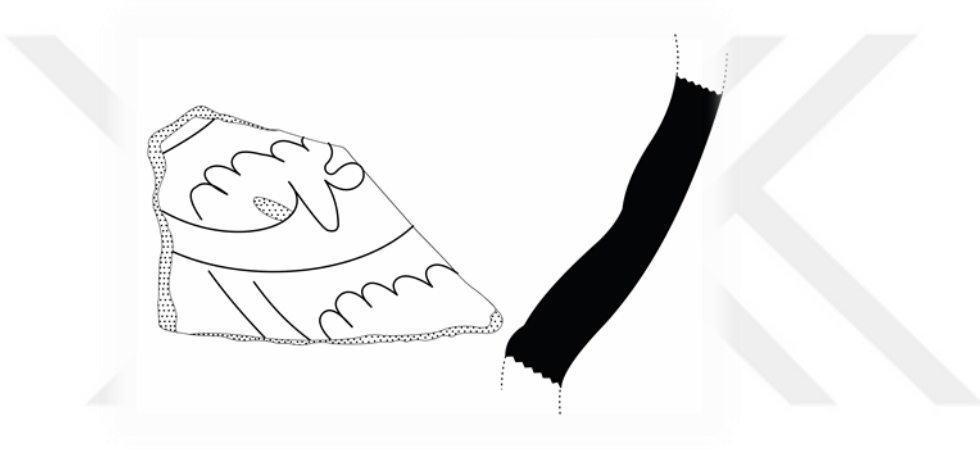
Çizim 70: Katalog 53

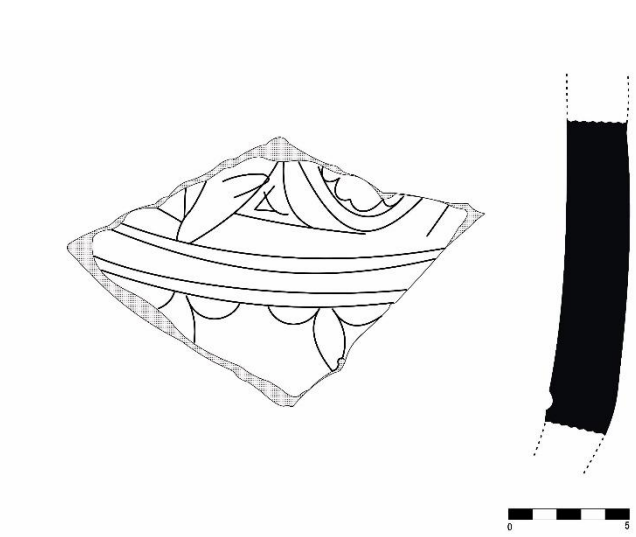
Çizim 71: Katalog 54

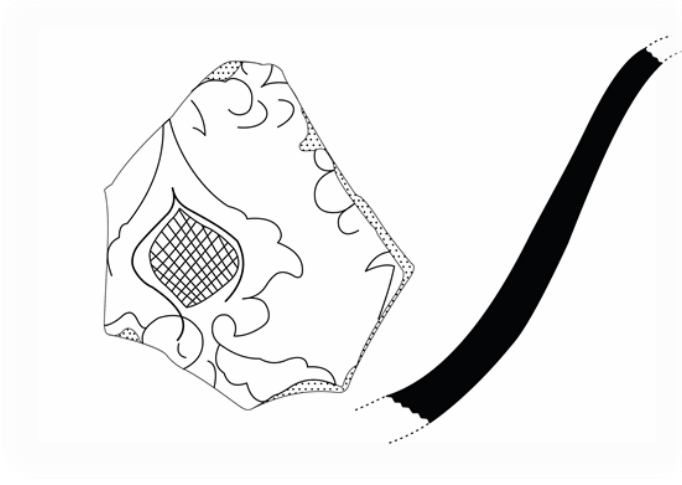
Çizim 72: Katalog 55

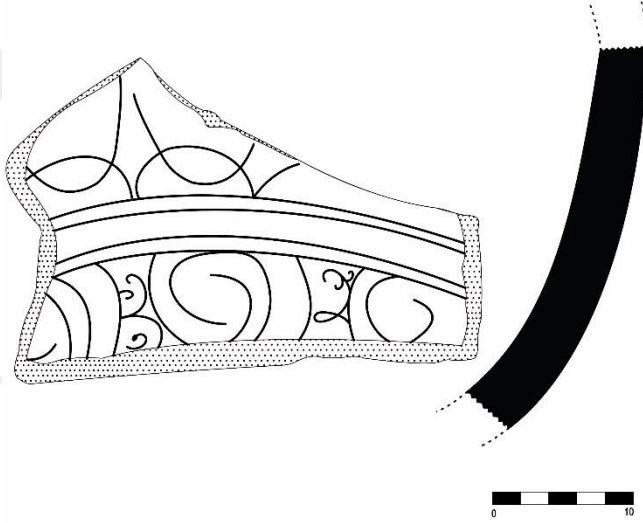
Çizim 73: Katalog 56

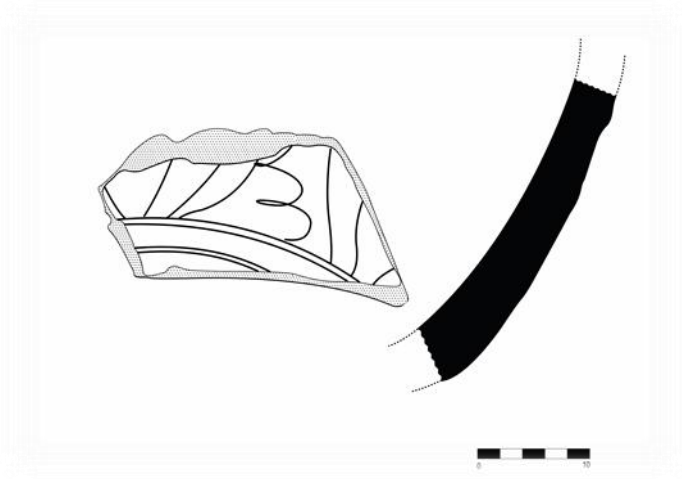
Çizim 74: Katalog 57

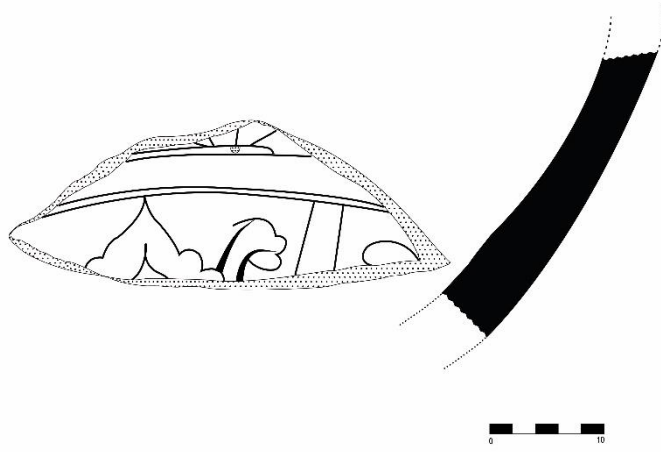
Çizim 75: Katalog 58

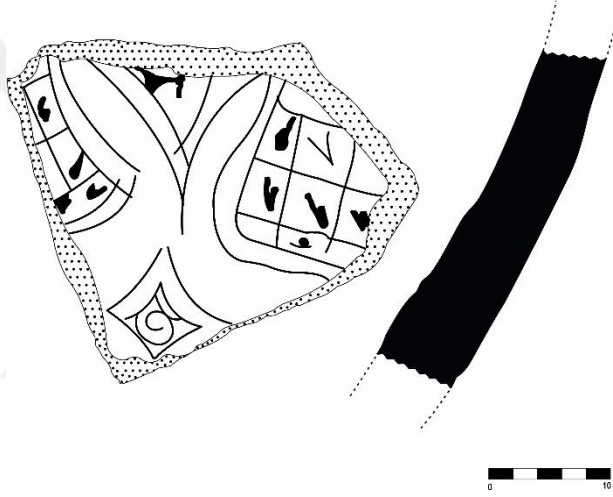
Çizim 76: Katalog 59

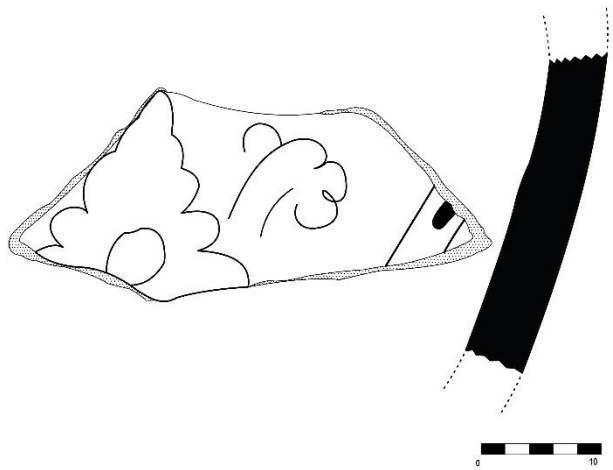
Çizim 77: Katalog 60

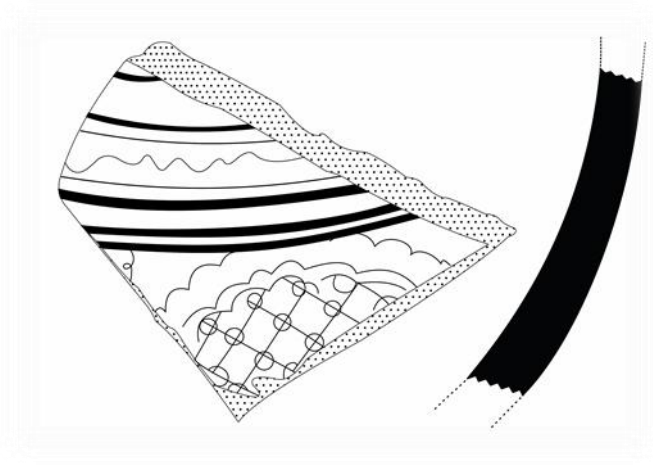
Çizim 78: Katalog 61

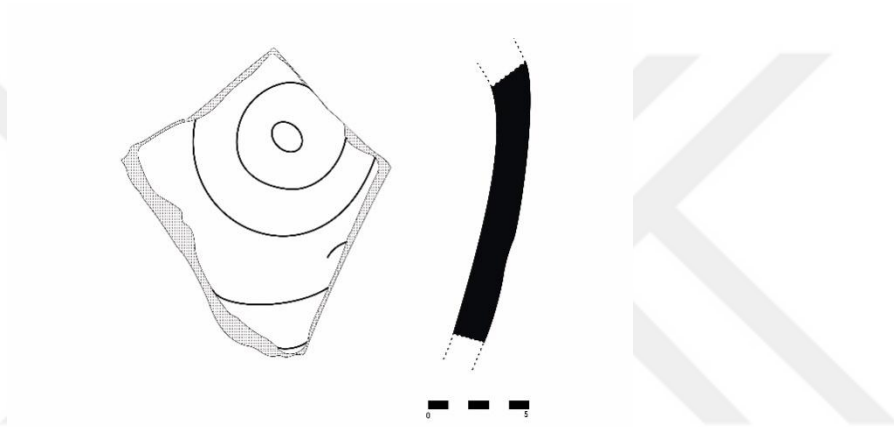
Çizim 79: Katalog 62

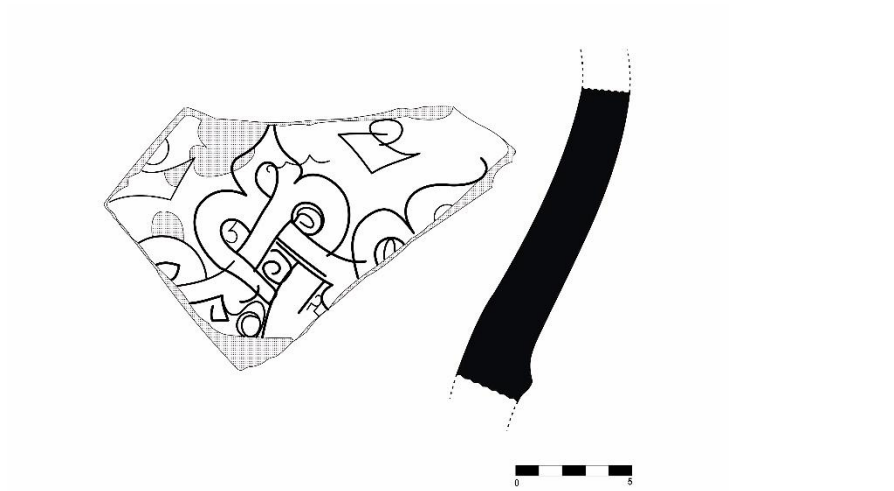
Çizim 80: Katalog 63

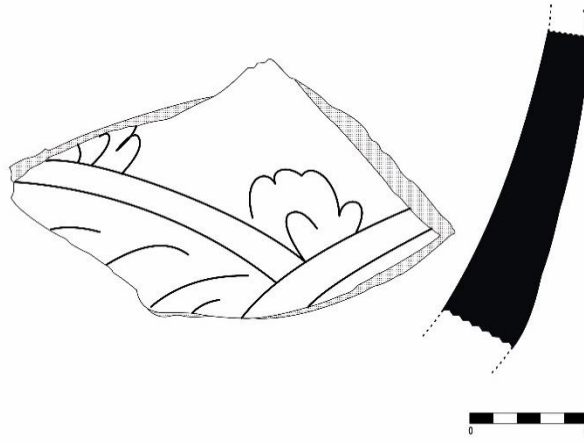
Çizim 81: Katalog 64

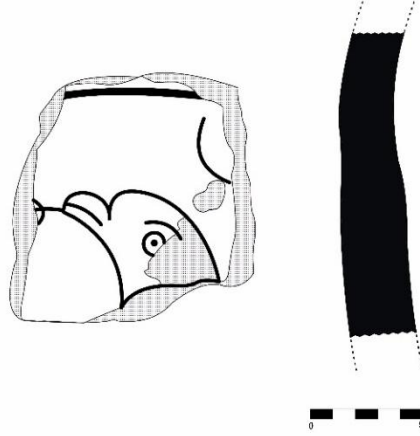
Çizim 82: Katalog 65

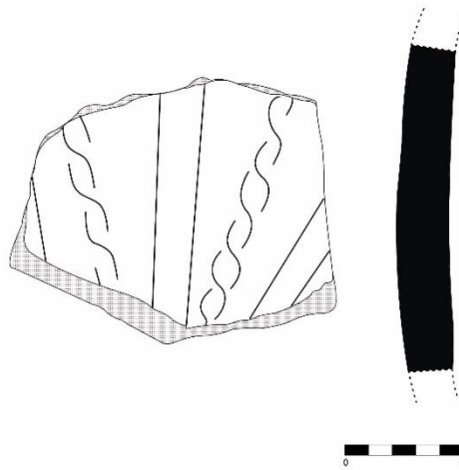
Çizim 83: Katalog 66

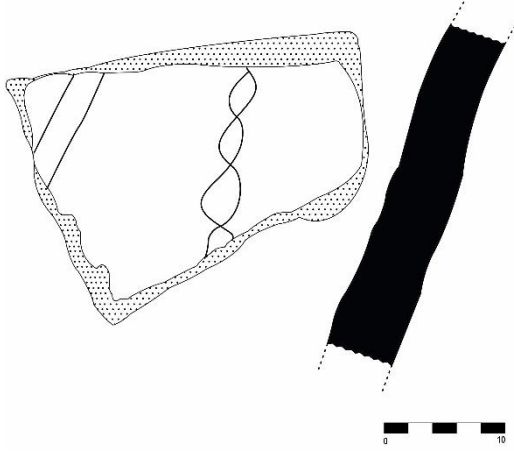
Çizim 84: Katalog 67

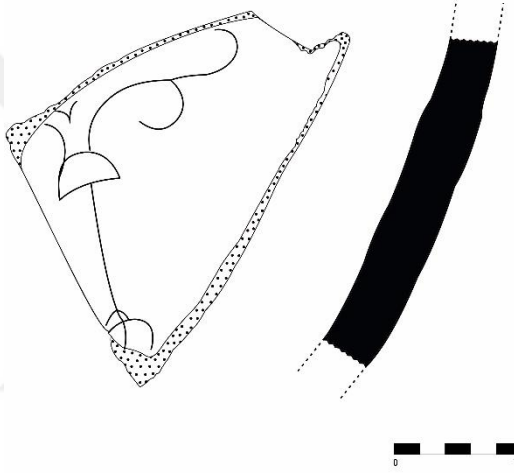
Çizim 85: Katalog 68

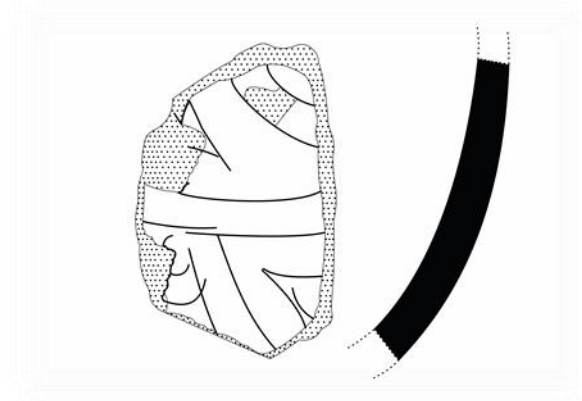
Çizim 86: Katalog 69

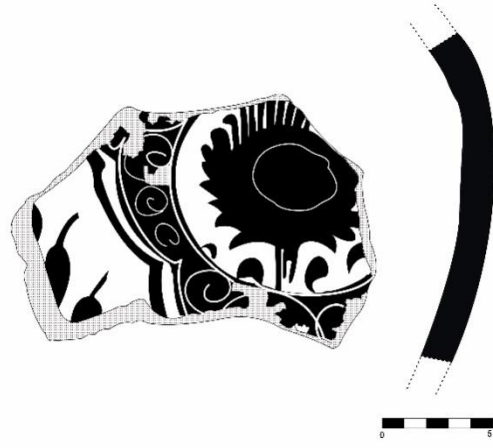
Çizim 87: Katalog 70

Çizim 88: Katalog 71

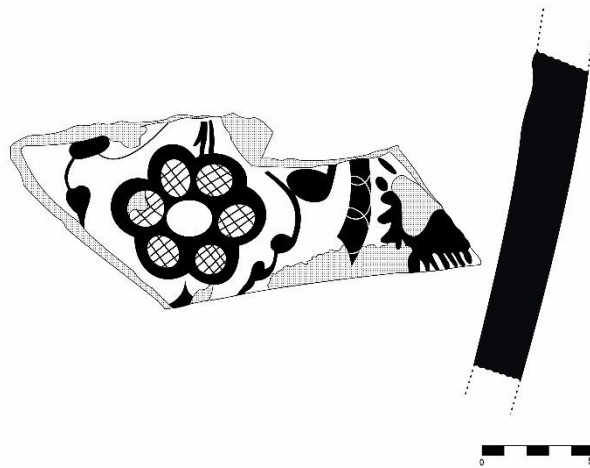
Çizim 89: Katalog 72

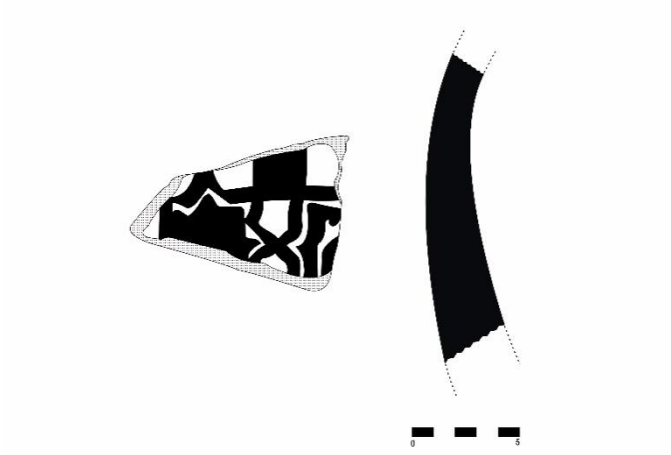
Çizim 90: Katalog 73

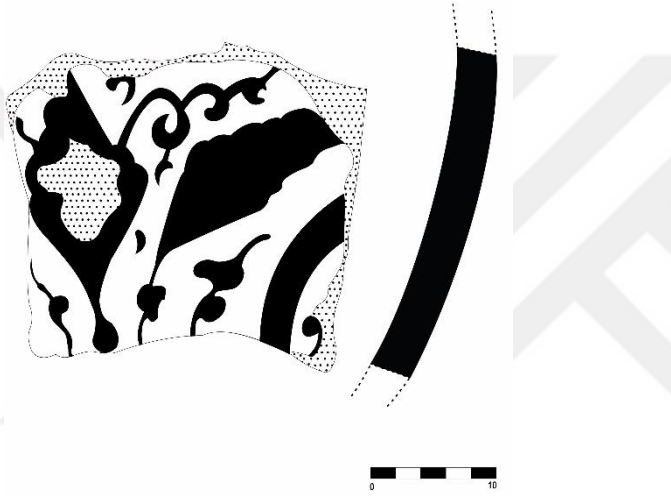
Çizim 91: Katalog 74

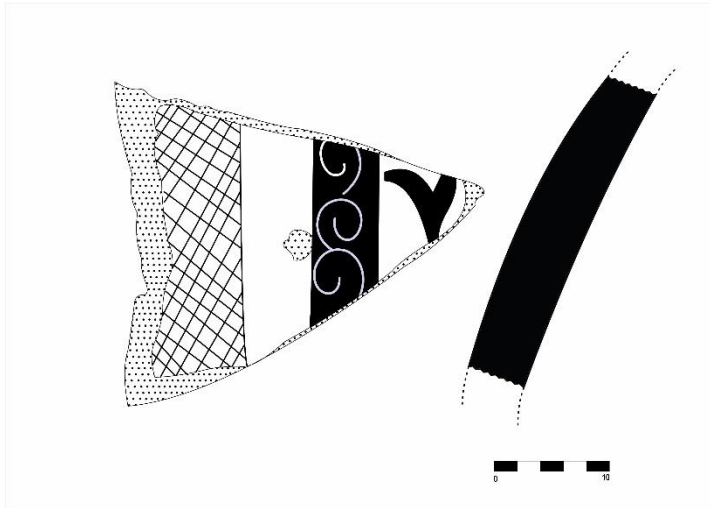
Çizim 92: Katalog 75

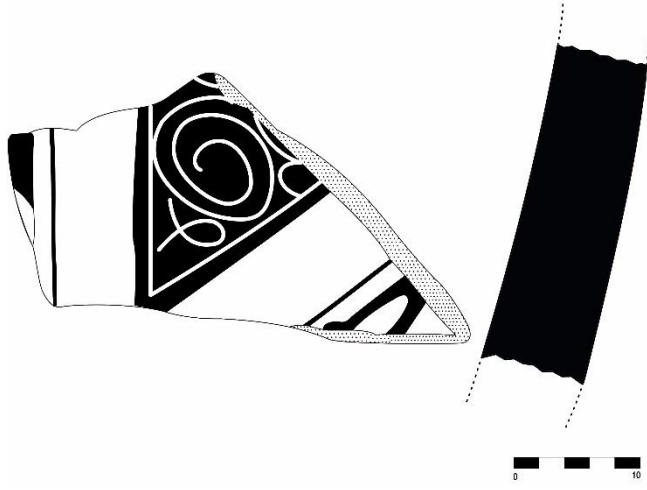
Çizim 93: Katalog 76

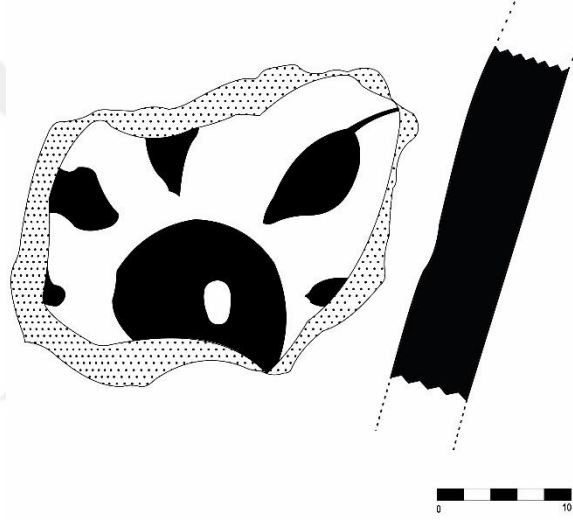
Çizim 94: Katalog 77

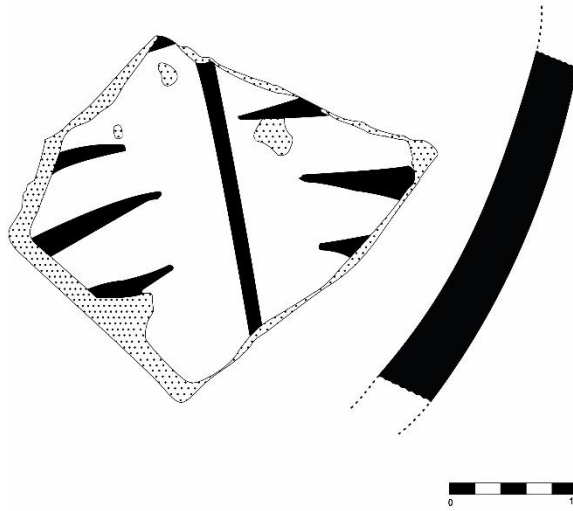
Çizim 95: Katalog 78

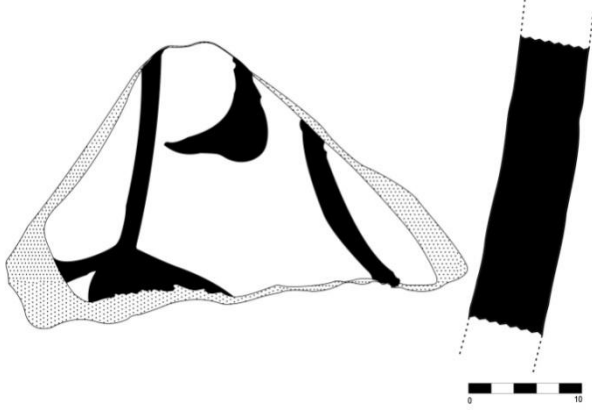
Çizim 96: Katalog 79

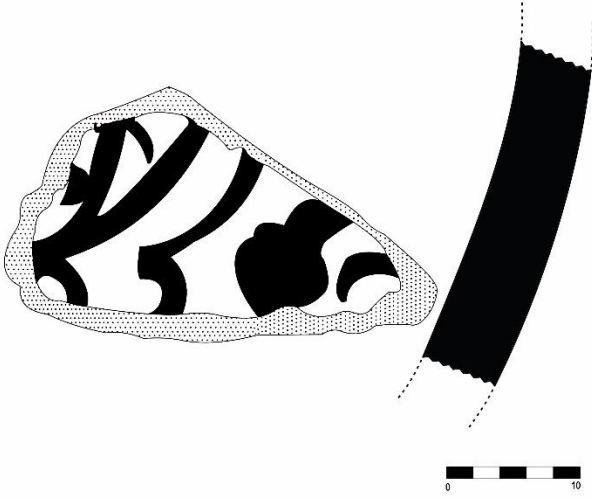
Çizim 97: Katalog 80

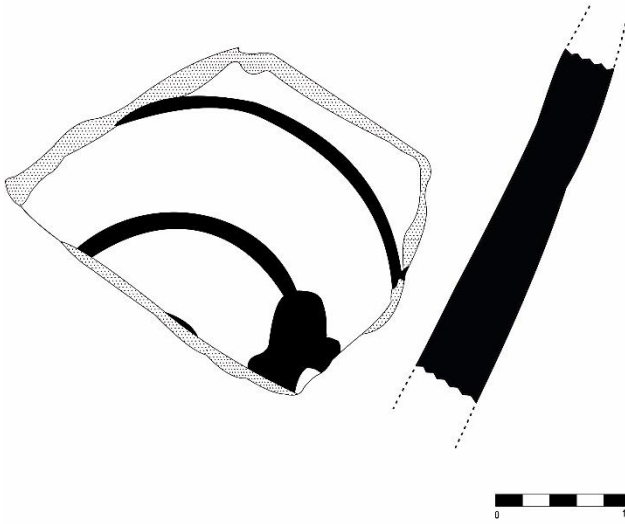
Çizim 98: Katalog 81

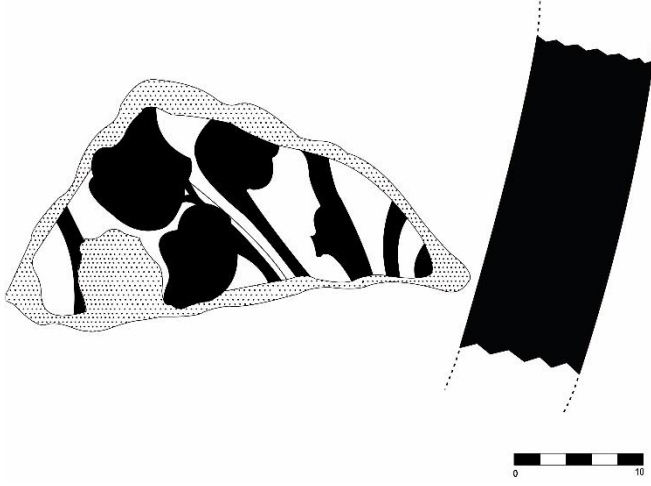
Çizim 99: Katalog 82

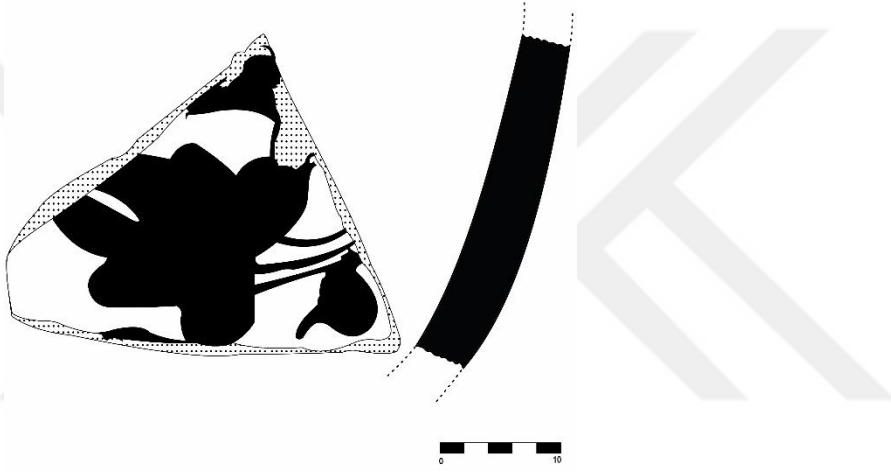
Çizim 100: Katalog 83

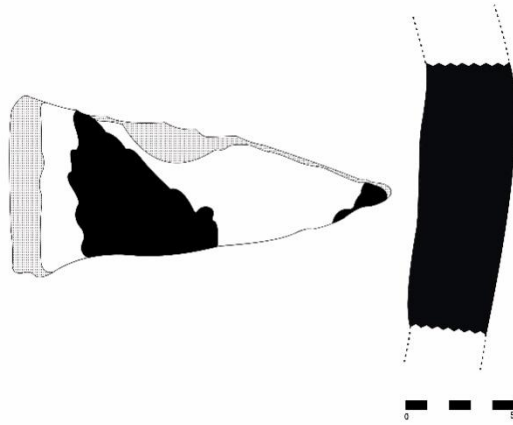
Çizim 101: Katalog 84

Çizim 102: Katalog 85

Çizim 103: Katalog 86

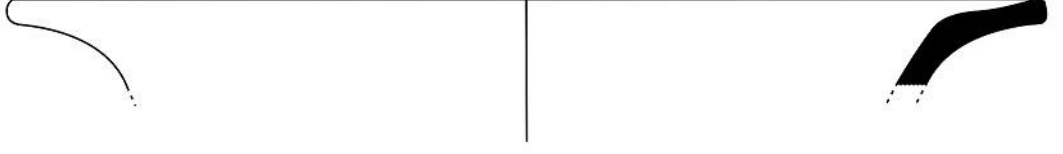

Çizim 104: Katalog 87

TİPOLOJİ KATALOĞU

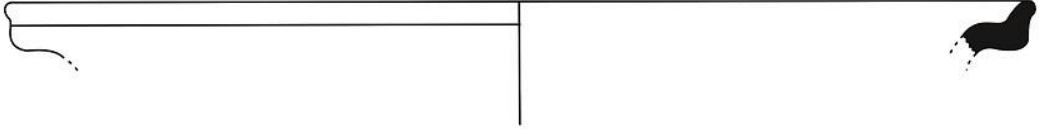
TABAKLAR

Form – T I

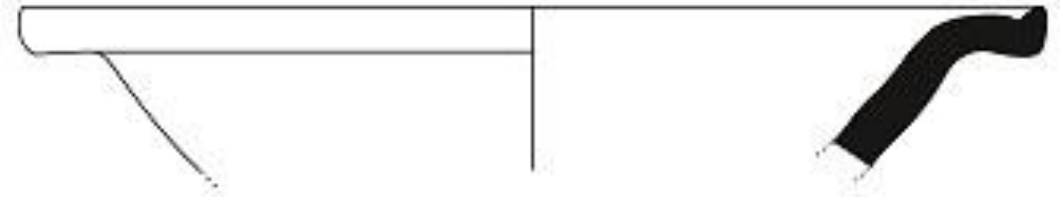
Çizim 105: Katalog 6

Form –T II

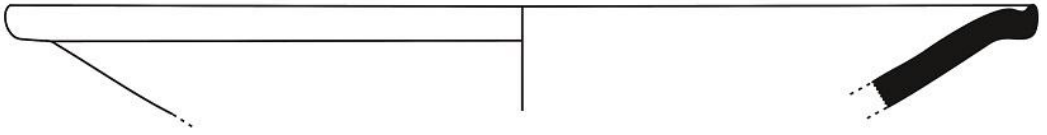

Çizim 106: Katalog 13

Form –T III

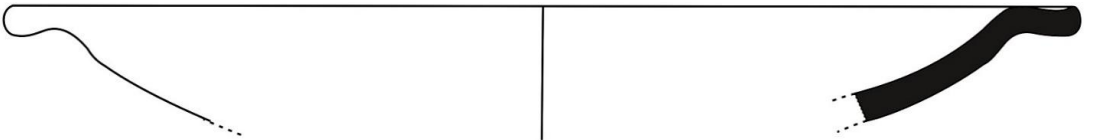

Çizim 107: Katalog 3

Çizim 108: Katalog 11

Form – T IV

Çizim 109: Katalog 5

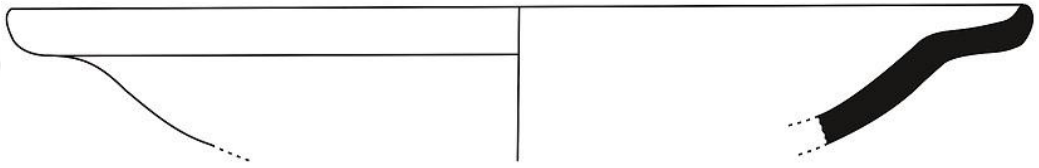
Çizim 110: Katalog 25

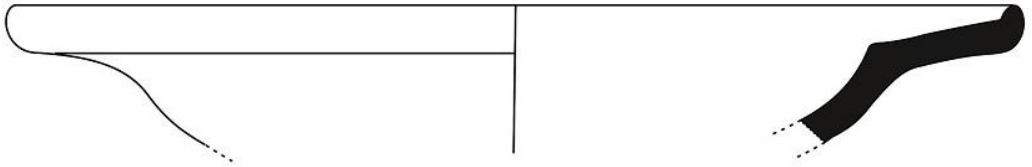
Çizim 111: Katalog 7

Çizim 112: Katalog 10

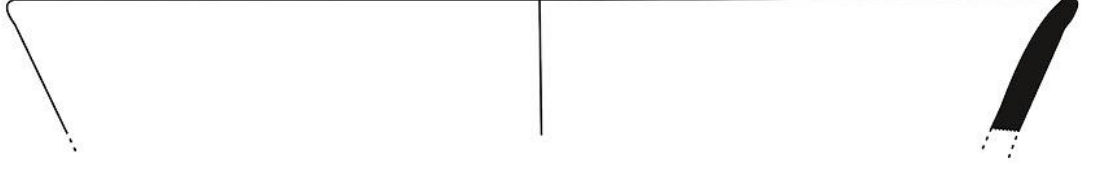
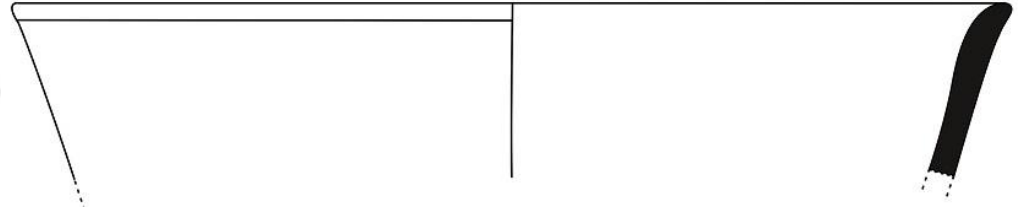
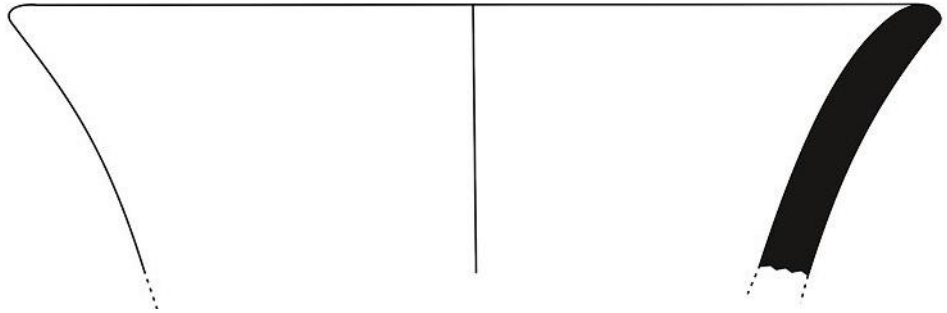

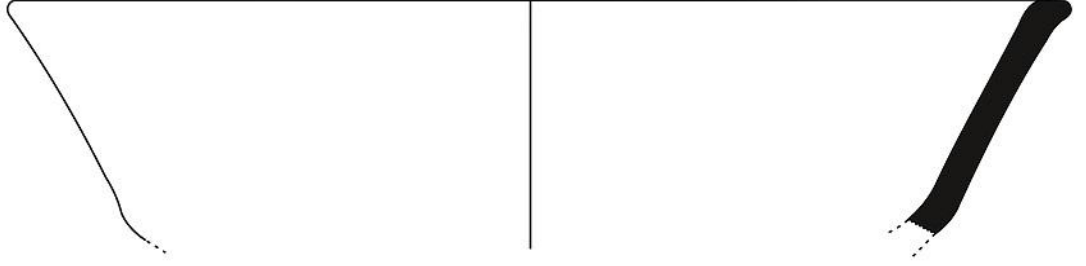
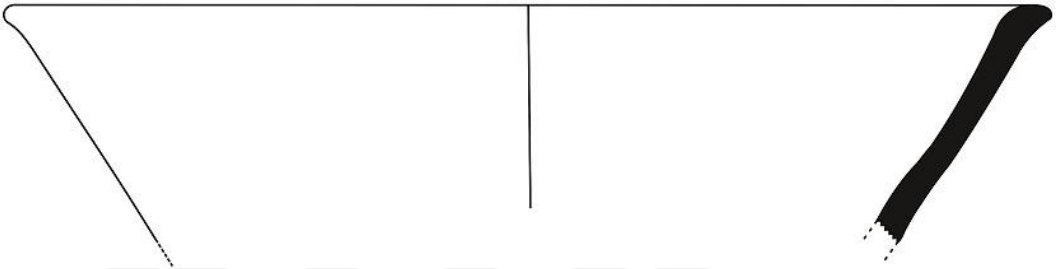
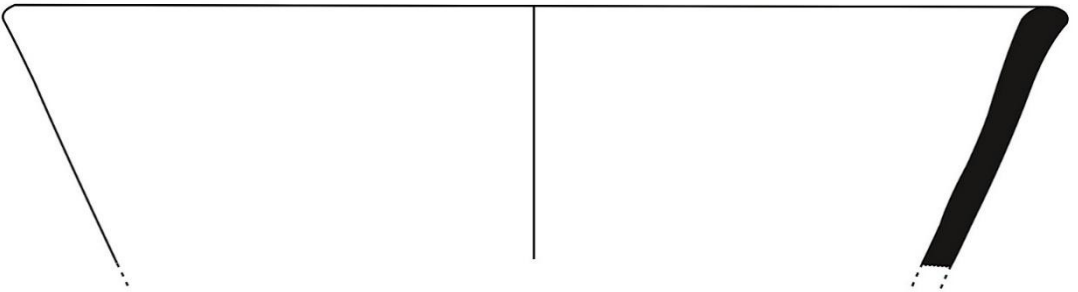
Çizim 113: Katalog 23

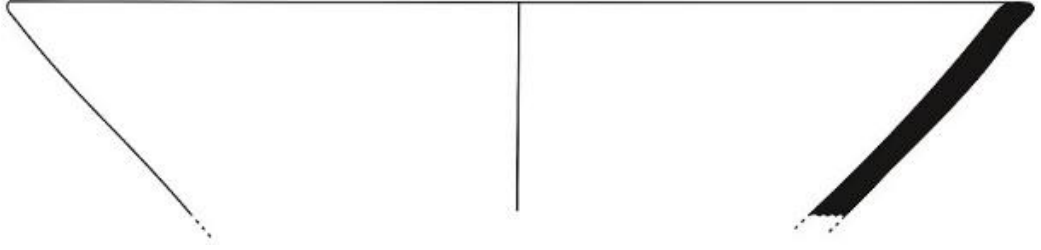

Çizim 114: Katalog 27

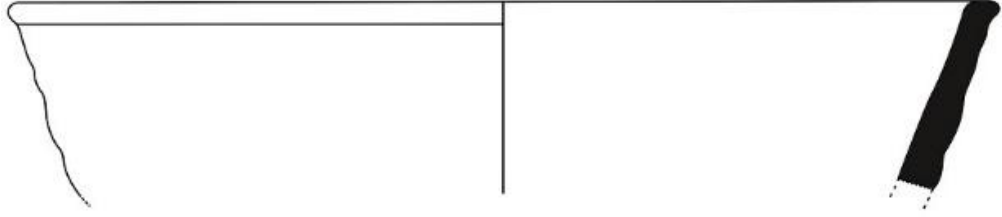

KASELER**Form – K I****Çizim 115: Katalog 24****Çizim 116: Katalog 28****Çizim 117: Katalog 31****Çizim 118: Katalog 33**

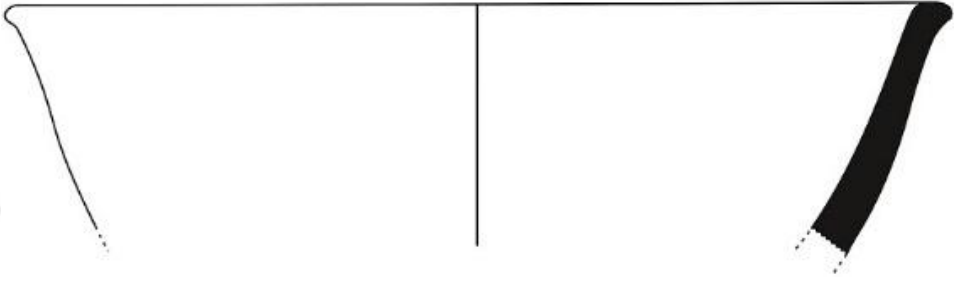
Form - KII**Çizim 119: Katalog 8****Çizim 120: Katalog 12****Çizim 121: Katalog 15****Çizim 122: Katalog 16**

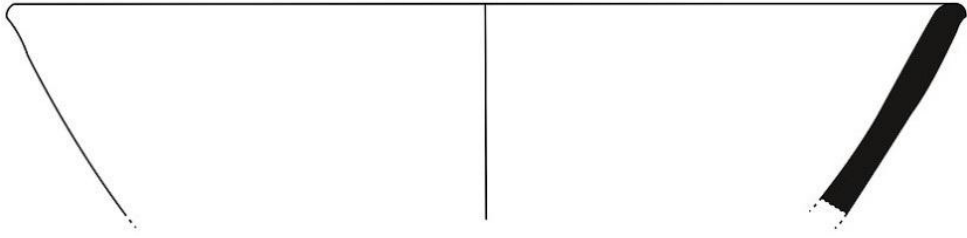
Çizim 123: Katalog 17

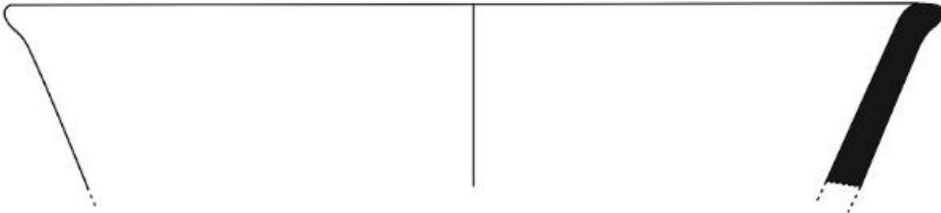
Çizim 124: Katalog 18

Çizim 125: Katalog 20

Çizim 126: Katalog 21

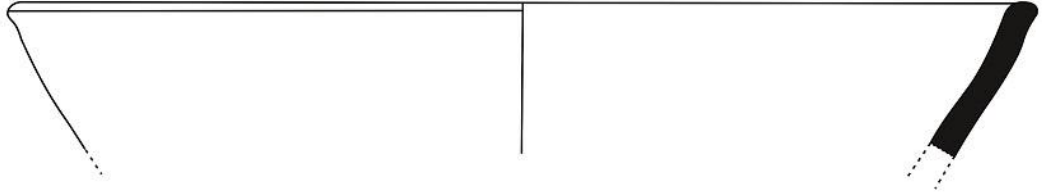

Çizim 127: Katalog 22

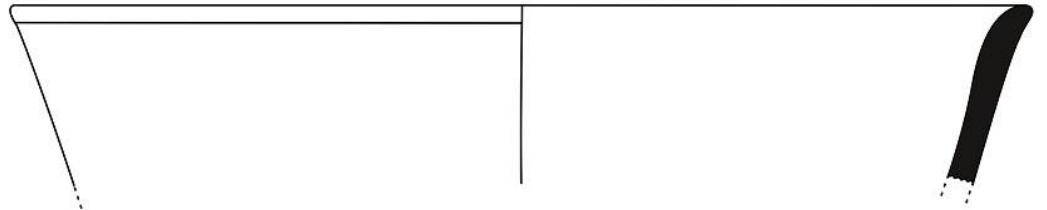

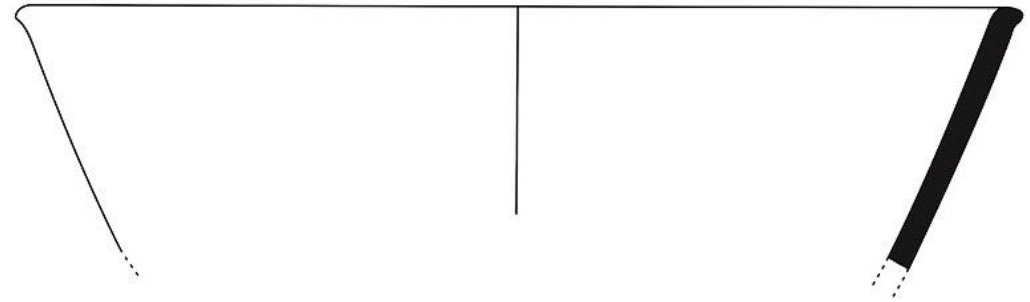
Çizim 128: Katalog 29

Çizim 129: Katalog 30

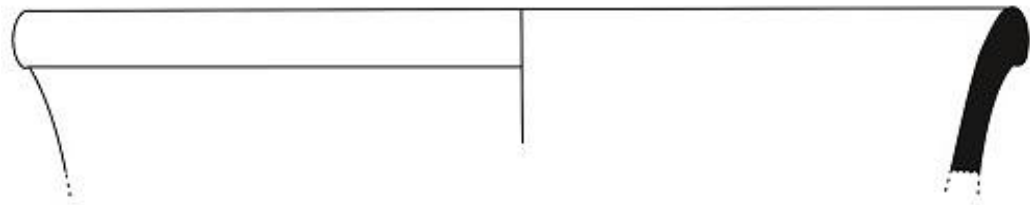

Çizim 130: Katalog 31

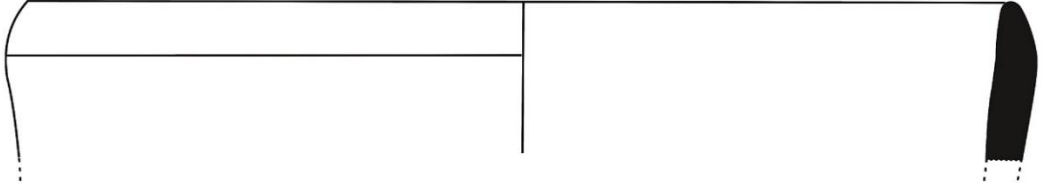
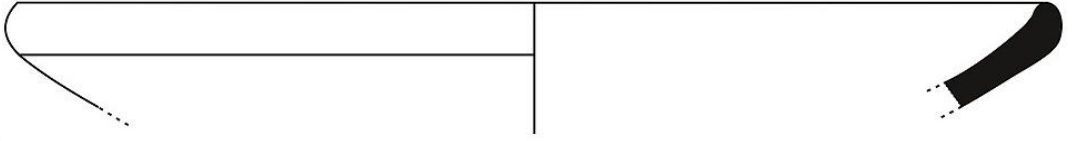
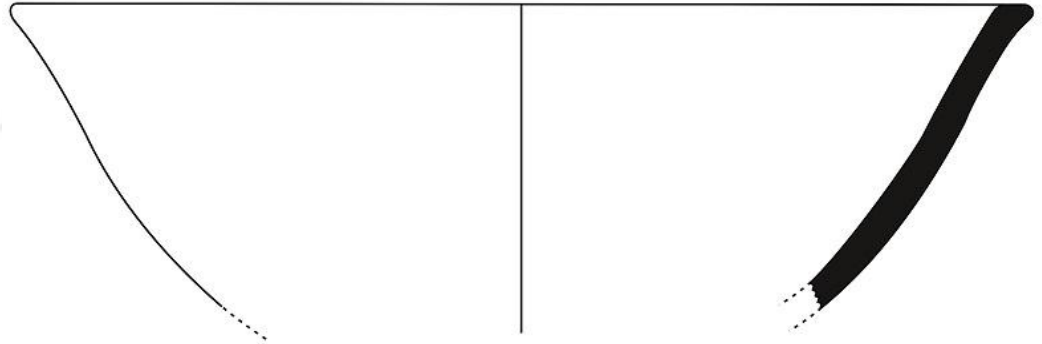
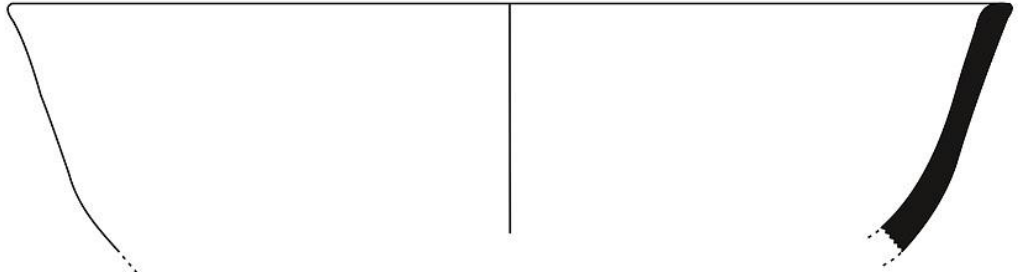
Çizim 131: Katalog 32

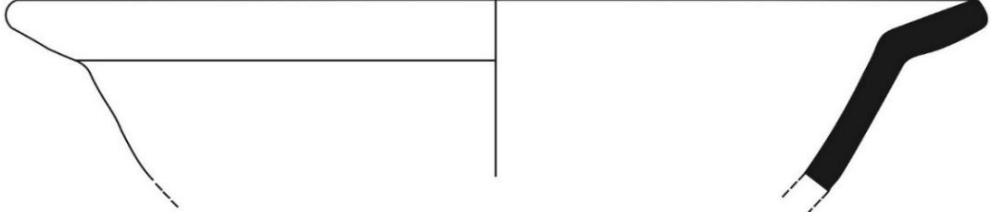
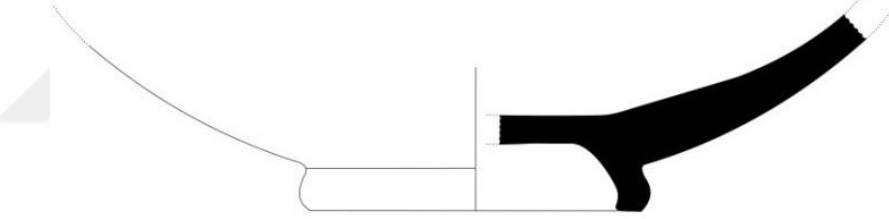
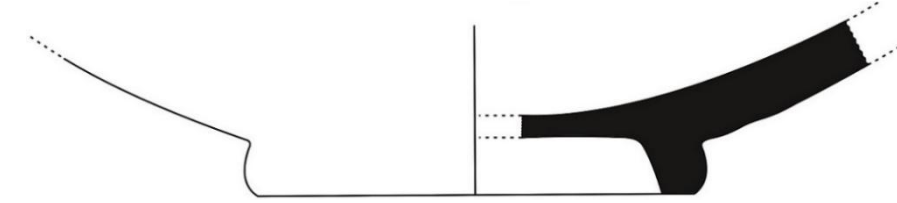
Form-K III

Çizim 132: Katalog 14

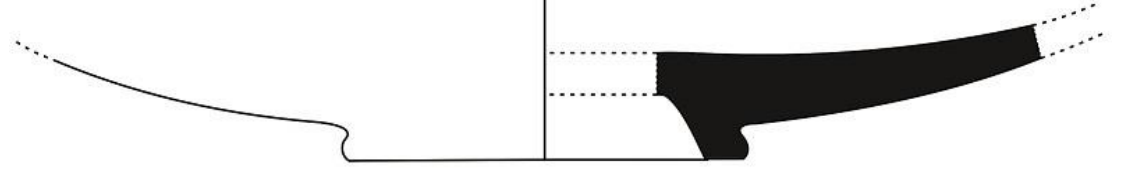
Form-K IV**Çizim 133: Katalog 4****ÇANAKLAR****Form-Ç I****Çizim 134: Katalog 26****Form-Ç II****Çizim 135: Katalog 9****Çizim 136: Katalog 19**

Form- Ç III**Çizim 137: Katalog 1****Form-Ç IV****Çizim 138: Katalog 2****KAİDELER****Form-KA I****Çizim 139: Katalog 47****Çizim 140: Katalog 36****Çizim 141: Katalog 41**

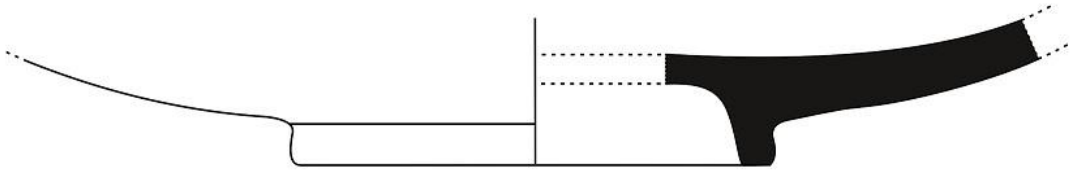

Çizim 142: Katalog 43

Form KAII

Çizim 143: Katalog 35

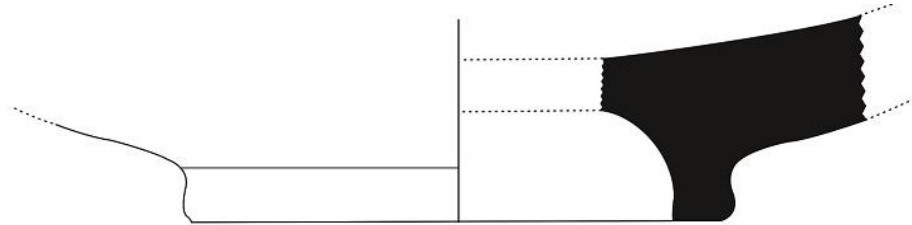
Çizim 144: Katalog 48

Çizim 145: Katalog 40

Çizim 146: Katalog 34

Çizim 147: Katalog 42

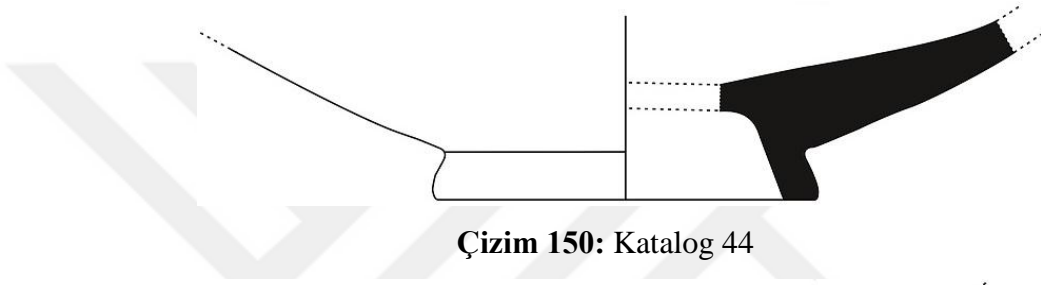

Çizim 148: Katalog 38

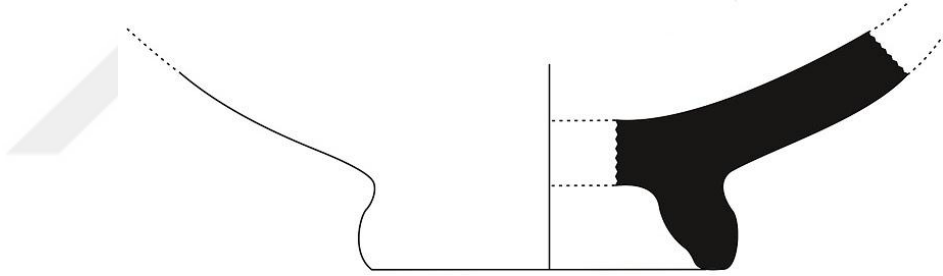

Çizim 149: Katalog 39

Form-KAIII

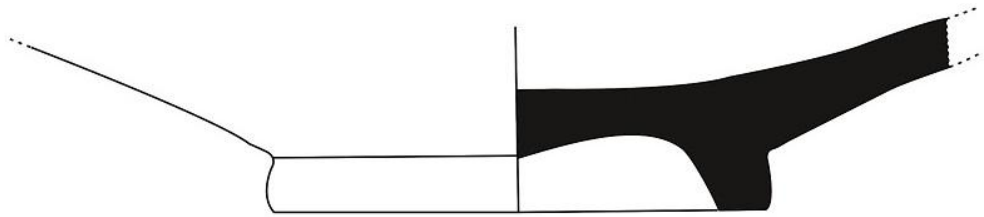

Çizim 150: Katalog 44

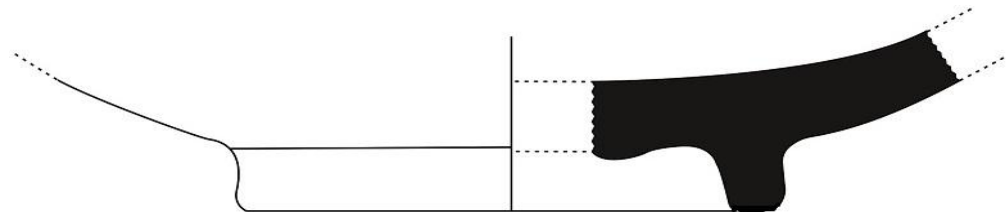

Çizim 151: Katalog 46

Form-KAIV

Çizim 152: Katalog 37

Çizim 153: Katalog 45

Fotoğraf 1: Battalgazi Evi (Makamı),

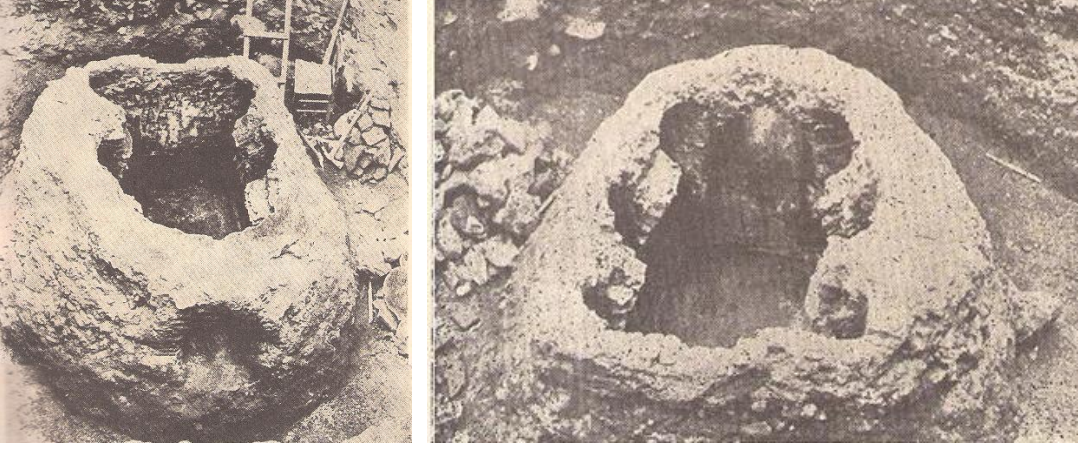
Fotoğraf 2: Battalgazi Evi (Makamı),

Fotoğraf 3: Battalgazi Evi (Makamı),

Fotoğraf 4: Battalgazi Evi (Makamı),

Fotoğraf 5-6: Türk Dönemi fırınları. (Aslanapa, 1965)²⁴⁰

Fotoğraf 7: Korinth Geç Bizans veya Türk Dönemi Fırını.
(Mimaroğlu, 2011: 65)

²⁴⁰ <http://www.edebiyatkultur.com/index.php/turk-sanatlari/58-turk-sanatlari/365-eski-turk-cini-firinlari>

Fotoğraf 8: Hasankeyf kazı alanı fırınların yoğunlaştığı bölüm.
(Çeçen, 2007: 247) Ortaçağ Fırını

Fotoğraf 9: İznik Çini Fırını (foto H. Adıgüzel)
(Altun, 2007: 311)

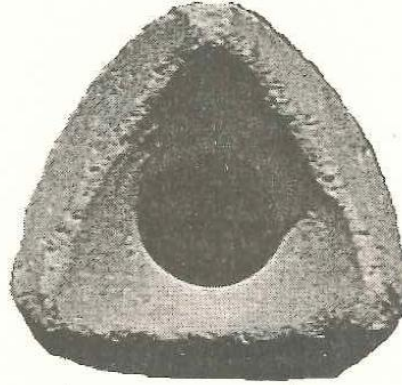
Fotoğraf 10: Seramikte sırn piştiğini kontrol etmek için yapılan seramik parçalar. (Atasoy, 1989: 49)

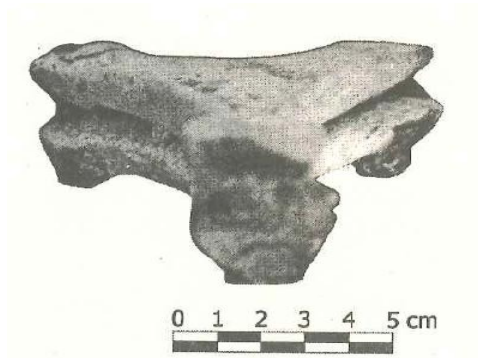
Fotoğraf 11: Battalgazi Evi Kazısı üçayak parçalar.

Fotoğraf 12: Battalgazi Evi Kazısı üçayak parçaları

Fotoğraf 13: Konik Formlu Dairesel Üçayak
(Fındık 2007: s. 248)

Fotoğraf 14: Çift Üçayak (Fındık 2007: s. 248)

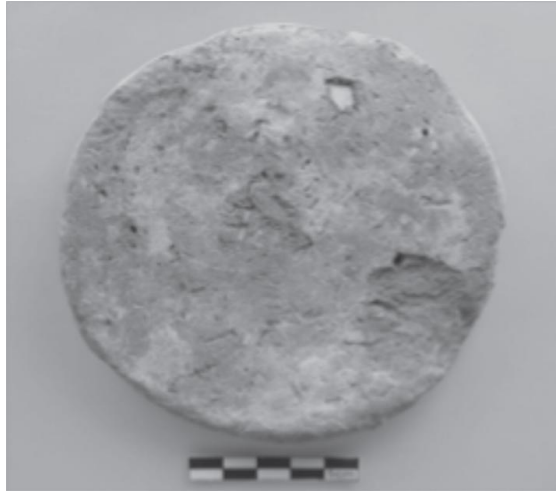
Fotoğraf 15: Hasankeyf fırınında üçayaklarla fırınlanmış sırlı kaplar.

(Çeçen, 2007, s.250)

Fotoğraf 16: Hasankeyf'te çıkan kil fırın çivileri

(Fındık (c), 2013: s.55)

Fotoğraf 17: Hasankeyf'te çıkan yuvarlak kil plaka (Fındık (c), 2013: s.55)

Fotoğraf 18: Katalog 1, iç yüzey

Fotoğraf 19: Katalog 1, dış yüzey

Fotoğraf 20: Katalog 2, iç yüzey

Fotoğraf 21: Katalog 2, dış yüzey

Fotoğraf 22: Katalog 3, iç yüzey

Fotoğraf 23: Katalog 3, dış yüzey

Fotoğraf 24: Katalog 4, iç yüzey

Fotoğraf 25: Katalog 4, dış yüzey

Fotoğraf 26: Katalog 5, iç yüzey

Fotoğraf 27: Katalog 5, dış yüzey

Fotoğraf 28: Katalog 6, iç yüzey

Fotoğraf 29: Katalog 6, dış yüzey

Fotoğraf 30: Katalog 7, iç yüzey

Fotoğraf 31: Katalog 7, dış yüzey

Fotoğraf 32: Katalog 8, iç yüzey

Fotoğraf 33: Katalog 8, dış yüzey

Fotoğraf 34: Katalog 9, iç yüzey

Fotoğraf 35: Katalog 9, dış yüzey

Fotoğraf 36: Katalog 10, iç yüzey

Fotoğraf 37: Katalog 10, dış yüzey

Fotoğraf 38: Katalog 11, iç yüzey

Fotoğraf 39: Katalog 11, dış yüzey

Fotoğraf 40: Katalog 12, iç yüzey

Fotoğraf 41: Katalog 12, dış yüzey

Fotoğraf 42: Katalog 13, iç yüzey

Fotoğraf 43: Katalog 13, dış yüzey

Fotoğraf 44: Katalog 14, iç yüzey

Fotoğraf 45: Katalog 14, dış yüzey

Fotoğraf 46: Katalog 15, iç yüzey

Fotoğraf 47: Katalog 15, dış yüzey

Fotoğraf 48: Katalog 16, iç yüzey

Fotoğraf 49: Katalog 16, dış yüzey

Fotoğraf 50: Katalog 17, iç yüzey

Fotoğraf 51: Katalog 17, dış yüzey

Fotoğraf 52: Katalog 18, iç yüzey

Fotoğraf 53: Katalog 18, dış yüzey

Fotoğraf 54: Katalog 19, iç yüzey

Fotoğraf 55: Katalog 19, dış yüzey

Fotoğraf 56: Katalog 20, iç yüzey

Fotoğraf 57: Katalog 20, dış yüzey

Fotoğraf 58: Katalog 21, iç yüzey

Fotoğraf 59: Katalog 21, dış yüzey

Fotoğraf 60: Katalog 22, iç yüzey

Fotoğraf 61: Katalog 22, dış yüzeyi

Fotoğraf 62: Katalog 23, iç yüzey

Fotoğraf 63: Katalog 23, dış yüzey

Fotoğraf 64: Katalog 24, iç yüzey

Fotoğraf 65: Katalog 24, dış yüz

Fotoğraf 66: Katalog 25, iç yüzey

Fotoğraf 67: Katalog 25, dış yüzey

Fotoğraf 68: Katalog 26, iç yüzey

Fotoğraf 69: Katalog 26, dış yüzey

Fotoğraf 70: Katalog 27, iç yüzey

Fotoğraf 71: Katalog 27, dış yüzey

Fotoğraf 72: Katalog 28, iç yüzey

Fotoğraf 73: Katalog 28, dış yüzey

Fotoğraf 74: Katalog 29, İç Yüzey

Fotoğraf 75: Katalog 29, Dış Yüzey

Fotoğraf 76: Katalog 30, İç Yüzey

Fotoğraf 77: Katalog 31, iç yüzey

Fotoğraf 78: Katalog 31, dış yüzey

Fotoğraf 79: Katalog 32, iç yüzey

Fotoğraf 80: Katalog 32, dış yüze

Fotoğraf 81: Katalog 33, iç yüzey

Fotoğraf 82: Katalog 33, dış yüzey

Fotoğraf 83: Katalog 34, iç yüzey

Fotoğraf 84: Katalog 34, dış yüze

Fotoğraf 85: Katalog 35, iç yüzey

Fotoğraf 86: Katalog 35, dış yüzey

Fotoğraf 87: Katalog 36, iç yüzey

Fotoğraf 88: Katalog 36, dış yüzey

Fotoğraf 89: Katalog 37, iç yüzey

Fotoğraf 90: Katalog 37, dış yüzey

Fotoğraf 91: Katalog 38, iç yüzey

Fotoğraf 92: Katalog 38, dış yüze

Fotoğraf 93: Katalog 39, iç yüzey

Fotoğraf 94: Katalog 39, dış yüzey

Fotoğraf 95: Katalog 40, iç yüzey

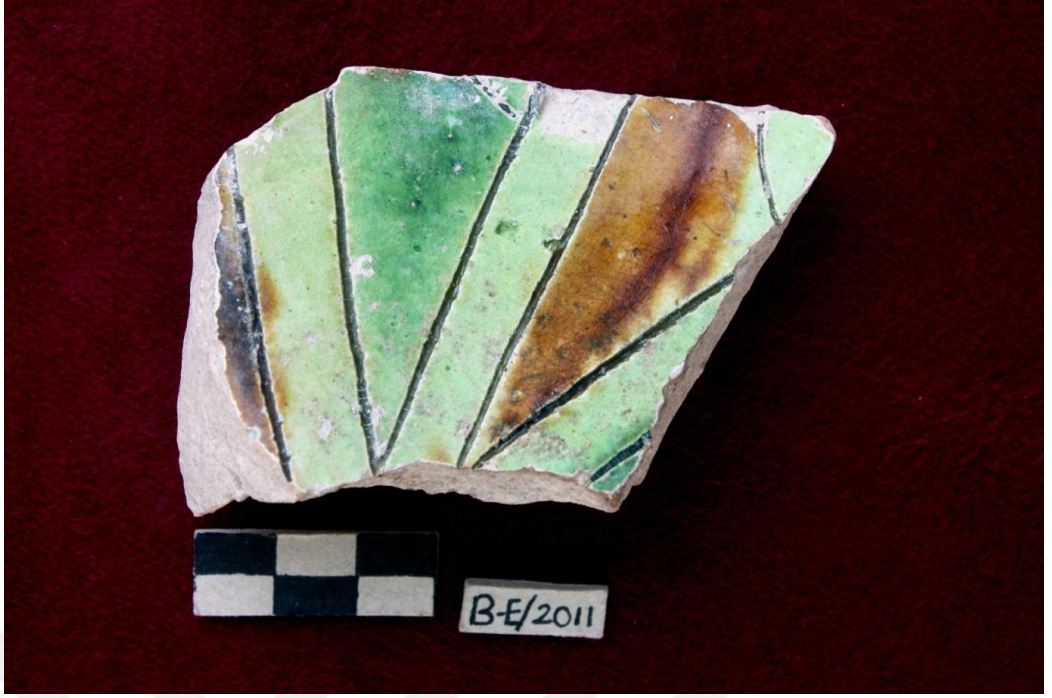
Fotoğraf 96: Katalog 40, dış yüzey

Fotoğraf 97: Katalog 41, iç yüzey

Fotoğraf 98: Katalog 41, dış yüzey

Fotoğraf 99: Katalog 42, iç yüzey

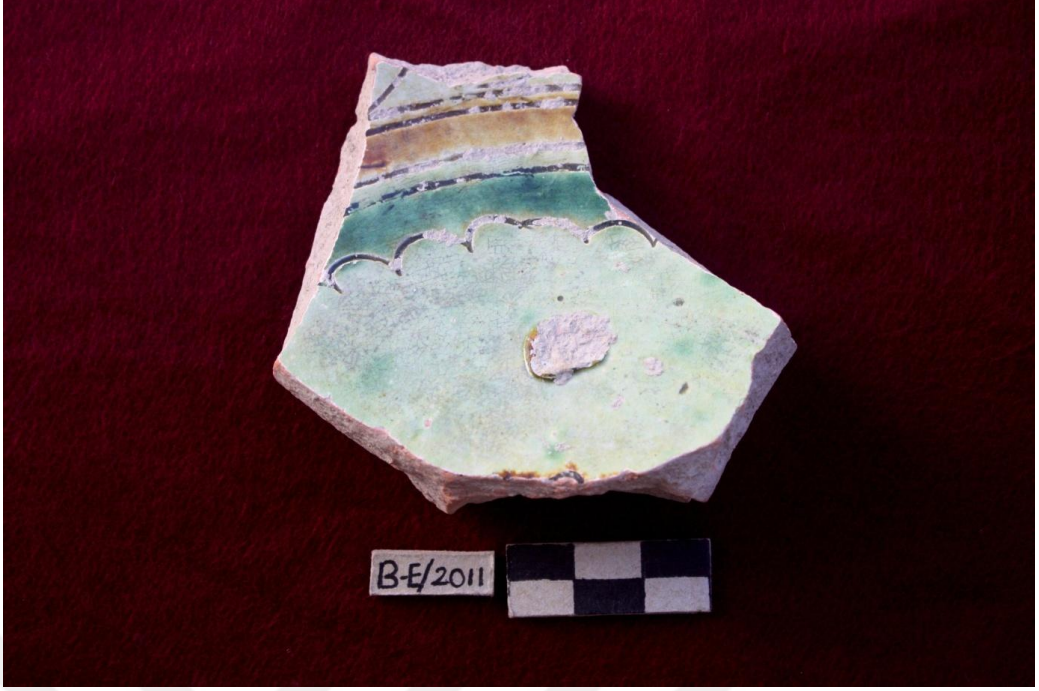
Fotoğraf 100: Katalog 42, dış yüzey

Fotoğraf 101: Katalog 43, iç yüzey

Fotoğraf 102: Katalog 43, dış yüzey

Fotoğraf 103: Katalog 44, iç yüzey

Fotoğraf 104: Katalog 44, iç yüzey

Fotoğraf 105: Katalog 45, iç yüzey

Fotoğraf 106: Katalog 45, dış yüzey

Fotoğraf 107: Katalog 46, iç yüzey

Fotoğraf 108: Katalog 46, dış yüzey

Fotoğraf 109: Katalog 47, iç yüzey

Fotoğraf 110: Katalog 47, dış yüzey

Fotoğraf 111: Katalog 48, iç yüzey

Fotoğraf 112: Katalog 48, dış yüzey

Fotoğraf 113: Katalog 49, iç yüzey

Fotoğraf 114: Katalog 49, dış yüzey

Fotoğraf 115: Katalog 50, iç yüzey

Fotoğraf 116: Katalog 50, dış yüzey

Fotoğraf 117: Katalog 51, iç yüzey

Fotoğraf 118: Katalog 51, dış yüzey

Fotoğraf 119: Katalog 52, iç yüzey

Fotoğraf 120: Katalog 52, dış yüzey

Fotoğraf 121: Katalog 53, iç yüzey

Fotoğraf 122: Katalog 53, dış yüzey

Fotoğraf 123: Katalog 54, iç yüzey

Fotoğraf 124: Katalog 54, dış yüzey

Fotoğraf 125: Katalog 55, iç yüzey

Fotoğraf 126: Katalog 55, dış yüzey

Fotoğraf 127: Katalog 56, iç yüzey

Fotoğraf 128: Katalog 56, dış yüzey

Fotoğraf 129: Katalog 57, iç yüzey

Fotoğraf 130: Katalog 57, dış yüzey

Fotoğraf 131: Katalog 58, iç yüzey

Fotoğraf 132: Katalog 58, dış yüzey

Fotoğraf 133: Katalog 59, iç yüzey

Fotoğraf 134: Katalog 59, dış yüzey

Fotoğraf 135: Katalog 60, iç yüzey

Fotoğraf 136: Katalog 60, dış yüzey

Fotoğraf 137: Katalog 61, iç yüzey

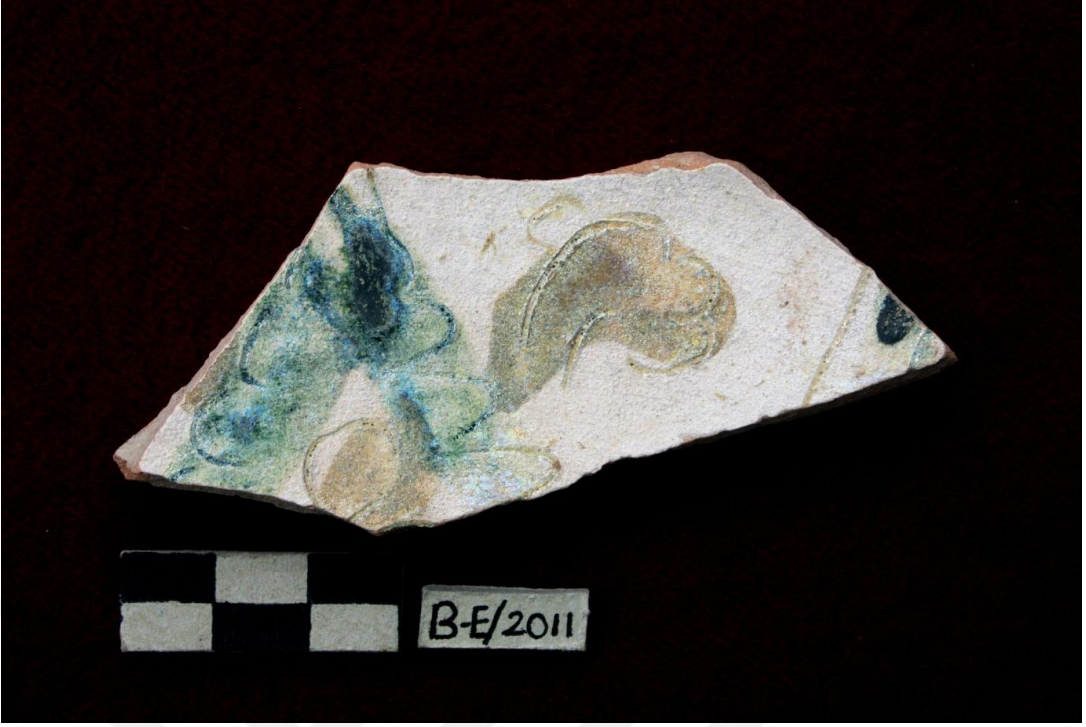
Fotoğraf 138: Katalog 61, dış yüzey

Fotoğraf 139: Katalog 62, iç yüzey

Fotoğraf 140: Katalog 62, dış yüzey

Fotoğraf 141: Katalog 63, iç yüzey

Fotoğraf 142: Katalog 64, iç yüzey

Fotoğraf 143: Katalog 64, dış yüzey

Fotoğraf 144: Katalog 65, iç yüzey

Fotoğraf 145: Katalog 65, dış yüzey

Fotoğraf 146: Katalog 66, iç yüzey

Fotoğraf 147: Katalog 66, dış yüzey

Fotoğraf 148: Katalog 67, iç yüzey

Fotoğraf 149: Katalog 67, dış yüzey

Fotoğraf 150: Katalog 68, iç yüzey

Fotoğraf 151: Katalog 68, dış yüzey

Fotoğraf 152: Katalog 69, iç yüzey

Fotoğraf 153: Katalog 69, dış yüzey

Fotoğraf 154: Katalog 70, iç yüzey

Fotoğraf 155: Katalog 70, dış yüzey

Fotoğraf 156: Katalog 71, iç yüzey

Fotoğraf 157: Katalog 71, dış yüzey

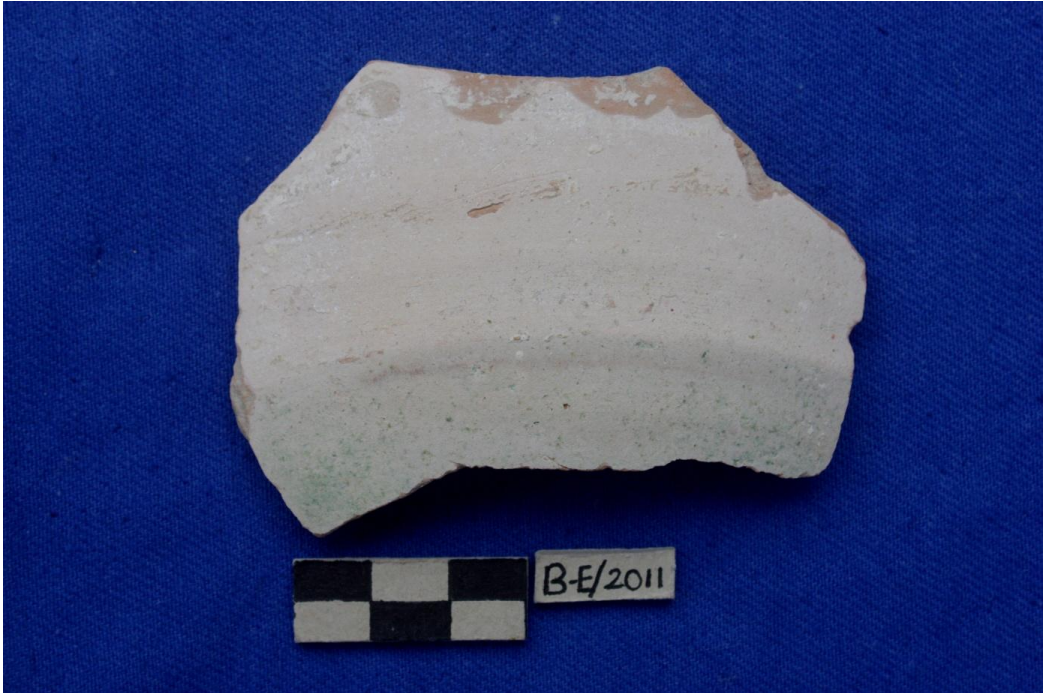
Fotoğraf 158: Katalog 72, iç yüzey

Fotoğraf 159: Katalog 72, dış yüzey

Fotoğraf 160: Katalog 73, iç yüzey

Fotoğraf 161: Katalog 73, dış yüzey

Fotoğraf 162: Katalog 74, iç yüzey

Fotoğraf 163: Katalog 74, dış yüzey

Fotoğraf 164: Katalog 75, iç yüzey

Fotoğraf 165: Katalog 75, dış yüzey

Fotoğraf 166: Katalog 75, İç yüzey

Fotoğraf 167: Katalog 75, dış yüzey

Fotoğraf 168: Katalog 76, iç yüzey

Fotoğraf 169: Katalog 76, dış yüzey

Fotoğraf 170: Katalog 77, iç yüzey

Fotoğraf 171: Katalog 77, dış yüzey

Fotoğraf 172: Katalog 78, iç yüzey

Fotoğraf 173: Katalog 78, dış yüzey

Fotoğraf 174: Katalog 79, iç yüzey

Fotoğraf 175: Katalog 79, dış yüzey

Fotoğraf 176: Katalog 80, iç yüzey

Fotoğraf 177: Katalog 81, iç yüzey

Fotoğraf 178: Katalog 81, dış yüzey

Fotoğraf 179: Katalog 82, iç yüzey

Fotoğraf 180: Katalog 82, dış yüzey

Fotoğraf 181: Katalog 83, iç yüzey

Fotoğraf 182: Katalog 83, dış yüzey

Fotoğraf 183: Katalog 84, iç yüzey

Fotoğraf 184: Katalog 84, dış yüzey

Fotoğraf 185: Katalog 85, iç yüzey

Fotoğraf 186: Katalog 86, iç yüzey

Fotoğraf 187: Katalog 87, iç yüzey

Fotoğraf 188: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 1, iç yüzey

Fotoğraf 189: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 1, dış yüzey

Fotoğraf 190-191: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 2, iç ve dış yüzey

Fotoğraf 192: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 3, iç yüzey

Fotoğraf 193: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 4, iç yüzey

Fotoğraf 194: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 4, dış yüzey

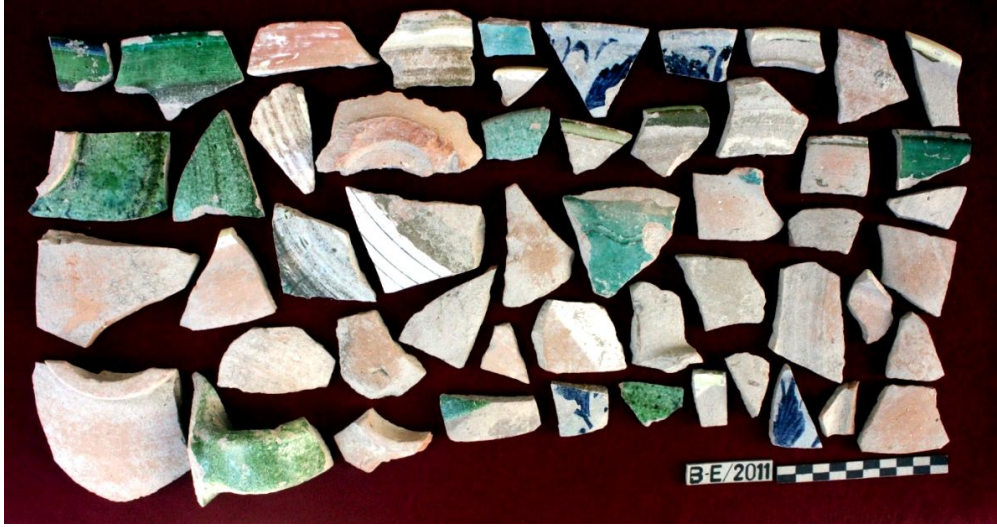
Fotoğraf 195: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 5, iç yüzey

Fotoğraf 196: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 5, dış yüzey

Fotoğraf 197: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 6, iç yüzey

Fotoğraf 198: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 6, dış yüzey

Fotoğraf 199: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 7, iç yüzey

Fotoğraf 200: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 7, dış yüzey

Fotoğraf 201: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 8, iç yüzey

Fotoğraf 202: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 8, dış yüzey

Fotoğraf 203: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 9, iç yüzey

Fotoğraf 204: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 9, dış yüzey

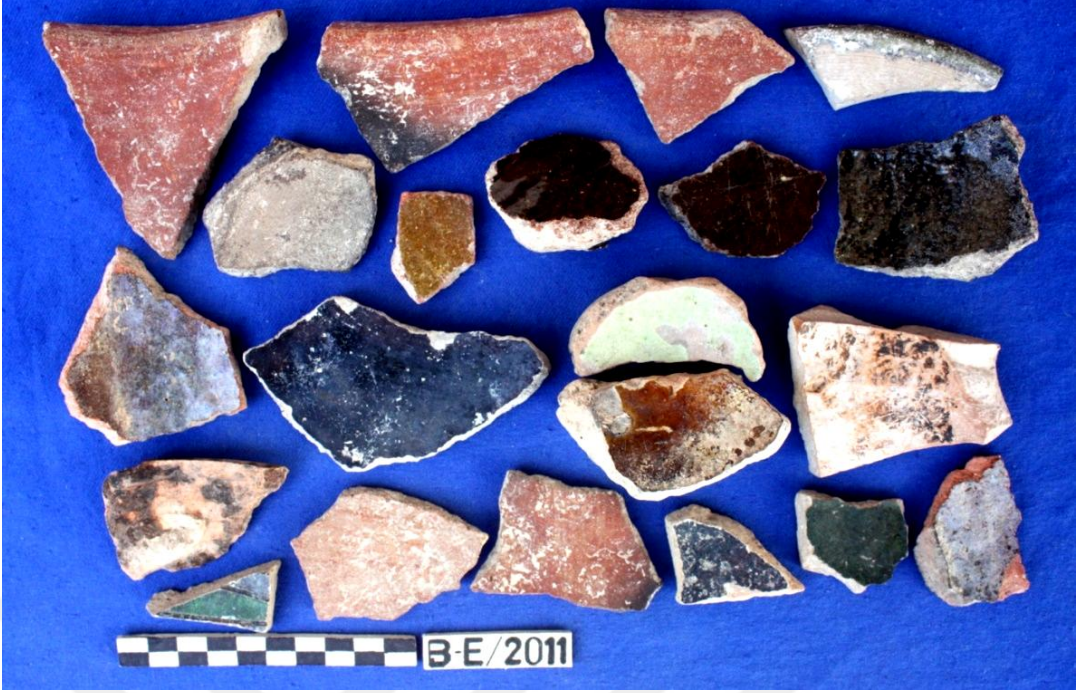
Fotoğraf 205: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 10, iç yüzey

Fotoğraf 206: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 11, dış yüzey

Fotoğraf 207: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 12, sırsız parçalar

Fotoğraf 208: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 13, sırsız parçalar

Fotoğraf 209: Battalgazi Evi Kazısı Seramik Buluntuları 16, lüle parçaları

Foto 210: İznik (Fındık (a): 2001, 96)

76

Foto 211: Sivas (Fındık: 2011, 216)

Foto 212: Harput (Sevin: 2011, 173)

Foto 213: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi
Yayına hazırlanmakta olan makale

Foto 214: Kubad Abad Çinileri, (Işın: 2001, 128)

Foto 215: Bitlis (Baş: 2012, 58)

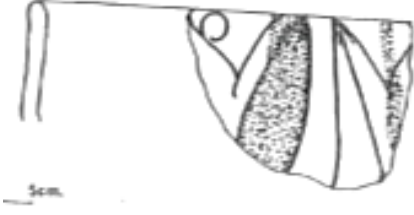

Foto 216 : Eski Malatya Nekropol Kazısı (50)
(Akturan: 2001, 15)

Foto 217: Eski Malatya Nekropol
Kazısı (48) (Akturan: 2001,15)

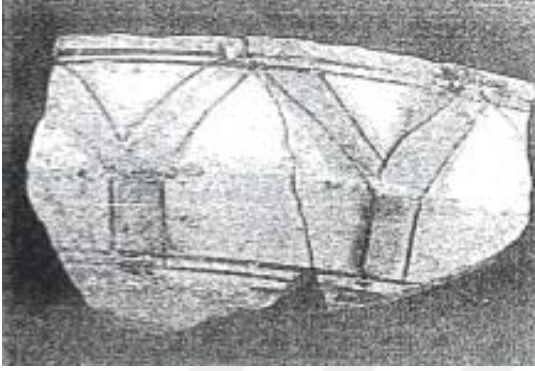

Foto 218: Eski Malatya Nekropol Kazısı (27)
(Akturan: 2001,19)

Foto 219: İznik (83)
(Findık (a): 2001,90)

Foto220 : Anaia-Kuşadası (Doger: 2004, 14)

Foto 221: Eski Malatya Nekropol Kazısı
(57) (Akturan: 2001,15)

Foto 222: Ahlat (16) (Karamağaralı :1982, 456)

Foto 223: Malatya Şahabe-i Kübra
Medresesi

Foto 224: Elazığ (Aytaç :2010, 520)

Foto 225: Harput, (Sevin: 2011, 173)

Foto: 226 Eski Malatya Nekropol Kazısı
(76-77) (Akturan: 2001,19)

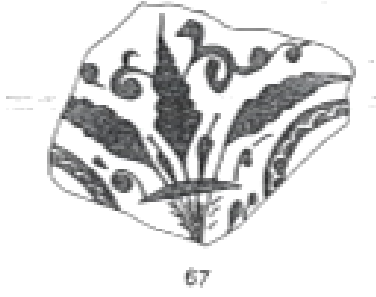

Foto 227: Eski Malatya Nekropol Kazısı
(67) (Akturan: 2001,15)

Foto 228: Harput, (Sevin: 2011, s. 173)

Foto 229: Harput, (Sevin: 2011, s. 173)

Foto 230: Hasankeyf, (Fındık: 2008, 106)

Foto 231: Malatya (Sevserek Han Kazısı)

Foto 232: İnan veya Afganistan 12.-13.
Yüzyıl Londra Britsh Müzesi (Eravşar: 2013, 31)

Foto 233: İran 12. Yüzyıl Londra British Müzesi (Eravşar: 2013,45)

Foto 234: Samsat Kazısı, 12. – 13. Yüzyıla tarihlenen kase.
(Gürhan: 2007, 105)

Foto 235: Kubad Abad Seramiği, (Çeken: 2008,110)

Foto 236: Tokat Gök Medrese 1270 tarihli süsleme.
(Öney: 1992, 115)

Foto 237: Malatya Ulu Cami İçinde
Bulunan Çini Kitabesi

Foto 238: Konya Karatay Medresesi.
(Öney: 1992, 116)

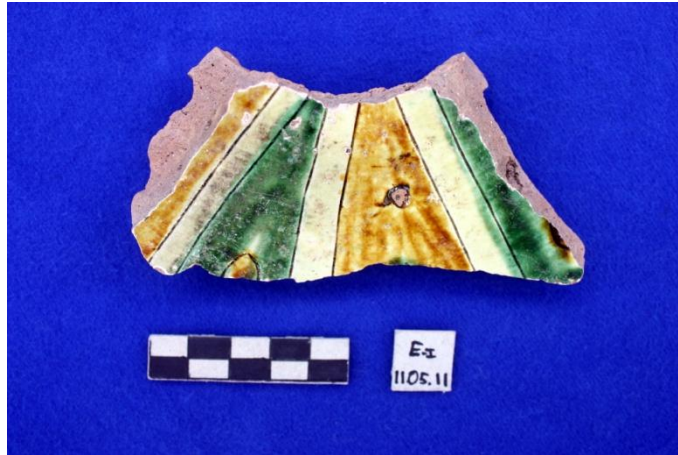

Foto 239: Malatya Sevserek Han kazısı

Foto 240: İznik (84),
(Fındık (a): 2001, 93)

Foto 241: Elazığ Müzesi, (Aytaç: 2010, 522)

Foto 242: Bitlis, (Baş: 2014, 62)

Foto 243: Harput (Sevin: 2011, 173)

Foto 244: Paris, (Bursalı,:2007, 204)

Foto 245: Bergama (Bursalı: 2007, 200)

Foto 246: Bitlis (Baş: 2012, 63)

Foto 247: İznik, (Fındık(a): 2001, 95)

Foto 248: Malatya Şahabe-i Kübra
Medresesi.

Foto 249: İran 12. Yüzyıl Sığafitto Boston Güzel Sanatlar Müzesi (Eravşar: 2013, 74)

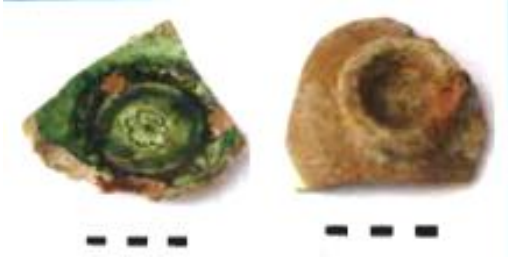

Foto 250: Bitlis (Baş: 2012, 61)

Foto 251: Hasankeyf (Fındık : 2008, 73)

Foto 252: Malatya Sevserek Han Kazısı

Foto 253: Malatya Sevserek Han Kazısı

Foto 254: Sivas, (Fındık: 2011, 202)

Foto 255: Harput, (Sevin: 2011, s. 173)

Foto 256: Malatya Sevserek Han Kazısı

Foto 257: Malatya Sevserek Han Kazısı

Foto 258: Malatya Sevserek Han Kazısı

Foto 259: Malatya Şahabe-i Kübra
Medresesi

Foto 260: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi

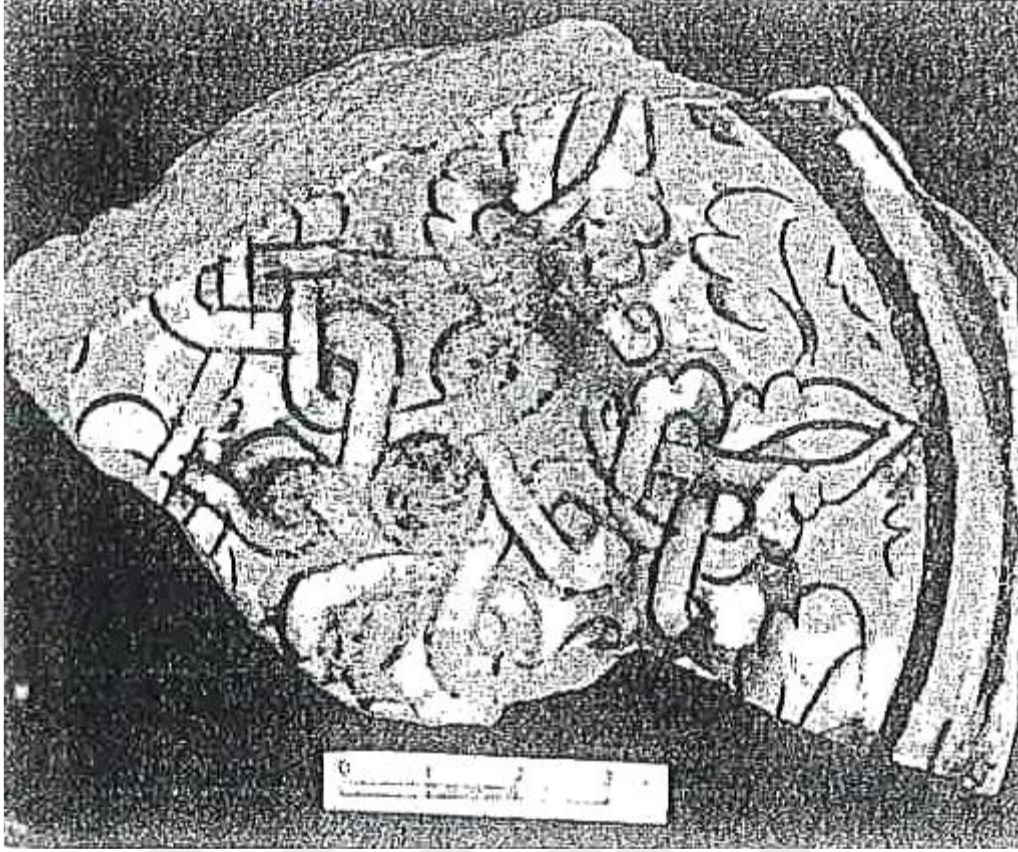

Foto 261: Malatya Nekropol Kazısı (Akturan: 2001, 17)

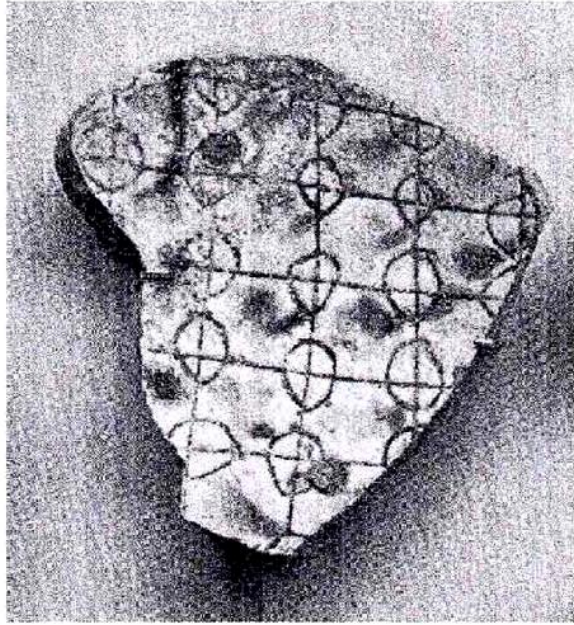

Foto 262: Atina (Bursalı: 2007, 237) **Foto 263:** Al Mina (Bursalı: 2007, 245)

Foto 264: Elazığ Müzesi, (Aytaç: 2010, 515)

Foto 265: Al Mina (Bursalı: 2007, 234)

Foto 266: Kubad Abad (Önder: 1977, 107)

Foto 267: Samsat, (Özgüç:2009,49)

Foto 268: Samsat, (Özgüç:2009,53)

Foto 269: Samsat, (Özgüç:2009,49)

Foto 270: Samsat, (Özgüç:2009,60)

Foto 271: Samsat, (Özgüç:2009,60)

Foto 272: Samsat, (Özgüç:2009,63)

Foto 273: 13. Yüzyıl, Adana Arkeoloji Müzesi (Işın: 2001, 45)

Foto 274:13. Yüzyıl, Adana Arkeoloji Müzesi (Işın: 2001, 45)

Foto 275: İznik (Arlı: 2011, 92)

Foto 276: İznik (Arlı: 2011, 91)

Foto 277: Kubad Abad Çini
(Önder: 1977, 106)

Foto 278: Kubad Abad Çini (Önder: 1977, 106)
El- Sultan Yazılı

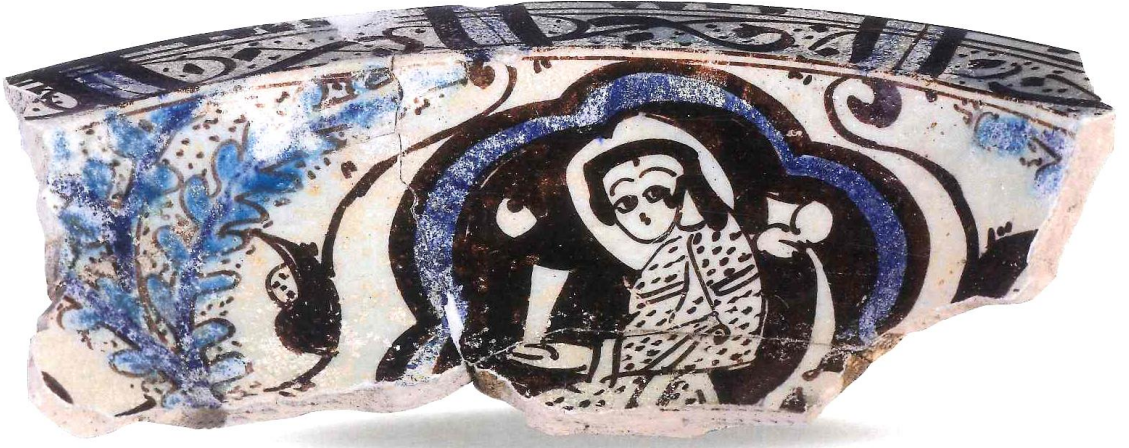

Foto 279: İnan 12. Yüzyıl, İstanbul Arkeoloji Müzesi, Çinili Köşk Müzesi
(Eravşar: 2013, 278)

Foto 280: Harput, (Sevin: 2011, 175) **Foto 281:** Harput, (Sevin: 2011, 175)

Foto 282: Harput, (Sevin: 2011, 175)

Foto 283: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi

Foto 284 : Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi

Foto 285: Malatya Şahabe-i Kübra Medresesi

Foto 286: Harput, (Sevin: 2011, 175)

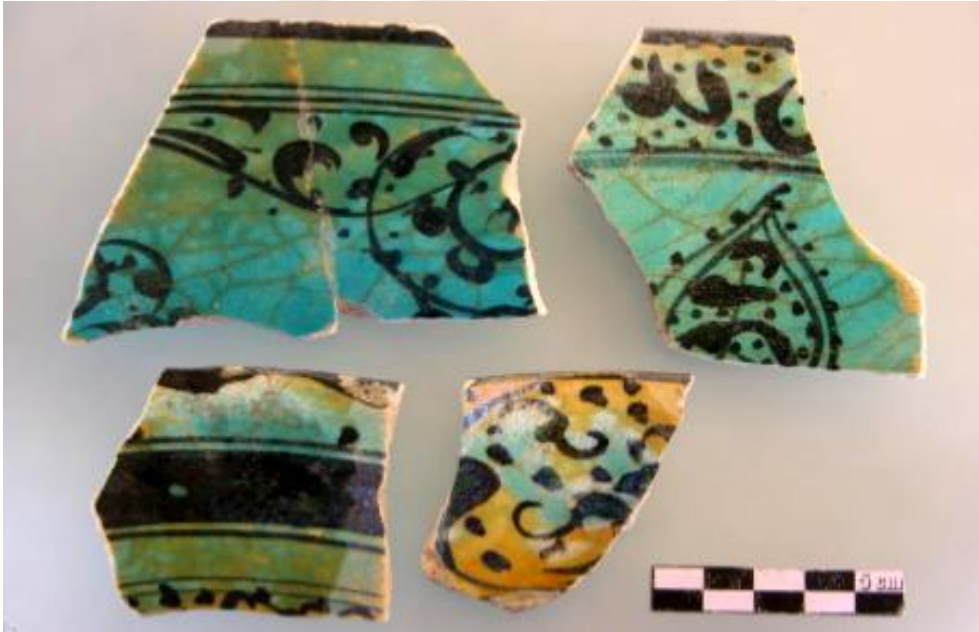

Foto 287: Rakka, (Fındık (d): 2013, 261)

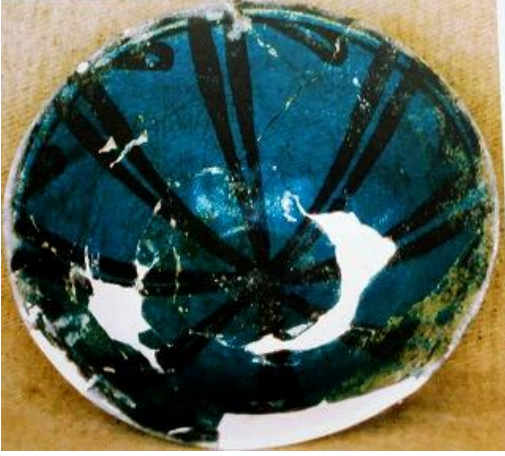

Foto 288: Samsat, (Özgüç:2009,55)

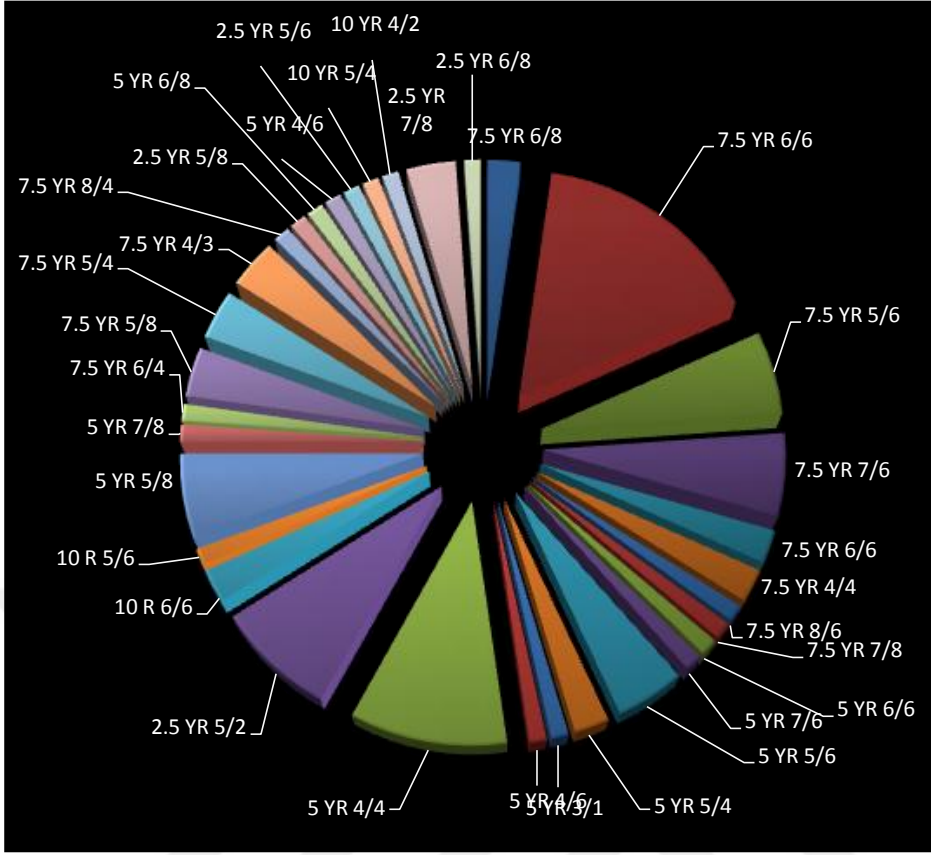
Foto 289: Samsat, (Özgüç:2009,56)

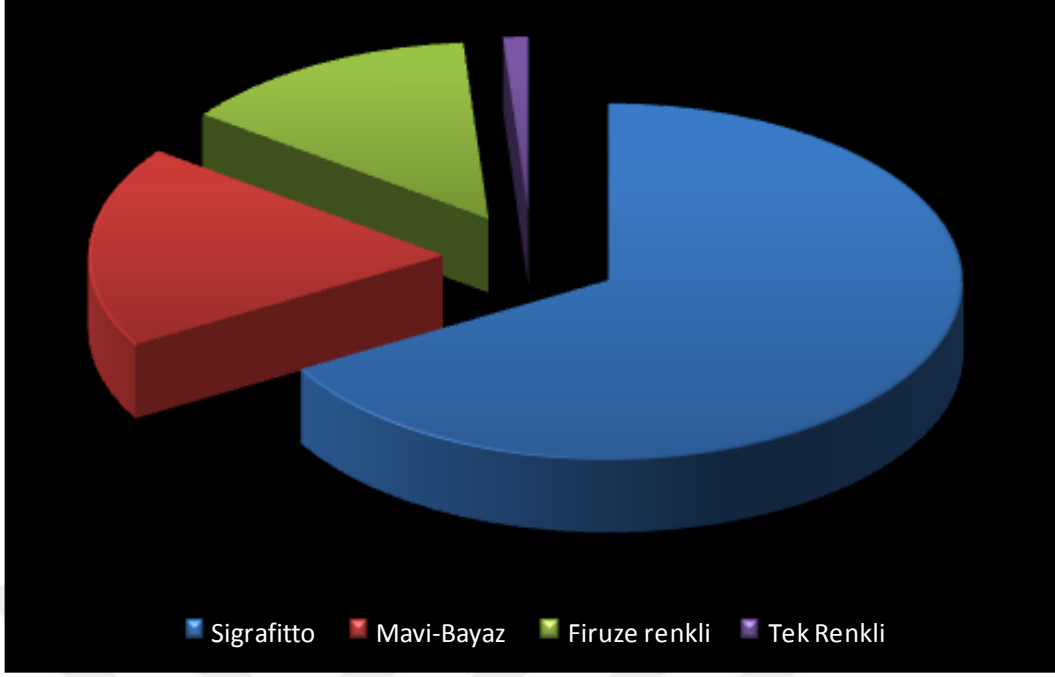
Foto 290: Samsat, (Özgüç:2009,56)

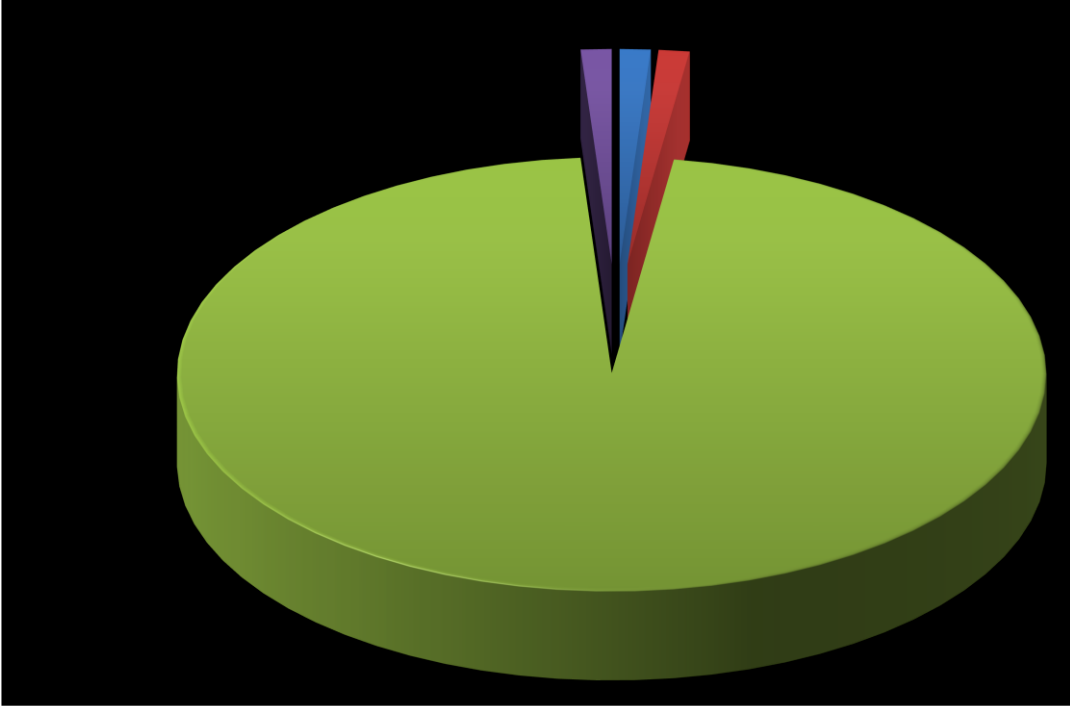
Foto 291: Samsat, (Özgüç:2009,57)

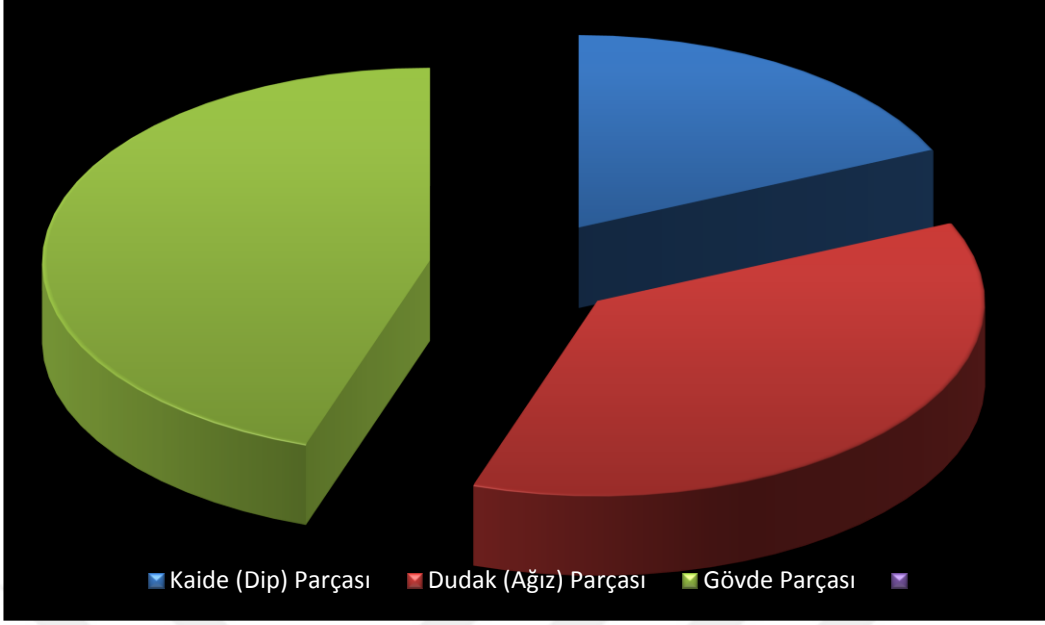
Grafik 1: Battalgazi Evi Kazısı seramikleri Hamur renginin Mansall Kataloğunda dağılımı.

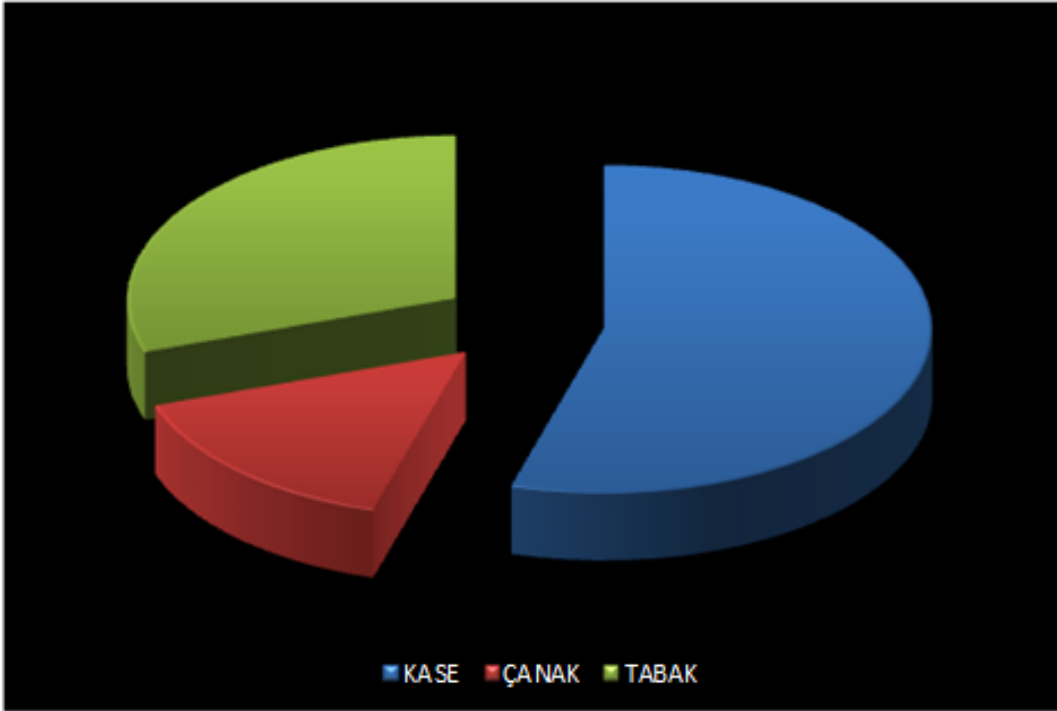
Grafik 2: Süsleme tekniğine göre yüzdeleri dilimi

Grafik 3: İncelenen seramiklerin motif olarak yüzdeleri dilimi

Grafik 4: İncelenen seramiklerin ait oldukları bölümün parça dağılımı

Grafik 5: İncelenen ağız parçalarına ait kap formları yüzdelik dilimi

ÖZGEÇMİŞ

Kişisel

Doğum Yeri ve Tarihi : Malatya / Hekimhan, 29.03.1983

İşi : Elazığ Belediyesi İmar ve Şehircilik Müdürlüğü KUDEB

Mail Adresi : elifatli@gmail.com

Eğitim

- Anadolu Üniversitesi **Sanat Tarihi Bölümü** (2006-2011 Lisans)

- Anadolu Üniversitesi **Sosyal Hizmetler Bölümü** (2010-2012 Ön Lisans)

- Fırat Üniversitesi **Sosyal Bilimler Enstitüsü İslam Sanatları Ana Bilim Dalı, Türk İslam Sanatları** (2012-2017 Yüksek Lisans)

- T.C Kültür ve Turizm Bakanlığı, Diyarbakır Kültür Varlıklarını Koruma Kurulu'ndan **KUDEB** için 01.08.2015-01.12.2015 tarihleri arasında staj eğitimi almış bulunmaktayım.

Yayın

Sevserek 1. Han Kazısı Sırlı Seramikleri (Makale)

Katılan Konferans

'Geçmişten Günümüze Malatya Uluslararası Sempozyumu Kent, Kültür ve Kimlik' 14-16 Nisan 2016 - Malatya (Konuşmacı)